

Lokalna Strategia Rozwoju Partnerstwa Dorzecze Słupi na lata 2021 - 2027

Bytów, 2 czerwca 2023 r.

Fundusze Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Spis treści

Rozdział I Charakterystyka partnerstwa lokalnego	3
1.1. Nazwa LGD i forma prawna	3
1.2. Opis procesu tworzenia partnerstwa lokalnego	3
1.3. Ogólny opis struktury LGD	5
1.4. Ogólna informacja o składzie organu decyzyjnego	6
1.5. Zwięzła charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym	6
1.6. Wskazanie dokumentów regulujących funkcjonowanie LGD	7
Rozdział II Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR	8
2.1. Zwięzły opis obszaru	8
2.2. Cechy i czynniki wyróżniające obszar LGD	9
Rozdział III Partycypacyjny charakter LSR	10
Rozdział IV Analiza potrzeb i potencjału LSR	16
4.1. Analiza potrzeb rozwojowych i potencjałów obszaru wdrażania LSR wraz z ich uzasadnieniem	16
4.1.1. Charakterystyka obszarów atrakcyjnych turystycznie ze wskazaniem perspektyw rozwoju turystyki w obszarze LSR	26
4.1.2. Charakterystyka obszarów wiejskich, rolnictwa i rynku rolnego	31
4.1.3. Opis produktów lokalnych, tradycyjnych i regionalnych oraz ich promocja i sprzedaż	34
4.1.4. Stan środowiska naturalnego	37
4.2. Określenie grup docelowych szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR	43
4.3. Opis zagospodarowania przestrzennego	46
Rozdział V Spójność, komplementarność i synergia	46
5.1. Opis spójności i komplementarności strategii LSR z innymi dokumentami planistycznymi oraz strategiami rozwoju terytorialnego na poziomie regionalnym i krajowym	46
5.2. Opis sposobu integrowania sektorów, partnerów i branż w działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć	50
Rozdział VI Cele i wskaźniki	52
6.1. Specyfikacja i opis celów oraz przypisanych im przedsięwzięć na podstawie konsultacji społecznych i analizy potrzeb i potencjału obszaru	52
6.2. Opis celów z podziałem na źródła finansowania	64
6.3. Przedstawienie przedsięwzięć realizowanych w ramach RLKS oraz wskazanie sposobu ich realizacji wraz z uzasadnieniem	66
6.4. Specyfikacja wskaźników przypisanych do celów i przedsięwzięć	71
Rozdział VII Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru	84
7.1. Ogólna charakterystyka wewnętrznej organizacji LGD i sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru	84
7.2. Sposoby uwzględnienia innowacyjności i inkluzywności w kryteriach wyboru operacji, ich definicje oraz kryteria oceny	86
7.3. Realizacja projektów grantowych i/lub operacji własnych i/lub projekty realizowane w partnerstwie i projekty partnerskie	89
Rozdział VIII Plan działania	90
8.1. Charakterystyka przyjętego harmonogramu	90
8.2. Wyszczególnienie kamieni milowych realizacji LSR	91
Rozdział IX Budżet LSR	91
Rozdział X Monitoring i ewaluacja	93
Rozdział XI Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko	94
Wykaz wykorzystanej literatury:	96
Załączniki do LSR	96
Załącznik 1. Cele i wskaźniki	96
Załącznik 2. Plan działania	96
Załącznik 3. Budżet LSR	96
Załącznik 4. Plan wykorzystania budżetu LSR	96

Rozdział I Charakterystyka partnerstwa lokalnego

1.1. Nazwa LGD i forma prawna

Lokalna Grupa Działania Partnerstwo Dorzecze Słupi (LGD PDS) KRS: 0000508098, NIP: 8393177253, REGON: 222183997, Stowarzyszenie rejestrowe.

1.2. Opis procesu tworzenia partnerstwa lokalnego

LGD PDS powstała na bazie Fundacji Partnerstwo Dorzecze Słupi (Fundacja PDS), organizacji powołanej w ramach realizacji I schematu Pilotażowego Programu Leader w ramach SPO Restrukturyzacja i Modernizacja Rolnictwa 2006-2008. Fundacja PDS wdrażała strategię w ramach II schematu PPL+ oraz Lokalną Strategię Rozwoju w ramach PROW 2007-2013, podobnie jak LGD Wrzeciono, obejmująca swoim zasięgiem Gminę Miastko oraz Trzebielino. W wyniku zmian w realizacji podejścia Leader na lata 2014-2020 Fundacja PDS zainicjowała utworzenie Stowarzyszenia LGD PDS, które wdrażało Lokalną Strategię Rozwoju w okresie 2014-2020.

W ramach realizacji strategii w poprzednich okresach programowania Fundacja PDS oraz LGD Wrzeciono, a potem Stowarzyszenie LGD PDS realizowały zbieżne ze sobą cele strategiczne, powiązane z takimi obszarami jak:

- rozwój kapitału społecznego,
- rozwój i zachowanie zasobów lokalnych, ze szczególnym uwzględnieniem dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego,
- rozwój gospodarczy, w tym w szczególności w oparciu o zasoby turystyczne obszaru.

Zrealizowano szereg przedsięwzięć i operacji wpisujących się w powyższe kierunki rozwoju, w tym:

- rozwój kapitału społecznego poprzez finansowanie działań organizacji społecznych lub ośrodków kultury wspierających aktywność obywatelską oraz inwestowanie w infrastrukturę społeczną, w tym rozpoczęto tworzenie Sieci Społecznych Centrów Aktywności,
- rozwój infrastruktury rekreacyjnej,
- poprawa infrastruktury turystycznej (w tym: rozwój szlaków turystycznych i sieciowych produktów turystycznych, rozwój infrastruktury związanej z wodami występującymi na obszarze LGD),
- rozwój przedsiębiorczości ze szczególnym uwzględnieniem oferty turystycznej,
- promocja obszaru (identyfikacja i promocja produktów lokalnych, liczne imprezy, wydawnictwa i inne działania promocyjne).

W ramach kolejnych okresów wdrażania lokalnych strategii rozwoju Partnerstwo Dorzecze Słupi zrealizowało:

Okres 2006-2008	
Zadania związane z budowaniem i rozwojem partnerstwa	Zadania związane z planowaniem i realizacją strategii
Z inicjatywy Gminy Słupsk oraz Związku Miast i Gmin Dorzecza Rzeki Słupi i Łupawy oraz Stowarzyszenia Centrum Międzynarodowych Spotkań powstała inicjatyw stworzenia lokalnego partnerstwa potencjalnie wdrażającego strategię rozwoju. Utworzenie Fundacji Partnerstwo Dorzecze Słupi obejmującej 19 środkowopomorskich gmin: powiatu bytowskiego, słupskiego, lęborskiego oraz sławieńskiego.	Opracowanie w ramach Pilotażowego Programu Leader+ Zintegrowanej Strategii Rozwoju ukierunkowanej m.in. na rozwój turystyczny obszaru.
Okres 2007-2013	
Zadania związane z budowaniem i rozwojem partnerstwa	Zadania związane z planowaniem i realizacją strategii
Stworzenie struktur LGD i powołanie jej organów, w tym Rady Fundacji odpowiedzialnej za wybór projektów.	Prowadzenie konsultacji społecznych dotyczących kształtu Lokalnej Strategii Rozwoju, wypracowanie celów i sposobów jej realizacji oraz procedur wyboru operacji.

<p>Przygotowanie i prowadzenie biura (4 pracowników), którzy odpowiadają za: podejmowanie działań na rzecz LGD, obsługę administracyjną, pełną obsługę jej organów, w tym Rady.</p> <p>Realizacja działań polegających na aktywizacji mieszkańców, w formie działań promocyjno-informacyjnych, organizacji i prowadzeniu szkoleń, warsztatów, doradztwa, działań sieciujących.</p> <p>Przynależność do Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich oraz Pomorskiej Sieci LEADER.</p>	<p>Fundacja Partnerstwo Dorzecze Słupi realizując działania z zakresu „Małe projekty”, „Odnowa i rozwój wsi”, „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” i „ Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” w ramach Programu LEADER wdrażała w latach 2009-2015 Lokalną Strategię Rozwoju. Do realizacji strategii Partnerstwa Dorzecze Słupi przyczyniło się prawie 400 projektów, które zostały zrealizowane przez Beneficjentów Fundacji na obszarze Partnerstwa. W okresie od 2009 do 2014 roku było to prawie 20 mln zł, które Fundacja PDS przeznaczyła na organizowane konkursy dotacyjne. ¾ tej kwoty wykorzystali gminy na realizację projektów na swoim terenie, organizacje pozarządowe zrealizowały projekty na kwotę 2 836 763,61 zł, natomiast przedsiębiorcy i rolnicy wykorzystali poniżej 10% dostępnej kwoty, czyli prawie 2 mln złotych.</p>
Okres 2014-2020	
<p>Zadania związane z budowaniem i rozwojem partnerstwa</p>	<p>Zadania związane z planowaniem i realizacją strategii</p>
<p>Zmiana granic terytorialnych działania LGD (część gmin przyłączyło się do Słowińskiej Grupy Rybackiej, włączono obszar LGD Wrzeciono).</p> <p>Utworzenie stowarzyszenia LGD PDS i powołanie jej organów, w tym organu decyzyjnego – Rady LGD PDS.</p> <p>Organizacja, współorganizacja i uczestnictwo w wydarzeniach promocyjnych.</p> <p>Organizacja 31 wydarzeń dla lokalnej społeczności oraz 15 spotkań dla 20 członków organów LGD w zakresie kryteriów wyboru i oceny operacji, ewaluacji i zasad funkcjonowania LGD.</p> <p>Przynależność do sieci Pomorskiej Sieci LEADER oraz za jej pośrednictwem do Krajowej Sieci LGD.</p> <p>Realizacja Projektu OWES w Subregionie Słupskim we współpracy ze Słowińską Grupą Rybacką oraz Centrum Inicjatyw Obywatelskich.</p>	<p>Prowadzenie konsultacji społecznych dotyczących kształtu Lokalnej Strategii Rozwoju, wypracowanie celów i sposobów jej realizacji oraz procedur wyboru operacji.</p> <p>Organizacja 37 konkursów na kwotę 21.129.187,40 zł w ramach których wpłynęły łącznie 482 wnioski na kwotę 32.672.249,26 zł</p> <p>Przeprowadzenie 23 szkoleń z zasad dofinansowania, przygotowania i rozliczenia wniosków dla 278 osób.</p> <p>Udzielenie 345 konsultacji w biurze oraz w punktach na terenie obszaru objętego LSR.</p> <p>Prowadzenie konkursu Społeczni Aktywni dla grup nieformalnych i niewielkich organizacji społecznych.</p> <p>Realizacja projektów własnych wzmacniających Sieć Społecznych Centrów Aktywności oraz rozwój marki lokalnej Zielone Serce Pomorza.</p>

W latach 2023-2027 przewiduje się kontynuację działań, których rozpoczęcie nastąpiło wraz z uruchomieniem w regionie podejścia Leader, wykorzystując zbudowany potencjał, w szczególności ludzki i społeczny. Realizacja celów strategicznych będzie kontynuowana, jednak z modyfikacjami, wynikającymi z dotychczasowych doświadczeń oraz poszerzając zakres realizowanych działań o te, które są możliwe przy wykorzystaniu środków pochodzących zarówno z PS WPR jak i Programu Fundusze Europejskie dla Pomorza (FEP):

- **rozwój kapitału społecznego** – podejmowane w ramach LSR działania będą skupiały się na dalszym rozwoju Sieci Społecznych Centrów Aktywności, przy czym działania te będą miały dużo bardziej zintegrowany charakter niż dotychczas i będą wspierały społeczność lokalną na różnych etapach jej rozwoju – mniej zaawansowane formy wsparcia (granty) dla organizacji o stosunkowo niskim potencjale oraz bardziej zaawansowane formy wsparcia (konkursy dla organizacji o silniejszym potencjale) oraz wsparcie infrastruktury sieci SCA za pośrednictwem JSFP. Działania spinające całość polegać będą na wspieraniu animatorów zaangażowanych w prowadzenie SCA w postaci zadań własnych LGD PDS polegających na organizacji sieciujących wydarzeń czy kierowaniu do tej grupy wsparcia merytorycznego, umożliwiającego prowadzenie ciekawych i skutecznych działań na rzecz i wspólnie z mieszkańcami w takich obszarach jak: **prozdrowotny styl życia, wspieranie postaw proekologicznych, aktywność obywatelska**. Działania te będą miały zasięg całego obszaru LGD. Ww. działania wspierane w ramach PS WPR będą uzupełniać także zadania

realizowane za pomocą środków programu FEP przeznaczonych na infrastrukturę społeczną oraz usługi społeczne, skierowane w znacznej mierze do grup defaworyzowanych, zagrożonych marginalizacją. Infrastruktura społeczna wspierana będzie głównie w ramach funkcjonujących struktur publicznych (publiczne ośrodki pomocy społecznej), zaś usługi społeczne w ramach publicznych usług społecznych oraz działania organizacji pozarządowych prowadzących działania w obszarze społecznym.

- **rozwój gospodarczy** – skoncentrowany na wspieraniu rozwoju sprofilowanej oferty turystycznej (prozdrowotna turystyka, turystyka aktywna, rozwój produktów lokalnych czy turystyka oparta na lokalnym dziedzictwie kulturowym w postaci rozwoju szlaków tematycznych). Wsparcie rozwoju gospodarczego będzie realizowane zarówno poprzez wspieranie w ramach PS WPR sektora gospodarczego (mieszkańcy zakładający działalność gospodarczą, przedsiębiorcy, rolnicy), jak również poprzez wspieranie rozwoju infrastruktury publicznej na rzecz turystyki w ramach programu FEP.
- **zachowanie środowiska naturalnego** – w bieżącym okresie programowania, działania w tym zakresie będą wzmocnione w stosunku do działań z poprzednich lat wdrażania strategii w postaci działań miękkich budujących proekologiczne postawy mieszkańców, niewielkich inwestycyjnych projektów sprzyjających przeciwdziałaniu zmianom klimatu oraz działań w ramach programu FEP wspierających wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii nakierowanych na zachowanie bioróżnorodności.

1.3. Ogólny opis struktury LGD

LGD PDS skupia w sobie wszystkie samorządy lokalne z terenu powiatu bytowskiego poza Lipnicą oraz powiat bytowski i 4 samorządy z terenu powiatu słupskiego, instytucje publiczne typu instytucje kultury, samorządowe ośrodki kultury, liczne organizacje społeczne – w tym stowarzyszenia działające na rzecz rozwoju lokalnego, Ochotnicze Straże Pożarne, Koła Gospodyń Wiejskich, organizacje sportowe, jak również przedsiębiorstwa, osoby prowadzące działalność gospodarczą (w tym rolników) i mieszkańców. LGD PDS liczy ponad 100 członków reprezentowanych przez blisko 40 delegatów z terenu każdej gminy tworzących Zebranie Delegatów, do którego kompetencji należy m.in. uchwalanie Lokalnej Strategii Rozwoju. Członkowie LGD PDS byli włączeni w proces tworzenia koncepcji strategii i aktywnie współtworzyli jej kształt na każdym etapie rozwoju. Proces ten był otwarty także dla mieszkańców niezrzeszonych dotychczas w LGD – zaangażowane w ten proces osoby reprezentują wszystkie ww. typy podmiotów oraz każdy z sektorów – publiczny, społeczny oraz gospodarczy. Otwartość procesu sprzyjała doborowi adekwatnych do potrzeb mieszkańców działań w ramach LSR oraz pogłębianiu współpracy i zaangażowania społeczności lokalnej zarówno w procesie planistycznym jak i wdrożeniowym. LGD PDS pogłębiać będzie współpracę poprzez:

- prowadzenie bieżących działań komunikacyjnych skierowanych do mieszkańców – adekwatne dostosowywanie kanałów i form do potrzeb określonych grup odbiorców (animacja, spotkania konsultacyjne, warsztaty, doradztwo, prowadzenie strony internetowej, mediów społecznościowych, w tym grupa na FB, działania sieciujące, itp.), w tym także stosowanie nieformalnej komunikacji za pośrednictwem kontaktów telefonicznych, spotkań w biurze LGD, rozmów po zakończonych szkoleniach (budowanie przyjaznych relacji z odbiorcami), przekazywanie informacji zwrotnych budujące wiarygodność LGD i poczucie wpływu na jej funkcjonowanie,
- stałe monitorowanie zaangażowania członków w działania LGD PDS, poszerzanie członkostwa o nowe osoby i podmioty jak również o nowe grupy defaworyzowane oraz włączanie członków w struktury LGD PDS,
- włączenie mieszkańców w projekty sieciowe – w szczególności w działania sieci Społecznych Centrów Aktywności oraz zapraszając do współtworzenia szlaków tematycznych zarówno w fazie planowania szczegółowych koncepcji szlaków jak i ich realizacji, co będzie miało istotne znaczenie dla budowania faktycznego partnerstwa, uwzględniającego podział ról i zadań pomiędzy partnerów włączonych w te działania w ramach LSR, adekwatnie do ich możliwości i potencjału,
- włączenie w działania ewaluacyjne – monitorowanie strategii, konsultowanie i uzgadnianie zmian w LSR i dokumentach regulujących pracę stowarzyszenia.

Do LGD PDS należy 105 członków, w tym:

- 25 podmiotów należących do sektora publicznego,
- 36 podmiotów należących do sektora społecznego,
- 44 podmioty należące do sektora gospodarczego.

Członkowie LGD PDS reprezentowani są w strukturach LGD w formie Zebrania Delegatów składającego się z 48 osób, wybieranych z terenu każdej gminy, w liczbie odzwierciedlającej proporcję w stosunku do liczby mieszkańców danej gminy.

W strukturze LGD występuje organ decyzyjny – Rada LGD, opisana w kolejnym rozdziale, Zarząd LGD oraz Biuro, Które, kierują bieżącą działalnością organizacji i zapewniają jej sprawną obsługę – zarówno pozostałych organów, jak i mieszkańców. To Zarząd i Biuro posiadają niezbędne spektrum kwalifikacji ekonomicznych i administracyjnych do gospodarowania środkami publicznymi.

W przypadku zmian w składzie personelu LGD, wybór osób do pełnienia odpowiednich funkcji w biurze następować będzie w procedurze konkursowej, zgodnie z Regulaminem Biura LGD, zapewniając jak najlepsze kompetencje na danym stanowisku pracy, zgodnie z opisami stanowiska w kartach stanowiskowych, precyzujących wymagania kluczowe i dodatkowe w odniesieniu do wykształcenia, umiejętności i doświadczenia wobec kandydatów. Kompetencje na poszczególnych stanowiskach, zakresy obowiązków, zasady wynagradzania, itp. precyzują dokumenty wymienione w rozdziale 1.6 i zapewniają one odpowiednią organizację pracy i porządek formalno-prawny w LGD. Dodatkowo pracownicy i Zarząd stale podnoszą swoje kwalifikacje, uczestnicząc w szkoleniach i innych formach kształcenia odpowiednio do swoich stanowisk, zapewniając aktualizację wiedzy i podnoszenie poziomu swojego profesjonalizmu. Zarząd LGD oraz Dyrektor Biura podejmują systematyczne działania w kierunku motywowania pracowników, stosując finansowe, jak i pozafinansowe narzędzia motywacji, dążąc do zachowania ciągłości zatrudnienia i minimalizacji ryzyka utraty doświadczonych kadr.

1.4. Ogólna informacja o składzie organu decyzyjnego

Rada LGD PDS składa się z 15 osób, wybieranych przez Zebranie Delegatów.

Rady LGD należą osoby reprezentujące:

- 7 podmiotów należących do sektora publicznego,
- 7 podmiotów należących do sektora społecznego,
- 1 podmiot należący do sektora gospodarczego.

Wśród członków należy wymienić kluczowe dla realizacji strategii grupy:

- samorządy – 7 gmin
- organizacje społeczne – 6.

W okresie programowania 2021-2027 wiążące decyzje o wyborze do dofinansowania wniosków złożonych za pośrednictwem LGD PDS podejmuje Rada LGD PDS wybierana przez Zebranie Delegatów. **Jej skład nie pozwala na kontrolowanie procesu podejmowania decyzji przez władze publiczne, ani przez pojedynczą grupę interesu**, co gwarantują m.in. zapisy Statutu, Regulaminu Rady i przyjęte procedury, zawierające niezbędne zapisy zapewniające unikanie konfliktu interesów. Ogólny mechanizm zakłada 3-stopniową weryfikację wniosków:

- podejmowanie uchwał dot. zgodności operacji z LSR,
- ocenę operacji pod kątem kryteriów wyboru w postaci punktacji dokonywanej przez wybranych członków organu decyzyjnego,
- wybór operacji przez pełen skład Rady na podstawie oceny wg kryteriów wyboru.

1.5. Zwięzła charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym

Struktura LGD PDS odpowiada wymogom funkcjonowania stowarzyszenia zarejestrowanego w KRS, posiada zatem obowiązkowe kolegialne organy, tj. Zebranie Delegatów, Zarząd i Komisję Rewizyjną. Procesami zarządczymi kieruje 5-osobowy Zarząd – głównie przez spotkania operacyjne Zarządu i pracowników służące omówieniu bieżących spraw i w wymagających tego przypadkach przygotowania ich pod obrady Zarządu i innych organów (wysłuchanie rozwiązań proponowanych przez Biuro). Sprawnemu połączeniu współpracy Zarządu z biurem sprzyja połączenie funkcji członka Zarządu i Dyrektora Biura.

Decyzje w sprawach związanych z wyborem operacji do dofinansowania podejmuje Rada LGD PDS.

Zgodnie z Regulaminem Rady do zadań Rady LGD należy wybór operacji, w tym:

- a) ocena i wybór operacji ubiegających się o wsparcie w trybie konkursowym,
- b) ocena i wybór grantobiorców ubiegających się o wsparcie w trybie projektu grantowego,
- c) ocena i wybór operacji własnych LGD.

Rada dokonuje oceny i wyboru operacji zgodnie z procedurami oraz kryteriami uchwalonymi przez Walne Zebranie Członków/Zebranie Delegatów. Ocena i wybór operacji może odbywać się w formie pisemnej lub elektronicznej. Z udziału w ocenie i wyborze danej operacji oraz w dyskusji o danej operacji wyłączone zostaje członek Rady, który spełnia przesłanki wykluczenia określone w Regulaminie Rady. Ponadto, Regulamin wprowadza Procedurę prowadzenia rejestru interesów, stanowiącą załącznik nr 1 do Regulaminu Rady LGD.

Większość decyzji w sprawach nieuregulowanych wewnętrznymi dokumentami jest podejmowanych poprzez uzgodnienia, dokonywane w bezpośredniej formie albo też poprzez zdalną komunikację. Lokalna Grupa Działania Partnerstwo Dorzecze Słupi systematycznie wdraża w praktyce zasady sprzyjające współdecydowaniu i oparte na partycypacji. Obejmują one zwłaszcza następujące zasady:

- a) równego uczestnictwa, która oznacza, że uczestnicy procesu decyzyjnego nieuregulowanego zapisami dokumentów wewnętrznych mają równe prawo w proponowaniu rozwiązań, argumentowaniu i podejmowaniu decyzji,
- b) bezstronności, która oznacza, że z procesu decyzyjnego wyłączają się osoby mające bezpośredni interes w danej sprawie,
- c) konsensusu, który oznacza, że dokonuje się wyboru rozwiązań akceptowalnych przez wszystkich uczestników procesu.

Zakres podejmowania decyzji dotyczył inicjatyw związanych z realizacją m.in. zadań bieżących oraz strategicznych lub takich, które związane były z wprowadzaniem zmian w strategii i uruchamianiu oraz kształtu kolejnych inicjatyw podejmowanych przez LGD. Pomimo istnienia struktur decyzyjnych w LGD – Zebranie Delegatów, Rada, Zarząd, to i tak w procesach decyzyjnych mogą uczestniczyć pozostali członkowie nieposiadający swojej reprezentacji w organach oraz przedstawiciele społeczności, co umożliwiają liczne spotkania, warsztaty, czy konsultacje. Decyzje są oparte na partycypacyjnych wartościach, promowanych przez LGD PDS i obejmujących zwłaszcza otwartość, zaufanie, inkluzywność.

1.6. Wskazanie dokumentów regulujących funkcjonowanie LGD

Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD to:

- Statut,
- Regulamin Rady,
- Regulamin funkcjonowania Biura LGD,
- Kryteria i procedury wyboru projektów (operacji, grantów),
- Regulamin konkursu o certyfikat marki lokalnej Zielone Serce Pomorza,
- Regulamin konkursu Społeczni Aktywni.

Dokumenty te regulują:

- kompetencje organów LGD,
- zasady zwoływania posiedzeń i podejmowania decyzji,
- kryteria podejmowania decyzji w sprawie projektów, wyboru zadań do finansowania, wyboru laureatów konkursu (zależnie jakich spraw dotyczy dany dokument).

Każdy dokument zawiera również informację o zasadach wprowadzania w nich zmian i uprzedniego podawania do wiadomości publicznej projektów dokumentów z przewidywanymi do uchwalenia zmianami.

Statut reguluje:

- cele, dla których stowarzyszenie powołano oraz sposoby ich realizacji,
- podstawowe zasady członkostwa, prawa i obowiązki członków,
- kwestie powoływania organów stowarzyszenia oraz ich kompetencje, prawa i obowiązki,
- zasady reprezentacji stowarzyszenia,
- źródła finansowania działalności stowarzyszenia.

Regulamin Rady LGD, uchwalany i aktualizowany przez WZC/ZD reguluje następujące kwestie:

- prawa i obowiązki członków Rady LGD,
- sposób organizacji pracy Rady LGD i jej posiedzeń,
- sposób podejmowania uchwał oraz organizacji procesu oceny wniosków,
- przesłanki wykluczenia z oceny operacji i zasady zachowania parytetów,
- sposób prowadzenia rejestru interesów.

Dodatkowo, LGD dysponuje procedurami:

- oceny i wyboru grantobiorców,
- oceny i wyboru operacji konkursowych,
- oceny i wyboru operacji własnych,

jak również kryteriami oceny i wyboru operacji w ramach LSR (dla określonych w niej zakresów wsparcia). Procedury i kryteria wyboru podlegają uchwaleniu przez WZC/ZD.

Regulamin Biura LGD uchwalany jest i aktualizowany przez Zarząd LGD. Do ważniejszych kwestii uregulowanych tym regulaminem należą:

- stanowiska pracy w biurze oraz sposób zatrudniania i wynagradzania pracowników oraz oceny ich pracy,
- kompetencje dyrektora, księgowej i pracowników oraz podstawowe zasady pracy,
- bezpieczeństwo i ochrona danych osobowych,
- zasady świadczenia usług doradczych.

Wszystkie ww. dokumenty są publikowane na stronie internetowej LGD, tj. www.pds.org.pl.

Dodatkowo LGD PDS dysponuje:

- Polityką rachunkowości,
- Polityką przeciwdziałania praniu brudnych pieniędzy,
- Polityką ochrony danych RODO,
- Polityką dostępności,

oraz spełnia Standardy funkcjonowania OWES (partnerstwo posiada akredytację AKSES Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej).

Rozdział II Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR

2.1. Zwięzły opis obszaru

Obszar LGD PDS (13 gmin) położony jest w środkowo - zachodniej części województwa pomorskiego, 9 z tych gmin położonych jest na terenie powiatu bytowskiego (w tym 2 gminy miejsko-wiejskie: Bytów i Miastko oraz 7 gmin wiejskich), 4 gminy wiejskie położone są we wschodniej części powiatu słupskiego. Wymienione dwa powiaty (bytowski i słupski) do roku 1999 należały administracyjnie do województwa słupskiego.

Gmina	Liczba ludności miejsce zamieszkania (stan na 31.12.2020)	Powierzchnia w km ²
Bytów (miejsko-wiejska)	25311	197
Miastko (miejsko-wiejska)	18472	466
Damnica	5845	168
Dębica Kaszubska	9229	300
Kolczygłowy	4188	170
Trzebielino	3603	226
Tuchomie	4159	111
Główczyce	8555	322
Potęgowo	6646	228
Czarna Dąbrówka	5759	298
Borzytuchom	3300	109
Parchowo	3788	131
Studzienice	3645	176
Obszar LSR	102539	2902

Wszystkie gminy oraz powiat bytowski są członkami LGD PDS. Część z gmin należy także do LGR Pojezierze Bytowskie, która realizowała strategię w ramach programu Rybactwo i Morze.

Wsparcie w ramach niniejszej LSR będzie pochodzić zarówno z PS WPR (Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich), jak i Programu Fundusze Europejskie dla Pomorza 2021-2027. Zgodnie z warunkami wsparcia poszczególnych Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych (EFSI), jest ono osiągalne na całym obszarze LGD PDS, z wyjątkiem operacji nakierowanych na bioróżnorodność, które możliwe będą na obszarach prawnie chronionych oraz na terenach występowania jezior. Obszar LGD PDS prezentuje mapa

- gminy wiejskie
 - gminy miejsko-wiejskie
 Źródła: Województwo Pomorskie - podregiony, powiaty i gminy - 2014.
 Urząd Statystyczny w Gdańsku: Gdańsk, czerwiec 2014: s. s. 344

2.2. Cechy i czynniki wyróżniające obszar LGD

Obszar objęty LSR jest zwarty geograficznie. Wszystkie gminy objęte LSR są partnerami LGD Partnerstwo Dorzecze Słupi. W stosunku do Aglomeracji Trójmiejskiej obszar objęty LSR położony jest peryferyjnie, a najbliższym ośrodkiem społeczno-gospodarczym i kulturowym jest miasto Słupsk, nienależące do LGD i będące do 1999 roku stolicą województwa słupskiego. Największe miasta obszaru LGD to Bytów (blisko 17 tys. mieszkańców), będący siedzibą powiatu oraz Miastko (blisko 10 tys. mieszkańców).

Obszar LGD PDS łączy położenie w Dorzeczu Słupi, a co za tym idzie znaczna jego część objęta jest formą ochrony Parkiem Krajobrazowy Dolina Słupi. Również znaczna część obszaru leży w jego otulinie oraz w Dorzeczu Łupawy i na terenie Pojezierza Bytowskiego. Do ważniejszych cech tego obszaru, wyróżniających większość gmin i ich mieszkańców połączonych we wspólne partnerstwo, to:

- peryferyjny charakter względem większych ośrodków miejskich (metropolitalnych),
- wysoka lesistość,
- duża liczba jezior lobeliowych,
- duża atrakcyjność położenia geograficznego oraz krajobrazu,
- niski poziom zanieczyszczenia środowiska naturalnego,
- dobre warunki do rozwoju turystyki kwalifikowanej,
- charakterystyczna wielokulturowość mieszkańców wynikająca z historycznych uwarunkowań, w tym zmiany granic państwa polskiego,
- liczna grupa mieszkańców o tożsamości kaszubskiej,
- podobny charakter produkcji rolnej i uwarunkowań gospodarowania,
- podobna struktura społeczna i podobne problemy wynikające z doświadczeń funkcjonowania na tym obszarze PGR.

Istotne jest także to, że od 2005 roku na obszarze tym wszystkie samorządy oraz społeczność lokalna prowadzą wspólne działania partnerskie w ramach LGD PDS. Stanowi to już znaczące zbiorowe doświadczenie w planowaniu rozwoju, wdrażaniu strategii i ewaluacji efektów tego procesu, które dostarczają cennej wiedzy wszystkim zaangażowanym w ten proces partnerom i ułatwiają podejmowanie dalszych decyzji strategicznych i operacyjnych.

Powyższe czynniki czynią obszar LGD PDS społecznie, gospodarczo i środowiskowo spójnym – jest to terytorium funkcjonalnie powiązane, posiada wspólne tradycje, tożsamość, poczucie przynależności oraz wspólne oczekiwania i potrzeby.

Rozdział III Partycypacyjny charakter LSR

Proces tworzenia LSR rozpoczął się na początku 2022 roku w formie facylitacji procesu poszukiwania innowacji rozwojowych dla obszaru LGD PDS. W ramach tego procesu, przy wsparciu specjalistów posługujących się partycypacyjną metodą facylitacji innowacji przeprowadzono następujące etapy prac:

1. Wyłonienie Grupy Liderów – osób aktywnie zaangażowanych w działania rozwojowe na obszarze LGD, z którymi przeprowadzono kilka roboczych spotkań facylitacyjnych. Grupa liderów obejmowała ok. 60 osób, z których ok 40 stanowiły osoby o bardzo luźnym, bądź żadnym dotychczasowym związku z LGD. Do tego grona należeli reprezentanci następujących środowisk:
 - przedstawiciele samorządów lokalnych należących do LGD, w tym przedstawiciele samorządowych instytucji kultury, ośrodków pomocy społecznej,
 - przedstawiciele sektora społecznego, w tym przedstawiciele: organizacji działających na rzecz ogólnego rozwoju lokalnego, centrów integracji społecznej,
 - przedstawiciele sektora gospodarczego, w tym: przedstawiciele podmiotów gospodarczych z obszaru turystyki, rolnicy. Przedstawiciele ww. środowisk uczestniczyli w spotkaniach facylitacyjnych i warsztatach strategicznych oraz częściowo także w warsztatach kreatywnych.
2. Przeprowadzenie warsztatów facylitacyjnych, których celem było zidentyfikowanie wstępnych obszarów o potencjale innowacyjnym na obszarze LGD; w wyniku warsztatów zidentyfikowano 4 obszary: ZDROWIE, TURYSTYKA, SPOŁECZNOŚĆ, ŚRODOWISKO, jako obszary o największym potencjale rozwojowym, które mogą stanowić główne tematy LSR (tj. w sposób partycypacyjny dokonano wstępnej koncentracji obszarów interwencji).
3. Identyfikacja Grup Wpływu na obszarze LGD PDS – podmiotów i osób, które w ww. obszarach prowadzą ciekawe działania, są aktywne, gotowe do zaangażowania w sprawy społecznie ważne i dostrzegają potrzeby rozwojowe w ww. obszarach, tj.: ZDROWIE, TURYSTYKA, SPOŁECZNOŚĆ, ŚRODOWISKO. Zaproszono do udziału w warsztatach kreatywnych dla Grup Wpływu przedstawicieli różnych środowisk.

W odpowiedzi na zaproszenie część z zaproszonych osób wzięła udział w pracach nad LSR, byli to:

W grupie wpływu ZDROWIE:

- przedstawiciele samorządów lokalnych należących do LGD,
- przedstawiciele sektora społecznego, w tym przedstawiciele: organizacji działających na rzecz ogólnego rozwoju lokalnego, przedstawicielka Fundacji Szpitala Bytowskiego, przedstawiciele centrów integracji społecznej, warsztatów terapii zajęciowej, organizacji działających na rzecz seniorów, organizacji promujących zdrowy styl życia, holistyczny rozwój i zdrowe żywienie,
- przedstawiciele sektora gospodarczego, w tym: przedstawiciele podmiotów gospodarczych z obszaru turystyki, rolnicy, osoby prowadzące zajęcia sportowe i rekreacyjne, rehabilitację, jogę, warsztaty rozwoju osobistego, itp.

W grupie wpływu TURYSTYKA:

- przedstawiciele samorządów lokalnych należących do LGD, w tym odpowiadający za promocje i turystykę, przedstawiciele samorządowych instytucji kultury,
- przedstawiciele sektora społecznego, w tym przedstawiciele: organizacji działających na rzecz rozwoju turystyki, prowadzące centra informacji turystycznej, kół gospodyń wiejskich, przedstawicielka PROT,
- przedstawiciele sektora gospodarczego, w tym: przedstawiciele podmiotów gospodarczych z obszaru turystyki, rolnicy, prowadzący produkcję produktów lokalnych, świadczących usługi organizacji splywów kajakowych, wynajmujący bazę noclegową, itp.

W grupie wpływu SPOŁECZNOŚĆ:

- przedstawiciele samorządów lokalnych należących do LGD, w tym przedstawiciele samorządowych instytucji kultury, ośrodków pomocy społecznej,
- przedstawiciele sektora społecznego, w tym przedstawiciele: organizacji działających na rzecz ogólnego rozwoju lokalnego, kół gospodyń wiejskich, centrów integracji społecznej, osoby młode.

W grupie wpływu ŚRODOWISKO:

- przedstawiciele samorządów lokalnych należących do LGD, w tym przedstawiciele komórek odpowiedzialnych za ochronę środowiska, przedstawiciele Parku Krajobrazowego Dolina Słupi,
 - przedstawiciele sektora społecznego, w tym przedstawiciele: organizacji działających na rzecz ogólnego rozwoju lokalnego i ochrony środowiska,
 - przedstawiciele sektora gospodarczego, w tym: przedstawiciele podmiotów gospodarczych z obszaru turystyki, rolnicy.
4. Warsztaty kreatywne – spotkania strategiczne dla osób z Grup Wpływu zainteresowanych działaniami rozwojowymi w ww. obszarach, służące analizie potrzeb na obszarze LGD oraz generowaniu potencjalnych pomysłów na przedsięwzięcia o istotnym potencjalne rozwojowym i licznymi współzależnościami między nimi. W wyniku warsztatów przeformułowano obszary o potencjale rozwojowym, i tak doprecyzowano:
- a. Dobrostan społeczny – obszar, w którym potencjał rozwojowy dotyczy głównie sfery rozwoju osobistego człowieka (w tym dobrostanu zdrowotnego i psychicznego), oraz rozwoju społeczności lokalnej i budowania kapitału ludzkiego jako takiego oraz w odniesieniu do pozostałych obszarów,
 - b. Dobrostan gospodarczy – obszar, w którym istotą jest wykorzystanie potencjału gospodarczego obszaru LGD w odniesieniu do jego atrakcyjności turystycznej, ale w spójności z pozostałymi obszarami – w tym rozwijanie przedsiębiorczości w obszarach służących zachowaniu dobrostanu człowieka i społeczności,
 - c. Dobrostan środowiskowy – obszar, w którym istotą jest zachowanie atrakcyjności przyrodniczej obszaru, minimalizowanie skutków wpływu działalności człowieka na środowisko, budowanie głębszej świadomości w tym zakresie i stymulowanie dobrych postaw wśród ludzi względem natury. Obszar mocno zależny od działań w pozostałych 2 obszarach.

Podczas warsztatów kreatywnych zebrano szeroką gamę propozycji działań jakie LGD mogła objąć strategią, zebrano kluczowe potrzeby w ww. obszarach i które w dalszej kolejności analizowano pod kątem najważniejszych z perspektywy LGD kryteriów oceny (wykonalność, inkluzywność, potencjał współpracy, innowacyjność, zasięg oddziaływania, itp.)

5. Warsztaty strategiczne – dla Grup Wpływu i liderów, których celem była analiza możliwości zaspokojenia zidentyfikowanych potrzeb rozwojowych oraz potencjału proponowanych w ramach każdego z ww. obszarów przedsięwzięć pod względem m.in. zasięgu oddziaływania, innowacyjności, inkluzywności i wykonalności. W wyniku warsztatów dokonano wyboru propozycji przedsięwzięć, które zostały uwzględnione w dalszym procesie prac nad strategią.

W ww. spotkaniach udział wzięło łącznie 135 uczestników, w tym: 20 z sektora prywatnego/gospodarczego, 41 z sektora społecznego, 58 z sektora publicznego, oraz mieszkańcy nieprzypisani do żadnej z ww grup, co zaprezentowano w poniższej tabeli:

Data	Miejsce	Liczba uczestników	sektor gospodarczy	sektor społeczny	sektor publiczny
13.01.2022	Runowo	18 (w tym jedna osoba reprezentujące JST oraz stowarzyszenie)	3	7	9
11-12.02.2022	Orzechowo	16	1	4	11
9-10.08.2022	Orzechowo	24	2	6	16
29.06.2022	Bytów	19 (w tym 4 osoby nieprzypisane do żadnego sektora)	5	8	2
08.06.2022	Kończygłowy	15 (w tym 2 osoby nieprzypisane do żadnego sektora)	4	3	6
11.05.2022	Czarna Dąbrówka	23 (w tym 2 osoby nieprzypisane do żadnego sektora)	5	5	11
18.05.2022	Ugoszcz	20 (w tym 9 osób nieprzypisanych do żadnego sektora)	0	8	3
		135	20	41	58

Źródło: dane LGD.

Ww. działania stanowiły istotny wkład w kształt pierwszych założeń niniejszej strategii rozwoju. Kolejne działania skierowane na zbadanie potrzeb społeczności lokalnej LGD PDS stanowiły spotkania konsultacyjne w każdej gminie. W wyniku tych spotkań przedstawiono możliwości realizacji różnych przedsięwzięć w ramach zidentyfikowanych obszarów o znacznym potencjale, możliwości dofinansowania w nowym okresie programowania oraz zidentyfikowano potrzeby społeczności lokalnej w konkretnych gminach i miejscowościach obszaru LGD, za pomocą następujących pytań kontrolnych:

Dobrostan społeczności i człowieka

Jakiej infrastruktury brakuje społeczności lokalnej?

Jakie działania na rzecz mieszkańców chcielibyście realizować?

Czego jeszcze potrzebujecie jako społeczność gminy, aby aktywnie działać i współpracować?

Dobrostan gospodarki

Jakich produktów/usług, które mogą oferować przedsiębiorcy i rolnicy nam tutaj brakuje?

Jakiej infrastruktury potrzebnej do rozwoju turystyki, rekreacji i zachowania dobrego zdrowia brakuje nam w gminie?

Jakie działania mogłyby wspierać mieszkańców w prowadzeniu aktywnego i zdrowego stylu życia?

Dobrostan środowiska

Jakich inwestycji potrzebujemy w gminie aby nasza przyroda była lepiej zaopiekowana?

Jakie projekty środowiskowe mogą i powinni realizować mieszkańcy gminy (też przedsiębiorcy i rolnicy)?

Jakie działania mogłyby wspierać mieszkańców w prowadzeniu proekologicznego stylu życia?

Analiza potrzeb pozwoliła na dobór odpowiednich przedsięwzięć adekwatnych do potrzeb społeczności lokalnej w kontekście lokalnym (przewidziano zróżnicowanie terytorialne w wybranych przedsięwzięciach).

Dodatkowo, zidentyfikowano zasoby lokalne, które mogą stać się ważne w kontekście realizacji strategii – pozwoliły one na uzupełnienie zgłaszanych wcześniej potrzeb i ich uwzględnienie w strategii jak również stanowiły wzbogacenie wachlarza pomysłów możliwych do wykorzystania podczas wdrożenia strategii. W szczególności identyfikacja konkretnych zasobów, w tym:

- ludzie: przedsiębiorcy, liderzy, artyści, influencerzy, ważne kontakty, osoby dysponujące czasem, itp.
- organizacje: społeczne, publiczne, grupy nieformalne, partnerzy, itp.
- kanały komunikacji, lokalne media, itp.
- szczególne miejsca: atrakcje, miejsca spotkań i aktywności, historyczne, przyrodniczo cenne, itp.
- infrastruktura,
- historie, zwyczaje, tradycje, legendy,
- ważne wydarzenia, imprezy,
- produkty lokalne i sposoby ich dystrybucji,
- marka - rozpoznawalność, jakość,

pozwoliła na poszerzenie pierwotnie planowanego zakresu przedsięwzięć; uległ on uzupełnieniu o brakujące elementy lub o nowe zasoby stanowiące wartość dodaną projektowanej interwencji.

W spotkaniach konsultacyjnych uczestniczyło w sumie ponad 140 uczestników, z których ok. 48% stanowili przedstawiciele sektora publicznego, 38% - sektora społecznego, 14% sektora gospodarczego/prywatnego. Wśród uczestników spotkań konsultacyjnych do istotnych grup, które włączyły się w proces prac nad strategią należeli przedstawiciele:

- samorządów lokalnych,
- instytucji kultury,
- ośrodków pomocy społecznej,
- centrów integracji społecznej,
- powiatowego urzędu pracy,
- branży turystycznej i informacji turystycznej,
- rolników i organizacji działających w obszarze rolnictwa,
- organizacji ekologicznych i Parku Krajobrazowego Dolina Słupi,
- producentów lokalnych organizacji działających na rzecz rozwoju produktów lokalnych i uczestniczących w procesach ich dystrybucji,
- sołtysów,
- organizacji pozarządowych działających na rzecz rozwoju lokalnego,
- kół gospodyń wiejskich,
- organizacji reprezentujących i działających na rzecz osób niepełnosprawnych, w tym świadczących usługi prozdrowotne,
- organizacji prowadzących działania na rzecz aktywności fizycznej (w tym kluby sportowe, itp.)
- seniorów, organizacji ich reprezentujących i działających na ich rzecz,

- osoby młode,
- kobiety i mężczyźni.

Data	Miejsce	Liczba uczestników	sektor gospodarczy	sektor społeczny	sektor publiczny
20.09.2022	Bytów	25	1	17	7
21.09.2022	Klęczno	8	0	3	5
21.09.2022	Parchowo	7	0	4	3
21.09.2022	Czarna Dąbrówka	8	0	2	6
21.09.2022	Miastko	4	1	2	1
22.09.2022	Trzebielino	13	5	1	7
23.09.2022	Jutrzenka	12	5	3	4
23.09.2022	Tuchomie	10	1	8	1
27.09.2022	Główczyce	17	1	8	8
27.09.2022	Damnica	7	0	1	6
11.10.2022	Dębica Kaszubska	10	5	0	5
11.10.2022	Kończygłowy	14	0	5	9
12.10.2022	Potęgowo	6	1	0	5
		141	20	54	67

Źródło: dane LGD.

W trakcie prac nad strategią przeprowadzono również konsultacje w gronie samorządów lokalnych z obszaru LGD PDS, z którymi omówiono konkretne możliwe przedsięwzięcia wynikające z zidentyfikowanych potrzeb, zarówno do realizacji z pomocą środków PS WPR, jak i z programu FEP, w tym w szczególności te, które mogą być realizowane przez jednostki sektora finansów publicznych. Wspólnie dokonano ustaleń, które typy projektów w ramach PS WPR będą realizowane w ramach niniejszej strategii.

Przeprowadzono również wywiady indywidualne z wybranymi przedstawicielami Grup Wpływu (kontynuując proces facylitacji innowacji odpowiedzi na niską reprezentację wybranych grup w trakcie warsztatów kreatywnych, których znaczenie uznano za istotne dla realizacji LSR, jak np. rolnicy, krótki łańcuch żywnościowy, stadniny koni, itp.), których celem było doprecyzowanie możliwości rozwijania wybranych spośród ww. przedsięwzięć. Zbadano głębsze zależności pomiędzy proponowanymi przedsięwzięciami, zebrano więcej oczekiwań i precyzyjniejsze pomysły na działania rozwojowe oraz określono potrzeby inwestycyjne w tym zakresie. Określono potencjalne tematy szlaków turystyczno-kulturowych przewidzianych do wdrożenia w ramach LSR, co wpłynęło znacząco na wypracowanie prototypów przedsięwzięć w ramach LSR (pierwszych wersji zintegrowanych pakietów działań). Przeprowadzono 8 wywiadów pogłębionych z przedstawicielami podmiotów rokujących włączenie się w projektowane w ramach LSR w innowacyjne przedsięwzięcia oraz posiadającymi szeroką wiedzę w tym zakresie, w tym:

- rolnicy i właściciele stadnin koni – w Dębicy Kaszubskiej i Rzuskim Lesie (w tym prowadzący działalność społeczną przy stadninie),
- rolnicy i właściciele gospodarstw agroturystycznych w Żochowie i w Jaworach (w tym prowadzących produkcję ekologiczną i jedyny na obszarze LGD krótki łańcuch dostaw),
- organizatorzy przedsięwzięć opartych na historii (historyk Akademii Pomorskiej oraz właściciel grodu w Okuninie),
- rękodzielniczka i właściciela pracowni upcyklingu w Cecenowie,
- doradca przedsiębiorstw społecznych.

Na bazie wywiadów opracowano 7 prototypów przedsięwzięć o charakterze sieciowym, które poddano następnie partycypacyjnej ocenie podczas warsztatów strategicznych (były to następujące propozycje szlaków tematycznych: Szlak Wielu Narodów, Szlak Rodów Pomorskich, Szlak Wiejskiej Herstorii, Szlak sakralny, Szlak „zwierzęcy”, Sieć Szlaków Konnych, Rozwój Marki Lokalnej Zielone Serce Pomorza, a ostatecznie dokonano wyboru 4 przedsięwzięć, które włączono do LSR i nad którymi kontynuowano pracę podczas kolejnych etapów prac nad LSR, tj.:

- Szlak Wielu Narodów – zmieniono nazwę roboczą na Szlak Wielokulturowy, który uznano podczas warsztatów jako szlak o najszerszym zasięgu obszarowym i o największym potencjale włączania różnych grup do jego realizacji z uwagi na liczne organizacje działające w obszarze kultury, jak również w największym stopniu opierający się na lokalnych zasobach kulturowych i historycznych (w tym znaczną reprezentację różnych kultur współistniejących na obszarze LGD oraz zachowanie wielu

elementów dziedzictwa kulturowego w różnej postaci – zarówno materialnej i niematerialnej), zapewniający znaczne bogactwo oferty szlaku i powiązania międzysektorowego podmiotów włączających się w to przedsięwzięcie,

- Szlak Wiejskiej Herstorii – szlak opierający się na aktywności kobiet na przestrzeni lat, nieznaney dotychczas na szerszą skalę, słabo promowanej dotychczas, co powoduje, że aktywność kobiet pozostawała przez wiele lat w cieniu aktywności i bohaterstwa mężczyzn; szlak wybrano z uwagi na jego duży potencjał innowacyjności, pozwalający na istotne wyróżnienie jego oferty na tle innych ofert tego typu, otwierający możliwość łączenia dziedzictwa historycznego związanego ze znaczeniem kobiet na przestrzeni lat ze współczesnością; szlak podkreśli istotę różnych ról kobiecych pełnionych w różnych okresach historycznych i obecnie, nadając im niejako podmiotowości i większego znaczenia, szacunku, docenienia; potencjalna oferta szlaku ma także szansę skupić wokół niego aktywne kobiety, także przedsiębiorczynie i rolniczki (szczególnie z małych gospodarstw niskotowarowych, które kierują liczniej takimi gospodarstwami zgodnie z diagnozą), które prowadzą działania często odpowiadające na zapotrzebowanie kobiet jako grup docelowych proponowanych usług czy produktów, albo chcą takowe rozpocząć (jak np. działania prozdrowotne, rozwój osobisty, kręgi kobiet, oferta turystyczna dla rodzin, itp.)

- Sieć Szlaków Konnych – przedsięwzięcie wybrano z uwagi na istotny potencjał stadnin konnych w wybranych miejscach obszaru LGD, oferujących naukę jazdy konnej, rekreację w oparciu o tę formę aktywności oraz działających w ich otoczeniu organizacji pozarządowych upowszechniających jeździectwo i oferujących również wsparcie dla społeczności lokalnej, w tym osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem, jak np. usługi dla osób z niepełnosprawnościami świadczone w oparciu o hipoterapię.

- Rozwój Marki Lokalnej Zielone Serce Pomorza – w trakcie prac nad LSR wielokrotnie analizowano potrzebę wsparcia producentów produktów lokalnych. Analizowano możliwość wdrożenia w tym celu m.in. współpracy w ramach krótkich łańcuchów żywnościowych, czy inne możliwości interwencji w tym zakresie. Z uwagi na zbyt niski poziom zainteresowania wsparciem w tej formie (m.in. za wąski zakres wsparcia, zbyt wymagające warunki dostępu, itp.), uczestnicy systemu promocji marki Zielone Serce Pomorza wyrazili potrzebę kontynuowania działań w tym zakresie przez LGD i rozwijania tego przedsięwzięcia o ugruntowanej pozycji w środowisku lokalnym, odpowiadającego aktualnym potrzebom producentów produktów lokalnych i ich potencjałowi.

W procesie planowania strategii przeprowadzono następnie warsztaty strategiczne z udziałem lokalnych liderów. W ich trakcie wypracowano wstępną alokację budżetową na wszystkie planowane w ramach strategii przedsięwzięcia oraz dokonano wstępnego wyboru wskaźników dla każdego z nich, jak również uzgodniono warunki brzegowe tychże, które będą przekładały się na kryteria dostępu oraz wyboru. Pracowano także nad kształtem szlaku tematycznego wielokulturowego – za pomocą partycypacyjnych narzędzi kreacji (mapa doświadczeń użytkownika – w ujęciu z perspektywy klienta, tj. użytkownika szlaku oraz w ujęciu z perspektywy podmiotu współtworzącego szlak, tj. użytkownika procesu wdrażania LSR). Te prace pozwoliły na zaprojektowanie w LSR zarówno zadań uwzględniających konieczne finansowanie działań podmiotów współtworzących szlak, jak również działań animacyjnych i sieciujących LGD w kierunku budowania współpracy przy tworzeniu szlaku.

W ostatniej fazie konsultacji przeprowadzono spotkanie konsultacyjne z samorządami lokalnymi, dokonano zmian polegających na przesunięciach w alokacji budżetu na działania realizowane przez JSFP, zwiększeniu wielkości wsparcia pojedynczego projektu, doprecyzowania zakresu wsparcia dla przedsięwzięcia związanego z wsparciem wykorzystania OZE, wielkości wskaźników rezultatu, itp.

Projekt strategii został wypracowany ostatecznie w maju 2023 i poddany oficjalnym konsultacjom społecznym. W ich wyniku zgłoszono uwagi, które zostały przeanalizowane przez Grupę Liderów oraz Zebranie Delegatów i nadały jej ostateczny kształt – uchwalony uchwałą Zebrania Delegatów 2 czerwca 2023 r.

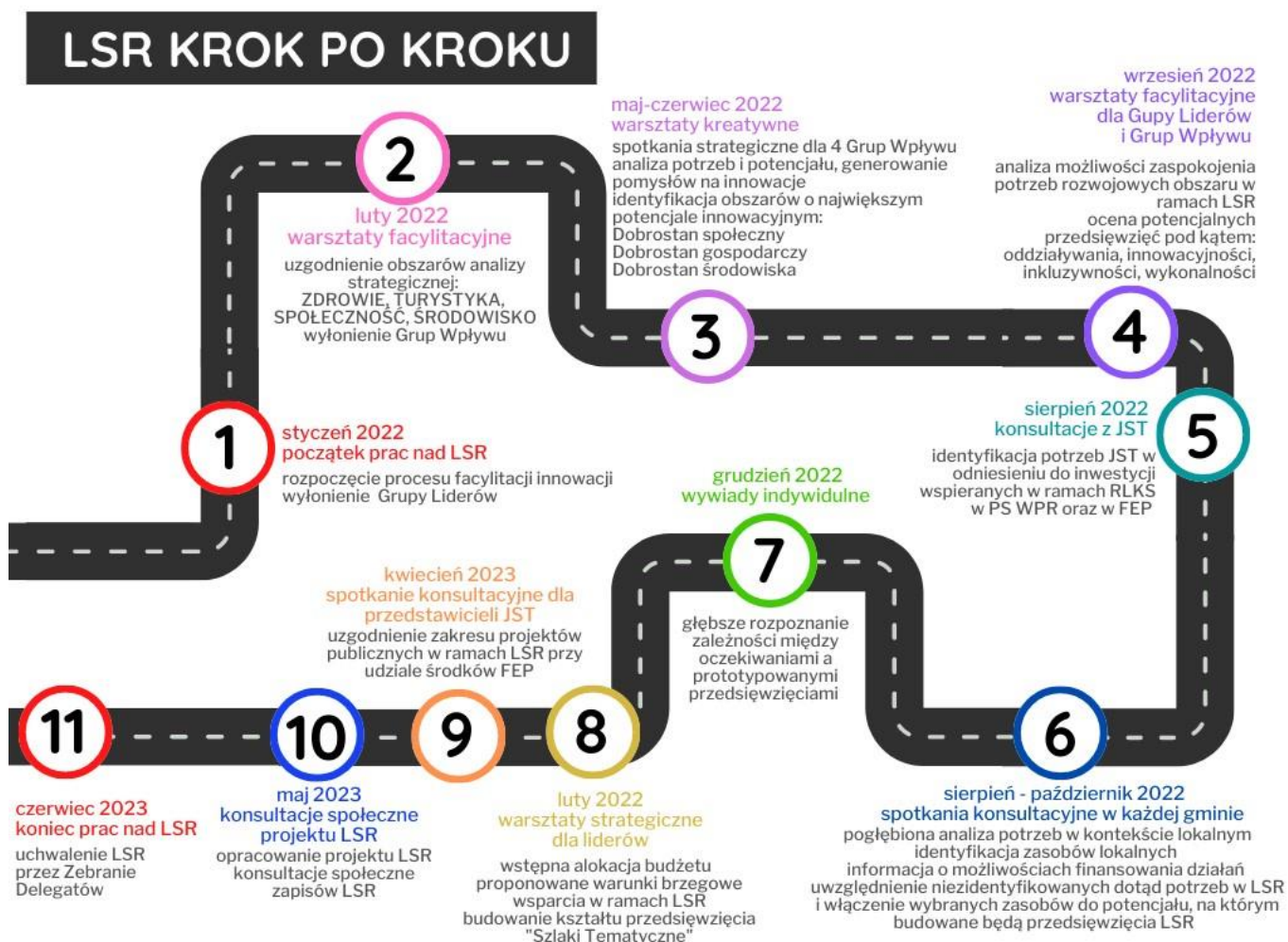
We wszystkich spotkaniach i konsultacjach związanych z pracami nad strategią udział wzięło w sumie około 300 uczestników. Większość rozwiązań wypracowywano w drodze konsensusu podczas prac warsztatowych, a wkład uczestników był znaczący, stąd w sposób sukcesywny wypracowywano zakres strategii uzgadniając jej kształt na bieżąco we współpracy z zaangażowanymi osobami/podmiotami. Podczas spotkań konsultacyjnych przedstawiano planowane zakresy wsparcia z WPR i FEP, i przyjęto wszystkie zgłoszone wnioski mieszkańców, żadnego z nich nie odrzucono. Dlatego też w procesie oficjalnych konsultacji projektu wersji strategii wpłynęła jedna uwaga dotycząca uwzględnienia obiektów sportowych jako wymagających wsparcia w ramach LSR, co do których toczyła się dyskusja podczas warsztatów strategicznych. Po przeanalizowaniu zasadności wsparcia dla tego typu inwestycji, uzgodniono, że zostaną one uwzględnione jako planowane do objęcia wsparciem, jednak zapisy strategii nie wymagały zmian w tym zakresie (zakres inwestycji mieszczący się w ramach przedsięwzięcia 1.2.1 Przestrzeń publiczna dla rekreacji i zdrowia).

W trakcie prac nad strategią uwzględniono Zasady Horyzontalne określone w art. 9 Rozporządzenia 2021/1060 w następujący sposób:

- organizowano spotkania związane z pracami nad strategią o różnych porach, umożliwiając wybór odpowiedniego dnia i czasu aby ułatwić godzenie obowiązków zawodowych i rodzinnych potencjalnym uczestnikom,
- miejsca spotkań wybierano pod kątem dostępności dla mieszkańców wsi, w tym z uwzględnieniem dostępności dla osób niepełnosprawnych, tam gdzie było to możliwe,
- o spotkaniach informowano na różne sposoby: za pośrednictwem strony internetowej LGD, mediów społecznościowych oraz dla minimalizacji skutków wykluczenia cyfrowego społeczności wsi za pośrednictwem mediów lokalnych, wieszając plakaty o spotkaniach konsultacyjnych na tablicach ogłoszeń w miejscowościach gminnych i miejscowościach gdzie odbywały się spotkania,
- dopuszczano zgłaszanie uwag do strategii zarówno w formie pisemnej za pośrednictwem formularza zgłaszania uwag przesyłanego mailowo, jak również bezpośrednio, poprzez kontakt telefoniczny i bezpośredni z biurem LGD zlokalizowanym w Bytowie – biuro dostępne dla niepełnosprawnych (wyposażone m.in. w windę),
- posługiwano się zrozumiałym, prostym językiem, prowadzono warsztaty w sposób łamiący bariery, pozwalający na swobodę wypowiedzi każdej osoby, analizowana wszystkie propozycje niezależnie od sytuacji uczestnika.

W procesie prac uwzględniono interesy obu płci, a w efekcie, w związku z oznaczeniem kobiet jako grupy w niekorzystnej sytuacji, potraktowano je w sposób preferencyjny w wybranych przedsięwzięciach, podobnie jak osoby niepełnosprawne oraz osoby młode.

Podobnie, LGD PDS w procesie przygotowania strategii tworzyła odpowiednie warunki otwartej dyskusji, umożliwiającą włączenie do debaty osobom z różnych środowisk, bez względu na rasę, pochodzenie etniczne, religię, światopogląd czy wiek lub orientację seksualną, a każdy głos w dyskusji był traktowany na równi, z należytą uwagą.

Rozdział IV Analiza potrzeb i potencjału LSR

4.1. Analiza potrzeb rozwojowych i potencjałów obszaru wdrażania LSR wraz z ich uzasadnieniem

Proces diagnozowania obszaru LGD PDS polegał na analizie desk-research najważniejszych zjawisk i danych statystycznych, stanowiących tło społeczno-gospodarcze niniejszej strategii.

Na bazie podstawowej wiedzy diagnostycznej oraz przy wykorzystaniu wiedzy społeczności lokalnej w sposób partycypacyjny wyłoniono najważniejsze potrzeby i obszary stanowiące potencjały lokalne, na których opierać się może strategia rozwojowa: SPOŁECZNOŚĆ, TURYSTYKA, ŚRODOWISKO, ZDROWIE. W procesie facylitacji innowacji określono je jako punkt wyjściowy diagnozy i poddano szczegółowej analizie.

4.1.1. SPOŁECZNOŚĆ

Podmiotem działań LGD PDS jest społeczność lokalna rozumiana zarówno jako człowiek stanowiący jej centrum, jak i sieć powiązań pomiędzy nimi uwidoczniona na różne sposoby: w działaniach kooperacyjnych, wspólnej tożsamości lokalnej, różnorodnych formach organizacyjnych, zjawiskach społecznych, gotowości do wzajemnej, solidarnej pomocy, zaangażowaniu społecznym i publicznym na rzecz dobra wspólnego. Z perspektywy wdrażania LSR społeczność lokalna jest istotna z kilku powodów:

- zarówno jednostki jak i społeczność zorganizowana posiada szereg potrzeb rozwojowych,
- to jednostki i społeczność są motorem zmian w środowisku lokalnym – w każdym z obszarów wdrażania strategii istnieje znaczny potencjał wprowadzania korzystnych zmian, zależny od działalności człowieka i społeczności lokalnej i od indywidualnych decyzji jej członków oraz działań zbiorowych,
- dobrostan człowieka i społeczności, dobrostan gospodarczy, dobrostan środowiska - może wpłynąć na jednostki i społeczność w sposób negatywny lub pozytywny - to oni doświadczają skutków zmian w obszarach ważnych z perspektywy wdrażania LSR. Wobec powyższego, to AKTYWNOŚĆ społeczności lokalnej ma kluczowe znaczenie dla wdrożenia z powodzeniem planowanych przedsięwzięć, w tym aktywność w obszarze przedsiębiorczości ukierunkowanej na turystykę i wspieranie zachowania dobrej kondycji zdrowotnej i psychicznej, aktywność w obszarze społecznym i aktywność w obszarze środowiska i zmian klimatu, które to stanowią zależny od siebie nawzajem ekosystem.

4.1.1.1. Zagospodarowanie przestrzenne/układ osadniczy z uwzględnieniem planów odnowy miejscowości (opis układu przestrzennego, opis warunków zagospodarowania terenów oraz ograniczeń w ich użytkowaniu, dostęp do infrastruktury)

Struktura przestrzenna obszaru LGD PDS ma charakter węzłowy, który wyznaczają wpływy najważniejszych ośrodków miejskich. Część obszaru objętego lokalną strategią rozwoju LGD PDS leży w obrębie miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka regionalnego – Słupska (gmina Dębica Kaszubska, gmina Damnica) oraz Bytowa (Bytów, Studzience, Borzytuchom). Wokół tych głównych ośrodków węzłowych obserwowany jest intensywny rozwój osadnictwa, obszary podmiejskie zaludniane są przez mieszkańców znajdujących zatrudnienie w działalnościach pozarolniczych, w dużej mierze w oparciu o miejsca pracy oferowane w miastach, zmienia się sposób zagospodarowania tych obszarów, jak również zasięg oddziaływania ośrodka węzłowego oraz charakter relacji łączących go z bezpośrednim otoczeniem. Układ strefowy obszaru LGD PDS obejmuje strefę pojezierną o charakterze rolno-leśnym oraz rozwiniętymi funkcjami turystyczno-rekreacyjnymi, związanym z zespołami jezior.

Z uwagi na swój peryferyjny charakter obszar LGD PDS cechuje jednocześnie niedostatek powiązań oraz słaba dostępność komunikacyjna. Słaba dostępność zachodniej części województwa, przekłada się na wybrane aspekty poziomu życia (dostępność do usług, miejsc pracy), skutkuje odpływem migracyjnym do obszarów charakteryzujących się lepszą dostępnością i poziomem rozwoju.

4.1.1.2. Stan infrastruktury w kontekście potrzeb rewitalizacji jako kompleksowego procesu społecznego procesu społecznego, gospodarczego, środowiskowego, przestrzenno-infrastrukturalnego

Obszar LGD to głównie obszary wiejskie z gminnymi miejscowościami koncentrującymi główną bazę usług dla mieszkańców – w każdej miejscowości gminnej zlokalizowane są ważniejsze obiekty publiczne, typu urząd, poczta, kościół, ośrodek zdrowia, stadion lub boisko, instytucje kultury, szkoły, przedszkola, żłobki, sklepy, itp. Niektóre z usług są rozproszone po innych miejscowościach gminnych (jak np. szkoły, czy sklepy), jednak większość miejscowości boryka się z ograniczeniem dostępności do niektórych usług z uwagi na ograniczenie funkcjonowania komunikacji publicznej. Na obszarze LGD PDS kluczowe znaczenie w animacji życia kulturalnego i społecznego mają jednostki organizacyjne samorządów gminnych, czyli gminne ośrodki kultury, biblioteki i świetlice. Często jako jedyne na danym obszarze dysponują zapleczem instytucjonalnym i technicznym do realizacji takich działań. Zazwyczaj w gminie funkcjonuje jedno gminne centrum kultury (kultury i sportu, kultury i promocji, wiejski dom kultury, itp.), z nielicznymi wyjątkami, gdzie poza miejscowością gminną są także zlokalizowane domy kultury. Wg danych GUS w roku 2020 zorganizowano w ośrodkach kultury blisko 800 imprez, w których udział wzięły blisko 23 tysiące osób. Ważniejsze imprezy organizowane są w większych miejscowościach i tam są powtarzane, a dostępność do wydarzeń kulturalnych w wielu wsiach LGD PDS jest nadal znikoma.

lp.	region	ilość w szt.
1.	pomorskie	7783
2.	powiat słupski	1103
3.	powiat bytowski	268
4.	Damnica	10
5.	Dębica Kaszubska	7
6.	Kończygłowy	11
7.	Trzebielino	-
8.	Tuchomie	38
9.	Miastko	72
10.	Główczyce	440
11.	Potęgowo	61
12.	Czarna Dąbrówka	85
13.	Borzytuchom	-
14.	Bytów	18
15.	Parchowo	22
16.	Studzienice	20
17.	obszar PDS	784

Imprezy organizowane przez instytucje kultury

lp.	region	ilość w osobach
1.	pomorskie	492760
2.	powiat słupski	30863
3.	powiat bytowski	14629
4.	Damnica	111
5.	Dębica Kaszubska	715
6.	Kończygłowy	270
7.	Trzebielino	-
8.	Tuchomie	995
9.	Miastko	3875
10.	Główczyce	5614
11.	Potęgowo	1800
12.	Czarna Dąbrówka	4030
13.	Borzytuchom	-
14.	Bytów	4250
15.	Parchowo	510
16.	Studzienice	699
17.	obszar PDS	22869

Uczestnicy imprez (dane GUS)

Średnio w każdej gminie istnieje od kilku do kilkunastu świetlic – łącznie jest ich około 140. Z danych pozyskanych z gmin wynika, iż we wszystkich świetlicach na terenie LGD zatrudnione są 53 osoby na jedynie 32,5 etatu łącznie. Oznacza to, iż średnio na świetlicę przypada ¼ etatu, a dodatkowo, blisko ¼ świetlic nie ma w ogóle zatrudnionej żadnej osoby. Są to osoby, które pełnić powinny funkcje animatorów, jednakże zarówno z powodu zbyt niskiego zaangażowania etatowego, a niejednokrotnie z powodu także zbyt niskich kwalifikacji, nie są one w stanie w sposób znaczący realizować funkcji animacyjnych w swoich miejscowościach. Ich rola ogranicza się często do udostępniania świetlic, opalania obiektów, dbania o porządek w świetlicy i wokół. Niekiedy w świetlicach pojawiają się okazjonalnie

pracownicy ośrodków kultury (instruktorzy), którzy prowadzą dla mieszkańców jakiś rodzaj zajęć. Istotnym dla obszaru LGD PDS doświadczeniem z ubiegłego okresu programowania jest Sieć Centrów Aktywności, przedsięwzięcie o charakterze sieciującym obiekty i animatorów, w których prowadzone są działania animacyjne na rzecz społeczności lokalnej. Pierwsze doświadczenia LGD PDS dobrze rokują na przyszłość i stanowią ważny potencjał rozwoju społeczności lokalnej, gdyż sytuacja w tych zsięciowanych obiektach, które zostały wsparte w ramach LSR jako Społeczne Centra Aktywności jest inna. Mają one bowiem obowiązek wynikający z dofinansowania do zatrudnienia animatora na etat, co znacząco wpływa na jakość działalności tego typu miejsc (w SCA, a także w innych miejscach animatorzy uczestniczyli w szkoleniach realizowanych w ramach LSR). Tam funkcje animacyjne są realizowane w szerszym zakresie, animatorzy posiadają wyższe i bardziej zróżnicowane kompetencje, posiadają szerszą sieć kontaktów z animatorami z innych gmin, czerpią z wzajemnych inspiracji i potrafią działać skuteczniej. Istotne wsparcie stanowiło także dofinansowanie w ramach RPO WP projektu „Społeczni do Potęgi”, w ramach którego zrealizowano prace remontowo-adaptacyjne w punktach świadczenia usług w kilku gminach (np. Potęgowo, Dębica Kaszubska) oraz zatrudniono animatorów, których znaczenie dla społeczności lokalnej dostrzeżono i przewiduje się kontynuowanie zatrudnienia w kolejnych latach.

Procesy rewitalizacyjne finansowane ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego prowadzone były w 2 miastach obszaru LGD PDS: Miastku (od 2017 roku) oraz w Bytowie (od 2021 roku). W miejscowościach wiejskich nie są prowadzone kompleksowe projekty rewitalizacji. Za pomocą wielu różnych projektów prowadzone są jednak działania mające na celu uporządkowanie infrastruktury – znaczące w tej kwestii były doświadczenia odnowy wsi, wspierane różnymi środkami (pierwotnie środkami Samorządu Województwa Pomorskiego, potem programami na rzecz rozwoju wsi, w tym w ramach podejścia LEADER). Umożliwiło to wdrażanie przedsięwzięć typu rewitalizacyjnego, łączącego procesy społeczne z

działaniami porządkującymi przestrzeń i infrastrukturę (zrealizowano wiele projektów typu zagospodarowanie centrum wsi, remonty czy budowy świetlic, urządzenie i porządkowane terenów rekreacyjnych, inwestycje w obiektach kultury, itp.). Jednak potrzeby w tym zakresie nie zostały dotychczas zaspokojone w pełni. Wiele miejscowości nadal pozostaje w nieładzie przestrzennym, nie wszystkie miejscowości posiadają dostęp do miejsc spotkań aktywności mieszkańców, zdarzają się tereny parków czy lasów, w których bywają dzikie wysypiska śmieci.

Liczbę obiektów sportowych na terenie LGD PDS wg GUS w 2018r. (brak późniejszych danych) stanowią poniższe obiekty w liczbie wskazanej w tabeli. Są to jednak niepełne dane – nie uwzględniają choćby basenu w Bytowie.

stadiony	hale sportowe o wymiarach od 36x19 m	sale gimnastyczne o wymiarach poniżej 36x19 m i sale pomocnicze	korty tenisowe	pływalnie kryte
10	2	5	3	0

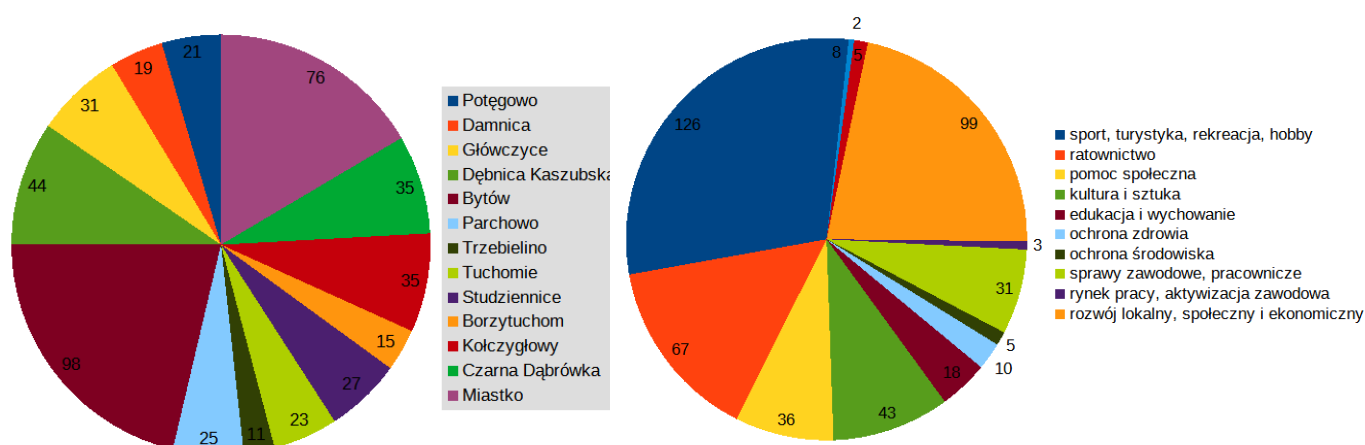
Potencjał infrastruktury sportowej stanowią m.in.:

- stadion w Bytowie i Miastku (w pozostałych miejscowościach są boiska sportowe i kompleksy sportowo-rekreacyjne: np. Potęgowo, Nożyno, Studzienice, Niezabyszewo, Kołczygłowy, Trzebielino, Miastko, Motarzyno, itp.) choć niektóre z nich wymagają modernizacji),
- boiska sportowe w miejscowościach głównie gminnych
- baza rekreacyjna i turystyczna, w tym m.in.: przystanie kajakowe, przystanie i stacje żeglarskie, aquapark w Bytowie, korty tenisowe, stajnie i stadniny konne, itd.

4.1.1.3. Działalność sektora społecznego

Pojęcie sektor społeczny rozumiane jest szeroko i w powiązaniu z charakterystyką kapitału społecznego nowoczesnego społeczeństwa obywatelskiego. O zasobności w kapitał społeczny świadczą oddolne przejawy samoorganizowania się ludzi i zaangażowania obywatelskiego. Na obszarze LGD funkcjonuje 453 organizacje pozarządowych. Są to głównie stowarzyszenia i fundacje zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym (KRS) oraz stowarzyszenia zwykłe (wpisane do ewidencji prowadzonej przez Starostów bytowskiego i słupskiego). Ponadto funkcjonują kluby sportowe (stowarzyszenia kultury fizycznej nieprowadzące działalności gospodarczej) i uczniowskie kluby sportowe (wpisane do ewidencji prowadzonej przez Starostów), oraz Koła Gospodyń Wiejskich. Najwięcej organizacji posiada siedzibę w Bytowie i Miastku.

Na poniższym wykresie zestawiono liczbę stowarzyszeń i organizacji społecznych na obszarze poszczególnych gmin Lokalnej Grupy Działania Partnerstwo Dorzecze Słupi ogółem oraz liczbę organizacji działających w poszczególnych obszarach aktywności.

Źródło: Wykres własny na podstawie danych GUS BDL.

Na obszarze LGD funkcjonuje 56 Kół Gospodyń Wiejskich w tym:

- 40 KGW zarejestrowanych w ARIMR (35 z pow. bytowskiego i 5 słupskiego),

- 16 KGW zarejestrowanych w KRS (6 z pow. bytowskiego i 10 słupskiego).

Swój udział w lokalnej gospodarce zaczynają zaznaczać podmioty ekonomii społecznej, które poprzez działalność ekonomiczną i działalność pożytku publicznego służą integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, tworzą miejsca pracy, świadczą usługi użyteczności publicznej oraz wpływają na rozwój lokalny. Do tej grupy należą przedsiębiorstwa społeczne, podmioty reintegracyjne, podmioty działające w sferze działalności pożytku publicznego oraz podmioty sfery gospodarczej realizujące cel społeczny. Dobre praktyki w obszarze ekonomii społecznej prezentują na terenie LGD (obszar powiatu bytowskiego) fundacje oferujące następujące usługi: w zakresie rekreacji, turystyki i zakwaterowania - Fundacja "Z pasją przez życie"; w zakresie zdrowia i urody - Fundacja Koniki Weroniki ze Świerzenka czy w zakresie edukacji i kultury. Na obszarze LGD funkcjonują trzy Centra Integracji Społecznej. Służą one aktywizacji osób długotrwale bezrobotnych i niepełnosprawnych mających małe szanse na zatrudnienie w firmach komercyjnych poprzez organizację zajęć zawodowych połączonych z rehabilitacją. Ilość funkcjonujących podmiotów ekonomii społecznej na obszarze LGD jest bardzo niska, a skala ich działania nie wskazuje na duży udział w działalności gospodarczej. Ponieważ ekonomia społeczna ma szczególne znaczenie w aktywizacji zawodowej i społecznej osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem. Miejsca pracy tworzone w przedsiębiorstwach społecznych są szczególnie wartościowe, bo otwarte dla osób niepełnosprawnych, długotrwale bezrobotnych, o niskich kwalifikacjach, którym trudno jest powrócić na rynek pracy i na nim się utrzymać. Z tego też powodu dalsza praca na rzecz wspierania ekonomii społecznej realizowana głównie przez LGD PDS w ramach projektu Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w subregionie Słupskim, wspólnie z Centrum Inicjatyw Obywatelskich w Słupsku oraz Słowińską Grupą Rybacką będzie kontynuowana z wykorzystaniem wsparcia w ramach FEP 2021-2027 (poza RLKS).

4.1.1.4. Problemy społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem problemów ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz skali tych zjawisk (dostęp do miejscowej infrastruktury i kultury, liczba osób objętych pomocą społeczną, dostęp do usług społecznych, zdrowotnych i szeroko rozumianych usług publicznych np. edukacji)

Jednym z ważniejszych problemów społecznych obszaru LGD PDS jest starzejące się społeczeństwo. Wg danych GUS liczba osób w wieku produkcyjnym w roku 2020 w porównaniu do 2015 zmalała, podobnie jak liczba osób w wieku nieprodukcyjnym, zaś wzrasta liczba osób w wieku poprodukcyjnym i zjawisko to w kolejnych latach będzie się pogłębiało, zgodnie z wszystkimi prognozami demograficznymi. Wskaźnik obciążenia demograficznego wyrażony liczbą ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym waha się od 60,8 w gminie Tuchomie do 69,8 w gminie Czarna Dąbrówka (w woj. pomorskim wynosi 67,7).

Nazwa	ogółem		w wieku przedprodukcyjnym		w wieku produkcyjnym		w wieku poprodukcyjnym	
	ogółem		ogółem		ogółem		ogółem	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020	2015	2020
	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
Borzytucho (2)	3 115	3 399	710	819	2 015	2 135	390	445
Bytów (3)	25 198	25 372	5 351	5 311	15 854	15 285	3 993	4 776
Czarna Dąbrówka (2)	5 861	5 946	1 347	1 384	3 689	3 575	825	987
Kołczygłowy (2)	4 248	4 232	911	846	2 753	2 670	584	716
Miastko (3)	19 950	19 315	3 691	3 467	12 641	11 713	3 618	4 135
Parchowo (2)	3 692	3 842	904	914	2 269	2 300	519	628
Studzienice (2)	3 639	3 788	799	847	2 277	2 297	563	644
Trzebielino (2)	3 721	3 706	750	747	2 405	2 283	566	676
Tuchomie (2)	4 217	4 312	952	896	2 716	2 755	549	661
Damnica (2)	6 258	6 080	1 307	1 224	4 095	3 788	856	1 068
Dębica Kaszubska (2)	9 795	9 495	2 053	1 866	6 282	5 949	1 460	1 680
Główczyce (2)	9 371	8 880	2 025	1 811	6 031	5 489	1 315	1 580
Potęgowo (2)	7 064	6 821	1 510	1 397	4 547	4 223	1 007	1 201
SUMA	106 129	105 188	22 310	21 529	67 574	64 462	16 245	19 197

Nazwa	ogółem	
	2010	2020
	[osoba]	[osoba]
Borzytucho (2)	7	31
Bytów (3)	-37	-74
Czarna Dąbrówka (2)	-24	-9
Kołczygłowy (2)	-4	-32
Miastko (3)	-139	-114
Parchowo (2)	-18	14
Studzienice (2)	-1	8
Trzebielino (2)	-46	15
Tuchomie (2)	-15	-3
Damnica (2)	-31	-20
Dębica Kaszubska (2)		
Główczyce (2)	-12	-54
Główczyce (2)	-85	-83
Potęgowo (2)	-23	-68
SUMA	-428	-389

Liczba osób wg GUS wg ekonomicznych grup wiekowych.

Saldo migracji wg GUS.

Saldo migracji na terenie LGD PDS jest ujemne wg GUS, co oznacza, że więcej mieszkańców ubywa niż przybywa, ale następuje to wolniej niż 10 lat temu. Niepokojący jest także odpływ młodych ludzi z obszaru LGD, którzy wyjeżdżają do większych miast w

poszukiwaniu lepszych perspektyw, zarówno zawodowych jak i większych możliwości korzystania z usług kulturalnych, społecznych i innych.

Nazwa	Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej		
	2010	2015	2020
	[osoba]	[osoba]	[osoba]
Borzytuchoń (2)	669	495	304
Bytów (3)	2 397	2 061	1 198
Czarna Dąbrówka (2)	1 194	1 152	766
Kończygłowy (2)	701	366	250
Miastko (3)	3 173	2 708	1 665
Parchowo (2)	604	517	256
Studzienice (2)	466	495	250
Trzebielino (2)	868	722	360
Tuchomie (2)	810	550	273
Damnica (2)	1 307	814	377
Dębica Kaszubska (2)	2 130	1 691	1 110
Główczyce (2)	2 308	1 709	876
Potęgowo (2)	1 414	1 042	623
SUMA	18041	14322	8308

Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg GUS.

Nazwa	beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności		
	2010	2015	2020
	[osoba]	[osoba]	[osoba]
Borzytuchoń (2)	2 277	1 602	895
Bytów (3)	969	820	472
Czarna Dąbrówka (2)	2 076	1 970	1 296
Kończygłowy (2)	1 646	859	592
Miastko (3)	1 563	1 355	857
Parchowo (2)	1 687	1 409	674
Studzienice (2)	1 331	1 375	661
Trzebielino (2)	2 276	1 933	972
Tuchomie (2)	1 948	1 311	636
Damnica (2)	2 079	1 303	618
Dębica Kaszubska (2)	2 170	1 726	1 169
Główczyce (2)	2 385	1 822	981
Potęgowo (2)	1 968	1 469	909
SUMA	24 375	18 954	10 732

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności.

Wg danych GUS liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej sukcesywnie spada. W porównaniu z 2010 roku liczba korzystających zmniejszyła się o 46%. Podobnie odsetek korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej przypadający na 10 tys. ludności wykazuje spadek na przestrzeni 10 ostatnich lat.

Na obszarze LGD PDS funkcjonuje 5 placówek wsparcia środowiskowego, w tym:

- placówka wsparcia dziennego w Bytowie prowadzona przez Stowarzyszenie „Pomóż Mi” w Bytowie
- 2 świetlice opiekuńcze w Gostkowie oraz Niezabyszewie prowadzone przez Stowarzyszenie „Pomóż Mi” w Bytowie
- Świetlica Wsparcia Dziennego w Kończygłowych,
- Placówka Wsparcia Dziennego w Miastku.

Ponadto, funkcjonują tu także:

- Środowiskowy Dom Samopomocy w Potęgowie - ośrodek wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi i niepełnosprawnościami intelektualnymi (około 30 podopiecznych)
- Środowiskowy Dom Samopomocy w Motarzynie - ośrodek wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami, w tym sprzężonymi (około 20 podopiecznych),
- Środowiskowy Dom Samopomocy w Miastku,
- Środowiskowy Dom Pomocy Szczypkowie.

Dodatkowo, na obszarze LGD są jeszcze dodatkowe placówki wspierające, także prywatne lub prowadzone przez organizacje społeczne i organizacje które świadczą usługi społeczne:

- Środowiskowy Dom Samopomocy i Ośrodek Rehabilitacji Psychoruchowej w Bytowie prowadzony przez Fundację Sprawni Inaczej,
- Dzienny Dom „Senior+” w Bytowie,
- Warsztat Terapii Zajęciowej Bytów, prowadzony przez Stowarzyszenie Jesteśmy,
- prywatny Dom Pomocy Społecznej w Dąbiu "Dworek",
- dwa zakłady opiekuńczo-lecznicze w Miastku i w Bytowie,
- Dom Pomocy Społecznej prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Benedyktynek Samarytanek Krzyża Chrystusowego,
- Stowarzyszenie Siła Dębu w Czarnej Dąbrówce
- Fundacja Platynowa Drużyna z Borzytuchoń.

Dla osób dotkniętych bezdomnością funkcjonuje w Bytowie ogrzewalnia na ok. 50 miejsc oraz noclegownia i schronisko dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi prowadzone przez Towarzystwo Brata Alberta.

Wśród beneficjentów pomocy udzielanej przez PCPR w Bytowie i w PCPR w Słupsku są:

- seniorzy
- osoby z niepełnosprawnościami
- rodziny zastępcze
- dzieci przebywające w pieczy zastępczej
- samodzielnicy wychowankowie pieczy zastępczej
- osoby będące w kryzysie.

Dla tych grup dostępne są w ograniczonym zakresie następujące usługi:

Osoby niepełnosprawne: bezpłatne poradnictwo prawne, bezpłatne poradnictwo psychologiczne, wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego, mobilny punkt informacyjno-konsultacyjny dla osób niepełnosprawnych w Miastku (2 razy w miesiącu), rehabilitacja społeczna, szeroko rozumiana praca socjalna, pomoc finansowa.

Rodziny zastępcze: bezpłatne wsparcie psychologiczne i pedagogiczne, bezpłatne poradnictwo prawne, kursy i szkolenia podnoszące kwalifikacje, superwizja dla rodzin zastępczych, spotkania i wyjazdy integracyjne, wsparcie finansowe, terapia rodzinna.

Dzieci przebywające w pieczy zastępczej: bezpłatne wsparcie psychologiczne i pedagogiczne, szkolenia i warsztaty, trening umiejętności społecznych, korepetycje, zajęcia psychoedukacyjne, zajęcia socjoterapeutyczne, zapewnienie specjalistycznego wsparcia psychiatrycznego, organizacja kolonii i obozów, wyjazdy i spotkania integracyjne.

Usamodzielnieni wychowankowie pieczy zastępczej: bezpłatne wsparcie psychologiczne i pedagogiczne, korepetycje, szkolenia i warsztaty, kursy nadające kwalifikacje zawodowe, bony edukacyjne, doradztwo zawodowe, trening umiejętności społecznych, coaching, spotkania i wyjazdy edukacyjno-integracyjne, pomoc finansowa, wsparcie asystenta usamodzielnienia.

Osoby będące w kryzysie: bezpłatne poradnictwo prawne, bezpłatne poradnictwo psychologiczne, zapewnienie miejsc w domu samotnej matki oraz w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie.

Dodatkowo, w ramach różnych programów i projektów (np. Srebrna Sieć, projekty finansowane z PFRON) realizowane są następujące usługi: usługi sąsiedzkie, specjalistyczne, asystenckie Kluby Seniora, usługi teleopieki dla seniorów, wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego

Większość samorządów lokalnych przy współpracy z organizacjami pozarządowymi podejmuje się coraz częściej realizacji zdeinstytucjonalizowanych i zintegrowanych usług społecznych – w tym np. w zakresie wsparcia rodziny poprzez organizowanie czasu wolnego (zajęcia opiekuńczo-animacyjne, koła zainteresowań, sportowe, warsztaty artystyczne, poradnictwo rodzinne, itp.) celem zwiększenia liczby trwałych miejsc świadczenia usług społecznych. Ostatecznymi odbiorcami wsparcia są osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz ich rodziny, w tym przede wszystkim: seniorzy, osoby z niepełnosprawnościami i chorobami przewlekłymi, dzieci i młodzież, opiekunowie osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, kandydaci oraz osoby sprawujące rodzinną pieczę zastępczą, usamodzielnieni wychowankowie pieczy zastępczej. W kontekście dalszych potrzeb, które wymagają wsparcia w odniesieniu do poszczególnych grup należą do nich m.in.:

Osoby z niepełnosprawnościami: usługi integracyjne, szeroko rozumiana aktywizacja społeczna i zawodowa, przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu, zwiększenie dostępu do rehabilitacji, wsparcie opiekunów osób niepełnosprawnych.

Rodziny zastępcze: zwiększenie pomocy finansowej, specjalistyczne szkolenia z zakresu wychowania i opieki nad dziećmi, zwiększone wsparcie psychologiczne mające na celu zapobieganie wypaleniu zawodowemu.

Dzieci przebywające w pieczy zastępczej: zwiększenie dostępności do wsparcia psychiatrycznego, zapewnienie korepetycji dla większej liczby osób.

Usamodzielnieni wychowankowie pieczy zastępczej: zwiększenie pomocy finansowej, utworzenie mieszkania chronionego, wsparcie w zakresie uzyskania mieszkania, treningi kompetencji społecznych.

Seniorzy: Kluby seniora, usługi sąsiedzkie.

Samorządy lokalne, za pośrednictwem ośrodków pomocy społecznej obsługują mieszkańców z grup wymagających wsparcia, w następujący sposób:

- udzielają świadczenia pieniężne: zasiłki stałe, okresowe, celowe, opłacanie pobytu (w domach pomocy społecznej, noclegowni, ogrzewalni, itp.)
- pomoc asystentów: rodziny, asystentów osoby niepełnosprawnej, osobistych asystentów osób niepełnosprawnych,
- usługi opiekuńcze (w tym specjalistyczne),
- usługi sąsiedzkie,
- opieka wychnieniowa dla rodzin z osobami z niepełnosprawnościami,
- wypożyczalnie sprzętu rehabilitacyjnego,
- poradnictwo psychologiczne, w tym punkt domowego poradnictwa psychologicznego,
- rehabilitacja w warunkach domowych,
- warsztaty i szkolenia z zakresu pielęgnacji i profilaktyki, w tym dla opiekunów faktycznych,
- pogadanki zdrowotne,
- usługi teleopieki (w tym opaski SOS),
- zajęcia ruchowe,
- praca z fizjoterapeutą,
- zajęcia animacyjne z animatorem (w tym animator senioralny) i wyjazdy (do teatru, nad morze, itp.)
- reintegracja społeczna.

Część z ww. usług jest realizowana tylko w wybranych gminach obszaru LGD PDS, a znaczny zakres usług ograniczony jest ilościowo i często opiera się wyłącznie na projektach trwających w danym okresie czasu i nie ma formy stałej. W szczególności zauważalna jest dalsza potrzeba wspierania osób z różnych grup asystenturą równego rodzaju.

Coraz bardziej widoczne są potrzeby osób nieposiadających niepełnosprawności, ale mających trudności w radzeniu sobie z problemami emocjonalnymi, w tym w szczególności dzieci i młodzież, osób doświadczających różnego rodzaju wypalenia (zawodowego oraz społecznego), kobiet w sytuacjach kryzysowych, osób z uzależnieniami i współuzależnionych. Oferowane na poziomie lokalnym w nielicznych gminach LGD PDS wsparcie psychologiczne jest dalece niewystarczające, a zainteresowanie rosnące, co potwierdzają wywiady i konsultacje z mieszkańcami oraz osobami prowadzącymi na obszarze LGD PDS działania w tym zakresie.

4.1.1.5. Podejście LGD do kwestii przestrzegania równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami lub ludzi młodych oraz zasady równości kobiet i mężczyzn, a także sposobu, w jaki to zagadnienie zostanie w praktyce uwzględnione

Równość szans w praktyce zarządzania lokalną strategią rozwoju będzie uwzględniana zgodnie z zaleceniami europejskimi i krajowymi. Podejście LGD PDS jest w szczególności oparte na zaleceniach zawartych w „Wytocznych dotyczących realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027” oraz w „Krajowym Programie Działań na rzecz Równego Traktowania na lata 2022-2030”. Zapewnienie równości szans opiera się na uznaniu równości wszystkich osób wobec prawa i na zasadzie niedyskryminacji. Ze względu na niską świadomość społeczną w zakresie równego traktowania, wynikającą nie tylko z deficytu wiedzy, ale też z bezkrytycznego naśladowania wzorców zaszczerpionych w środowisku, LGD skupi się na rozwijaniu świadomości dotyczącej równości i przejawów działań zaburzających równość.

Na terenie objętym LSR funkcjonują osoby, które znajdują się w niekorzystnej sytuacji i mogą mieć utrudniony dostęp do dóbr i usług, od których zależy jakość życia. Dotyczy to w szczególności osób młodych, kobiet, osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów, a także osób znajdujących się w trudnych warunkach ze względu na niskie dochody z niewielkich gospodarstw. Przyczyną ograniczenia szans może być np. wiek, ograniczona mobilność lub innego rodzaju ograniczenia fizyczne, konieczność godzenia ról rodzinnych i zawodowych, niskie wykształcenie, itp.

W czasie wdrażania LSR LGD zamierza przede wszystkim zwracać uwagę na niedyskryminujący język w publikacjach oraz w trakcie spotkań, dbać o dostępność miejsc organizacji wydarzeń przez LGD PDS, włączać tematykę równościową do treści prowadzonych działań edukacyjnych i zakresu usług doradczych oraz podejmować różnorodne formy działań animacyjnych,

dbając o włączenie osób w różnym wieku, o różnym statusie, o utrudnionym dostępie do informacji, a także do społeczności różnych kultur (wielokulturowa społeczność).

LGD PDS zamierza prowadzić na rzecz równości szans m.in.:

- działania w celu aktywizacji osób starszych,
- działania likwidujące bariery architektoniczne dla osób z niepełnosprawnością,
- promować aktywność kobiet poprzez zainicjowanie tworzenia szlaku tematycznego uwzględniającego historię kobiet wiejskich,
- przygotowywanie i udostępnianie najbardziej podstawowych informacji w zrozumiałym prostym języku,
- planowanie spotkań w sposób umożliwiający godzenie życia prywatnego i zaangażowania społecznego,
- udzielanie szczególnego wsparcia osobom niepełnosprawnym, opiekującym się dziećmi – podczas ich uczestnictwa w spotkaniach organizowanych przez LGD lub podczas korzystania z doradztwa w biurze LGD,
- stosowanie preferencji w odniesieniu do wybranych grup w dostępie do finansowania/uczestnictwa w wybranych projektach.

4.1.1.6. Obszar edukacji formalnej (w tym opieka przedszkolna, szkoły podstawowe i ponadpodstawowe, w tym szkolnictwo branżowe, szkoły dla dorosłych oraz pozaszkolne formy kształcenia) oraz pozaformalnej związanej z umiejętnościami i kompetencjami dorosłych (nie tylko zawodowymi)

Opiekę nad 470 dziećmi do lat 3 na obszarze PDS sprawuje 11 żłobków oraz 1 klub dziecięcy.

W 10 gminach LGD PDS funkcjonuje 26 przedszkoli, w tym 1 specjalne w Bytowie, do których uczęszcza ok. 2600 dzieci. Funkcjonuje tu również 36 oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych sprawujących opieką nad ponad 1320 dziećmi. W sumie, biorąc pod uwagę również zespoły wychowania przedszkolnego oraz punkty przedszkolne, opieka przedszkolną nad grupą ponad 4000 dzieci zapewnia 67 placówek.

Na obszarze LGD funkcjonuje 49 sprawnie funkcjonujących szkół podstawowych, w tym 45 prowadzonych przez gminy, 1 prowadzona przez organizację społeczną. Łącznie w szkołach tych uczy się blisko 9000 uczniów i uczennic. W 3 liceach dla młodzieży (w Bytowie i Miastku) uczy się ok. 760 uczniów i uczennic oraz w 1 liceum dla dorosłych w Bytowie uczy się ok 75 osób dorosłych.

Dodatkowo, istnieją tu także 3 szkoły podstawowe specjalne dla dzieci i młodzieży w Damnicy, Bytowie i Miastku i wszystkie prowadzone są przez powiaty. Uczęszcza do nich ponad 150 uczniów i uczennic. Istnieją również 3 szkoły specjalne przysposabiające do pracy, do których chodzi ponad 70 osób.

Na obszarze LGD (w Bytowie oraz w Miastku) funkcjonują 3 szkoły branżowe I stopnia (które nie dają uprawnień do zdawania egzaminu maturalnego), w których uczęszcza ok. 900 uczniów i uczennic oraz 4 technika branżowe, w których uczy się ok. 1300 osób zdobywając uprawnienia do wykonywania zawodu i zdawania matury.

4.1.2. TURYSTYKA

4.1.2.1. Charakterystyka gospodarki i przedsiębiorczości (w tym przedsiębiorczości społecznej), branż z potencjałem rozwojowym (informacja o branżach gospodarki mających kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru)

Ogólna liczba podmiotów gospodarczych na obszarze LSR rosła na przestrzeni 10 lat (od 7900 w 2010 roku poprzez 8277 w 2015, aż do 9465 w 2020 roku). Bezwzględnie dominują mikroprzedsiębiorstwa, w których pracuje do 9 osób (7465 w 2010 roku, 7898 w 2015 roku i 9124 w 2020 roku). Dużo mniejsza jest liczba podmiotów zatrudniających od 10 do 49 osób. W tej kategorii zanotowano ciągły spadek liczby podmiotów gospodarczych (372 w 2010, 313 w 2015 i 278 w 2020 roku). Liczba przedsiębiorstw zatrudniających od 50 do 249 osób praktycznie nie zmieniła się - w roku 2010 i 2020 wynosiła 60. Najmniej liczną grupę podmiotów stanowią zakłady zatrudniające ponad 250 osób (na przestrzeni 10 lat na obszarze LSR utrzymywały się stale 2 takie podmioty).

Według danych GUS na koniec 2020 roku, na obszarze LGD występowało 31 turystycznych obiektów noclegowych. Dla porównania - w tym samym czasie na terenie całego powiatu bytowskiego było takich obiektów tylko 21 a na terenie powiatu

słupskiego - 135 (liczbę tę generują głównie obiekty w pasie nadmorskim). W województwie pomorskim występowało 1555 takich obiektów.

Jednostka	ilość obiektów
pomorskie	1555
powiat słupski	135
powiat bytowski	27
Damnica	1
Dębica Kaszubska	1
Kołczygłowy	-
Trzebielino	1
Tuchomie	1
Miastko	4
Główczyce	1
Potęgowo	2
Czarna Dąbrówka	4
Borzytuchom	-
Bytów	10
Parchowo	3
Studzienice	3

Liczba obiektów turystycznych wg GUS.

Wg danych GUS w 2020 roku instytucje kultury na obszarze LSR zorganizowały łącznie 784 imprezy (dla porównania w całym województwie pomorskim odbyły się 7783 imprezy, w powiecie słupskim 1103, a w powiecie bytowskim 268). W imprezach kulturalnych na terenie obszaru LSR wzięło udział 22869 osób (492760 w województwie pomorskim, 30863 w powiecie słupskim i 14629 w powiecie bytowskim). Do ważniejszych imprez kulturalnych i sportowych na obszarze LGD zaliczyć należy:

- Dni Bytowa i dni poszczególnych gmin
- BytOFFsky Festival
- Dożynki gminne i powiatowe
- Jarmark Pomorski – cykliczna impreza kreowana przez LGD PDS i współorganizowana przez różnych lokalnych partnerów
- Finał Konkursu o certyfikat Marki Lokalnej Zielone Serce Pomorza – j.w.
- Koncert na Dachy w Kłęczynie
- Konkurs nalewek w Tuchomiu
- Msza na wodzie w Niepogledziu
- Prezentacje Stołów Wielkanocnych w Czarnej Dąbrówce
- MotoFolk Kaszuby w Parchowie
- Spływ kajakowy Słupią w Kołczygłowach

- Jarmark Somiński
- Yach Festiwal w Nożynie
- Festiwal Starych Rzemiosł w Izbie Regionalnej w Modrzejewie
- jarmarki promujące produkty lokalne w Karżnicy
- turnieje karciane Kaszubskiej Bałki
- i wiele innych o charakterze kulturalnym, sportowym, religijnym, itp.

4.1.2.2. Rynek pracy

Nazwa	ogółem	
	2015 [osoba]	2020 [osoba]
Borzytuchom (2)	199	119
Bytów (3)	1 359	625
Czarna Dąbrówka (2)	440	269
Kołczygłowy (2)	311	156
Miastko (3)	1 711	1 098
Parchowo (2)	212	102
Studzienice (2)	199	82
Trzebielino (2)	340	170
Tuchomie (2)	243	113
Damnica (2)	392	167
Dębica Kaszubska (2)	815	523
Główczyce (2)	473	268
Potęgowo (2)	423	249
SUMA	7117	3941

Liczba osób bezrobotnych wg danych GUS w ostatnich 5 latach znacząco zmalała. Spadek liczby bezrobotnych o 45% w tym okresie jest dobrym zjawiskiem i prognozą na przyszłość. Oznacza mniejsze zagrożenie społeczności lokalnej wynikające z braku pracy, a co za tym idzie mniejsze problemy społeczne z tego wynikające jak ubóstwo czy wykluczenie społeczne. Z drugiej jednak strony, zaobserwowana zmiana ma wpływ na zmniejszenie dostępu pracodawców do osób poszukujących zatrudnienia, w tym w szczególności osób o specjalistycznych kwalifikacjach. Więcej danych o rynku pracy przedstawiono w rozdziale dotyczącym grup w niekorzystnej sytuacji.

Liczba osób bezrobotnych wg GUS.

4.1.2.3. Opis dziedzictwa kulturowego/zabytków

Obiekty zabytkowe i wielokulturowość. Na terenie obszaru znajdują się liczne obiekty objęte ochroną konserwatorską. Najwięcej zabytków występuje na terenie gmin Bytów, Miastko i Studzienice, a są nimi w głównej mierze dwory, pałace, kościoły oraz cmentarze. Z bardzo długiej listy zabytków warto wymienić:

- zamek w Bytowie, wybudowany w latach 1398-1405, w którego murach skupia się znaczna część życia kulturalnego miasta,
- kościół św. Jerzego z XVI w. w Bytowie (obecnie cerkiew bizantyjsko-ukraińska), secesyjne kamieniczki z XIX w. w Bytowie,
- zabytkowe dzwony z XV w. w Borzytuchomiu,
- elektrownia wodna z 1913 r. w Gałąźni Małej.

Do przykładowych wybranych ważniejszych, wpisanych do rejestru zabytków dorobku dziedzictwa historycznego i kulturowego obszaru zaliczyć należy:

- Zamek bytowski - Zamek pokrzyżacki z przełomu XIV i XV wieku (1398 - 1405).
- Cerkiew p.w. św. Jerzego - Kościół p.w. św. Jerzego z lat 1675-1685.
- Most kolejowy nad rzeką Borują z XIX w. - Most składa się z sześciu murowanych przęseł o sklepieniach kolistych, które wykonano z cegły ceramicznej.
- Kościół w Trzebielinie - Kościół pod wezwaniem Niepokalanego Serca Maryi w Trzebielinie- Kościół p.w. Niepokalanego Serca Maryi w Trzebielinie został zbudowany w latach 1688-1691.
- Kościół w Łubnie - Kościół filialny p.w. św. Antoniego Padewskiego Kościół w Łubnie (gm. Kołczygłowy) został wybudowany w 1633 roku.
- Kościół w Cetyniu- Kościół p.w. Najświętszego Zbawiciela w Cetyniu został zbudowany w miejscu średniowiecznej drewnianej świątyni w roku 1696 r.
 - Cmentarz Leśników w Pysznem- Jedyny na Pomorzu ewangelicki cmentarz leśników położony na terenie rezerwatu "Bukowa Góra" nad Jeziołem Pyszne. Od 1874 roku jest miejscem spoczynku leśników i pracowników leśnictwa Sierżno oraz ich rodzin.
 - Kościół Parafialny Najświętszej Maryi Panny Królowej Polski w Budowie - pochodzi z pierwszej połowy XVI wieku. W XVII wieku dobudowano wieżę z romańskim hełmem, którą zastąpiono w XIX wieku dachem namiotowym. Jest to jeden z najstarszych kościołów w powiecie słupskim.
 - Ewangelicki kościół parafialny, obecnie rzymsko - katolicki pod wezwaniem Jana Chrzciciela w Dębnicy Kaszubskiej - zbudowany został w 1584 roku, jako budowla jednonawowa z wieżą od strony zachodniej i zakrystią od północy.

Obszar i jego historia ściśle wiąże się z dziejami całego regionu. Historia obszaru LGD PDS związana jest z kulturą polską, kaszubską, niemiecką, żydowską, ukraińską. Pojawiają się także dawne wątki skandynawskie, holenderskie oraz późniejsze – francuskie. Wielokulturowość związana była z wieloma religiami i wielojęzycznością, co miało wpływ na odrębność w zakresie kształtowania się świadomości społecznej i tożsamości jednostek. Wielokulturowość we współczesnych czasach uwidacznia się w działalności na tym terenie związków mniejszości narodowych, współistnieniu przeróżnych zwyczajów, kuchni, języków i religii. Żywa jest pamięć o przeszłości, zapisana istniejącymi na ziemi bytowskiej i słupskiej pomnikami. Do 1945 roku współżyli tu obok siebie przede wszystkim Kaszubi, Polacy i Niemcy, a także do lat trzydziestych XX wieku, Żydzi. Po drugiej wojnie światowej ciągnęli tu osadnicy z terenów całej przedwojennej Polski, Kaszubi z sąsiednich terenów i siłą przesiedlani z południowego wschodu, Ukraińcy i Łemkowie. Przybysze przywozili ze sobą własne obyczaje i sposób gospodarowania, przynosili też inny sposób myślenia, inne zwyczaje. Przemiany polityczne, gospodarcze i społeczne w Polsce po 1989 roku, które przyniosły ogromne zmiany, pozwoliły na pełny i nieskrępowany powrót do dawnych tradycji różnych grup narodowościowych i etnicznych zamieszkujących obszar. Renesans przeżywa miejscowy żywioł kaszubski. Swe dawne tradycje i język pielęgnują mniejszości narodowe Ukraińców i Niemców. Tę specyficzną wielokulturowość cechuje harmonijne współistnienie, przejawiające się choćby w organizowaniu wspólnych masowych imprez kulturalnych. Rdzenni mieszkańcy Pomorza są najliczniejszą i najbardziej wyróżniającą się grupą zamieszkującą tę część Kaszub, ich kultura jest specyficzna, ponieważ trwała pomiędzy niemieckim i polskim żywiołem, między wyznaniem katolickim i protestanckim. Ziemia ta zachowuje do dziś swoją specyfikę językową, społeczną, etniczną i religijną. Dziedzictwo historyczne i kulturowe daje m.in. możliwość rozwoju turystyki kwalifikowanej (edukacyjnej, historycznej) oraz produktów turystycznych. Potencjał kulturowy tworzą walory historyczne i współczesne. Dziedzictwo kulturowe (intelektualne, ekonomiczne, artystyczne, techniczne) zapisane w kulturze społeczności lokalnej, w krajobrazie kulturowym, a więc np. obiekty zabytkowe i zbiory muzealne, tradycje religijne i obyczajowość świecka, folklor i współczesne formy kultury, wpisane w życie społeczności regionu. Wielokulturowość obszaru LGD PDS oraz liczne aktywności społeczności lokalnej w tej dziedzinie, a także potencjał turystyczny wynikający zarówno z wielokulturowego dziedzictwa materialnego jak i niematerialnego przesądziła o ujęciu Szlaku Wielokulturowego LGD PDS wśród przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach LSR.

4.1.1. Charakterystyka obszarów atrakcyjnych turystycznie ze wskazaniem perspektyw rozwoju turystyki w obszarze LSR

Atrakcyjność turystyczna obszaru LGD PD wynika w znacznej mierze z walorów krajobrazowych tego terenu, lokalizacji w niedalekiej odległości od morza oraz kulturowego dziedzictwa Kaszub, rozpoznawalnego na szeroką skalę. Dzięki tym czynnikom, wspieranym przez rozwój atrakcji turystycznych, infrastruktury, lokalnej oferty (bazy noclegowej, gastronomicznej, rekreacyjnej, itp.). Funkcjonują tu obiekty hotelarskie, noclegowe, restauracje, bary, w tym serwujące lokalne potrawy, a także gospodarstwa agroturystyczne, których liczba została przedstawiona w poniższej tabeli.

Lp.	Gminy	Liczba obiektów		Liczba miejsc noclegowych	
		sezonowe	Całoroczne	sezonowe	całoroczne
1	Bytów	2	22	14	216
2	Główczyce	4	6	36	69
3	Miastko	4	15	51	211
4	Parchowo	3	17	32	192
5	Studzienice	6	2	78	34
6	Tuchomie	2	10	31	101
7	Potęgowo	0	0	0	0
8	Damnica	1	0	17	0
9	Dębica Kaszubska	1	7	12	89
10	Czarna Dąbrówka	0	17	0	152
11	Trzebielino	0	4	0	38
12	Kołczygłowy	0	1	0	10
13	Borzytuchom	0	2	0	13
SUMA		23	103	271	1125

Bazę noclegową uzupełniają pola campingowe/namiotowe, w tym:

- pole namiotowe Agroturystyka "Stary Młyn" w Łupawie,
- Camping Słupia. Spływy kajakowe w Soszycy,
- pole namiotowe w Trzebielinie,
- pole biwakowe, wiaty w Gałąźni Małej,
- pole kempingowe w Izbicy ALEX,
- pole namiotowe w Bobięcinie,
- ekajaki.pl, spływy kajakowe w Łupawsku,
- Ranczo Kaszubskie Przystanek Alaska, Gliśno Wielkie,
- Harcerska Baza Obozowa "Azymut", pole namiotowe w Rekowiu,
- Ośrodek Wypoczynkowy Wrzos, Łupawsko,
- Gościniec Skotawsko, Willa Skotawsko,
- Baza turystyczna i żeglarska Bobięcino.

Obszar LGD PDS to tereny o wysokiej lesistości, osiągającej średnio poziom 46%. Lasy są znakomitym miejscem do rekreacji pieszej, rowerowej, konnej – zarówno dla mieszkańców jak i turystów. Istnieją w nich (ale także poza lasami) liczne wyznaczone szlaki i ścieżki. Liczną i dobrze utrzymaną sieć szlaków pieszych i rowerowych stanowią szlaki PTTK, których znaczna część przebiega przez Park Krajobrazowy Dolina Słupi.

Szlaki rowerowe. Wg danych GUS na koniec roku 2020 na obszarze LGD występowało 51 km ścieżek rowerowych. Z tych danych wynika, że 6 gmin na terenie LGD nie posiada ścieżek rowerowych w ogóle (tj. Główczyce, Kołczygłowy, Damnica, Dębica Kaszubska, Parchowo i Studzienice). Najwięcej km ścieżek rowerowych posiada gmina Miastko – 21 km oraz Bytów – ponad 10 km. Najważniejszym szlakiem na terenie PDS jest szlak „Przez Zielone Serce Pomorza” (dawniej USB – Ustka-Słupsk-Bytów). Infrastruktura turystyczna szlaku została w ostatnich latach znacząco rozwinięta, choć wymaga uzupełnienia oznakowanie szlaku w jego południowej części i podniesienia jakości. Na terenie szlaku wyznaczono również krótsze trasy rowerowe w miejscach najbardziej atrakcyjnych, przykładowo:

- Kobylnica-Dębica Kaszubska-Krzynia-Osieki-Bytów – 56 km,
- Bytów-Studzienice-Sominy – 22 km,
- Szlak USB pokrywa się ze szlakiem międzyregionalnym M-14 Ustka-Słupsk-Bytów-Brusy-Czersk-Grudziądz.
- Trasa rowerowa „Pętla kaszubska” – 120 km przez najpiękniejsze tereny przyrodnicze sześciu południowych gmin wokół Bytowa. Uzupełnieniem szlaku są cztery szlaki łącznikowe prowadzące z Bytowa do Studzienic, Tuchomka, Krosnowa i Soszycy.

Do innych ważnych szlaków rowerowych możemy zaliczyć m.in¹: Szlak Zwiniętych Torów, Karwieńskie Uroczyska, Pętla tuchomska, Szlak Elektrowni Wodnych nad Słupią, Szlak Pięciu Jezior, Szlaki w rejonie Studzienic, Słonecznikowym traktem. Pomimo stosunkowo gęstej sieci szlaków turystycznych, obszar LGD nie jest wyposażony w odpowiednią infrastrukturę turystyczną. Trasy rowerowe prowadzą głównie istniejącymi drogami, co powoduje, iż poruszanie się po nich stwarza zagrożenie dla bezpieczeństwa turystów. Szlaki prowadzące mało uczęszczanymi drogami, to odcinki o zwykle zniszczonej nawierzchni lub nawet niedrożne poza sezonem letnim. W niewielu miejscach istnieją parkingi i miejsca postoju. Zastrzeżenia budzi również stan oznakowania szlaków rowerowych, który wymaga systematycznego odtwarzania. Duże znaczenie dla rozwoju turystyki aktywnej ma stworzenie dobrego systemu tras rowerowych o określonych standardach i randze. W skali regionu tworzą ją m.in. już zrealizowane i przygotowywane do realizacji trasy rowerowe (zgodnie z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Woj. Pomorskiego), które:

1) przebiegają przez obszar LGD PDS:

- międzynarodowa Trasa Tysiąca Jezior (nr 4) przebiegająca przez LGD PDS na odcinku: granica woj. pomorskiego - Krzeszewo (gm. Miastko) - Miastko (m.) - Tuchomie - Bytów - Bytów (m.) - Parchowo - Sulęczyno
- międzyregionalna Trasa Przez Zielone Serce Pomorza (nr 14) przebiegająca przez obszar LGD PDS na odcinku: Kobylnica - Dębica Kaszubska - Kołczygłowy - Borzytuchom - Bytów - Bytów (m.) - Studzienice - Dziemiany
- międzyregionalna Trasa Zamków Polski Północnej (nr 12) przebiegająca przez obszar LGD PDS na odcinku: Sulęczyno - Parchowo - Niezabyszewo (gm. Bytów) - Bytów (m.) - Lipnica
- międzyregionalna Trasa Pałaców i Zamków (nr 20) przebiegająca przez obszar LGD PDS na odcinku: Kępice - Trzebielino - Kołczygłowy - Borzytuchom - Bytów - Bytów (m.) - Parchowo - Czarna Dąbrówka - Cewice
- trasy regionalne:
 - nr 125: Kartuzy (m.) - Kartuzy - Chmielno - Sierakowice - Czarna Dąbrówka - Potęgowo - Damnica - Główny - Smoldzino (na odcinku: Czarna Dąbrówka - Rokity przebieg tożsamy z trasą nr 15,
 - nr 126: Miastko (m.) - Miastko - Kępice - Kępice (m.) - Kobylnica - Ściegnica (gm. Kobylnica) - woj. zachodniopomorskie, p) nr 127: woj. zachodniopomorskie - Świerzenko (gm. Kępice) - Miastko - Koczala - Przechlewo,
 - nr 130 (Na Kolejowym Szlaku): Miastko (m.) - Miastko - Tuchomie - Bytów - Bytów (m.) - Pomysk (gm. Bytów) - Czarna Dąbrówka - Cewice - Nowa Wieś Lęborska - Lębork (m.) - Wicko - Łeba (m.), na odcinku: Bytów - Pomysk przebieg tożsamy z trasą nr 4,
 - nr 137 (Kaszubska Trasa Rowerowa): Żukowo (m.) - Przdokowo - Chmielno (odnoga) Kartuzy - Sierakowice - Ceromin (gm. Czarna Dąbrówka) - Pomysk (gm. Bytów) - Parchowo - Sulęczyno - Stężycza - Somonino - Żukowo - Żukowo (m.),
 - nr 138 (Pierścień Gryfitów): Swołowo (gm. Słupsk) - Damnica - Dębica Kaszubska - Kobylnica - Swołowo (gm. Słupsk),
 - nr 144 (Droga Książęca) - Starkowo (gm. Ustka) - Swołowo (gm. Słupsk) - Zębowo (gm. Kobylnica) - Słupsk - gm. Słupsk - gm. Damnica.

2) lub przez tereny sąsiadujące, z którymi połączenie obszaru LGD PDS stanowi ważny potencjał, do których zaliczyć należy:

- międzynarodową Hanzeatycką Trasę Rowerową (nr 2, R10) przebiegającą wzdłuż Wybrzeża Bałtyku,
- regionalny szlak Naszyjnik Północy (nr 16),
- regionalny szlak Kaszubska Marszruta.

Z perspektywy niniejszej strategii istotny potencjał stanowi możliwość poprawy infrastruktury rowerowej na odcinkach ww. tras rowerowych oraz tworzenie połączeń z trasami tworzącymi ww. system.

Szlaki konne. Obszar LGD PDS posiada zróżnicowaną rzeźbę terenu, liczne lasy i jest atrakcyjny krajobrazowo, a dodatkowo funkcjonują tu liczne stadniny i szkółki jeździeckie oraz organizacje prowadzące działania związane z rekreacją konną i rehabilitacją. Mają one duży wpływ na rozwój infrastruktury szlaków konnych zarówno wokół swoich stadnin, jak i w całej sieci

¹ <http://www.powiatbytowski.pl/articles/174>

tras konnych na obszarze województwa pomorskiego. Wysoka lesistość obszaru, zróżnicowane ukształtowanie terenu oraz obecność podmiotów prowadzących działania w zakresie rekreacji konnej stanowi ważną wartość i potencjał do rozwoju oferty konnej LGD PDS stanowiącej wkład do oferty całego Pomorza.

Do ważniejszych szlaków konnych należy Szlak im. Daniela Chodowieckiego, którego etap I rozpoczyna się w Gdańsku Osowie i wiedzie przez Barniewice, Nowy Tuchom, Tuchomek, Warzenko, Tokary, Kawle Dolne, Trzy Rzeki, Rąb. Bieg kończy w Otałźnie zaś etap II bieg rozpoczyna w Potęgowie, wiedzie przez Kamienicki Młyn, Kamienice Królewską, Kokwino, Bukowo, Karwacje, Mrozy, Janowo, Tuchlino, Karłowo, Rąbienica, Kawle, Gowidlino, Łyśniewo Sierakowickie, Olszewko, Załakowo, Skrzeszewo i kończy się w Bukowinie Wybudowanie.

Pojawia się także teraz coraz więcej szlaków konnych na terenach nadleśnictw. Praktycznie istnieją one na terenie większości kompleksów leśnych. Wynika to w dużej mierze z faktu, iż jazda konna w lesie dopuszczalna jest tylko drogami leśnymi wyznaczonymi przez nadleśniczego. Istnieje szereg inicjatyw wytyczenia i stworzenia infrastruktury tras konnych, jak np.

- trasa na terenie Nadleśnictwa Łupawa (Runowo-Warcimino-Dąbrówno-Łupawa-Grąbkwo-Darżynko-Żychin-Runowo),
- trasy na terenie Nadleśnictwa Cewice (okolice Runowa, Unieszyna, Krępkowic),
- trasy na terenie Nadleśnictwa Damnica,
- trasy łączące obszar LGD z okolicami Łeby.

Potencjały dla rozwoju obszaru LGD w oparciu o turystykę konną obejmują:

- znaczna aktywność ośrodków jeździeckich obszaru LGD PDS w sferze gospodarczej (turystyka i rekreacja)
- podmioty społeczne prowadzące działania popularyzujące jeździectwo oraz hipoterapie – w tym dla osób z niepełnosprawnościami,
- liczne inicjatywy tworzenia nowych tras konnych,
- dobre warunki terenowe do rozwoju tego profilu turystyki,
- jeździectwo naturalne.

Do najbardziej aktywnych ośrodków można zaliczyć:

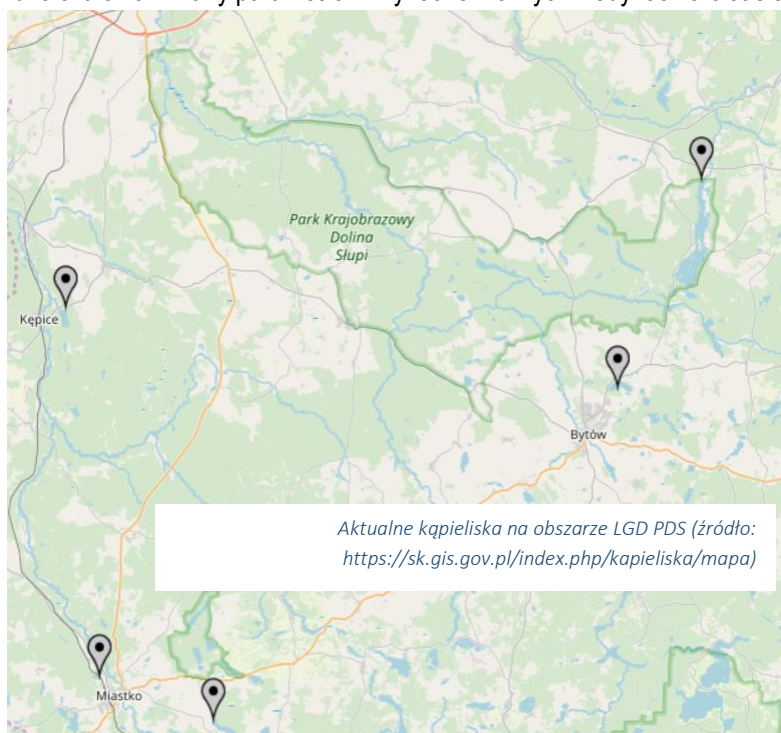
- Stajnia Pałac w Runowie (gm. Potęgowo), działalność społeczna realizowana przez Fundację Bocianie Gniazdo
- Stajnia w Ruskim Lesie (gm. Główny), działalność społeczna realizowana przez Fundację Końkretnie Pomagamy
- BM HORSE Sp. z o.o. (gm. Bytów)
- Stajnia Baba Jaga (gm. Bytów)
- Stajnia Dzieci Wiatru w Pomysku Wielkim (gm. Bytów)
- Stadnina Koni Runowo (gm. Potęgowo)
- Szkoła Jeździecka "Polna" (gm. Dębica Kaszubska)
- Stajnia Grażyny w Mikorowie (gm. Czarna Dąbrówka)
- Ośrodek Jeździecki w Damnicy (gm. Damnica)
- Stajnia Barnowo (gm. Kołczygłowy), ośrodek Czesława Langa
- Ośrodek Wypoczynkowy i Stadnina Koni Kaszubski Bór (gm. Studzienice)
- Zagroda Koniwoda, Bąkowo (gm. Trzebielino)
- Penteseila (gm. Parchowo)
- Chutor Dzikie Łąki w Masłowicach Tuchomskich (gm. Tuchomie)

Ten ostatni z wymienionych obiektów, wspierany w latach ubiegłych w ramach LSR, prowadzi działalność upowszechniającą jeździectwo naturalne, które jest spójne ze strategicznymi planami rozwoju turystyki na terenie LGD PDS. Jeździectwo naturalne można zdefiniować jako różne metody szkolenia koni charakteryzujące się łagodnym sposobem pracy z koniem opartym na zrozumieniu psychologii tych zwierząt. Celem jeździectwa naturalnego jest zbudowanie partnerskiej relacji z koniem, która opiera się o wzajemne zaufanie, szacunek, poszanowanie jego psychicznych i emocjonalnych potrzeb oraz wykorzystuje zrozumiały dla zwierzęcia język. Ta forma jeździectwa może być praktykowana także we wszystkich obiektach zajmujących się tradycyjną jazdą lub hodowlą koni, stanowiąc jeden z elementów ich oferty.

Jeziora i kąpieliska. W Polsce jest 155 jezior lobeliowych, na Pomorzu 151, w powiecie bytowskim 50 (na przykład Jezioro Bobięcińskie Wielkie, Okoniewskie, Osiecko, Cechyńskie Małe, Głębocko). Jeziora lobeliowe – nazwa pochodzi od lobelii jeziornej, jednej z czterech roślin wskaźnikowych, z którą występują porybliny: jeziorny i kolczasty – pradawne paprotniki oraz brzeżyca jednokwiatowa; objęte ścisłą ochroną, są bardzo czułe na zmiany parametrów fizykochemicznych wody. Jezioro Jasień położone w gminie Czarna Dąbrówka to rynnowe jezioro, składające się z dwóch akwenów o pow. 587 ha, z siedmioma wyspami i miejscami lęgowymi kormoranów, orla białego, czapli i łabędzi jest jednym z lepiej zagospodarowanych turystycznie jezior na obszarze LGD. Podobnie jezioro Jeleń pod Bytówem czy jeziora Gminy Miastko (w Bobięcinie, Świeszynie, Ledniku, itp.) to obiekty o znaczącym potencjale turystycznym, przyciągającym turystów i mieszkańców w celach rekreacyjnych.

Na obszarze LGD PDS istnieją jedynie 4 oficjalne kąpieliska, są to:

- Kąpielisko Zawiaty nad jeziorem Jasień,
- Kąpielisko Jeleń,
- Kąpielisko Miastko na jeziorem Lednik,
- Kąpielisko Świeszyno nad jeziorem Głębokim.

Wiele miejsc rekreacji nad jeziorami, z których zwyczajowo korzystają mieszkańcy i turyści, nie spełnia norm i wymogów oficjalnych kąpielisk.

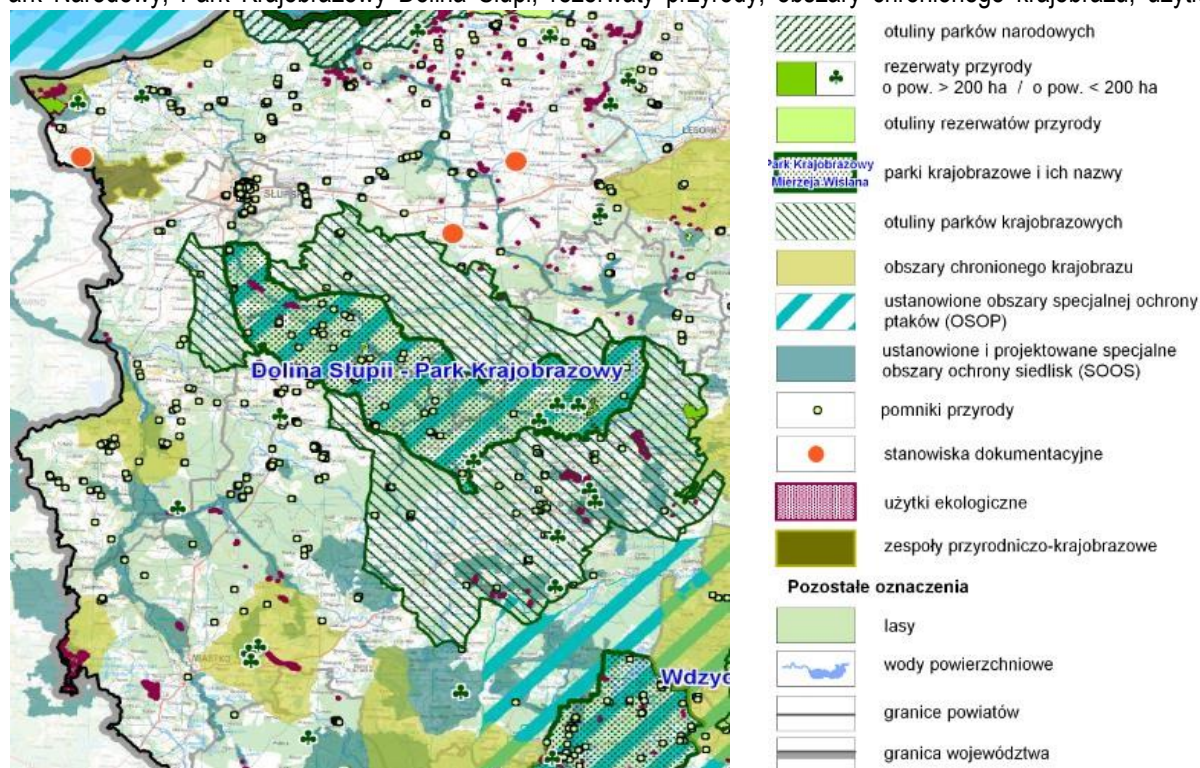
Rzeki i szlaki kajakowe. Na obszarze LGD występują m.in.: Słupia – dł. 140,6 km, pow. dorzecza: 1600 km², Łupawa – dł. 98,7 km, pow. dorzecza 924 km², Wieprza – dł. 140,3 km, pow. dorzecza 2 172,7 km², Brda – dł. 239 km, pow. dorzecza 4 627 km². Stanowią one doskonale warunki do rozwoju turystyki kajakowej. Szlaki kajakowe rzekami LGD należą do najpiękniejszych w kraju i cieszą się coraz większym zainteresowaniem turystów:

- Szlak papieski rzeką Słupią – cały szlak liczy 138 km i swój początek bierze u źródeł rzeki. Planowane postoje na trasie wyznaczają pamiątkowe kamienie upamiętniające spływ rzeką Jana Pawła II.
- Szlak kajakowy Słupią na trasie elektrowni wodnych. Szlak jest krótszy od szlaku papieskiego, od m. Bylina, gdzie działa najstarsza elektrownia w Europie do m. Krzynia,
- Szlak kajakowy rzeką Łupawą – długość 91 km, najbardziej dziki i najpiękniejszy szlak na Pomorzu. Na trudnej trasie dla wprawionych kajakarzy niesamowite atrakcje krajobrazowe, elektrownie wodne, zabytki itp., Wśród innych szlaków kajakowych możemy wyróżnić:
- Szlak wodny na rzece Słupi (Sulęczyno – Morze Bałtyckie) – długość 125 km,
- Szlak wodny na rzece Kamienica – długość 35 km,
- Szlak wodny na rzece Bytowa – długość 23 km.

W okresie programowania 2014-2020 szlaki kajakowe LGD PDS zostały znacząco doinwestowane dzięki realizacji projektu systemowego Województwa Pomorskiego „Kajakiem przez Pomorze” w którym szlak na rzekach Słupi i Łupawy wzbogacony został o infrastrukturę rekreacyjną dla kajakarzy, miejsca postoju i przenoski.

Obszary chronione. Obszar LGD jest rejonem o znaczących walorach przyrodniczych, w jego obrębie znajdują się różne formy ochrony przyrody. Obszary prawnie chronione również są czynnikiem wpływającym na potencjał rozwoju turystyki w regionie, w tym turystyki aktywnej i wypoczynkowej. Bogactwo form i unikatowych zasobów przyrodniczych oraz niski poziom zanieczyszczenia środowiska stawiają obszar LGD w czołówce krajowej, stanowiąc wielkie wyzwanie dla możliwości wykorzystania tego potencjału do przyspieszenia rozwoju społeczno-gospodarczego.

Na obszarze LGD występują obszary chronione obejmują łącznie blisko 52 tys. ha, a należą do nich w szczególności: Słowiński Park Narodowy, Park Krajobrazowy Dolina Słupi, rezerваты przyrody, obszary chronionego krajobrazu, użytki ekologiczne,

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Woj. Pomorskiego

pomniki przyrody. Więcej informacji o obszarach prawnie chronionych obszaru LGD PDS (stan na 31.12.2020 r.) zestawiono w tabeli poniżej. Na szczególną uwagę zasługuje Park Krajobrazowy Dolina Słupi utworzony w 1981 r. o powierzchni ogólnej 37040 ha, w tym na obszarze LGD 21804 ha (59%). Tym samym na obszarze objętym LSR znajduje się znaczna część całkowitej powierzchni parku. Na obszarze LGD znajdują się liczne rezerваты przyrody o łącznej powierzchni 2051 ha (w tym jeden w celu ochrony i zachowania ostoi gniazdującego orła bielika). Obszary Chronionego Krajobrazu zajmują powierzchnie 14204 ha (blisko 5% obszaru LGD). Do wybranych obszarów zaliczamy: Fragment Pradoliny Łęby i Wzgórza Morenowe na południe od Lęborka, Źródłiskowy obszar Brdy i Wieprzy na Wschód od Miastka, Fragment Borów Tucholskich, Jezioro Bobięcińskie ze Skibską Górą.

Gmina	ogółem	parki narodowe	rezerваты przyrody	parki krajobrazowe razem	rezerваты i pozostałe formy ochrony	obszary chronionego krajobrazu	rezerваты i pozostałe formy ochrony przyrody	użytki ekologiczne	użytki ekologiczne w tys. ha
	2020 [ha]	2020 [ha]	2020 [ha]	2020 [ha]	2020 [ha]	2020 [ha]	2020 [ha]	2020 [ha]	2020 [-]
Borzytuchoń (2)	4 480,00	0,00	26,92	4 480,00	26,92	0,00	0,00	0,00	0,0
Bytów (3)	1 978,51	0,00	393,07	1 440,00	16,46	0,00	0,00	161,90	0,2
Czarna Dąbrówka (2)	7 363,46	0,00	105,80	7 292,00	105,63	0,00	0,00	71,29	0,1
Kotczygłowy (2)	7 460,00	0,00	11,95	7 460,00	11,95	0,00	0,00	0,00	0,0
Miastko (3)	14 283,71	0,00	99,68	0,00	0,00	13 454,00	99,68	829,71	0,8
Parchowo (2)	350,24	0,00	213,36	0,00	0,00	0,00	0,00	136,88	0,1
Studzienice (2)	118,80	0,00	118,80	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
Trzebielino (2)	212,89	0,00	46,08	0,00	0,00	150,00	0,00	16,81	0,0
Damnica (2)	27,68	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	27,68	0,0
Dębica Kaszubska (2)	11 105,12	0,00	45,68	11 032,00	8,17	0,00	0,00	35,61	0,0
Główczyce (2)	3 645,72	1 745,59	959,82	0,00	0,00	0,00	0,00	940,31	0,9
Potęgowo (2)	708,33	0,00	29,86	0,00	0,00	600,00	0,00	59,86	0,1
	51 734,46	1 745,59	2 051,02	31 704,00	169,13	14 204,00	99,68	2 280,05	2,20

Powierzchnia obszarów prawnie chronionych, GUS

4.1.2. Charakterystyka obszarów wiejskich, rolnictwa i rynku rolnego

Zróżnicowanie warunków do produkcji rolnej potwierdza wysokość wskaźnika jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej - wynosi on (w skali 100 pkt.) od 44,1 pkt. w gminie Studzienice do ponad 80 pkt. w gminie Damnica.

Wg danych GUS liczba gospodarstw rolnych na obszarze LGD PDS przekracza 4200. Średnia wielkość gospodarstwa rolnego wynosi blisko 22 ha w powiecie bytowskim, zaś w powiecie słupskim są one nieco większe (średnia ok 36 ha). Najwięcej gospodarstw (35%) to gospodarstwa o wielkości 1-5 ha. Stosunkowo dużo (31%) to gospodarstwa 15-hektarowe i większe, 20% o wielkości 5-10 ha, i 12% gospodarstw mieści się w przedziale 10-15ha. Tylko 1% (56) gospodarstw ma mniej niż 1 ha. Większość gospodarstw specjalizuje się w uprawach polowych (szacunkowo ok. 3000 na obszarze LGD PDS, 73% wszystkich gospodarstw w powiecie słupskim i 62% wszystkich gospodarstw w powiecie bytowskim to gospodarstwa z uprawami polowymi). Gospodarstw mieszanych specjalizujących się w różnych uprawach i hodowli różnych zwierząt jest szacunkowo ok. 700 na obszarze LGD (17% wszystkich gospodarstw w powiecie bytowskim i 8% w słupskim). W strukturze zasiewów dominują zboża (60% powierzchni zasiewów), rzepak i rzepik (11% powierzchni zasiewów) i ziemniaki (5%) oraz po 2% kukurydza na ziarno oraz warzywa gruntowe. Pogłowie zwierząt gospodarskich oraz liczbę gospodarstw utrzymujących zwierzęta wg GUS pokazuje poniższa tabela.

Gospodarstwa rolne ogółem					
pogłowie zwierząt			gospodarstwa utrzymujące zwierzęta gospodarskie		
bydło ogółem	świnie ogółem	drób ogółem	bydło ogółem	świnie ogółem	drób ogółem
21 719	83 148	594 869	913	255	1 224

Szacunkowo około 1200 gospodarstw z terenu LGD (ok. 25%) to gospodarstwa klasy wielkości ekonomicznej 0-2 tys. euro, ok. 700 gospodarstw (ok. 15%) klasy wielkości 2-4 tys. euro, ok. 800 gospodarstw (ok. 17%) klasy wielkości 4-8 tys. euro, ok. 650 gospodarstw (ok. 13%) klasy 8-15 tys. euro i ok. 450 gospodarstw (ok. 10%) klasy 15-25 tys. euro. Pozostałe ok. 15% gospodarstw ma wyższe klasy wielkości ekonomicznej.

Najwięcej gospodarstw (67%) to gospodarstwa o wielkości do 15 ha, a najliczniejsze są także gospodarstwa o wielkości ekonomicznej do 2 tys. euro, co spowodowało, że przyjęto rolników niskotowarowych jako grupę w niekorzystnej sytuacji, dla których wybrane działania w ramach LSR będą łatwiej dostępne.

Większość gospodarstw (4129) czerpie dochód oczywiście z działalności rolniczej, prawie 3000 gospodarstw prowadzi sprzedaż własnych produktów rolnych, blisko 2000 gospodarstw deklaruje również pozyskiwanie dochodu z pracy najemnej, prawie ponad 1100 z emerytury i renty, a blisko 770 z pozarolniczej działalności gospodarczej.

Osoby pracujące w gospodarstwach rolnych (członkowie rodzin i pracujący najemcy stali) to grupa licząca szacunkowo ok. 10 tys. osób, z których większość (ponad 60%) stanowią mężczyźni.

Na bazie raportu GUS z Powszechnego Spisu Rolnego 2020. Charakterystyka gospodarstw rolnych w województwie pomorskim w 2020 r. oceniono stan i sytuację gospodarstw małych - na ich bazie określono sytuację gospodarstw na obszarze LGD PDS, jako grupa gospodarstw o porównywalnych parametrach. Potraktowano gospodarstwa na terenie województwa jako reprezentatywne dla gospodarstw na terenie LGD PDS, gdyż ich sytuacja jest podobna, a ograniczony dostęp do danych statystycznych nie pozwala na wyodrębnienie grupy wyłącznie obejmującej teren LGD PDS. Część z tych gospodarstw stanowią także gospodarstwa towarowe o liczonym pogłowie zwierząt gospodarskich, których liczba nie wpłynie znacząco na zmiany obrazu gospodarstw niskotowarowych.

Gospodarstwa niskotowarowe w województwie pomorskim posiadają powierzchnię większą niż średnia wielkość gospodarstwa niskotowarowego w innych województwach.

W 2020 r. utrzymał się obserwowany od kilku lat spadek liczby gospodarstw rolnych przy jednoczesnym wzroście ich średniej powierzchni. W porównaniu z 2010 r. liczba gospodarstw rolnych zmniejszyła się o 2,2 tys. (o 5,4%). Największy spadek liczby gospodarstw rolnych odnotowano w gospodarstwach posiadających 1-2 ha użytków rolnych (o 15,4%).

Wzrost średniej wielkości ekonomicznej gospodarstwa rolnego (z 20,5 tys. euro do 30,6 tys. euro). Gospodarstwa rolne o powierzchni 15 ha i więcej użytków rolnych wytwarzały 77,3% wojewódzkiej wielkości ekonomicznej, Średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 gospodarstwo wzrosła z 18,23 ha w 2010 r. do 19,86 ha w 2020 r. Najwyższy wzrost odnotowano w gospodarstwach posiadających do 1 ha użytków rolnych oraz 20-30 ha (po 0,2%).

Ogólna wielkość ekonomiczna gospodarstw rolnych w województwie pomorskim w 2020 r. przekroczyła 1,2 mld euro. Udział gospodarstw najsłabszych ekonomicznie (do 2 tys. euro, które stanowiły 22,6% ogólnej liczby gospodarstw) i najsilniejszych (500 tys. euro i więcej - odpowiednio 0,5%) w omawianej wielkości ekonomicznej wyniósł odpowiednio 0,7% i 27,8%. Gospodarstwa rolne najsłabsze ekonomicznie w większości należały do najmniejszych grup obszarowych użytków rolnych. 44,4% gospodarstw zakwalifikowanych do klasy wielkości ekonomicznej 0-2 tys. euro posiadało powierzchnię użytków rolnych poniżej 2 ha.

Gospodarstwa najmniejsze (do 2 ha użytków rolnych) stanowiły 13,4% ogólnej liczby gospodarstw rolnych, użytkowały 0,9% powierzchni użytków rolnych ogółem w dobrej kulturze i posiadały 5,8% ogólnej liczby sztuk dużych zwierząt gospodarskich. Natomiast gospodarstwa o powierzchni 15 ha i więcej użytków rolnych stanowiły 28,3% ogólnej liczby gospodarstw rolnych, użytkowały 79,2% powierzchni użytków rolnych ogółem w dobrej kulturze i posiadały 75,9% sztuk dużych zwierząt gospodarskich.

W 2020 r. działalność inną niż rolnicza bezpośrednio związaną z gospodarstwem rolnym prowadziło 1,3 tys. gospodarstw rolnych (3,4% ogólnej liczby gospodarstw), a ich liczba w porównaniu z 2010 r. zmniejszyła się o 50,9%. Należy podkreślić, że średnia powierzchnia tych gospodarstw była dwukrotnie większa niż średnia powierzchnia 1 gospodarstwa rolnego w województwie pomorskim i wyniosła 42,32 ha. Największe powierzchniowo gospodarstwa rolne (średnia powierzchnia 234,42 ha) produkowały energię odnawialną, a najmniejsze (7,47 ha) zajmowały się rękodzielnictwem.

Udział gospodarstw prowadzących działalność inną niż rolnicza w gospodarstwach do 1 ha użytków rolnych łącznie wyniósł 4,2%, a w przypadku gospodarstw o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych kształtował się od 2,9% w grupie 1-5 ha do 10,2% wśród gospodarstw o powierzchni 100 ha i więcej użytków rolnych.

Najwyższy udział gospodarstw prowadzących działalność inną niż rolnicza odnotowano w przypadku:

- działalności usługowej z wykorzystaniem własnego sprzętu (usługi rolnicze i nierolnicze) - w grupie obszarowej 100 ha i więcej użytków rolnych (77,3% ogólnej liczby gospodarstw w tej grupie obszarowej prowadzących działalność inną niż rolnicza),
- agroturystyki - w grupie obszarowej 1-2 ha użytków rolnych (57,3%),
- przetwórstwa produktów rolnych - w grupie obszarowej do 1 ha użytków rolnych (60,0%),
- rękodzielnictwa - w grupie obszarowej 3-5 ha użytków rolnych (2,7%),
- świadczenia usług zdrowotnych, socjalnych i edukacyjnych - w grupie obszarowej 2-3 ha użytków rolnych (6,8%),
- akwakultury - w grupie obszarowej 2-3 ha użytków rolnych (5,1%),
- przetwarzania drewna - w grupie obszarowej 10-15 ha użytków rolnych (4,5%),
- wytwarzania energii odnawialnej na rynek - w grupie obszarowej 100 ha i więcej użytków rolnych (2,7%),
- innych działalności (np. prowadzenie sklepu, w którym są sprzedawane produkty gospodarstwa rolnego) - w grupie obszarowej 2-3 ha użytków rolnych (32,2%).

Udział przychodów ze sprzedaży wyrobów i usług z działalności innej niż rolnicza bezpośrednio związanej z gospodarstwem rolnym w ogólnej sprzedaży gospodarstwa rolnego:

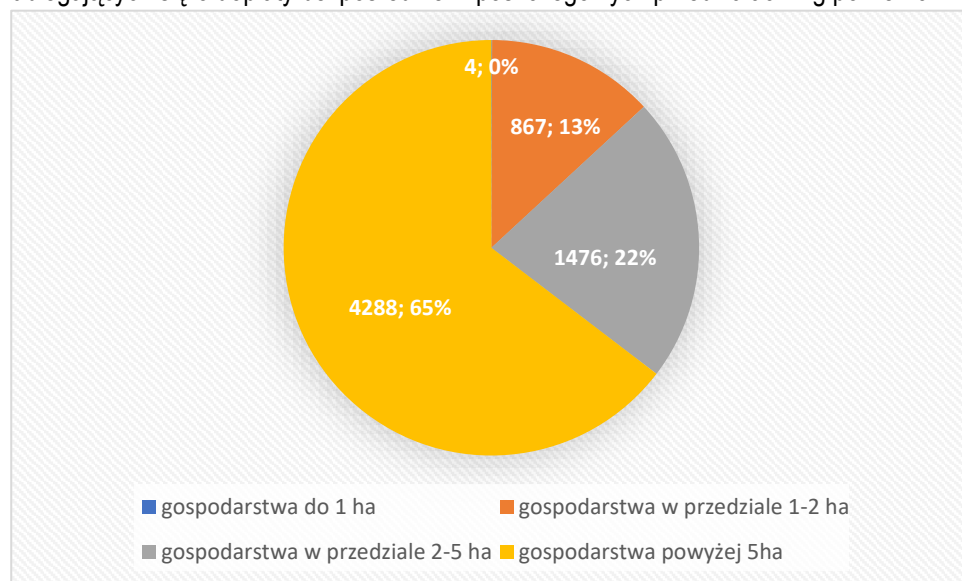
- nie przekraczał 10% w przypadku 40,1% ogólnej liczby gospodarstw prowadzących działalność inną niż rolnicza (40,3% w 2010 r.),
- mieścił się w przedziale 11-50% dla 27,7% omawianych gospodarstw (26,5% w 2010 r.),
- wyniósł ponad 50% w przypadku 32,2% gospodarstw prowadzących działalność inną niż rolnicza (33,2% w 2010 r.).

Przychody z działalności innej niż rolnicza były wyższe niż z działalności rolniczej przede wszystkim w gospodarstwach najmniejszych do 5 ha użytków rolnych (36,4% ogólnej liczby gospodarstw posiadających do 5 ha). Natomiast w gospodarstwach o powierzchni 15 ha i więcej użytków rolnych udział ten wyniósł 28,3%.

Udział gospodarstw, w których dochody z emerytur i rent przekraczały 50% dochodów ogółem, w gospodarstwach posiadających powyżej 1 ha użytków rolnych zmniejszał się wraz ze wzrostem powierzchni użytków rolnych – z 26,5% w grupie gospodarstw posiadających 1-2 ha użytków rolnych do znikomego udziału w grupie obszarowej 100 ha i więcej użytków rolnych. Udział gospodarstw, w których dochody z działalności pozarolniczej przekraczały 50%

dochodów ogółem, był najwyższy w grupie gospodarstw rolnych o powierzchni 5-10 ha użytków rolnych (24,2%), a najniższy w grupie gospodarstw o powierzchni 100 ha i więcej (1,4%). Współczynnik obciążenia demograficznego dla ludności zamieszkałej w gospodarstwach domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego przyjął wartości powyżej średniej krajowej (63 osoby) w siedmiu województwach, a najwyższy był województwie pomorskim, gdzie na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 66 osób w wieku nieprodukcyjnym.

W roku 2022 wg danych Oddziału Regionalnego ARiMR w powiecie bytowskim i słupskim łącznie o dopłaty bezpośrednie biegają się 4288 gospodarstw, z których 54% stanowiły gospodarstwa małe do 5 ha. Poniższy wykres pokazuje liczbę gospodarstw ubiegających się o dopłaty bezpośrednie w poszczególnych przedziałach wg powierzchni:

Źródło: oprac. własne na podstawie danych Oddziału Pomorskiego ARiMR.

W latach 2018-2020 ze środków wsparcia przeznaczonych na restrukturyzację gospodarstw rolnych we wszystkich naborach ubiegało się 397 gospodarstw z powiatów bytowskiego i słupskiego.

Według danych z Powszechnego Spisu Rolnego 2020 wykształcenie rolnicze lub kurs rolniczy posiadało 47,2% osób kierujących gospodarstwem rolnym. W miarę wzrostu powierzchni użytków

rolnych udział ten wyraźnie wzrastał z 31,6% w grupie obszarowej 1-2 ha użytków rolnych do 73,6% w grupie obszarowej 100 ha i więcej użytków rolnych. Wśród najmniejszych gospodarstw rolnych (do 1 ha użytków rolnych łącznie) udział ten wyniósł 38,6%

Co piąty kierujący gospodarstwem o powierzchni 1-2 ha użytków rolnych miał 65 lat i więcej (20,5%). Gospodarstwa rolne o powierzchni 20 ha i więcej użytków rolnych prowadzone były głównie przez mężczyzn (76,3%). Najwyższy udział kierujących kobiet odnotowano w gospodarstwach posiadających 1-2 ha użytków rolnych (40,6%).

73,9% ogólnej liczby pracujących użytkowników gospodarstw indywidualnych to mężczyźni. Natomiast kobiety użytkowały mniejsze obszarowo gospodarstwa rolne. Na 9,9 tys. gospodarstw, w których pracującym użytkownikiem była kobieta, 5,1 tys. (51,0%) to gospodarstwa o powierzchni do 5 ha użytków rolnych. Mężczyźni użytkowali 28,1 tys. gospodarstw, z których 8,8 tys. (31,3%) stanowiły gospodarstwa o powierzchni do 5 ha użytków rolnych.

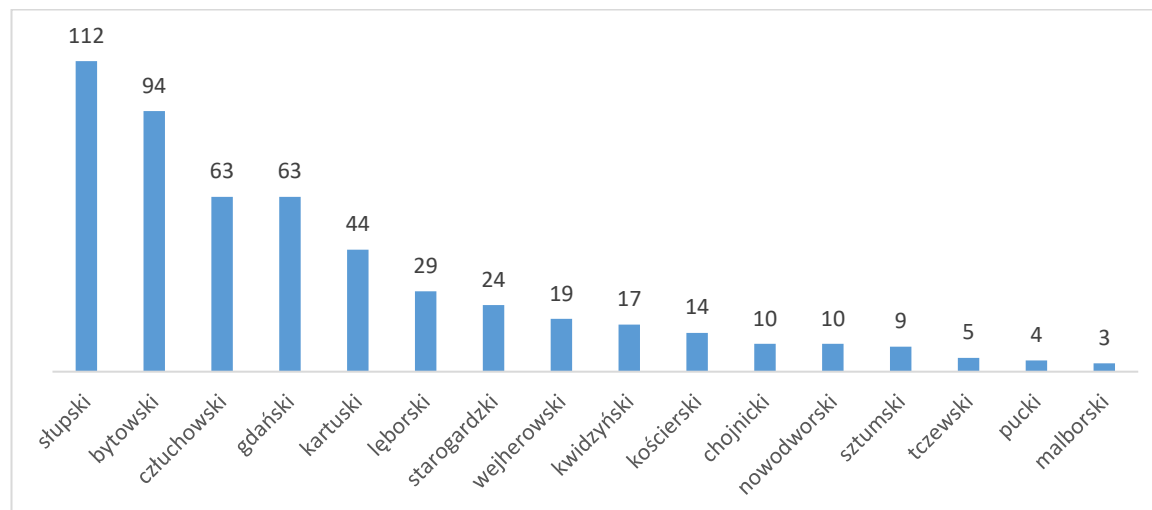
84,2% osób łączących pracę w rolnictwie z inną działalnością pracowało w gospodarstwach indywidualnych o powierzchni 1-20 ha użytków rolnych, z tego 38,6% pracowało w gospodarstwach o powierzchni 1-5 ha użytków rolnych.

Sytuacja gospodarstw niskotowarowych oraz stanowiska osób związanych z rolnictwem uczestniczących w warsztaty strategicznych, na których były poruszane kwestie wsparcia jakie LGD PDS potencjalnie może realizować w ramach LSR we współpracy z rolnikami, a także informacje wynikające z wywiadów pogłębionych z tą grupą docelową, jednoznacznie potwierdza, iż grupa ta wymaga wsparcia w sposób, który daje szansę na powodzenie, a mianowicie zaangażowanie w pozarolniczą działalność w obrębie agroturystyki, jak również w stworzenie sieci zagród edukacyjnych w tym regionie (obecnie funkcjonuje jedna taka zagroda wpisana do ewidencji CDR). Te zadania są pożądane przez potencjalnych wnioskodawców, nadto, turystyczny

charakter obszaru i jego potencjał kulturowy daje duże możliwości wykorzystania w przyszłości potencjału poszerzonej oferty i zwiększenie w ten sposób źródeł przychodów w tych gospodarstwach, stwarzając możliwości także dla osób młodszych (aktualnie obserwowany trend obciążenia demograficznego w tej grupie zawodowej) i może zwiększyć poziom samorealizacji właścicieli gospodarstw niskotowarowych /osób kierujących nimi, którymi w znacznej mierze są kobiety.

4.1.3. Opis produktów lokalnych, tradycyjnych i regionalnych oraz ich promocja i sprzedaż

Obszar LGD PDS to tereny o bardzo dobrych warunkach do produkcji ekologicznej, co skutecznie wykorzystują miejscowe gospodarstwa ekologiczne, których w powiecie słupskim i bytowskim jest najwięcej w porównaniu z innymi gminami woj. pomorskiego.

Liczba gospodarstw ekologicznych w poszczególnych powiatach woj. pomorskiego (stan na 31.12.2020r.) Źródło: Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Lubaniu.

Na obszarze LGD PDS funkcjonuje ok 115 gospodarstw ekologicznych, w tym:

- ok. 88% zajmuje się produkcją roślinną,
- ok. 12% - produkcją zwierzęcą.

Na obszarze LGD rolnicy prowadzą sprzedaż bezpośrednią produktów rolnych w formie Rolniczego Handlu Detalicznego (RHD). Wg danych pozyskanych ze Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Bytowie i w Słupsku oraz od Powiatowych Lekarzy Weterynarii, w ich rejestrach wpisanych jest blisko 130 podmiotów prowadzących działalność w ramach RHD, z których zdecydowaną większość (82%) stanowią podmioty prowadzące produkcję zwierzęcą i mieszaną. Najliczniej taki rodzaj sprzedaży zgłoszono w Gminie Dębica Kaszubska, Tuchomie oraz Miastko. Najwięcej podmiotów prowadzi w ramach RHD sprzedaż produktów pszczelich, świeżego mięsa i wyrobów mięsnych oraz produktów z ryb i żywności złożonej. W przypadku produkcji roślinnej dominują kiszonki, dżemy, soki, suszone zioła i herbaty. Na obszarze LGD PDS zgłoszono także kilka podmiotów prowadzących sprzedaż jako działalność Marginalną Ograniczoną, Lokalną.

Gmina	Liczba zakładów prowadzących działalność w zakresie Rolniczego Handlu Detalicznego		SUMA
	produkcja roślinna	produkcja zwierzęca i mieszna	
Borzytuchom (2)	1	3	4
Bytów (3)		12	12
Czarna Dąbrówka (2)		5	5
Kończygłowy (2)	2		2
Miastko (3)	3	10	13
Parchowo (2)	1	10	11
Studzienice (2)	3	4	7
Trzebielino (2)		12	12
Tuchomie (2)	2	13	15
Damnica (2)	5		5
Dębica Kaszubska (2)	5	13	18
Główczyce (2)	1	9	10
Potęgowo (2)		12	12
SUMA	23	103	126

Źródło: dane SANEPIDu w Bytowie oraz w Słupsku, dane Powiatowych Lekarzy Weterynarii w Bytowie i Słupsku. Maj, 2023.

Na obszarze LGD PDS funkcjonuje 1 Krótki Łańcuch Żywnościowy - FOLWARK POMORSKI (na 8 KŁŻ na Pomorzu), który realizuje dostawy bezpośrednio do konsumentów z zachowaniem wysokiej jakości produktów grupy operacyjnej Folwark Pomorski.

Do ważniejszych producentów produktów lokalnych, o rozwiniętej działalności produkcyjnej i marketingowej należą: EcoEvita Jawory (zrzeszona w KŁŻ Folkwark Pomorski) czy Gorzelnia Rolnicza w Podolu Wielkim, marka ANNATURE, Revitalis Beauty&Diet czy Kaszubskie Ziola.

Głównymi lokalnymi organizatorami sprzedaży produktów lokalnych z terenu LGD PDS są:

- Kooperatywa Kaszubska (Stowarzyszenie Zdrowy Bytów) oraz
- Bazar Natury w Krępie Słupskiej (Gminny Ośrodek Kultury w Głobinie).

Aktywna promocja produktów lokalnych na obszarze LGD PDS prowadzona jest głównie w formie:

- Promocji Marki Lokalnej Zielone Serce Pomorza (przez LGD PDS) oraz
- Jarmarki lokalne prowadzone przez Centrum Promocji Produktu Lokalnego w Karżnicy i utworzone przy centrum Stowarzyszenie Wigor.

Jeżeli chodzi o infrastrukturę służącą sprzedaży produktów lokalnych, wymienić należy targowiska i inne wyznaczone miejsca sprzedaży, których liczbę wg GUS obrazują poniższe tabele.

Targowiska stałe

Nazwa	targowiska ogółem	powierzchnia sprzedażowa targowisk	stałe punkty sprzedaży drobnodetalicznej ogółem
	2020	2020	2020
	[ob.]	[m2]	[ob.]
Bytów (3)	1	640	2
Miastko (3)	1	191	21
Trzebielino (2)	1	185	0
Tuchomie (2)	1	69	10
	4	1 085	33

Targowiska sezonowe

Nazwa	targowiska lub miejsca na ulicach i placach do prowadzenia sprzedaży sezonowej
	2020
	[ob.]
Bytów (3)	1
Miastko (3)	17
Trzebielino (2)	1
Potęgowo (2)	1
	20

Na obszarze LGD istnieją kulinarne tradycje związane z wytwarzaniem produktów wpisanych na Listę Produktów Tradycyjnych MRiRW, w tym: kielbasa biała surowa, udziec barani z owcy pomorskiej z czosnkiem, okrasa z gęsiny/obòna, czarny salceson (blutka), „hylyng” opiekany z cebulą – śledź po kaszubsku, śledzie marynowane w oleju, truskawka kaszubska lub kaszëbskò malëna, szpajza, cytronszpajza, ruchanki, kaszubski sernik z ziemniakami, młodziowy kuch z kruszonką, kaszubskie orzechy z marchwi, kaszubski chleb żytni, zylc – galareta z nóżek, plince kaszubskie, kaszubska zupa brzadowa, pulki kaszubskie, zupa z żółtej brukwi/zupa z żółtych wręków, gęś pomorska pieczona, pierogi dębnickie z jagnięcymi podrobami, sok z kwiatu czarnego bzu (checzka), brëjka – kawa po kaszubsku, cziszka kaszëbska, szmórowônò kapusta, zmalec ze skwarkami, kaszubska kielbasa słoikowa, syrop z pędów sosny, olej rzepakowy tłoczony na zimno, nalewka z kwiatów czarnego bzu, kaszubski chleb żytni, smalec z gęsi pomorskiej. Ponadto, w ramach działań LGD PDS zidentyfikowano dodatkowo:

- oleje tłoczone na zimno marki Revitalis Beauty&Diet
- kaszubski paprykarz z ryb słodkowodnych
- śledzik curry Gospodarstwa Agroturystycznego Ruda Kitka
- megalityczna herbatka mocy

- pstrąg w zalewie octowej gospodarstwa rybackiego w Trzebielinie
- wódki i oleje z Gorzelnii Rolniczej w Podolu Wielkim
- produkty marki EkoElita Gospodarstwa Ekologicznego Grzegorz Bartosiewicz w Jaworach
- Kaszubskie Ziola Bożeny Ogar-Ekiert
- kielbasa polska niedźwiedzia oraz ajwar pomorski Jarosława Broniszewskiego
- konfitury z czarnej porzeczki marki ANNATURE
- gęsiina Wioletty Koteckiej
- wyroby z gęsi i kaczki Reginy Kossak-Główczewskiej.

Poza produktami żywnościowymi, do produktów lokalnych należy zaliczyć także wyroby niespożywcze nagrodzone certyfikatem marki lokalnej Zielone Serce Pomorza:

- Pracownia Haftu Ręcznego i Renowacji Tkanin Unikatowych GABI Gabrieli Reca
 - Rena usługi krawieckie i renowacja tkanin unikatowych w Rekowiu
 - damnickie anioły
 - zegary z drewna i mchu
 - wyroby z wosku pszczelego Krystyny Kosteckiej
 - rajd na orientację Maczuga Stolema
 - tradycyjne ikony Włodzimierza Drozda
 - ikony Krystyny Chwojnickiej
 - torby, dywaniki, kosze robione na drutach Anity Baran
 - lalki waldorfskie Anny Pietrzak
 - Gorzelnia Rolnicza w Podolu Wielkim
 - pracownia ceramiczna Arbata Edmunda Werry
 - Centrum Promocji Produktu Lokalnego w Karżnicy
 - wyroby z drewna Stanisława Łackiego (deski do krojenia i wieszaki)
 - produkty skórzane ręcznie malowane Manufaktury Leo-Magdaleny Januszczyk-Łabackiej
 - Gród Rummela Jerzego Przybyłowskiego
 - Dom Pracy Twórczej i Rzemiosł Różnych w Mikorowie
 - Przetwórnia Ani i Tomka w Cecenowie (upcykling)
 - Gospodarstwo Agroturystyczne Stary Młyn w Łupawie
 - Pałac pod Bocianim Gniazdem w Runowie
 - Góra Lemana
 - kapela ludowa Pieńkowanie
 - e-kajaki.pl
- oraz imprezy:
- Święto Dyni w Tuchomiu
 - Jarmark Somiński
 - Yach Festiwal w Nożynie
 - Festiwal Tradycji i Smaków w Potęgowie
 - Powiatowe Prezentacje Stołów Wielkanocnych w Czarnej Dąbrówce
 - Święto Nalewki, wina i piwa domowej roboty w Tuchomiu
 - Puchar Polski w Nordic Walking.

Produkty nagrodzone marką lokalną promowane są za pomocą min. portalu zielonesercepomorza.pl prowadzonego przez Fundację Partnerstwo Dorzecze Słupi (pełniącą rolę LGD w latach 2007-2013) oraz podczas Jarmarku Pomorskiego. Marka ZSP posiada swoją identyfikację wizualną. Z wywiadów indywidualnych z lokalnymi producentami produktów lokalnych wynika, że obserwują oni znaczny wzrost zainteresowania produktami lokalnymi, jednak możliwości produkcyjne niektórych producentów produktów lokalnych przewyższają popyt na nie, co zmusza producentów do poszukiwania innych rynków zbytu – poza lokalnym środowiskiem (np. w Trójmieście), co świadczy o konieczności dalszego wsparcia marketingowego tej dziedziny gospodarki

lokalnej. Również z wywiadów oraz informacji pozyskanych na warsztatach kreatywnych i spotkaniach konsultacyjnych wynika, że potrzebny jest system wspierający rozwój produktów lokalnych o charakterze szerszym niż same działania marketingowe.

4.1.4. Stan środowiska naturalnego

Obszar Partnerstwa należy do najmniej zanieczyszczonych obszarów województwa i kraju. Niska gęstość zaludnienia, słaby stopień urbanizacji oraz troska lokalnych władz i środowisk społecznych o poszanowanie zasad zrównoważonego rozwoju sprzyjają zachowaniu nieskażonego środowiska naturalnego Dorzecza Słupi. Różnicowanie ekosystemów (lasy, torfowiska, jeziora, rzeki i źródła) są ostoją dla wielu rzadkich i ginących gatunków roślin i zwierząt.

Brak przemysłu ciężkiego powoduje, iż nie występują tu znaczące źródła zanieczyszczenia. W 2020 r. w powiecie słupskim emisja zanieczyszczeń gazowych wyniosła 25 516 t, tj. 11,51 na km², a w powiecie bytowskim 9 801 t (18,6/km²). Głównymi czynnikami wpływającym na ten obszar są zanieczyszczenia powstające wskutek spalania paliw stałych, transportu (zwłaszcza przy niskiej jakości dróg i braku ścieżek rowerowych) oraz emisji przemysłowej.

Podstawowym paliwem, zarówno dla dostawców energii cieplnej, jak i indywidualnych gospodarstw jest węgiel kamienny (dodatkowo w Chlewnicy w gm. Potęgowo funkcjonuje biogazownia). Jednocześnie w gminach prowadzona jest ciągła wymiana pieców, co pozwala na wykorzystanie paliwa ekologicznego, oleju opałowego, gazu płynnego lub na ekologiczne spalanie węgla i drewna. Podobnie jest z zaopatrzeniem w energię elektryczną, która w coraz większym stopniu pozyskiwana jest z OZE.

Przekroczenia wskaźników środowiskowych w 2020 r. odnotowano natomiast w przypadku wód powierzchniowych, - GIOS podaje m.in. punkty na rzekach: Słupia – Parchowo, Gałąźnia Mała, Gołębia Góra, Krzynia, Łupawa – Kozin, Studnica – Miastko – które sklasyfikowano te miejsca jak o złym lub słabym stanie ekologicznym.

Innym źródłem zanieczyszczeń jest przenoszenie szkodliwych substancji z terenów rolniczych i przemysłowych wokół zbiorników poprzez spływy powierzchniowe, zwłaszcza po coraz częściej występujących gwałtownych burzach i deszczach. Jakość wód powierzchniowych i podziemnych wpływa bezpośrednio na zdrowie ich użytkowników oraz ma przełożenie na dostępność wody. Jej niedobór powoduje susze, a także ma negatywny wpływ na rolnictwo (zwiększenie poboru wody spoza naturalnego obiegu), produkcję energii (wykorzystanie wody do chłodzenia) oraz gospodarkę komunalną. Opisanie zanieczyszczenia oddziałują na bioróżnorodność bezpośrednio, a dodatkowo poprzez zmiany klimatyczne, niosące ze sobą susze oraz burze i opady. Powiat słupski jest terenem bardzo silnie narażonym na susze³, które wpływają na zmiany w ekosystemach naturalnych, prowadzących do zanikania siedlisk rodzimych, migracji gatunków, w tym pojawiania się gatunków inwazyjnych, szkód w lasach, czy pożarów. Natomiast gwałtowne zjawiska atmosferyczne powodują podtopienia, zwłaszcza wzdłuż rzek, oprócz negatywnego wpływu na zmiany w ekosystemach, naraża środowisko na zanieczyszczenia z wody, która przy zalewach ze względu na nieprzystosowaną infrastrukturę wylewa się poza sieć kanalizacyjną⁴. Na obszarze LGD zauważane są efekty zmian klimatycznych zarówno w miastach i we wsiach, gdzie poziom retencji wód opadowych przy ulewnych deszczach bywa niewystarczający. Jednym z ważniejszych problemów środowiskowych obszaru LGD jest stan jezior. Głównym ich problemem jest postępujący proces eutrofizacji, wynikający przede wszystkim z nadmiernego obciążenia jezior substancjami organicznymi i biogennymi wprowadzanymi ze zlewni. Niektóre z nich mają aktualnie bardziej stawowy charakter i wymagają przywrócenia ich poprzednich funkcji, a także cech fizycznych, chemicznych i biologicznych jak najbardziej zbliżonych do naturalnych. W konsekwencji wymagana jest rekultywacja, która polega na usunięciu lub dezaktywacji biogenów. Straty w zasobach przyrodniczych powodowane są również przez bezpośrednią działalność człowieka, w tym kłusownictwo, zarówno na zwierzynę leśną, jak i na rzekach oraz jeziorach. Problem jest zwalczany od lat, zarówno przez organizacje (m.in. Społeczną Straż Rybacką, OSP), jak i Policję, czy Straż Leśną. Konieczne są jednak wzmożone działania również w sferze edukacyjnej. Na stan środowiska i bioróżnorodność oddziałuje również niekontrolowany ruch turystyczny. Turyści coraz częściej szukają spokojnych miejsc do wypoczynku, odwiedzają dzikie miejsca biwakowania nad jeziorami, zwiedzają i uprawiają sporty, również na obszarach chronionych. Do katalogu zachowań mających negatywny wpływ na środowisko można zaliczyć: niszczenie (zadeptywanie lub zrywanie) roślin, płoszenie zwierzyny, schodzenie z wyznaczonych szlaków, ich degradacja przez poruszanie się po nich pojazdami (np. quadami), wylwanie zanieczyszczeń do rzek, jezior czy morza, korzystanie z własnych środków transportu, a

² GUS. Dostępny w Internecie na: www.stat.gov.pl.

³ RZGW w Gdańsku: *Opracowanie projektu Planu przeciwdziałania skutkom suszy w regionie wodnym Dolnej Wisły wraz ze wskazaniem obszarów najbardziej narażonych na jej skutki*. Dostępny w Internecie na: <http://www.rzgw.gda.pl/cms/fck/uploaded/ZGPW/Synteza.pdf>.

⁴ *Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Słupskiego na lata 2020 – 2023 z perspektywą do roku 2027*.

także śmiecenie, co szczególnie jest widoczne w postaci pozostawionych odpadów w miejscach biwakowania i rekreacji (nad jeziorami, przy rzekach, itp.). Poza tym zauważyć można niepożądane zachowania w codziennych czynnościach, np. nieoszczędzanie wody czy elektryczności. Wynika to z nawyków turystów, ale również niewystarczającej kampanii informacyjno-edukacyjnej czy braków w infrastrukturze, m.in. do kanalizowania ruchu turystycznego.

Liczne, realizowane w ostatnich latach i obecnie inwestycje w infrastrukturę ochrony środowiska o szerokim zasięgu powodują, iż zagrożenie zanieczyszczeniem spada do minimum. Przykładem takich inwestycji są 2 regionalne instalacje do przetwarzania odpadów komunalnych (RIPOK) - w Sierżnie pod Bytowie oraz w Chlewnicy (gm. Potęgowo), pozwalające na prowadzenie wspólnej gospodarki odpadami. Sytuacja się poprawia, jednak nadal zauważalna jest duża nieszczelność systemu zbierania odpadów - część odpadów trafia na tzw. „dzikie wysypiska”. Poziom segregacji odpadów systematycznie rośnie, jednak nadal część mieszkańców nie przyjmuje postaw proekologicznych.

Z uwagi na ww. argumenty oraz na atrakcyjność krajobrazową oraz szanse wynikające z ogólnego zainteresowania społecznego zdrowiem oraz zdrowym stylem życia i poszukiwaniem różnych dróg do jego realizacji, LGD PDS i społeczność lokalna widzi duży potencjał w działaniach prozdrowotnych wzajemnie uzupełniających się z działaniami proekologicznymi, które są spójne ze sobą. Na tym m.in. opiera się niniejszą strategię rozwoju.

Z danych gmin obszaru LGD wynika, iż istnieją tu tylko 2 magazyny energii na terenie Gminy Damnica (o mocy: 35 MW/100 MWh, SN 110 KV). Były dotychczas realizowane projekty związane z inwestycjami opartymi na Odnawialnych Źródłach Energii, w tym w ramach przedsięwzięć finansowanych ze środków zewnętrznych, jak np. RPO dla Woj. Pomorskiego na lata 2014 – 2020, PO „Rybnictwo i Morze”, PROW 2007-2013 czy Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych, jak również prywatni właściciele obiektów samodzielnie korzystali z różnych programów, w tym Czyste Powietrze oraz Mój Prąd. Jedna gmina (Potęgowo) udziela dotacji z gminnego programu na instalacje fotowoltaiczne. I tak:

1. W gminie Miastko: „Poprawa efektywności energetycznej w Gminie Miastko oraz w gminach ościennych poprzez zakup i montaż odnawialnych źródeł energii – element „wyspy energetycznej” Miastckiego Klastra Energii” - obejmował swym zakresem montaż i uruchomienie instalacji fotowoltaicznych dla celów produkcji energii elektrycznej oraz kolektorów solarnych i pomp ciepła dla zaspokojenia potrzeb cieplnych w zakresie centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej na terenie następujących gmin należących do LGD PDS: Miastko, Trzebielino, Tuchomie, Kołczygłowy. Łącznie zainstalowano na obszarze LGD 252 instalacje fotowoltaiczne o łącznej mocy 1.284,4 kW oraz 11 pomp ciepła o łącznej mocy 154 kW, w takich obiektach jak: gospodarstwa domowe osób fizycznych będących członkami Miastckiego Towarzystwa Gospodarczego, obiektach użyteczności publicznej typu: szkoły podstawowe, Urząd Miejski w Miastku, przedszkola, ośrodek kultury, stacja uzdatniania wody, Zakład Energetyki Ciepłej, oczyszczalnia ścieków Węgorzynko, budynki administracyjne, Rybacka LGD „Pojezierze Bytowskie”.
2. W gminie Borzytuchom: "Inwestycja odnawialnych źródeł energii na terenie Gmin Borzytuchom, Czarna Dąbrówka i Tuchomie" (EFRR) – zainstalowano instalacje OZE (panele fotowoltaiczne) w 2 obiektach w Borzytuchomiu (Oczyszczalnia ścieków, stacja uzdatniania wody) o łącznej mocy 44,03 kWp. Zainstalowano tu także blisko 200 instalacji fotowoltaicznych, solarnych, pomp ciepła czy kotłów na biomasę w prywatnych obiektach.
3. W gminie Trzebielino: Budowa instalacji fotowoltaicznej na terenie oczyszczalni ścieków oraz stacji uzdatniania wody w Zielinie oraz Budowa instalacji fotowoltaicznej na dachu budynku centrum sportowo -rekreacyjnego w Trzebielinie – w ramach projektów zainstalowano 3 instalacje fotowoltaiczne o łącznej mocy 124,065 kW.
4. W Gminie Parchowo: „Montaż odnawialnych źródeł energii w Gminie Parchowo”, „Kompleksowa wymiana źródeł ciepła w obiektach użyteczności publicznej na terenie Powiatu Bytowskiego”, dostawa i montaż odnawialnych źródeł energii na budynku Wiejskiego Domu Kultury w Gołczewie - Łącznie zainstalowano instalacje w 7 obiektach (w tym w 3 kotły na pellet i w 4 instalacje fotowoltaiczne) o łącznej mocy 256,535 kW, w takich obiektach jako: centrum kultury, urząd gminy, świetlica wiejska, szkoła, oczyszczalnia ścieków, stacja uzdatniania wody. W gm. Parchowo złożono także 125 wniosków o dofinansowanie (dotychczas zrealizowano 75 przedsięwzięć) w prywatnych obiektach dot. instalacji wykorzystujących OZE.
5. W gminie Kołczygłowy: „Montaż odnawialnych źródeł energii w formie paneli fotowoltaicznych na obiektach użyteczności publicznej oraz zakup innowacyjnych urządzeń proekologicznych”, „Montaż odnawialnych źródeł energii w formie paneli fotowoltaicznych oraz tablic edukacyjnych dla budynku Gminnego Ośrodka Kultury w Kołczygłowach”, „Zielona świetlica wiejska w miejscowości Barnowo”, „Budowa infrastruktury wodno - kanalizacyjnej w gminie wiejskiej Kołczygłowy”, „Budowa infrastruktury wodno - kanalizacyjnej w gminie wiejskiej Kołczygłowy”, „Budowa i przebudowa systemu wodno - kanalizacyjnego na terenie gminy wiejskiej Kołczygłowy”, „Budowa i przebudowa systemu wodno – kanalizacyjnego

na terenie gminy wiejskiej Kołczygłowy”, „Rozbudowa i przebudowa oczyszczalni ścieków Wierszyno”, „Oczyszczalnia ścieków w miejscowości Wierszyno”, „Budowa gminnego żłobka wraz z zagospodarowaniem terenu w miejscowości Kołczygłowy”, „Budowa społecznego centrum aktywności w formie budynku sali wiejskiej w miejscowości Barnowo” – w ramach projektów zainstalowano w sumie w 10 obiektach instalacje fotowoltaiczne o łącznej mocy 158,55 kWp oraz 44 kWp oraz 2 pompy ciepła o mocy 21 kW w takich obiektach jak: szkoły, przedszkola, oczyszczalnie, świetlica, ośrodek kultury, stacja uzdatniania wody.

6. W gminie Bytów: "Budowa instalacji odnawialnych źródeł energii w obiektach użyteczności publicznej na terenach gmin Bytów i Studzienice", "Kompleksowa wymiana źródeł ciepła w obiektach użyteczności publicznej na terenie Powiatu Bytowskiego". Łącznie zainstalowano ponad 20 instalacji fotowoltaicznych o łącznej mocy 798 kW oraz pompę ciepła o mocy 92 kW i 3 kotły na biomasę o łącznej mocy 96 kW w takich obiektach publicznych jak: remizy i sale wiejskie, oczyszczalnia ścieków, hydrofornie, kompleks basenowy, zakład gospodarki odpadami, budynki administracyjne.
7. W gminie Potęgowo: „OZE w gminach powiatu słupskiego” oraz w ramach projektu z PO „Rybacko i morze”. Łącznie zainstalowano 8 instalacji fotowoltaicznych o mocy 204,7 kW w 8 obiektach publicznych takich jak szkoły, urząd gminy, oczyszczalnia ścieków, hydrofornia, remiza strażacka. W gm. Potęgowo zrealizowano także 16 instalacji fotowoltaicznych w prywatnych domach mieszkańców dofinansowano z gminnych dotacji celowych na ich zakup i montaż.
8. W gminie Dębica Kaszubska: projekt w ramach RPO WP, działanie 10.3 i PO „Rybacko i morze”. Łącznie zainstalowano instalacje fotowoltaiczne na 7 budynkach publicznych o łącznej mocy 173,45 kW w szkołach, obiekcie kultury, urzędzie gminy, Centrum Partnerstwa Lokalnego, pompę ciepła o mocy 325,20 kW w zespole szkół i 165 instalacji budynkach mieszkalnych.
9. W gminie Damnica: projekt w ramach RPO WP, działanie 10.3. Łącznie zainstalowano instalacje fotowoltaiczną na 2 obiektach (urząd gminy i zakład gospodarki komunalnej) o mocy 450 W.
10. W gminie Czarna Dąbrówka: „Instalacja odnawialnych źródeł energii na terenie Gmin Borzytuchom, Czarna Dąbrówka i Tuchomie”, „Kompleksowa wymiana źródeł ciepła w obiektach użyteczności publicznej na terenie Powiatu Bytowskiego”, „Montaż odnawialnych źródeł energii-instalacji fotowoltaicznej na obiekcie Szkoły Podstawowej w Czarnej Dąbrówce”, „Instalacja odnawialnych źródeł energii na terenie Gmin Czarna Dąbrówka, Damnica oraz Tuchomie” „Instalacja odnawialnych źródeł energii na terenie Gmin Czarna Dąbrówka, Damnica oraz Tuchomie”. Łącznie zainstalowano 14 instalacji fotowoltaicznych w szkołach, urzędzie gminy, przepompowniach, oczyszczalniach ścieków, stacjach uzdatniania wody, hydroforniach o łącznej mocy 279,5 kWp, wymieniono źródła ciepła (na wykorzystujące biomasę) w 7 obiektach typu szkoły, centrum kultury, remizy strażackie o mocy 445 kW. Dodatkowo zainstalowano w budynkach mieszkalnych i u osób fizycznych i podmiotów gospodarczych 4 kotły na biomasę o łącznej mocy 72 kW, 13 pomp ciepła o łącznej mocy 251,5 kW oraz 18 instalacji fotowoltaicznych o łącznej mocy 27,9 kWp.
11. W gminie Tuchomie: „Budowa Instalacji fotowoltaicznych na terenie Gminy Tuchomie”, „Instalacja odnawialnych źródeł energii na terenie Gmin Borzytuchom, Czarna Dąbrówka i Tuchomie”, „Zakup i montaż ogniw fotowoltaicznych i pomp ciepła na terenie Gminy Tuchomie”, „Zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej na terenie Gmin Tuchomie, Czarna Dąbrówka, Studzienice oraz Parchowo”, „Ochrona, poprawa i odnowa stanu środowiska przyrodniczego poprzez montaż instalacji fotowoltaicznej i pompy ciepła w budynku OSP Tuchomko”, „Montaż instalacji fotowoltaicznej i poprawa małej retencji w miejscowości Trzebiatkowa”, „Poprawa małej retencji i wytwarzanie odnawialnych źródeł energii poprzez montaż pompy ciepła wraz z instalacją fotowoltaiczną w remizie OSP oraz czyszczenie stawu w miejscowości Tuchomie”, „Montaż instalacji fotowoltaicznej i wykonanie ogrodu deszczowego w Szkole Podstawowej w Tuchomiu”, „Poprawa małej retencji i wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych w miejscowości Kramarzyny”, „Poprawienie stanu środowiska przyrodniczego poprzez oczyszczenie stawu i montaż instalacji fotowoltaicznej na budynku OSP w Tagowiu”, „Poprawa małej retencji i wytwarzanie odnawialnych źródeł energii poprzez wyczyszczenie stawu oraz montaż odnawialnych źródeł energii w miejscowości Zagony”. Łącznie zainstalowano tu instalacje (fotowoltaiczne, solarne, piece na biomasę, pompy ciepła) w 42 obiektach publicznych o łącznej mocy 462 kW i 53,1 kWp oraz w 250 instalacji w obiektach prywatnych.
12. W gminie Studzienice: „Zwiększenie efektywności energetycznej na obszarze Gminy Studzienice poprzez montaż odnawialnych źródeł energii na obiektach użyteczności oraz zwiększenie świadomości mieszkańców dotyczące poszanowania energii i ekologii”, „Budowa instalacji odnawialnych źródeł energii w obiektach użyteczności publicznych na terenach gmin Bytów i Studzienice”, „Zwiększenie efektywności energetycznej na obszarze Gminy Studzienice poprzez montaż odnawialnych źródeł energii na budynku Ośrodka Zdrowia w Studzienicach oraz zwiększenie świadomości mieszkańców dot. poszanowania energii i ekologii”, „Ochrona powietrza poprzez montaż odnawialnych źródeł energii u mieszkańców Gmin Lipnica i Studzienice”, „Zwiększenie efektywności energetycznej na obszarze Gminy Studzienice poprzez montaż odnawialnych źródeł energii na budynku Żłobka Gminnego w Studzienicach oraz zwiększenie świadomości mieszkańców dotyczące poszanowania energii i ekologii”, „Kompleksowa wymiana źródeł ciepła w obiektach użyteczności publicznej na terenie Powiatu Bytowskiego”. Dzięki ww. projektom w gminie

zrealizowano inwestycje w instalacje fotowoltaiczne w 10 obiektach publicznych o łącznej mocy 187,7 kWp oraz inwestycje w kotły na biomasę w 5 obiektach publicznych o łącznej mocy 130 kW. W ramach projektu "Ochrona powietrza poprzez montaż odnawialnych źródeł energii u mieszkańców Gmin Lipnica i Studzienice" wyposażono w instalacje fotowoltaiczne, kolektory o pompy ciepła 90 obiektów prywatnych.

Moc zainstalowanych urządzeń nie jest w stanie zapewnić zupełnej niezależności energetycznej obiektów, w których je zainstalowano, jednak należy mieć na uwadze, że realizacja projektu przyczyniała się m.in. do:

- a. poprawy efektywności energetycznej (w sektorze publicznym i mieszkaniowym);
- b. poprawy stanu środowiska naturalnego, w tym jakości powietrza poprzez wykorzystanie odnawialnych źródeł energii na potrzeby energetyczne;
- c. zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego regionu rozumianego jako wzrost niezawodności zasilania wskutek wykorzystania fotowoltaiki i stopniowego uniezależnienia od stanu sieci dystrybucyjnej;
- d. poprawy warunków życia mieszkańców regionu.

Rezultatem realizacji projektu jest spadek emisji gazów cieplarnianych. Dodatkowo, efektywność energetyczną wielu obiektów można poprawić za pomocą magazynów energii, które umożliwiłyby większe wykorzystanie wyprodukowanej energii w skali roku i zwiększenie niezależności energetycznej.

4.1.5. Opis zasad zrównowazenia środowiskowego, do przestrzegania których LGD będzie zobowiązana oraz sposoby ich wykonania oraz monitoringu

LSR zakłada wspieranie w różnej formie działań sprzyjających zachowaniu równowagi środowiskowej. Należą do nich:

- działania w zakresie ochrony bioróżnorodności, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony ekosystemów jezior,
- błękitno-zielona infrastruktura umożliwiająca gromadzenie i zagospodarowanie wód opadowych, w tym: ogrody deszczowe, rabaty retencyjne, nasadzenia buforowe na brzegach zbiorników wodnych i wzdłuż cieków, ograniczające spływ azotynów i fosforanów, niecki chłonne, kałuże retencyjne, oczka wodne, stawiki,
- działania promujące proekologiczne postawy, w tym działania edukacyjne, wspieranie stosowania systemów gromadzenia wód deszczowych – gromadzenie w beczkach, pojemnikach, zbiorniki podziemne, systemy rozprowadzania wód opadowych,
- regeneracja przyrody, zwiększanie bioróżnorodności, ochrona krajobrazu, w tym: zakładanie ogrodów naturalnych, stosowanie rodzimych i starych odmian, nasadzenia przy świetlicach, OSP, budynkach publicznych i miejscach integracji drzew, krzewów, bylin, nasadzenia roślin nektarodajnych dla owadów, rabaty ziołowe, rabaty kwitnących roślin jednorocznych, łąki kwietne, odtwarzanie zadrzewień śródpolnych, zielone ściany, zielone dachy, monitorowanie roślin inwazyjnych i przeciwdziałanie ich rozprzestrzenianiu się, ochrona drzew, zabiegi rewitalizujące parki wiejskie;
- transformacja energetyczna poprzez wsparcie dla magazynów energii.

Ponadto, realizacja zasady DNSH dla programu Fundusze Europejskie dla Pomorza 2021 – 2027 i obowiązek analizy jej spełnienia wpłynie pozytywnie na środowisko naturalne, w tym przyczyni się do:

- łagodzenia zmian klimatu: działania zmierzające do pochłaniania gazów cieplarnianych – przedsięwzięcia z zakresu bioróżnorodności (np. nasadzenia), tworzenie zielonej infrastruktury (terenów zielonych), działania skutkujące zmniejszeniem emisji gazów cieplarnianych – przedsięwzięcia związane z instalacją OZE, wdrożenie innowacyjnych ekoprojektów,
- adaptacji do zmian klimatu: działania zapobiegające skutkom susz i gwałtownych zjawisk atmosferycznych – możliwe przedsięwzięcia w ramach bioróżnorodności czy realizacja błękitno-zielonej infrastruktury (np. zw. z retencją wodną oraz błękitno-zieloną infrastrukturą, np. umożliwiającą gromadzenie wody),
- ochrony i odbudowy bioróżnorodności oraz ekosystemów: wsparcie działań z zakresu bioróżnorodności, ochrona ekosystemów jezior, elementy infrastruktury turystycznej opartej na lokalnych zasobach i kierunkującej ruch turystyczny, projekty edukacyjne w zakresie ekologii.

4.1.6. Zdrowie

Szanse związane z współczesnymi trendami coraz większego zainteresowania dbaniem o zdrowie, jednocześnie intensywnie zagrażające zdrowiu cywilizacyjne choroby, przyzwyczajenia związane z niskim poziomem aktywności i słabym dostępem do usług zdrowotnych jak również duża zależność pomiędzy stanem zdrowia i ogólnego dobrostanu psychofizycznego człowieka oraz jej znaczenia dla rozwoju społeczności lokalnej ogółem spowodowały, iż w perspektywie wieloletniej obszar zdrowia stanie się kluczowy.

Wg Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego 2030:

- na obszarach wiejskich funkcjonuje zazwyczaj jedna przychodnia w miejscowości gminnej (w niej m.in. gabinet lekarza POZ); są gminy miejsko-wiejskie, których wiejskie części zupełnie pozbawione są tego typu infrastruktury (po wyznaczeniu wokół gabinetów lekarzy POZ bufora o promieniu 4 km okazało się, że w 18% pomorskich gmin ponad połowa zabudowy mieszkaniowej znajdowała się poza nim. Najgorsza sytuacja miała miejsce w powiecie bytowskim). W roku 2020 na terenie LGD PDS udzielono blisko 380 tys. porad lekarskich w podstawowej opiece zdrowotnej oraz prawie 460 tys. porad w opiece ambulatoryjnej. Liczba porad na 1000 mieszkańców wynosi odpowiednio w POZ – 3,7 tys. tj. o 8% mniej niż w woj. pomorskim oraz opiece ambulatoryjnej - 4,6 tys., tj. o 44% mniej niż w woj. pomorskim. Ludność LGD korzysta z 17 aptek i 6 punktów aptecznych, a na 1 aptekę przypada tu ponad 6 tys. osób (3,5 tys. w woj. pomorskim).

- zróżnicowanie liczebne personelu medycznego, na podstawie analizy liczby lekarzy, pielęgniarek i położnych na 10 tys. mieszkańców w różnych częściach województwa wskazuje, że powiat słupski i bytowski mają jedne z najniższych wartości tak określonego wskaźnika (w powiecie słupskim nie funkcjonuje placówka szpitalna); powiat słupski korzysta głównie z wielospecjalistycznego szpitala w Słupsku, a bytowski w Bytowie (gdzie wskaźnik ten jest dwukrotnie mniejszy niż jego średnia wartość w skali kraju).

Z uwagi na brak danych dot. stanu zdrowia agregowanych do poziomu gmin, poniżej podano najważniejsze dane dot. zdrowia mieszkańców Pomorza (na podstawie Regionalnego Programu Strategicznego w zakresie bezpieczeństwa zdrowotnego i wrażliwości społecznej dla Woj. Pomorskiego), które odzwierciedlają także stan zdrowia mieszkańców LGD PDS:

- Wzrasta poziom umieralności mieszkańców. Ich głównymi przyczynami są choroby układu krążenia (42,7% zgonów w 2019 r. – więcej niż w Polsce (39,4%); wskaźnik w 2013 r. - 42,1%, w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców w województwie pomorskim - wzrost z 369 do 410 oraz choroby nowotworowe (28,1% - znacznie więcej niż średnio w kraju - 26,5%; wskaźnik w 2013 r. - 28,9%, w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców województwa pomorskiego - wzrost z 253 do 270).

- W województwie pomorskim liczba zgonów z powodu nowotworów złośliwych w 2018 r. wyniosła 6115 (w 2013 r. – 5617. Liczba zgonów na 1 tys. mieszkańców zarówno w 2018 jak i 2019 roku wyniosła 9,6 wobec 8,8 w 2013 r. (dla Polski w 2019 r. – 10,7).

- Standaryzowane współczynniki zachorowalności na nowotwory ogółem są jednymi z najwyższych w kraju zarówno wśród kobiet – 334 na 100 tys. w 2018 r. (pomorskie na 3. miejscu, współczynnik dla Polski - 300,2), jak i mężczyzn – 445,6 (pomorskie na 1. miejscu, współczynnik dla Polski - 367,4).

- Pomorskie wyprzedza wyniki krajowe również w zgonach z powodu cukrzycy – 31,1 na 100 tys. ludności w 2019 r. wobec 21,9 w 2013 r. (dla Polski – 24,2 wobec 19,3) oraz z powodu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania – 17,0 na 100 tys. ludności w 2019 r. wobec 8,7 w 2013 r. (dla Polski – 9,9 wobec 4,0).

- Pomimo, że maleje liczba pacjentów leczonych przez lekarzy POZ z powodu cukrzycy (wskaźnik chorobowości z powodu cukrzycy w 2019 r. wynosił 268,4 na 10 tys. mieszkańców, dla 2013 r. wynosił – 319,2; podobnie maleje wskaźnik zachorowalności), wynikająca ze zmian w systemie finansowania, zachorowalność rejestrowana wzrasta.

- Wzrasta liczba pacjentów leczonych z powodu zaburzeń psychicznych lub zaburzeń zachowania. W warunkach ambulatoryjnych w poradniach dla osób z zaburzeniami psychicznymi, uzależnionych od alkoholu i innych substancji leczy się ponad 5% Pomorzan.

- W 2019 r. w województwie łączna liczba hospitalizowanych nieletnich pacjentów w rodzaju opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień wyniosła 1,02 tys., natomiast dorosłych 15,85 tys. Wzrasta liczba zamachów samobójczych w województwie – 724 w 2020 r. (302 zakończone zgonem) wobec 399 w 2013 r. i 461 w 2016 r., w tym 84 wśród dzieci i młodzieży (5 zakończonych zgonem) wobec 9 w 2013 r. i 33 w 2016 r. Wskaźniki zamachów samobójczych dzieci i młodzieży z ostatnich 3 lat przewyższają wskaźniki dla kraju.

- Najwyższa chorobowość wśród dzieci i młodzieży leczonych przez lekarzy POZ z powodu chorób przewlekłych w 2019 r. wystąpiła w następujących jednostkach chorobowych: alergie, zniekształcenia kręgosłupa (8,7 tys.), zaburzenia refrakcji i

akomodacji oka (7,7 tys.) oraz otyłość (4,1 tys.). Rok 2012 i 2014 nosły ze sobą spadek liczby ćwiczących (2678 w 2012 i 2186 w 2014). Najwyższy wynik ćwiczących przypada na rok 2016 – wtedy ta liczba wynosiła 3656. W roku 2018 była niewiele niższa (3404). Rok 2020 przyniósł ze sobą znaczny spadek- 2479 osób ćwiczących.

- Na obszarze LGD PDS w latach 2010-2020 stale zmieniała się liczba ćwiczących w klubach sportowych, jednakże statystyki nie wskazują na występowanie konkretnego trendu. Liczba osób ćwiczących ogółem na obszarze LGD w roku 2010 wynosiła 3021.

- Według badania z 2015 r. co druga osoba ma problem z nadwagą bądź otyłością (51,3%). Są to czynniki, które zwiększają zachorowalność i umieralność w zakresie wielu chorób przewlekłych, w szczególności układu krążenia, układu ruchu, cukrzycy, nowotworów. Otyłość, palenie, nadmierne spożycie alkoholu oraz niska aktywność fizyczna to jedne z głównych problemów w dziedzinie zdrowia publicznego w Polsce. Behawioralne czynniki ryzyka są przyczyną prawie połowy wszystkich zgonów. Umieralność z przyczyn możliwych do uniknięcia dzięki działaniom profilaktycznym, bądź interwencji medycznej jest wyższa niż średnia w Unii Europejskiej.

- Wśród głównych grup czynników ryzyka powodujących problemy zdrowotne mieszkańców województwa pomorskiego w 2019 r. (DALY na 100 tys. ludności) znalazły się: czynniki behawioralne (10,79 tys.), metaboliczne (8,08 tys.) oraz środowiskowe/zawodowe (2,85 tys.). Z kolei wśród czynników ryzyka wpływających na DALY na pierwszych 6 miejscach znajdują się: tytoń (5,30 tys.), wysoki BMI (3,65 tys.), wysokie stężenie glukozy w osoczu na czczo (3,60 tys.), wysokie ciśnienie krwi (3,48 tys.), ryzyka żywieniowe (3,35 tys.), spożywanie alkoholu (2,48 tys.).

- Internet i narzędzia cyfrowe i ich nadmierne używanie może wpływać w sposób negatywny na dzieci i młodzież oraz funkcjonowanie społeczne osób w każdym wieku. Istotne jest wsparcie zapewniane przez najbliższe otoczenie (rodzinę), system oświaty oraz rola szkolnych gabinetów profilaktyki zdrowotnej w podnoszeniu świadomości zdrowotnej oraz na temat ryzykownych zachowań dzieci i młodzieży.

- W związku ze zmianami demograficznymi, w tym starzejącym się społeczeństwem coraz częściej spotykanymi problemami zdrowotnymi z jakimi będzie trzeba się zmierzyć będą: depresja, otępienie, obniżenie sprawności, rosnące potrzeby opieki oraz wczesnej diagnostyki, w tym w formule zdeinstytucjonalizowanej. Szczególną opieką psychologiczną, bądź psychiatryczną powinni zostać objęci również członkowie rodzin opiekujący się seniorami, którzy mają 4 razy większe ryzyko depresji.

Region Pomorza wg PZP Woj. Pomorskiego 2030 jest predystynowany do rozwoju turystyki zdrowotnej (sanatoryjnej, rehabilitacyjnej, prozdrowotnej oraz spa & wellness) – wykorzystującej lecznicze i relaksacyjne właściwości zasobów przyrodniczych – głównie geologicznych i klimatu nadmorskiego. Jednakże plan ten wskazuje też, że z uwagi na uwarunkowania ekofizjograficzne, przy kształtowaniu zagospodarowania turystycznego należy uwzględnić ograniczenia przydatności do użytkowania turystycznego strefy nadmorskiej, wynikające z małej, naturalnej chłonności turystycznej i dużego obciążenia turystycznego, co wymaga rozwoju infrastruktury turystycznej, umożliwiającej „kanalizowanie” ruchu turystycznego jak również dużą przydatność do użytkowania turystycznego obszarów pojeziernych, gdzie dużej i umiarkowanej atrakcyjności odpowiada zróżnicowana lokalnie duża chłonność turystyczna. Rejony pojeziernie, w porównaniu z nadmorskimi, w mniejszym stopniu wymagają nasycenia infrastrukturą turystyczną. Stąd też, w połączeniu z wynikami diagnozy partycypacyjnej na obszarze LGD PDS, kierunek ten obrano za jeden z wiodących w ramach LSR. Ponadto, wg raportu: „Wpływ sytuacji nadzwyczajnych na funkcjonowanie sektora turystyki w województwie pomorskim”, dr hab. Jacek Borzyszkowski, Gdańsk 2022: „Jednocześnie podkreślano szereg niekorzystnych konsekwencji wynikających z pandemii COVID-19, które zmieniły obraz dotychczasowej turystyki, jak np. brak turystów zagranicznych, spadek liczby podróży służbowych, zmniejszenie ogólnej aktywności turystycznej czy skrócenie pobytów. Ważnym zagadnieniem okazały się również nowe, dotychczas niespotykane (przynajmniej na taką skalę) zmiany zachodzące w funkcjonowaniu przedsiębiorstw turystycznych, w tym chociażby: utrata miejsc pracy, przebranżowienie się pracowników, brak kontrahentów zagranicznych. Warto również wspomnieć o zmianach, które wynikały z decyzji podejmowanych przez władze państwowe, a odnoszących się chociażby do restrykcji (czego efektem był m.in. spadek liczby organizowanych konferencji czy kongresów), czy wprowadzenia bonu turystycznego.”, co dodatkowo stanowi ważną przyczynę poszukiwania alternatywnych kierunków rozwoju turystyki na obszarze LGD PDS.

Istniejące trendy oraz potrzeby uznano za wzajemnie uzupełniające się i warte wykorzystania zarówno w odniesieniu do wszystkich pozostałych obszarów:

- gospodarki lokalnej - usługi prozdrowotne jako potencjał dla branży turystycznej przeżywającej aktualnie trudności, oferta usług turystycznych prozdrowotnych jest też odpowiedzią na zidentyfikowane potrzeby odbiorców usług turystycznych i rosnącą liczebność tego segmentu rynku,
- społeczności - jako ważna nisza w usługach lokalnych, po jej wypełnieniu, poszerzy ofertę usług prozdrowotnych dla mieszkańców, którzy zyskają nowe możliwości dbania o swój dobrostan zarówno poprzez zwiększone możliwości uprawiania aktywności fizycznej (szkoły jogi, zajęcia fitness, siłownie, usługi rekreacyjne, itp.), ofertę rozmaitych usług w zakresie rozwoju osobistego i form dbania o zdrowie (rehabilitacja, odnowa biologiczna, medycyna naturalna i inne usługi w oparciu o naturalne sposoby zapobiegania chorobom, etc.), które w ramach LSR będą także stymulowane poprzez zachęty do inicjowania i prowadzenia takich działań przez sektor społeczny,
- środowiska lokalnego – wspieranie działań proekologicznych poprawiać będzie warunki życia mieszkańców (minimalizować wpływ negatywnych zmian środowiska na życie człowieka, zachęci do większej dbałości o dobrostan środowiskowy, a tym samym wpłynie na większą spójność życia), a nadto zwiększy dostęp do zdrowej, lokalnej żywności i upowszechni jej wykorzystywanie zwiększając tym samym popyt na nią i w konsekwencji stymulować będzie większą jej podaż.

Ww. argumenty spowodowały, że dbanie o zdrowie jest celem przekrojowym, odzwierciedlonym w zamierzeniach LGD w każdym z 3 wybranych obszarów: dobrostan społeczności i człowieka, dobrostan gospodarczy i dobrostan środowiska.

4.2. Określenie grup docelowych szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR

Obszar LGD PDS dotknięty jest przez problemem ubóstwa i wykluczenia. Według danych GUS w 2020 r. poziom ubóstwa ustawowego wyniósł 9,1%. Badania wskazują jego strukturę, o której decydują źródła utrzymania (najwięcej osób związanych z ubóstwem ustawowym to rolnicy i osoby utrzymujące się ze źródeł niezarobkowych), wykształcenie, wielkość gospodarstw domowych, w tym dzieci, wiek (najuboższą grupą są dzieci i młodzież), występowanie niepełnosprawności, chorób, miejsce zamieszkania (najubożsi mieszkają na wsiach). Ponadto należy wziąć pod uwagę: uzależnienia, rozpad rodziny, utratę poczucia wspólnoty w społeczeństwie, ubogie środowisko zamieszkania, „ubóstwo dziedziczne”, cechy indywidualne, jak lenistwo, bierność, itp. Obszar LGD PDS wpisuje się w tę strukturę, przez co duża część jego mieszkańców zmaga się z wykluczeniem. Aż 9 spośród 13 gmin należących do LGD PDS jest zagrożonych trwałą marginalizacją wg załącznika do Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 (Czarna Dąbrówka, Kołczygłowy, Miastko, Trzebielino, Tuchomie, Damnica, Dębica Kaszubska, Główczyce, Potęgowo).

Najwięcej gospodarstw (67%) to gospodarstwa o wielkości do 15 ha, a najliczniejsze są także gospodarstwa o wielkości ekonomicznej do 2 tys. euro (szczegółowe dane dot. liczby gospodarstw i ich wielkości ekonomicznej zaprezentowano w rozdziale 4.1.2.5.). Z uwagi na powyższe argumenty, przyjęto rolników niskotowarowych jako grupę w niekorzystnej sytuacji, dla których wybrane działania w ramach LSR będą łatwiej dostępne.

Grupą w niekorzystnej sytuacji, głównie ze względu na trudności na rynku pracy są kobiety. Wg własnych obliczeń LGD na podstawie opublikowanych danych PUP w Bytowie oraz w Słupsku liczba bezrobotnych zarejestrowanych na koniec grudnia 2020 r. wyniosła odpowiednio:

- w powiecie bytowskim – 2838, wśród których 61% stanowiły kobiety,
- w powiecie słupskim - 3165, wśród których 54% stanowiły kobiety.

W gronie bezrobotnych zarejestrowanych znalazło się w pow. bytowskim 110 osób w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki, z których 58% stanowiły kobiety, zaś w pow. słupskim było 89 takich osób, z których 64% stanowiły kobiety. Poniższa tabela pokazuje bezrobotnych zarejestrowanych pozostających bez pracy przez dłuższy okres niż 1 rok, a dane te potwierdzają, iż kobiety przeważają – zarówno pod względem udziału w bezrobotnych ogółem, jak również w liczbie ludności w wieku produkcyjnym.

Nazwa	ogółem	ogółem w % bezrobotnych ogółem	mężczyźni w % bezrobotnych mężczyzn	kobiety w % bezrobotnych kobiet	w % ludności aktywnej zawodowo	bezrobotni w wieku 55-64 lat pozostający bez pracy przez okres dłuższy niż 1 rok w bezrobotnych w wieku 55-64 lat ogółem	bezrobotni w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	bezrobotne kobiety w liczbie kobiet w wieku produkcyjnym	bezrobotni mężczyźni w liczbie mężczyzn w wieku produkcyjnym
	2020 [osoba]	2020 [%]	2020 [%]	2020 [%]	2020 [%]	2020 [%]	2020 [%]	2020 [%]	2020 [%]
Powiat bytowski	1 162	40,9	28,6	48,5	3,8	45,0	2,5	4,0	1,2
Powiat słupski	1 070	33,9	29,1	38,0	3,2	39,4	1,8	2,5	1,3

Bezrobotni zarejestrowani pozostający bez pracy dłużej niż rok, GUS.

W gronie osób zarejestrowanych jako bezrobotne 927 osób w powiecie słupskim i 507 w powiecie bytowskim to osoby bez kwalifikacji zawodowych, a wśród nich odpowiednio 57% i 69% to kobiety. Podobnie w gronie bezrobotnych bez doświadczenia zawodowego w powiecie słupskim 66% a w powiecie bytowskim 70% stanowią kobiety. Jednakowo, w gronie najmłodszych bezrobotnych kobiety stanowią przewagę – jest ich 64% w grupie do 30 roku życia i 62% w grupie do 25 roku życia w powiecie słupskim oraz odpowiednio 64% i 67% w powiecie bytowskim. W grupie osób bezrobotnych posiadających co najmniej 1 dziecko do 6 roku życia zdecydowaną większość stanowią kobiety (powiat słupski 86%, powiat bytowski 92%). A już najbardziej widoczna dysproporcja występuje w gronie osób bezrobotnych posiadających co najmniej 1 dziecko niepełnosprawne do 18 roku życia – tu w powiecie słupskim 67% to kobiety, a w powiecie bytowskim stanowią one 91%. Powyższe dane potwierdzają znaczne trudności kobiet na rynku pracy oraz związane z godzeniem ról rodzinnych, w tym z zajmowaniem się osobami zależnymi, z życiem zawodowym.

Ludzie młodzi – na obszarze LGD zmniejsza się liczba osób młodych, co potwierdzają dane GUS w odniesieniu do liczby osób w wieku przedprodukcyjnym – na koniec 2020 r. było ich ponad 21,5 tys. (20,47% ludności ogółem) i liczba ta zmalała o ok. 800 osób z 22,3 tys. w 2015 r., co stanowiło wówczas 21,02% ludności ogółem). Jest to odzwierciedleniem ogólnej tendencji w demografii (starzenie się społeczeństwa), ale brakiem pomysłów na zatrzymanie młodych osób na terenie LGD i ofertę regionu w sposób znaczny odstający od aktualnych potrzeb młodych osób, w tym jako osób poszukujących zatrudnienia lub wchodzących na rynek pracy, na którym doświadczają znaczących trudności jednakowo w woj. pomorskim jak i na obszarze LGD. Wg danych Pomorskiego Obserwatorium Rynku Pracy w Polsce umowy na stałe ma niewielki odsetek pracujących młodych - w grupie wiekowej 15-24 lata ok. 60% pracujących jest zatrudnionych na umowy czasowe. Analiza statystyczna danych z końca marca 2021 r., dotyczących bezrobocia rejestrowanego w województwie pomorskim, potwierdziła, że najliczniejszą grupę osób bezrobotnych wśród młodych do 30. roku życia stanowiły osoby bez stażu (22%) oraz osoby, których staż zawodowy nie przekraczał roku (36,1%). Łącznie obie grupy stanowiły 58,1% wszystkich osób młodych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy naszego regionu. Dla porównania, w marcu 2020 r. odsetek obu grup był o 3,7 pkt. proc. niższy i wynosił 54,4%. W odniesieniu do najmłodszej kategorii osób młodych (wiek 15 – 24 lata) stopa bezrobocia w 2019 r. w kraju wynosiła 9,9%, a w 2020 r. wzrosła do poziomu 10,8%. W przypadku województwa pomorskiego wskaźnik bezrobocia w 2019 r. notował poziom znacznie poniżej wartości dla kraju, tj. 7,3%, ale już w 2020 r. sytuacja w regionie zmieniła się niekorzystnie i przekroczył on wartość krajową osiągając poziom 11,1%. W ciągu roku bezrobocie w ujęciu BAEL, wśród osób w wieku 15-24 lata, wzrosło w województwie pomorskim o 3,8 pkt. proc., podczas gdy na poziomie kraju wzrost ten wyniósł 0,9 pkt. proc. Należy zaznaczyć, że w województwie pomorskim, w porównaniu z innymi regionami kraju, sytuacja osób młodych uległa największemu pogorszeniu.⁵

Młodzi ludzie uczestniczący w warsztatach kreatywnych służących analizie sytuacji młodych ludzi (warsztat kreatywny w obszarze społecznym) zidentyfikowała m.in. następujące problemy:

- niskie zaangażowanie młodych ludzi,
- brak dostępu do pożądanego aktywności,
- trudności w wejściu na rynek pracy,
- aktywności skierowanie głównie do dzieci i seniorów a nie do młodych,
- brak aktywności podnoszących kwalifikacje zawodowe,

⁵ źródło: <https://www.porp.pl/przyczyny-bezrobocia-wsrod-mlodziezy-i-analiza-sytuacji-osob-mlodych-na-ryнку-pracy-województwa-pomorskiego>

- zbyt mało zachęcająca oferta i sposób jej promocji.

Odpowiadając na pytanie: „Jak poszerzenie możliwości rozwojowe młodzieży i włączyć tę grupę w aktywne działania na rzecz społeczności lokalnej?” uczestnicy tych warsztatów wskazywali m.in.:

- zwrócenie większej uwagi na potrzeby młodzieży i jej włączenie w życie społeczności lokalnej,
- zwiększenie dostępu do pożądaných aktywności, aby stworzyć możliwość rozwoju młodzieży,
- zwiększenie zaangażowania młodzieży, aby zainteresowała się dostępnymi aktywnościami, odpowiadając na potrzeby i możliwości młodych,
- przygotowanie młodzieży do wejścia na rynek pracy.

Ww. analiza problemów i sugerowane przez tę grupę docelową potrzeby uzupełniają dane o sytuacji osób młodych o ważne elementy, które zostały uwzględnione w ramach LSR.

Niepelnosprawność ogranicza możliwości pracy dotkniętych nią ludzi, a w przypadku osób w wieku przed i poprodukcyjnym nakłada dodatkowe obciążenia na ich rodziny. Przejawem wykluczenia osób niepełnosprawnych jest ubóstwo oraz wykluczenie z życia społecznego. W 2020 r. w województwie pomorskim od 612 do 672 osób na 10. tys. ludności posiadało orzeczenie o niepełnosprawności.⁶ Według Powiatowego Zespołu do spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Słupsku w tym roku dla powiatu słupskiego wydano 5 602 orzeczenia, w tym 723 dotyczyły stopnia znacznego, a 1586 – umiarkowanego.⁷ Według Powiatowego Zespołu do spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Bytowie w 2020 roku dla powiatu bytowskiego wydano 1915 orzeczeń, w tym 644 orzeczeń dotyczyło stopnia znacznego, a 698 – umiarkowanego.⁸ Najczęstszą przyczyną niepełnosprawności było upośledzenie narządu ruchu.

Ośrodki Pomocy Społecznej świadczą pomoc opiekuńczą w domach oraz prowadzą projekty związane z opiekunami rodziny, którzy pomagają niepełnosprawnym w załatwianiu spraw codziennych. Istnieje także szereg trudności związanych z poruszaniem się osób z niepełnosprawnością – wiele miejsc nie spełnia standardów dostępności, a dostosowanie do tych potrzeb jest kosztowne i w związku z tym będzie rozłożone w czasie z uwagi na ograniczone możliwości finansowe inwestorów.

Grupą nieujęta w statystykach PUP, a tylko ośrodkach pomocy społecznej są opiekunowie osób niepełnosprawnych, a więc i całe rodziny borykające się z tym problemem. Nie rejestrują się jako bezrobotne, ponieważ nie są w stanie podjąć zatrudnienia ze względu na konieczność wsparcia swoich bliskich. Rodziny otrzymują zasiłki i świadczenia pielęgnacyjne, a pomoc wypłacana jest również opiekunom⁹, jednak należy pamiętać, że potrzeby związane z leczeniem i jednoczesnym zapewnieniem godnych warunków bytowych wymaga większych nakładów pieniężnych niż w przypadku innych rodzin. Wśród bezrobotnych zarejestrowanych w PUP 6% w powiecie słupskim (189 osób) oraz 7% (188 osób) w powiecie bytowskim stanowią osoby z niepełnosprawnościami. Do tego dochodzi 16 osób w powiecie bytowskim i 18 w słupskim osób z niepełnosprawnościami poszukujących pracy niepozostających w zatrudnieniu. Tylko odpowiednio 24% zarejestrowanych jako bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami w powiecie słupskim i 34% w powiecie bytowskim posiada prawo do zasiłku.

Sposób podejścia do grup w niekorzystnej sytuacji określa poniższa tabela.

Lp.	Grupa	Przedsięwzięcie/instrument wsparcia	Sposób uwzględnienia potrzeb grupy
1	Rolnicy niskotowarowi	P.2.2.1	Przedsięwzięcie dedykowane wyłącznie tej grupie
2	Kobiety	P.1.1.1., P.1.1.2, P.1.2.3., P.1.3.1, P.1.3.2, P.2.1.1., P.2.2.1, P.2.3.1. oraz P.2.3.3 i P.2.3.4.	W zależności od przedsięwzięcia – zastosowanie kryterium premiującego projekty realizowane przez tę grupę lub projekty wpływające na tę grupę (skierowane do niej). Podejście opisane w rozdziale 6.1. Dodatkowo, w P.2.3.3 i P.2.3.4 – jeden ze szlaków to szlak

⁶ Główny Urząd Statystyczny. Dostępny na: <https://bip.stat.gov.pl>.

⁷ Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Słupsku. Dostępny na: <https://bip.zoon.slupsk.pl/72.html>.

⁸ Dane pozyskane telefonicznie z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Bytowie.

⁹ Główny Urząd Statystyczny. Dostępny na: <https://bip.stat.gov.pl>. Dane OPS.

			dotyczący herstorii, tj. dziedzictwa kulturowego kobiet.
3	Ludzie młodzi	P.1.1.1., P.1.1.2, P.1.2.2., P.1.2.3., P.1.3.1, P.1.3.2, P.2.1.1., P.2.2.1.	W zależności od przedsięwzięcia – zastosowanie kryterium premiującego projekty realizowane przez tę grupę lub projekty uwzględniające potrzeby tej grupy (skierowane do niej).
4	Osoby niepełnosprawne i ich opiekunowie	P.1.1.1., P.1.1.2, P.1.2.1., P.1.2.2, P.1.2.3., P.1.3.1, P.1.3.2, P.2.1.1., P.2.2.1.	W zależności od przedsięwzięcia – zastosowanie kryterium premiującego projekty realizowane przez tę grupę lub projekty uwzględniające potrzeby tej grupy (skierowane do niej).

4.3. Opis zagospodarowania przestrzennego

Struktura funkcjonalno-przestrzenna obszaru LGD PDS kształtuje w głównej mierze jej położenie w obszarze Pojezierza Bytowskiego i Doliny Słupi. Dodatkowo na strukturę przestrzenną mają wpływ: Park Krajobrazowy Doliny Słupi oraz korytarze ekologiczne. Wyżej wymienione uwarunkowania z jednej strony stanowią barierę rozwoju przestrzennego, a z drugiej kształtują zróżnicowaną strukturę przyrodniczą sprzyjającą rozwojowi funkcji turystycznych i rekreacyjnych. Najważniejsze miasto obszaru to Bytów, który funkcjonuje jako Bytowski Miejski Obszar Funkcjonalny (wspólnie z gminami Borzytuchom oraz Studzienice), dla którego opracowywana jest strategia ZIT (Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych). Drugim miastem obszaru LGD PDS jest Miastko. Ponadto, dwie gminy (Damnica i Dębica Kaszubska) powiązane są funkcjonalnie z Miejskim Obszarem Funkcjonalnym Słupsk-Ustka, którego strategia ZIT jest w końcowej fazie przygotowania. Obszar komunikacyjnie powiązany jest z ważniejszymi ośrodkami: Trójmiastem, Miastkiem i Kościerzyną drogą wojewódzką nr 212, Słupskiem i Chojnicami drogą krajową nr 21, Sławnem drogą wojewódzką nr 209. Miasta te są terenami najbardziej zurbanizowanymi, przy czym w okolicach Bytowa występuje zjawisko suburbanizacji wynikające z osiedlania się ludności na osiedlach podmiejskich w zabudowie jednorodzinnej. Na obszarze LGD występują miejsca o intensywniejszym zagospodarowaniu turystycznym, wynikającym z położenia nad jeziorami – np. w Gminie Studzienice, Miastko, Dębica Kaszubska czy Czarna Dąbrówka.

Rozdział V Spójność, komplementarność i synergia

5.1. Opis spójności i komplementarności strategii LSR z innymi dokumentami planistycznymi oraz strategiami rozwoju terytorialnego na poziomie regionalnym i krajowym

Cele strategii LGD PDS są opracowane w oparciu o PS WPR, właściwe dokumenty planistyczne, w tym o strategię Województwa Pomorskiego, Regionalne Programy Strategiczne, strategie ponadlokalne. W tabeli przedstawiono cele dokumentów strategicznych, które ściśle wiążą się z poszczególnymi celami LSR:

	Cel 1 LSR - Dobrostan społeczności i człowieka	Cel 2 LSR – Dobrostan gospodarki lokalnej	Cel 3 LSR – Dobrostan środowiska naturalnego
PSWPR	<p>Priorytet 4: Poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej</p> <p>Priorytet 7: Poprawa dostępu do usług komercyjnych</p> <p>Priorytet 8: Rozwój form współpracy na obszarach wiejskich w wymiarze produkcyjnym, usługowym, społecznym</p> <p>Priorytet 10: Włączenie osób z grup defaworyzowanych lub wykluczonych na obszarach wiejskich</p> <p>Priorytet 12: Zaangażowanie młodych w życie lokalne, w tym w podejmowaniu decyzji, tworzenie sieci społeczność</p>	<p>Priorytet 4: Poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej</p> <p>Priorytet 7: Poprawa dostępu do usług komercyjnych</p> <p>Priorytet 9: Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów</p> <p>Priorytet 10: Włączenie osób z grup defaworyzowanych lub wykluczonych na obszarach wiejskich</p> <p>Priorytet 11: Stymulowanie rozwoju lokalnego przez innowacje, cyfryzację i wykorzystanie potencjału endogenicznego</p> <p>Priorytet 13: Rozwój wiedzy/umiejętności: cyfryzacja, oszczędność zasobów, przedsiębiorczość, środowisko, klimat</p>	<p>Priorytet 13: Rozwój wiedzy/umiejętności: cyfryzacja, oszczędność zasobów, przedsiębiorczość, środowisko, klimat</p>
SZRWR	<p>I.II.3. Rozwój infrastruktury społecznej i rewitalizacja wsi i małych miast</p> <p>I.II.2. Dostępność wysokiej jakości usług publicznych</p> <p>III.1. Odpowiedź na zmiany demograficzne i ich następstwa</p> <p>III.4. Budowa i rozwój zdolności do współpracy w wymiarze społecznym i terytorialnym</p> <p>III.5. Rozwój ekonomii i solidarności społecznej na obszarach wiejskich</p>	<p>III.2. Rozwój przedsiębiorczości i nowych miejsc pracy</p>	<p>II.4. Zrównoważone gospodarowanie i ochrona zasobów środowiska</p>
PEP	<p>Cel 1: Środowisko i zdrowie</p>	<p>Cel 2: Środowisko i gospodarka</p>	<p>Cel 3: Środowisko i klimat</p> <p>Cel: Środowisko i edukacja</p>
SRUS	<p>Cel 2.2: Wsparcie rodziny realizującej opiekę długoterminową</p> <p>Cel 2.3: Rozwój środowiskowych form wsparcia opieki długoterminowej</p> <p>Cel 2.4: Zmiana sposobu funkcjonowania stacjonarnej instytucji opieki długoterminowej, w tym opieki hospicyjnej, Cel 2.2: Wsparcie rodziny realizującej opiekę nad osobą z niepełnosprawnościami, w tym wsparcie w zakresie realizacji usług</p> <p>Cel 5.2: Rozwój zintegrowanych usług społecznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, CS3: Reintegracja społeczno – zawodowa osób z zaburzeniami psychicznymi</p>		
SRWP	<p>Cel 1.3: Bezpieczeństwo zdrowotne</p> <p>Cel 2.1: Fundamenty edukacji</p> <p>Cel 2.2. Wrażliwość społeczna</p> <p>Cel 2.3. Kapitał społeczny</p> <p>Cel 3.3. Oferta turystyczna i czasu wolnego</p>	<p>Cel 3.2: Rynek pracy</p> <p>Cel 3.1: Pozycja konkurencyjna</p> <p>Cel 3.3. Oferta turystyczna i czasu wolnego</p>	<p>Cel 1.1: Bezpieczeństwo środowiskowe</p>

RPS BSE			<p>Cel 1.1: Odporność na zmiany klimatu</p> <p>Cel 1.2. Różnorodność biologiczna i krajobraz</p> <p>Cel 1.3. Gospodarka odpadami jako element gospodarki w obiegu zamkniętym</p> <p>Cel 2.1: Czysta energia</p>
RPS BZWS	<p>Cel 1.1: Odpowiedzialność za zdrowie</p> <p>Cel 1.3. Zasoby ochrony zdrowia</p> <p>Cel 2.1: Przyjazne usługi społeczne</p> <p>Cel 2.2. Aktywna integracja</p>		
RPS GROC		<p>Cel 1.1: Innowacyjna gospodarka</p> <p>Cel 1.2: Adaptacyjność przedsiębiorstw</p> <p>Cel 2.2: Atrakcyjny pracodawca</p> <p>Cel 3.1: Markowa oferta turystyczna i czasu wolnego</p>	
RPS EKS	<p>Priorytet 1.1. Edukacja dla rozwoju</p> <p>Priorytet 2.1. Społeczne funkcje kultury</p> <p>Priorytet 2.2. Przestrzeń aktywnych i świadomych Pomorzan</p>	Priorytet 2.1. Społeczne funkcje kultury	
FEP	<p>(k): Zwiększanie równego i szybszego dostępu do dobrej jakości trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej,</p> <p>(iii): Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne</p>	(vi): Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych	<p>(ii): Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju</p> <p>(vii): Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczenie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia</p>
SPS	Cel 1.3: Stworzyć warunki dla rozwoju usług opieki zdrowotnej i medycznej	<p>Cel 1.7 Wspieranie aktywności zawodowej osób bezrobotnych i poszukujących pracy na rynku pracy</p> <p>Cel 3.2. Stworzyć warunki dla ograniczenia bezrobocia i wzrostu aktywności zawodowej mieszkańców powiatu słupskiego</p> <p>Cel 4.1. Podjąć działania w kierunku równomiernego rozwoju powiatu i poszczególnych miejscowości położonych najdalej od centrum gospodarczego i kulturalnego skupionego w mieście</p>	Cel 4.3. Stworzyć warunki do wykorzystania istniejących i tworzenia nowych obszarów chronionych dla zwiększenia potencjału zasobów przyrodniczych sprzyjających rozwojowi turystyki

		Słupsku oraz tworzyć warunki dla korzystniejszego gospodarowania w rolnictwie, leśnictwie, rybactwie morskimi śródlądowym	Cel 5.1. Poprawa jakości ochrony środowiska na terenie powiatu słupskiego Cel 5.3. Ochrona dolin rzecznych dla zachowanie cennych walorów przyrodniczych sprzyjających rozwojowi turystyki
SRPS PB	Cel 2.2. Zapewnienie wsparcia osobom niepełnosprawnym Cel 2.3. Poprawa dostępu do infrastruktury pomocy społecznej Cel 3.1. Wzrost aktywności mieszkańców regionu Cel 3.2. Przeciwdziałanie marginalizacji obszarów wiejskich	Cel 2.4. Wzrost poziomu zatrudnienia oraz łagodzenie skutków bezrobocia na terenie powiatu bytowskiego	
SR MOF SU	Cel 1, kierunek 4: Prowadzenie zintegrowanych działań profilaktycznych i prozdrowotnych Cel 2, kierunki 8, 10: Tworzenie atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego, Aktywna współpraca z podmiotami trzeciego sektora	Cel 2, kierunek 8: Tworzenie atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego Cel 3, kierunek 11, 12: Wzmocnienie potencjału inwestycyjnego i wspieranie rozwoju przedsiębiorczości, Efektywne wykorzystanie potencjału turystycznego i kulturalnego obszaru	Cel 3, kierunek 17, 18: Ochrona bioróżnorodności i rozwój terenów zielonych, Adaptacja do zmian klimatycznych, ochrona istniejących zasobów i jakości gleby, wody i powietrza

Wyjaśnienie skrótów:

PSWPR – Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej

SZRWR - Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030

PEP - Polityka ekologiczna państwa 2030

SRUS - Strategia rozwoju usług społecznych

SRWP = Strategia Województwa Pomorskiego

RPS BZWS - Regionalny Program Strategiczny w zakresie bezpieczeństwa zdrowotnego i wrażliwości społecznej

RPS BSE – Regionalny Program Strategiczny Bezpieczeństwo Środowiskowe i Energetyczne

RPS GROC - Regionalny Program Strategiczny w zakresie gospodarki, rynku pracy, oferty turystycznej i czasu wolnego:

RPS EKS - Regionalny Program Strategiczny w zakresie edukacji i kapitału społecznego:

FEP - Program Fundusze Europejskie dla Pomorza

SPS - Strategia Powiatu Słupskiego

SRPS PB - Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Bytowskiego na lata 2017-2027 (Powiat Bytowski nie posiada aktualnej strategii rozwoju, dysponuje aktualną)

SR MOF SU- Strategia Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Słupsk-Ustka na lata 2022-2030 (strategia w końcowej fazie konsultacji społecznych)

5.2. Opis sposobu integrowania sektorów, partnerów i branż w działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć

Zintegrowany charakter celów LSR

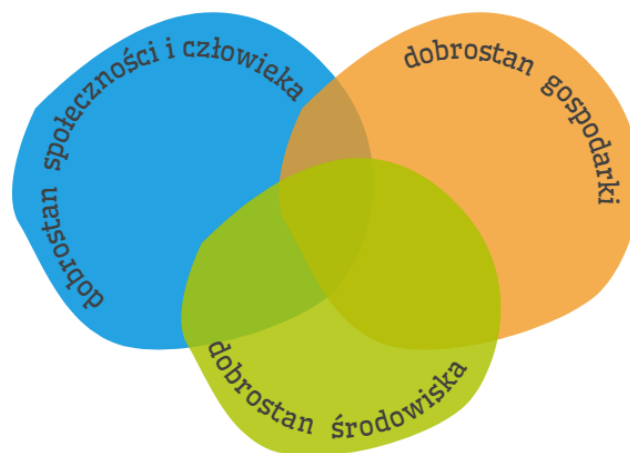
Strategia obejmuje przedsięwzięcia, które są ze sobą ściśle powiązane już na poziomie celów. Dobrostan to odczuwanie szczęścia i satysfakcji z życia, niebędące chwilowym nastrojem, ale stałym nastawieniem wobec świata. Tzw. cebulowa teoria szczęścia (dobrostanu), zaproponowana przez J. Czapińskiego definiuje, iż „dobrostan na tym najbardziej podstawowym poziomie oznacza pozytywne nastawienie wobec celów, które człowiek chce realizować i które nadają sens jego życiu; dzięki temu może działać i utrzymywać się przy życiu.” Wg tej definicji wymienia się 2 wymiary dobrostanu:

- ogólny dobrostan psychiczny - świadoma ocena przez osobę jej własnego życia oraz
- zadowolenie z jakiejś konkretnej dziedziny życia.

Na potrzeby niniejszej strategii przyjęto, iż poprawa dobrostanu w wybranych dziedzinach: społecznej, gospodarczej i środowiskowej jest drogą do osiągnięcia ogólnego dobrostanu obszaru LGD i ludzi go zamieszkujących. Dobrostan społeczności i człowieka jest ściśle powiązany z dobrostanem gospodarki lokalnej oraz z dobrostanem środowiska przyrodniczego, a związki pomiędzy tymi trzema obszarami stanowiły najważniejszy powód takiego wyznaczenia celów LSR, które zapewnią wzajemną synergę, spójność, wpływają na siebie i są od siebie zależne. Charakter przedsięwzięć skomponowanych wewnątrz każdego z celów również jest nieprzypadkowy – LGD PDS i społeczność lokalna pracująca nad ich wyznaczeniem dokonała rzetelnej oceny pełnego wachlarza możliwych przedsięwzięć proponowanych w toku prac nad strategią pod wieloma kryteriami, w tym: wykonalność, możliwość finansowania w ramach PS WPR i FEP, zintegrowany charakter, inkluzywność, innowacyjność, zasięg oddziaływania. Ta wielokryterialna analiza, dokonywana w sposób partycypacyjny doprowadziła do wyłonienia takiego kształtu strategii i planowanych zakresów wsparcia, która, zdaniem społeczności lokalnej, pozwala na zachowanie jak największej spójności ze sobą, daje możliwość zaspokojenia najważniejszych potrzeb społeczności lokalnej i pozwoli na równomierny rozwój całego obszaru LGD PDS w harmonii pomiędzy społecznością lokalną, gospodarką i środowiskiem. Taki zestaw celów i przedsięwzięć oddziaływać będzie na wszystkie trzy sektory: społeczny, gospodarczy oraz publiczny, a przedstawiciele tych sektorów będą zaangażowani w ich realizację. Wspólna praca nad kompozycją przedsięwzięć gwarantuje wzajemne zrozumienie interesów poszczególnych akcjonariuszy, otwiera możliwości głębszej niż dotychczas współpracy w realizacji wspólnych zamierzeń w oparciu o wzajemne powiązania, zależność i wspólnotę celów. Daje to istotne podwaliny pod pogłębienie partnerstwa dla szybszego i bardziej skutecznego rozwoju obszaru LGD PDS, w oparciu o poszanowanie wspólnych wartości, wrażliwe wykorzystanie zasobów lokalnych bez ich degradacji i umniejszania ich znaczenia dla przyszłych pokoleń, a wręcz przeciwnie, prowadzi do ich waloryzacji.

Powiązanie celu 1 i 2: W ramach celu 1 przewidziano rozwój Społecznych Centrów Aktywności, których rolą jest wspieranie realizacji działań nakierowanych na rzecz rozwoju społecznego i zdrowia, ale także na wspieranie realizacji działań gospodarczych - wspieranie tworzenia sieci gospodarstw agroturystycznych i zagród edukacyjnych oraz prowadzenie działań w oparciu o infrastrukturę publiczną dla turystyki czy usługi związane z rekreacją i prozdrowotne, zapewniane przez przedsiębiorców jak również przez podmioty gospodarcze i społeczne współtworzące szlaki tematyczne. Ponadto, wspieranie aktywności prozdrowotnej wśród mieszkańców, skomponowane m.in. na potrzeby poszerzenia pól działania animatorów zatrudnionych w SCA, powodować będzie popyt na usługi w zakresie rekreacji, co ma istotne znaczenie dla efektywności ekonomicznej działalności gospodarczych wspieranych w celu 2.

Powiązanie celu 2 i 3: W ramach celu 3 zaplanowano działania proekologiczne, które po pierwsze, podnosić będą wartość otoczenia dla oferty gospodarczej dotyczącej prozdrowotnego charakteru usług, gospodarki doświadczeń oraz turystyki zdrowotnej i rozwoju osobistego, wellbeing – grupy klientów poszukujących tego typu oferty zwracają szczególną uwagę na zrównoważony rozwój, są wrażliwi na piękno przyrody, a jej ochrona ma dla nich szczególne znaczenie, podobnie jak autentyczność społeczności lokalnej i jej tożsamość i takie destynacje wybierają na miejsce swojego wypoczynku. Dlatego bioróżnorodność, ekologiczne źródła energii, błękitno-zielona infrastruktura, świadomość proekologiczna mieszkańców oraz jej przejawy w postaci działań i innowacji proekologicznych będą miały ogromne znaczenie dla spójności wizerunku obszaru LGD PDS jako całości.

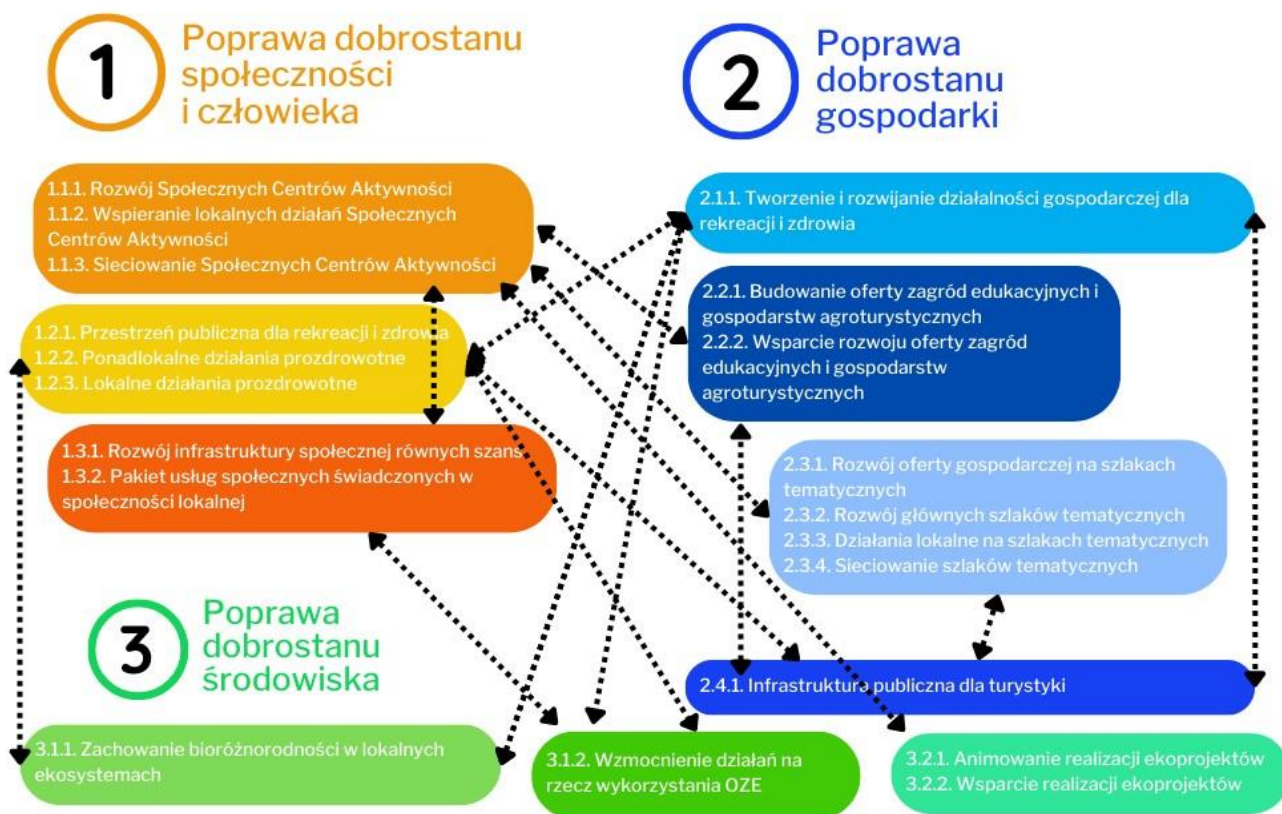

Powiązanie celu 1 i 3: Podobnie jak w przypadku powiązań celu 1 i 2 to głównie Społeczne Centra Aktywności i skupione wokół nich organizacje, odgrywać będą znaczącą rolę w realizacji działań proekologicznych – zarówno w postaci działań miękkich, edukacyjnych czy akcji podnoszących świadomość proekologiczną, jak również prawdopodobne jest, aby innowacje proekologiczne były inicjowane i wdrażane przez społeczności lokalne skupione wokół SCA lub innych obiektów infrastruktury publicznej, zarówno w przestrzeni przeznaczanej dla rekreacji i zdrowia, jak i obiektów o charakterze społecznym (np. zielone dachy, ściany, dostosowane do środowisk wiejskich elementy innowacji w błękitno-zielonej infrastrukturze, której modele będą wypracowywane w ramach projektu własnego we współpracy ze specjalistami w tym zakresie). Ponadto, działania edukacyjne realizowane w ramach celu 1 również będą dotyczyły świadomości obywatelskiej, w tym także w dziedzinie środowiska i klimatu i jako takie będą również podlegały punktacji w ocenie.

W takim ujęciu cele LSR integrują różne tematy, branże gospodarki, sektory i wpływają w sposób istotny na zintegrowanych charakter planowanych przedsięwzięć.

Zintegrowany charakter przedsięwzięć LSR

Wewnątrz poszczególnych celów przedsięwzięcia mają także zintegrowany charakter, odzwierciedlony w systemie numeracji przedsięwzięć, w którym pierwsza i druga cyfra – jeśli są takie same - oznaczają przedsięwzięcia o charakterze ściśle powiązanych ze sobą. I tak poniższy rysunek prezentuje najbardziej zintegrowane ze sobą przedsięwzięcia (oznaczono na nim także strzałkami przedsięwzięcia o znaczącym związku pomiędzy sobą):

Precyzyjne zależności pomiędzy zintegrowanymi ze sobą przedsięwzięciami zawarte zostały w opisach każdego z przedsięwzięć. W trakcie wdrażania przewiduje się możliwość realizacji kolejno przedsięwzięć od siebie zależnych czasowo: np. przedsięwzięcie realizowane w formie projektu własnego LGD polegającego na wypracowaniu standardu funkcjonowania sieci SCA poprzedzać będzie przedsięwzięcie związane z rozwojem SCA, a wspieranie lokalnych działań SCA wdrażane będzie w 2 edycjach – pierwszej skierowanej do istniejących SCA, a drugiej do istniejących i nowych, włączonych w trakcie wdrażania LSR. Podobnie przedsięwzięcie realizowane w formie projektu własnego LGD polegającego na wypracowaniu koncepcji szlaków tematycznych poprzedzać będzie przedsięwzięcie związane z rozwojem głównych szlaków tematycznych i oferty gospodarczej a tych szlakach oraz działań lokalnych jakie mają być na szlakach rozwijane.

Zakłada się także finansowanie usług społecznych w oparciu o infrastrukturę społeczną wspieraną w ramach LSR. Modelowe rozwiązania dla innowacji proekologicznych poprzedzać będą finansowanie ich realizacji w terenie, itp. W ten logiczny sposób harmonogram wdrażania LSR uwzględni zintegrowany charakter przedsięwzięć w ramach strategii.

Dla powodzenia realizacji strategii niezbędne jest zaangażowanie równych sektorów, jak np. rozwijanie aktywności prozdrowotnej mieszkańców wymaga zarówno animacji w tym kierunku realizowanej przez SCA (prowadzonych albo przez NGO albo JSFP), oferty komercyjnej usług rekreacyjnych i prozdrowotnych, oraz infrastruktury publicznej. W ten sposób w powiązanych ze sobą przedsięwzięciach uwzględniona jest współpraca sektorów – a powiązania widoczne są w tabeli precyzującej beneficjentów, do których kierowane są zakresy wsparcia w każdym z przedsięwzięć. Istotną rolę w sieciowaniu podmiotów i nadawaniu kierunków dla realizacji poszczególnych celów LSR odgrywać będzie sama LGD, co opiera się zarówno na pozytywnych doświadczeniach w tym zakresie (wypracowywanie modelowych projektów, sieciowanie SCA, itp.) jak i ocenie potrzeb dokonanych przez społeczność lokalną w trakcie spotkań konsultacyjnych (w tym potrzeba bardziej intensywnego sieciowania).

Rozdział VI Cele i wskaźniki

6.1. Specyfikacja i opis celów oraz przypisanych im przedsięwzięć na podstawie konsultacji społecznych i analizy potrzeb i potencjału obszaru

LSR PDS zamierza realizować strategię mieszczącą się w następujących tematach:

1. **Rozwój sektora usług czasu wolnego i gospodarki doświadczeń** poprzez wykorzystanie środowiskowego i turystycznego potencjału, a także z zakresu turystyki prozdrowotnej.
2. **Rozwój kultury i dziedzictwa kulturowego, przy wykorzystaniu zasobów infrastruktury turystycznej i usługowej**, ze szczególnym uwzględnieniem gospodarstw agroturystycznych i ekoturystycznych, w kontekście realizowania publicznej misji w zakresie kształtowania świadomości obywatelskiej o rolnictwie, gospodarce rolno-spożywczej oraz dziedzictwie kulturowym polskiej wsi i obszarów rybackich.
3. **Wyrównywanie szans rozwojowych i dywersyfikacja zatrudnienia** poprzez działania dotyczące:
 - a. pobudzania przedsiębiorczości, przekształceń strukturalnych i zapewnienia odpowiedniej jakości usług decydujących o perspektywach rozwojowych (zdrowie, edukacja, itp.), zapewniając przy tym zachowanie walorów kulturowych, krajobrazu i środowiska przyrodniczego,
 - b. konieczność wsparcia podnoszenia kwalifikacji zawodowych, szkoleń w kierunku reorientacji zawodowej,
 - c. tworzenie warunków do rozwoju edukacji i wyrównywanie szans w dostępie do usług edukacyjnych (m.in. zwiększenie dostępności zajęć pozalekcyjnych, lepsze wykorzystywanie świetlic wiejskich czy stwarzanie warunków do rozwoju gospodarstw rolnych świadczących usługi edukacyjne).

Zgodność celów LSR z celami programów, z których będzie ona finansowana wskazano w rozdziale 5.1.

Struktura celów LSR obejmuje:

1. Poprawa dobrostanu społeczności i człowieka

Cel skupia się na działaniach skierowanych bezpośrednio do społeczności lokalnej, zarówno dotyczących rozwoju społeczności jako wspólnoty lokalnej, budowania jej potencjału endogenicznego, rozwijania w ten sposób kapitału społecznego obszaru LGD PDS, jak również rozwoju człowieka jako jednostki, wspierania jej rozwoju osobistego i zawodowego.

W ramach celu 1. Przewiduje się realizację następujących przedsięwzięć:

1.1. Rozwój sieci Społecznych Centrów Aktywności

Tworzenie sieci Społecznych Centrów Aktywności zostało rozpoczęte w okresie programowania 2014-2020. W ramach dotychczasowej LSR powstało 10 Społecznych Centrów Aktywności. Analizując doświadczenia LGD PDS podczas spotkań i warsztatów strategicznych w gronie przedstawicieli społeczności lokalnej uzgodniono, iż SCA wpływają w sposób istotny na aktywność społeczności lokalnej, są sposobem na wyrównywanie szans mieszkańców miejscowości, w których się one znajdują, w dostępie do usług o różnym charakterze, w tym usług edukacyjnych – dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych, dostępie do usług społecznych – w szczególności dla seniorów czy kobiet, usług kulturalnych - wpływają na integrację mieszkańców, dają pole do

aktywności społecznej liderom lokalnym, itp. Z analizy tej wynika także, że SCA są miejscami żyjącymi, co wynika m.in. z faktu dostępu do animatorów, którzy w tych centrach pełnią kluczową rolę. Do przygotowania animatorów SCA przyczyniły się również działania LGD PDS – zarówno wymóg utworzenia i utrzymania miejsca pracy w SCA wynikający z zastosowanych przez LGD kryteriów dostępu dla tego przedsięwzięcia, jak i projekty własne sieciujące czy granty ukierunkowane na ten cel. W przypadku SCA są to miejsca prowadzone przez wybrane organizacje pozarządowe działające na rzecz rozwoju lokalnego. Ponadto, zgodnie z wnioskami z analizy potrzeb społeczności lokalnej wynika, iż niezbędne jest zwiększenie intensywności sieciowania Społecznych Centrów Aktywności, w tym bardziej ukierunkowane działania sieciujące (edukacyjne, integracyjne, promujące dobre praktyki, itp.) prowadzone przez LGD PDS, wspierające rozwój sieci SCA, jak również dostarczenie podmiotom prowadzącym SCA różnorodnych instrumentów do wykorzystania w działaniach i bardziej ukierunkowane wsparcie. W ramach przedsięwzięcia wsparcie uzyska także grupa zawodowa animatorów lokalnych, którą uznano za jeden z ważniejszych zasobów lokalnych, o który należy zadbać w nowym okresie programowania, jako, że jest istotnym czynnikiem rozwoju. Dlatego też przedsięwzięcia planowane do realizacji związane z rozwijaniem sieci będą miały zintegrowany charakter, stanowić będą intensywne wsparcie dla animatorów i Społecznych Centrów Aktywności, którzy otrzymają merytoryczną i finansową pomoc. Przedsięwzięcia te łączą w sobie różne narzędzia interwencji, które zaprezentowano poniżej. Mają one także charakter innowacyjny – innowacja polega głównie na budowaniu sieci SCA w formie i strukturze wypracowywanej w sposób partycypacyjny z mieszkańcami i realizatorami zadania. Sieć SCA będzie jedyną tego typu strukturą w regionie oraz nie są nam znane przypadki podobnych przedsięwzięć w kraju, w którym prowadzi się sieciowanie wiejskich miejsc aktywności mieszkańców na taką skalę, w oparciu o wspólnie wypracowany standard funkcjonowania i w oparciu o nieformalną strukturę sieci, której proces sieciowania wspiera LGD. Wielotorowe wsparcie takiego rozwoju sieci daje szansę na głębszą współpracę, faktyczne zaangażowanie podmiotów i osób w działania sieci, nadając tej grupie podmiotowości i stymulując do wypracowania adekwatnego do możliwości podziału ról pomiędzy członków tej sieci. Dodatkowo, działania sieci SCA wzmocni kontynuacja konkursu Społeczni Aktywni finansowanego ze środków przeznaczonych na Zarządzanie LGD. Konkurs ten przeznaczony jest dla grup nieformalnych i organizacji pozarządowych i oferuje niewielkie fundusze na organizowane przez te osoby/podmioty działania na rzecz lokalnego środowiska.

Przedsięwzięcie 1.1.1 Rozwój Społecznych Centrów Aktywności			
Zakres wsparcia	Wnioskodawcy	Forma wsparcia	Istotne założenia
Wyposażenie, remont, modernizacja (przebudowa, rozbudowa) Społecznych Centrów Aktywności. Przedsięwzięcie obejmujące projekty związane z wyposażeniem SCA, rozwojem infrastruktury w lub wokół SCA, jak również działania nieinwestycyjne o charakterze ponadlokalnym, obejmującym swoim zasięgiem obszar szerszy niż jedna miejscowość.	podmioty publiczne/ organizacje pozarządowe	konkurs otwarty	Projekty powinny przewidywać zatrudnienie animatora w SCA w wymiarze min. ¼ etatu w danym SCA (w SCA zatrudniających nie ma obowiązku tworzenia nowego miejsca pracy jeśli animator już jest zatrudniony, trwałość zatrudnienia wymagana na okres trwałości projektu) oraz spełnienie standardów funkcjonowania SCA określonych przez LGD PDS. Przewiduje się, że SCA będą działać w sieci. Preferencje dla projektów uwzględniających potrzeby osób w niekorzystnej sytuacji. Dodatkowo, zakłada się tu realizację projektów partnerskich i w partnerstwie.
Przedsięwzięcie 1.1.2. Wspieranie lokalnych działań Społecznych Centrów Aktywności			
Wspieranie lokalnych działań Społecznych Centrów Aktywności w obszarach: aktywności społecznej i obywatelskiej, kultury i tożsamości lokalnej, w tym: przedsięwzięcia edukacyjne, animujące społeczność do	Wnioskodawca: LGD; Grantobiorcy: Organizacje pozarządowe	granty	Instrument pozwalający na wyposażenie SCA i funkcjonujących w nich animatorów w środki na działania zgodne z celami LSR, zapewniający rozwojowe projekty zgodne z potrzebami społeczności.

<p>aktywności, włączające grupy w niekorzystnej sytuacji: osoby młode, kobiety, osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunów, działania prozdrowotne, usługi rozwoju osobistego, wsparcie zespołów i grup kulturalnych.</p>			<p>Zakres wsparcia stymulować będzie także współpracę pomiędzy SCA należącymi do sieci z różnych miejscowości i gmin. Preferencje dla projektów uwzględniających potrzeby osób w niekorzystnej sytuacji. Dodatkowo, zakłada się tu realizację projektów w partnerstwie.</p>
<p>Przedsięwzięcie 1.1.3. Sieciowanie Społecznych Centrów Aktywności</p>			
<p>Wsparcie rozwoju sieci Społecznych Centrów Aktywności poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opracowanie w sposób partycypacyjny standardów funkcjonowania SCA - animowanie struktury sieci - rozwój kompetencji animatorów SCA - działania sieciujące, włączające poszczególne SCA do działań sieci - działania komunikacyjne skierowane do SCA (w tym wspólna identyfikacja, również wizualna) - stymulowanie wymiany doświadczeń pomiędzy SCA należącymi do sieci 	<p>LGD</p>	<p>projekt własny</p>	<p>Instrument dedykowany głównie animatorom zatrudnionym w SCA i liderom lokalnym skupionym wokół nich. Standardy stanowią wytyczną w zakresie funkcjonowania SCA oraz stymulować będą proces sieciowania i współpracy. LGD wesprze grupę animatorów w nabywaniu kompetencji niezbędnych do realizowania zadań SCA w sposób skuteczny, a dodatkowo działania edukacyjne i sieciujące SCA, zachęcać będą do wymiany doświadczeń i wzajemnego korzystania ze swoich zasobów przez poszczególnych animatorów i współpracujących w sieci centra aktywności.</p>

1.2. Wspieranie aktywności fizycznej i zdrowia

Przedsięwzięcia stanowią rozwinięcie podobnych zadań realizowanych w poprzednich okresach programowania. W ramach wdrażania LSR powstało ponad 40 miejsc/obiektów o charakterze rekreacyjnym z elementami infrastruktury turystycznej oraz 2 szlaki turystyczne oznakowane. Należą do nich np. skatepark, ścieżki spacerowe, zielone siłownie, miejsca spotkań w terenie, zagospodarowane centra wsi, place zabaw, wiaty, miejsca do organizacji wydarzeń kulturalnych, miejsca przy świetlicach, przy jeziorach i w terenie, z którego korzystają w głównej mierze mieszkańcy. Analizując doświadczenia LGD PDS podczas spotkań i warsztatów strategicznych w gronie przedstawicieli społeczności lokalnej uzgodniono, iż infrastruktura publiczna tego typu wymaga ciągle wiele nakładów i zapotrzebowanie w tym zakresie jest bardzo duże. Praktycznie w każdej miejscowości LGD PDS są miejsca, które wymagają zagospodarowania, poprawy jakości małej infrastruktury publicznej, zwiększenia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, czy dostosowania do aktualnych potrzeb mieszkańców. A potrzeby te ulegają zmianie w czasie. Więcej osób jest zainteresowanych spędzaniem czasu w sposób aktywny, korzystają z okazji bycia na świeżym powietrzu, jeżdżąc rowerami, uprawiając jogging, nordic walking, pływając kajakami czy łódkami, morsując, jeżdżąc na rolnkach, chodząc do siłowni, uczęszczając na różne zajęcia pozwalające na ruch i zachowanie dobrej kondycji i wellbeing. To wszystko sprzyja zachowaniu dobrostanu - dobrego zdrowia i kondycji psychicznej. W sposób istotny przyczynia się do profilaktyki i unikania w konsekwencji poważnych skutków niezdrowego trybu życia. Stąd też z perspektywy celów LSR, infrastruktura tego typu wpływa na aktywność społeczności lokalnej, głównie fizyczną. Ponadto, dla celów rekreacyjnych wymagane jest także uporządkowanie i zagospodarowanie przestrzeni przyrodniczej (parki, tereny leśne, miejsca nad jeziorami czy rzekami zwyczajowo wykorzystywane na potrzeby rekreacji, itp.), która stanowi dobre otoczenie dla aktywności różnego rodzaju. Wyposażenie obszaru LGD w nowe obiekty tego typu umożliwi zwiększenie jej dostępności dla wszystkich mieszkańców, a jej zagęszczenie wyrówna szanse mieszkańców także z miejscowości innych niż gminne, w tym z terenów popegeerowskich, zaniedbanych przez lata. Odbiorcami korzystającymi z tej infrastruktury jest cały przekrój społeczny i wiekowy społeczności lokalnej – dzieci, młodzież, osoby dorosłe, seniorzy, kobiety, osoby z niepełnosprawnościami. Wiele miejsc wymaga jednak przystosowania do szczególnych potrzeb tychże grup, w tym dostosowania do osób z niepełnosprawnościami, do szczególnych potrzeb osób młodych, czy matek z dziećmi lub seniorów – nie zawsze miejsca przeznaczone dla tych grup spełniają swoje funkcje. Ponadto, zgodnie z wnioskami z analizy potrzeb społeczności lokalnej wynika, iż poza samą infrastrukturą niezbędne jest także wspieranie prowadzenia działań w oparciu o tę infrastrukturę, budowania w ten sposób dobrych nawyków, często inicjowanie działań zachęcających, pobudzających do aktywności fizycznej, budujących kulturę aktywności i promując prozdrowotne postawy. Działania objęte przedsięwzięciami związanymi ze wspieraniem aktywności fizycznej i zdrowiem mają charakter zintegrowany. Za rozwój infrastruktury będą odpowiadać głównie podmioty publiczne, które będą mogły wnioskować o dofinansowanie na ten cel. Część środków alokowanych na te przedsięwzięcia będzie również do dyspozycji organizacji pozarządowych, co pozwoli na zarówno inwestycje w miejsca zarządzane przez te podmioty, wzmocnienie roli tej grupy interesariuszy i ich roli w społeczności lokalnej, ale także na realizację wydarzeń o szerszym zasięgu niż lokalny, pogłębiając kontakt między ludźmi i współpracę na całym obszarze LGD PDS. Za prowadzenie aktywności w środowiskach typowo lokalnych - wsparcie zajęć warsztatowych, edukacyjnych i promocyjnych w zakresie aktywnego i zdrowego stylu życia, w szczególności w oparciu o infrastrukturę dla rekreacji i zdrowia odpowiadać będzie lokalny sektor pozarządowy, który korzystać będzie z grantów pozwalających na organizowanie przeróżnych form aktywności prozdrowotnej i rekreacyjnej, podnosząc w ten sposób jakość życia mieszkańców i ich dobrostan. Przedsięwzięcia łączą w sobie różne narzędzia interwencji, które zaprezentowano poniżej.

Przedsięwzięcie 1.2.1 Przestrzeń publiczna dla rekreacji i zdrowia			
Zakres wsparcia	Wnioskodawcy	Forma wsparcia	Istotne założenia
Infrastruktura publiczna i przestrzeń dla rekreacji i zdrowia – zagospodarowanie, budowa, remont, rozbudowa, przebudowa takich obiektów jak: skatepark, ścieżki spacerowe, siłownie, centra wsi, place zabaw, wiaty, miejsca do organizacji wydarzeń kulturalnych, miejsc rekreacji w otoczeniu przyrody, innych miejsc aktywności prozdrowotnej, itp.	podmioty publiczne	konkurs otwarty	Projekty powinny polegać na tworzeniu/porządkowaniu infrastruktury publicznej i przestrzeni publicznej służącej rekreacji i prozdrowotnej aktywności. Preferowane będą projekty o oddziaływaniu szerszym niż na 1 miejscowość oraz dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz osób młodych.
Przedsięwzięcie 1.2.2. Ponadlokalne działania prozdrowotne			

Działanie obejmujące projekty związane z realizacją działań prozdrowotnych o charakterze ponadlokalnym, w tym wyposażenie miejsc służących aktywności, obejmujących swoim zasięgiem obszar szerszy niż jedna miejscowość.	organizacje pozarządowe	konkurs otwarty	j.w. Premiowane będą również projekty realizowane w partnerstwie oraz partnerskie.
Przedsięwzięcie 1.2.3. Lokalne działania prozdrowotne			
Wsparcie organizacji zajęć sprzyjających postawom prozdrowotnym, w tym warsztatowych, edukacyjnych, promocyjnych w zakresie aktywnego i zdrowego stylu życia.	Wnioskodawca: LGD; Grantobiorcy: Organizacje pozarządowe	granty	Instrument pozwalający na inicjowanie i wdrażanie projektów budujących postawy prozdrowotne wśród licznych grup mieszkańców. Premiowane projekty uwzględniające potrzeby osób w niekorzystnej sytuacji.

1.3. Infrastruktura i usługi społeczne równych szans

Przedsięwzięcia w zakresie wsparcia infrastruktury i usług społecznych dla wyrównania szans społeczności lokalnej stanowią nowy dla LGD obszar realizacji zadań. Rozwój społeczny dotychczas stymulowany był przez LGD PDS za pomocą działań nakierowanych do ogółu społeczności, w której definiowano grupy defaworyzowane, jednak nie było to profilowanie dedykowanych działań dla nich wyłącznie. Finansowana infrastruktura i usługi były zwykle ogólnodostępne. Niemniej jednak, jak wynika z prowadzonych konsultacji społecznych, wśród społeczności lokalnej jest coraz więcej osób o szczególnych potrzebach, wymagających specjalistycznego wsparcia, intensywnych działań prowadzących do ich włączenia i wyrównania ich szans rozwojowych. Z uwagi na różnorodność potrzeb infrastrukturalnych w obrębie różnych gmin zasadny jest po pierwsze jak najszerszy zakres możliwego wsparcia, a także powierzenie realizacji projektów zarówno podmiotom publicznym, jak i doświadczonym w działalności społecznej organizacjom, które mogą realizować projekty samodzielnie. W ramach przedsięwzięć z tego zakresu dofinansowanych zostanie szereg obiektów służących specjalistycznym usługom opiekuńczym, opiekuńczo-wychowawczym, asystenckim, specjalistycznym, mieszkalnictwa wspomaganego, wsparciu dziennemu. Pomoże ono uzupełnić braki w sektorze pomocy osobom wykluczonym i stworzyć bazę do jej rozwoju, również w dłuższej perspektywie – np. przyszłych centrów usług społecznych czy też tworzenia i rozwoju przedsiębiorstw społecznych planowanych do objęcia wsparciem w ramach funkcjonowania Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej w subregionie słupskim, którego LGD PDS jest partnerem i przewiduje utrzymanie tego partnerstwa w kolejnym okresie programowania. Dodatkowo, wsparciem objęte będą również działania nieinwestycyjne, zintegrowane z infrastrukturą społeczną obszaru LGD PDS. Umożliwią one zaspokojenie zidentyfikowanych potrzeb społecznych, do których należą przede wszystkim usługi społeczne świadczone w społeczności lokalnej dla społeczności zmarginalizowanych, typu usługi opiekuńcze, opiekuńczo-wychowawcze, asystenckie, specjalistyczne, mieszkalnictwa wspomaganego, wsparcie dzienne. Szczególnie istotne jest powierzenie realizacji zintegrowanych usług społecznych podmiotom III sektora, które posiadają już doświadczenia w tym zakresie, potrafią doskonale rozpoznawać potrzeby społeczności lokalnych i grup marginalizowanych, doświadczających trudności w wielu wymiarach, jak np. osoby z niepełnosprawnościami, osoby długotrwale bezrobotne, doświadczające trudności z powodów takich jak ubóstwo i niskie dochody, szczególne potrzeby.

Przedsięwzięcie 1.3.1 Rozwój infrastruktury społecznej równych szans			
Zakres wsparcia	Wnioskodawcy	Forma wsparcia	Istotne założenia
Wyposażenie, remont, przebudowa, rozbudowa obiektów służących specjalistycznym usługom opiekuńczym, opiekuńczo-wychowawczym, asystenckim, specjalistycznym, mieszkalnictwa wspomaganego, wsparciu dziennemu, itp.	Organizacje pozarządowe / podmioty publiczne	konkurs otwarty	Projekty zgodne z wytycznymi FEP. Inwestycje zintegrowane z usługami społecznymi. Premiowane projekty uwzględniające potrzeby osób w niekorzystnej sytuacji.
Przedsięwzięcie 1.3.2. Pakiet usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej			

Zakres wsparcia	Wnioskodawcy	Forma wsparcia	Istotne założenia
Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom, w tym obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne.	Wnioskodawca: LGD; Grantobiorcy: Organizacje pozarządowe	Grant	Projekty zgodne z wytycznymi FEP w tym zakresie. Usługi zintegrowane z infrastrukturą społeczną. Projekt będzie realizowany w formule sieciowej. LGD PDS animować będzie proces tworzenia projektów uwzględniających realizację min. 10 zadań grantowych prowadzących do stworzenia 30 miejsc świadczenia usług społecznych na całym obszarze LGD PDS z wspólną ofertą. Usługi te będą mogły być świadczone w oparciu o infrastrukturę finansowaną w ramach przedsięwzięcia 1.3.1., co zostało uwzględnione w harmonogramie (Planie Działania, pierwsze nabory na infrastrukturę, a pod koniec zakończenia tych inwestycji uruchamianie naborów na pakiety usług społecznych). Preferencje dla projektów zintegrowanych z infrastrukturą społeczną powstałą w ramach LSR zostaną uwzględnione w kryteriach oceny. Zakłada się także zintegrowanie przedsięwzięcia z działaniami przedsiębiorstw społecznych wspieranych przez LGD w ramach projektu OWES – preferowane zadania grantowe, w realizacji których udział wezmą podmioty korzystające ze wsparcia w ramach OWES i świadczące usługi społeczne. Premiowane projekty uwzględniające potrzeby osób w niekorzystnej sytuacji.

2. Poprawa dobrostanu gospodarki lokalnej

Cel skupia się na działaniach wspierających rozwój gospodarczy uwzględniający zarówno aktywność gospodarczą rolników i ich rodzin, osób fizycznych i przedsiębiorców, ale także na działaniach infrastrukturalnych i społecznych wspierających rozwój turystyczny obszaru LGD PDS. W ramach celu 2 przewidziano następujące przedsięwzięcia:

2.1. Tworzenie i rozwijanie działalności gospodarczej dla rekreacji i zdrowia

LGD PDS od lat wspiera rozwój gospodarki lokalnej. Na przestrzeni lat funkcjonowania obejmowało ono zarówno wsparcie ukierunkowane na wspieranie działalności gospodarczej w obszarze głównie turystyki, a potem także działalności o szerokim zakresie. Z uwagi na obrane kierunki strategiczne i zidentyfikowany potencjał obszaru w kierunkach związanych z turystyką prozdrowotną, gospodarki doświadczeń i wellbeingu, zamierzeniem LGD jest wsparcie tych rodzajów działalności, która będzie sprzyjać rozwijaniu oferty turystycznej w tych kierunkach, a jednocześnie wesprze mieszkańców w dążeniu do dobrostanu. Wspierana będzie działalność w obszarze: zachowania dobrego stanu zdrowia i profilaktyki, turystyki zdrowotnej i rozwoju osobistego, wellbeing, sportu i rekreacji oraz podnoszenia kwalifikacji zawodowych w ww. obszarach oraz w zakresie przedsiębiorczości. Stworzy to szansę z jednej strony dla mieszkańców na zwiększenie dostępności do oferty związanej z rekreacją, sportem, czy rozwojem osobistym, pozwalającą im na własny rozwój, a jednocześnie wzbogaci, poprzez ukierunkowanie, ofertę turystyczną regionu w zgodzie z zidentyfikowanymi szansami rozwojowymi wynikającymi ze zwiększającego się popytu na tego typu ofertę, a jednocześnie z potencjału obszaru w tym zakresie. Przedsięwzięcie wspiera także grupy w szczególnej sytuacji dając przewagę w ubieganiu się o środki kobietom oraz osobom młodym. Wreszcie proponowane branże pozwolą na spójny i harmonijny rozwój obszaru jako całości, gdzie dobrostan społeczności, gospodarki i środowiska są od siebie zależne i na siebie wpływają w sposób znaczący. Przedsięwzięcie obejmuje następujący zakres wsparcia:

Przedsięwzięcie 2.1.1. Tworzenie i rozwijanie działalności gospodarczej dla rekreacji i zdrowia

Zakres wsparcia	Wnioskodawcy	Forma wsparcia	Istotne założenia
Wspieranie podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej w obszarze: zdrowia, profilaktyki, rozwoju osobistego, wellbeing, turystyki zdrowotnej, sportu i rekreacji oraz podnoszenia kwalifikacji zawodowych w ww. obszarach oraz w zakresie przedsiębiorczości.	Mieszkańcy, przedsiębiorcy	konkurs otwarty	Premiowane będą projekty tworzące miejsca pracy (w ramach rozwoju działalności gospodarczej), realizowane przez kobiety oraz osoby młode.

2.2. Budowanie wspólnej oferty zagród edukacyjnych i gospodarstw agroturystycznych

Przedsięwzięcia zintegrowane, które zakładają wspieranie tworzenia i rozwoju zagród edukacyjnych oraz gospodarstw agroturystycznych. Możliwe jest wspieranie gospodarki doświadczeń poprzez dofinansowanie małych gospodarstw rolnych, poszerzających swoją działalność o pozarolnicze źródła, oferujących doświadczenia o różnym charakterze – zarówno usługi noclegowe, jak i zaangażowanie w życie gospodarstwa, poznawanie tradycji rolniczych, edukację o uprawach ekologicznych, związanych z ogrodnictwem, oferujących możliwość spędzenia czasu rodzinom, uczniom, grupom zorganizowanym w formie edukacji o tym co jest dostępne w danym gospodarstwie.

W ramach przedsięwzięć, poza tworzeniem zagród i wspieraniem rozwoju gospodarstw agroturystycznych LGD przeprowadzi działania wzmacniające tę grupę w kontekście realizacji celów LSR, w tym zachęci potencjalnych wnioskodawców do planowania rozwoju oferty w spójności z założeniami strategii (promujących zdrowe żywienie, produkty lokalne i ekologiczne, spójność z ofertą szlaków tematycznych, itp.) i przy wykorzystaniu endogennego potencjału regionu, takiego jak liczne gospodarstwa ekologiczne, agroturystyczne, atrakcyjność krajobrazowa obszaru LGD, gospodarstwa rolne o ciekawej produkcji i hodowli, itp. Umożliwi to wykorzystanie efektów związanych z tworzeniem marki lokalnej Zielone Serce Pomorza (rozwój systemu promocji marki, w tym opracowanie aplikacji, map, itp.). Zadanie wymaga intensywnego wsparcia w postaci projektów własnych LGD PDS dla uzyskania pożądanego skutku przygotowania merytorycznego i włączenia tej grupy społecznej (rolników i domowników) w proces realizacji LSR zgodnie z jej założeniami.

Przedsięwzięcie 2.2.1. Budowanie oferty zagród edukacyjnych i gospodarstw agroturystycznych			
Zakres wsparcia	Wnioskodawcy	Forma wsparcia	Istotne założenia
Rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych poprzez tworzenie gospodarstw agroturystycznych i zagród edukacyjnych.	Rolnicy	konkurs otwarty	Zadanie dedykowane gospodarstwom niskotowarowym. Wspierane będą projekty realizowane przez kobiety, osoby młode oraz uwzględniające potrzeby osób z niepełnosprawnościami.
Przedsięwzięcie 2.2.2. Wsparcie rozwoju oferty agroturystycznej i zagród edukacyjnych			
Działania edukacyjne na rzecz rozwoju oferty zagród edukacyjnych i gospodarstw agroturystycznych, wspierające rolników i ich domowników w nabywaniu wiedzy o funkcjonowaniu systemów kategorizacji WBN, założeniach Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych, wspierania współpracy na poziomie lokalnym w tworzeniu wzajemnie uzupełniającej się i komplementarnej oferty zagród i gospodarstw, spójnej z kierunkami strategicznymi LGD PDS.	LGD	Projekt własny	Zadanie zwiększające zaangażowanie rolników i domowników w działania LGD PDS i wdrażanie strategii. Działania zmierzające do rozwoju systemu certyfikacji produktów lokalnych marką Zielone Serce Pomorza w oparciu o ofertę zagród i gospodarstw agroturystycznych.

2.3. Tworzenie i rozwój szlaków tematycznych

Przedsięwzięcia z tej grupy polegają na stworzeniu nowych szlaków tematycznych na obszarze LGD PDS. W wyniku analizy potencjału lokalnego, przeprowadzonego procesu facylitacji innowacji oraz konsultacji społecznych wyłoniono ten rodzaj przedsięwzięcia jako jedno z zadań o dużym potencjale do integrowania różnych branż i sektorów oraz wpływające na możliwość łączenia wielu aktywności istniejących na obszarze LGD PDS. W wywiadach pogłębionych z mieszkańcami zaproponowano szereg szlaków tematycznych o różnej tematyce przewodniej, jednak z uwagi na wielokulturowość obszaru LGD, z charakterystycznymi jej przejawami w postaci zarówno dziedzictwa kultury materialnej jak i niematerialnej w postaci języka, obyczajów, tradycji lokalnych, itp. za jeden z najbardziej obiecujących uznano szlak tematyczny wielokulturowy, szlak o charakterze nieliniowym, łączącym miejsca, takie jak muzea, izby regionalne, miejsca kultu czy pamięci, itp. oraz ludzi z pasją i ich aktywności, indywidualnie czy zrzeszonych w podmiotach działających w obszarze historii, odtwórstwa historycznego, kultury, promocji, itp. Drugim szlakiem tematycznym przewidzianym do realizacji jest szlak historii, opierający się na aktywności kobiet obszaru LGD PDS – zarówno w wymiarze aktualnym, jak i historycznym. Z analizy zasobów wynika, iż kobiety odgrywają w kulturze obszaru wielowymiarową rolę, często niezauważaną, były i są aktywne, a ich role obejmowały bardzo szerokie spectrum działań i wpływu na dziedzictwo lokalne w różnych wymiarach – społecznym, politycznym, edukacyjnym, gospodarczym. Planowane działania wpłyną na upowszechnienie wiedzy o lokalnych działaniach kobiet i efektach ich zaangażowania, pozwoli na sieciowanie różnych aktywności kobiet, wzmacniając ich efekty, podnosząc poczucie ich wartości, doceniając sukcesy i pełnione role społeczne. Szlak ten wpisuje się także w założenia gospodarki doświadczeń – oferować będzie sposoby spędzania czasu i aktywności ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb kobiet (rozwoj osobisty, rekreacja typu joga, holistyczne podejście do dbania o swój dobrostan, turystyka pasji, rękodzielnictwo, itp.)

Jednocześnie szlak ten ma duży potencjał innowacyjny – nie są znane LGD inne podobne przedsięwzięcia o turystycznym charakterze, które bazowałyby na tematyce kobiecej.

W ramach przedsięwzięcia przewidziano zarówno wsparcie inicjatyw społecznych o różnym oddziaływaniu (większym ponadlokalnym i lokalnym) jak i inicjatyw prywatnych, gospodarczych poprzez dofinansowanie podejmowania lub rozwoju działalności gospodarczej, które stanowiąc będą elementy wspólnej oferty szlaków, przedsięwzięcia wpływające na zachowanie dziedzictwa i tożsamości lokalnej i jego wykorzystanie dziedzictwa lokalnego na rzecz turystyki.

Przedsięwzięcia w tej grupie wymagają partycypacyjnego procesu opracowania koncepcji szlaków, które będzie prowadzone przez LGD PDS w ramach projektów własnych. Nie istnieją żadne inne podmioty, które mogłyby odegrać rolę podmiotu sieciującego inicjatywy o takim charakterze i w sposób efektywny. To LGD przyjmie tę rolę i zabezpieczy takie zadania jak: opracowanie koncepcji szlaku, budowanie partnerstwa tworzącego szlak, kształcenie liderów/członków szlaków w zakresie pozwalającym na realizację oferty szlaku i jej rozwój zgodnie z wypracowaną koncepcją tematyczną.

W ramach LSR wspierane będą także sieciowo szlaki konne: działania inwestycyjne - z wykorzystaniem środków FEP oraz działania sieciujące – w ramach PS WPR.

Przedsięwzięcie 2.3.1 Rozwój oferty gospodarczej na szlakach tematycznych			
Zakres wsparcia	Wnioskodawcy	Forma wsparcia	Istotne założenia
Wspieranie podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej zgodnej z koncepcją szlaków tematycznych LGD PDS w obszarze: kultury, turystyki, rekreacji, rękodzielnictwa, edukacji, itp. (w tym poprzez zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami) oraz podnoszenia kwalifikacji zawodowych w ww. obszarach oraz w zakresie przedsiębiorczości.	Mieszkańcy, przedsiębiorcy	konkurs otwarty	Premiowane będą projekty tworzące miejsca pracy w ramach rozwoju działalności gospodarczej), projekty realizowane na rzecz kobiet, premiowane będą projekty realizowane przez kobiety oraz uwzględniające potrzeby osób z niepełnosprawnością.
Przedsięwzięcie 2.3.2 Rozwój głównych szlaków tematycznych			
Zakres wsparcia	Wnioskodawcy	Forma wsparcia	Istotne założenia
Przedsięwzięcie obejmujące projekty ponadlokalne związane z ochroną dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego polskiej wsi,	Organizacje pozarządowe	Konkurs	Sfinansowane zostaną główne miejsca stanowiące najważniejsze punkty każdego szlaku tematycznego, stanowiącego jego

poprawę dostępu do usług dla lokalnych społeczności, włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych czy osób w niekorzystnej sytuacji.			główne atrakcje, zgodne z koncepcją danego szlaku opracowaną przez LGD PDS, wykraczające zasięgiem poza pojedynczą miejscowość. Premiowane projekty uwzględniające potrzeby osób z niepełnosprawnością. Przewiduje się realizację projektów partnerskich i w partnerstwie.
Przedsięwzięcie 2.3.3 Działania lokalne na szlakach tematycznych			
Przedsięwzięcie obejmuje inicjatywy lokalne zgodne z koncepcją poszczególnych szlaków tematycznych związane z ochroną dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego, poprawę dostępu do usług dla lokalnych społeczności, włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych czy osób w niekorzystnej sytuacji.	Wnioskodawca: LGD; Grantobiorcy: Organizacje pozarządowe	Granty	Sfinansowane zostaną niewielkie projekty dodające wartość do szlaków tematycznych, zapewniających ich żywotność i podnoszące atrakcyjność ich oferty. Premiowane projekty włączające osoby w niekorzystnej sytuacji.
Przedsięwzięcie 2.3.4 Sieciowanie szlaków tematycznych			
Działania edukacyjne i koncepcyjne na rzecz rozwoju szlaków tematycznych LGD PDS (szlak wielokulturowy, szlak herstorii, szlaki konne). Wsparcie dla podmiotów zainteresowanych włączeniem w tworzenie szlaku w wiedzę niezbędną do współtworzenia szlaków (np. historyczną, kulturową, wyposażenie w niezbędne umiejętności do realizacji wypracowanej oferty, itp.), wspieranie współpracy na poziomie lokalnym w tworzeniu wzajemnie uzupełniającej się i komplementarnej oferty szlaków, spójnej z koncepcją i innymi działaniami strategicznymi LGD (np. zagrody i agroturystyka, infrastruktura dla turystyki, itp.).	LGD	Projekt własny	Zadanie zwiększające zaangażowanie podmiotów współtworzących wspólną ofertę wg spójnej koncepcji włączającej różne podmioty i sektory we wdrażanie strategii. Premiowane projekty realizowane w partnerstwie.

2.4. Infrastruktura publiczna dla turystyki

Przedsięwzięcie stanowi koło zamachowe dla rozwoju oferty turystycznej wybranych obszarów LGD PDS. Z uwagi na duże zagęszczenie jezior Pojezierza Bytowskiego i nieliczne kąpieliska na tym terenie spełniające wymagane normy, przewiduje się rozwój infrastruktury kąpielisk - nad jeziorami gmin Bytów, Miastko. Ponadto, nowe trendy w turystyce, takie jak podróżowanie camperami, umożliwią realizowanie indywidualnych i rodzinnych pobytów niezależne od sytuacji zdrowotnej (pandemicznej) w otoczeniu natury z dużym komfortem wynikającym z niezależności. Wymaga to infrastruktury dostosowanej do potrzeb tej grupy odbiorców, przygotowania miejsc gotowych przyjmować campery. Ponadto, z uwagi na duży potencjał regionu do uprawiania turystyki konnej i rowerowej wynikający m.in. z wysokiej lesistości, atrakcyjności krajobrazowej oraz licznych aktywnych inicjatyw stadnin koni i szkół jazdy konnej, jak również z przebiegu szlaków rowerowych różnej rangi przez obszar LGD PDS lub w jego okolicach, zakłada się wsparcie w ramach strategii rozwoju singletracków profilowanych pod potrzeby turystyczne osób młodych oraz odcinków szlaków rowerowych po przebiegach szlaków wymienionych w rozdziale dot. charakterystyki obszaru LGD lub łączących się z tymi szlakami. Dodatkowo, istotne wsparcie dotyczyć też ma szlaków konnych – przewidziano m.in. infrastrukturę dla miejsc postojowych na szlakach konnych obszaru LGD, miejsc popasu czy oznakowanie szlaków w tych miejscach, gdzie istnieją bardziej aktywne stadniny koni, których reprezentanci niejednokrotnie zaangażowani są w działania społeczne związane z rehabilitacją osób z niepełnosprawnościami czy też prowadzących działalność klubów jeździeckich i zawodów konnych (np. gmina Potęgowo czy Damnica).

Przedsięwzięcie 2.4.1 Infrastruktura publiczna dla turystyki			
Zakres wsparcia	Wnioskodawcy	Forma wsparcia	Istotne założenia
Rozwój infrastruktury publicznej dla turystyki typu: - kąpieliska - miejsca dla carawangu - szlaki konne - singletracki - szlaki rowerowe.	Podmioty publiczne	konkurs otwarty	Zgodnie w wytycznych dla programu FEP. Projekty uwzględniające potrzeby osób z niepełnosprawnością.

3. Poprawa dobrostanu środowiska naturalnego

Cel skupia się na działaniach prośrodowiskowych, wpływających na dobrostan obszaru LGD PDS w wymiarze przyrodniczym. Przewiduje się działania na rzecz zachowania bioróżnorodności lokalnych ekosystemów, ze szczególnym uwzględnieniem jezior, działania umożliwiające korzystanie z odnawialnych źródeł energii w oparciu o magazyny energii oraz projekty proekologiczne w przestrzeni – zarówno inwestycyjne, jak i nieinwestycyjne, budujące korzystne dla środowiska naturalnego postawy mieszkańców. W ramach celu 3 przewidziano następujące przedsięwzięcia:

3.1. Zachowanie bioróżnorodności

Przedsięwzięcie w dużym stopniu przyczyni się do zachowania środowiska naturalnego w stanie jak najmniej dotkniętym skutkami działalności człowieka. Do zadań w ramach przedsięwzięcia należą: interwencje w zakresie ochrony wód i ekosystemów od wód zależnych, w szczególności jezior (np. ochrona przyrodnicza jezior, poprawa jakości wód w jeziorach i zbiornikach wodnych, ich rekultywacja, w tym metodą bioremediacji), tj. urządzenie i zagospodarowanie terenów wokół rzek, w celu ograniczenia spływu zanieczyszczeń powierzchniowych i antropopresji oraz wspieranie działań w zlewni bezpośredniej jeziora, mających na celu ochronę ekosystemu tego jeziora wraz z elementami uzupełniającymi tych projektów, które pośrednio wpływać będą na ochronę jezior. Zakłada się m.in. działania polegające na rekultywacji, która jest jednym ze sposobów polepszenia stanu zdegradowanych jezior. Celem rekultywacji jest przywrócenie ich poprzednich funkcji, a także cech fizycznych, chemicznych i biologicznych jak najbardziej zbliżonych do naturalnych. Głównym problemem jezior jest postępujący proces eutrofizacji, wynikający przede wszystkim z nadmiernego obciążenia jezior substancjami organicznymi i biogennymi wprowadzanymi ze zlewni. W konsekwencji rekultywacja polega na usunięciu lub dezaktywacji biogenów.

Dodatkowo przewiduje się ochronę terenów podmokłych, ochronę zagrożonych gatunków, siedlisk przyrodniczych i ekotonów, przywracanie właściwego składu gatunkowego siedlisk przyrodniczych leśnych, eliminację obcych gatunków inwazyjnych, budowę przepustów i przejść dla zwierząt, rekultywację terenów po dzikich składowiskach odpadów. Działaniami towarzyszącymi będą inwestycje w infrastrukturę kanalizującą ruch turystyczny, zabezpieczającą przed jego negatywnymi skutkami cenne przyrodniczo miejsca.

Przedsięwzięcie 3.1.1 Zachowanie bioróżnorodności w lokalnych ekosystemach			
Zakres wsparcia	Wnioskodawcy	Forma wsparcia	Istotne założenia
Zadania inwestycyjne związane z zachowaniem bioróżnorodności jezior oraz obszarów objętych ochroną typu: - parki krajobrazowe - obszary Natura 2000 - Obszary Chronionego Krajobrazu - użytki ekologiczne - obszarów w obrębie korytarzy ekologicznych w tym: ochrona wód i ekosystemów od wód zależnych, rekultywacja jezior, ochrona terenów podmokłych, ochrona zagrożonych gatunków, siedlisk przyrodniczych i ekotonów, przywracanie właściwego składu gatunkowego siedlisk przyrodniczych leśnych, eliminacja obcych gatunków inwazyjnych, budowa przepustów i przejść dla zwierząt, rekultywacja terenów po dzikich składowiskach odpadów, itp.	Podmioty publiczne	konkurs otwarty	Zgodnie w wytycznych dla programu FEP.

3.2. Wzmocnienie działań na rzecz wykorzystania Odnawialnych Źródeł Energii

Wsparcie LGD PDS dla zwiększenia efektywności wykorzystywania odnawialnych źródeł energii odbywać się będzie przede wszystkim przez dofinansowanie dla zakładania magazynów energii w obiektach użyteczności publicznej, wykorzystujących OZE. Przewiduje się magazyny energii, także w obiektach takich jak oczyszczalnie ścieków, szkoły, także zlokalizowanych w miejscach/na obszarach marginalizowanych, czy z których korzystają osoby ze szczególnymi potrzebami. Przedsięwzięcie podniesie stopień wykorzystania wyprodukowanej przez instalację energii na potrzeby danego obiektu i społeczności lokalnej, a tym samym zwiększy efektywność ekonomiczną inwestycji w OZE.

Przedsięwzięcie 3.2.1. Wzmocnienie działań na rzecz wykorzystania Odnawialnych Źródeł Energii			
Zakres wsparcia	Wnioskodawcy	Forma wsparcia	Istotne założenia
Inwestycje w magazyny energii w obiektach użyteczności publicznej.	Wnioskodawca: LGD; Grantobiorcy: Podmioty publiczne	Granty	Zgodnie w wytycznymi dla programu FEP.

3.3. Animowanie i wsparcie realizacji ekoprojektów w przestrzeni

Ideą przedsięwzięcia jest promowanie ekologicznych rozwiązań wśród mieszkańców obszaru LGD PDS, które mają zachęcić mieszkańców do przyjmowania postaw proekologicznych, większej dbałości o przestrzeń i do lepszego zrozumienia, jak funkcjonuje przyroda, jakie działania mają duże znaczenie dla jej stanu, jakie działania wpływają na zmiany klimatyczne. Tu istotną rolę odegrają organizacje pozarządowe, które będą uczestniczyły w realizacji takich projektów społecznych środowiskowych, jak np.: podnoszenie świadomości w zakresie ochrony środowiska, tworzenie dobrych nawyków w tym zakresie, animowanie i wdrażanie innowacji środowiskowych, zachowanie lokalnych tradycji w uprawianiu ogrodów w oparciu o rodzime gatunki, działania chroniące pszczoły, itp. Dwa zintegrowane ze sobą przedsięwzięcia polegają na tym, iż w pierwszej kolejności to LGD zainicjuje partycypacyjny proces projektowania modelowych rozwiązań dla błękitno-zielonej infrastruktury, który to proces po pierwsze wpłynie na podniesienie świadomości mieszkańców w tym zakresie jakimi elementami infrastruktury można wpływać pozytywnie na środowisko naturalne, a modelowe projekty będą mogły wprost zostać zaimplementowane w wybranych lokalizacjach – wspartych w ramach kolejnego przedsięwzięcia, co także wpłynie na obniżenie kosztów niezbędnej dokumentacji technicznej. Rozwiązanie podobne było już wykorzystywane w przypadku infrastruktury rekreacyjnej w ubiegłych latach i cieszyło się dużym powodzeniem wśród beneficjentów, a w terenie pozostawiło trwałe ślad w postaci elementów infrastruktury, które zaprojektowane były zgodnie z tradycjami lokalnym inspirowanymi budownictwem ryglowym. Ten sposób wdrażania jest planowany do zastosowania obecnie w innego typu projektach, tj. błękitno-zielonej infrastruktury.

Przedsięwzięcie 3.3.1 Animowanie realizacji ekoprojektów w przestrzeni LGD			
Zakres wsparcia	Wnioskodawcy	Forma wsparcia	Istotne założenia
Kształtowanie świadomości obywatelskiej poprzez partycypacyjne projektowanie modelowych dla obszarów wiejskich inwestycji proekologicznych typu drobna błękitno-zielona infrastruktura, rewitalizacja terenów zielonych – parki, skwery, zielone dachy, ogrody permakulturowe.	LGD	Projekt własny	Projekty w opracowanie dokumentacji projektowej dla modelowych drobnych innowacji ekologicznych wpływający na kształtowanie świadomości obywatelskiej w zakresie ekologii oraz na kształt planowanych do wsparcia ekoprojektów.

Przedsięwzięcie 3.3.2 Wsparcie realizacji ekoprojektów w przestrzeni LGD

Zakres wsparcia	Wnioskodawcy	Forma wsparcia	Istotne założenia
Wspieranie działań proekologicznych typu drobna błękitno-zielona infrastruktura, rewitalizacja terenów zielonych – parki, skwery, zielone dachy, ogrody permakulturowe oraz kształtowanie świadomości ekologicznej mieszkańców, itp.	Wnioskodawca: LGD; Grantobiorcy: Organizacje pozarządowe	Granty	Projekty w drobne innowacje ekologiczne na terenach wiejskich oraz kształtowanie świadomości obywatelskiej w zakresie ekologii.

6.2. Opis celów z podziałem na źródła finansowania.

Poniżej przedstawiono zestawienie wszystkich celów i przedsięwzięć LSR oraz ich podział wg źródeł finansowania. Przedsięwzięcia planowane do realizacji w ramach PS WPR:

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.1 Poprawa dobrostanu społeczności i człowieka		grupy docelowe	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
420 000,00	P.1.1.1.	Rozwój Społecznych Centrów Aktywności	podmioty publiczne / organizacje pozarządowe	konkurs otwarty
140 000,00	P.1.1.2.	Wspieranie lokalnych działań Społecznych Centrów Aktywności	wnioskodawca: LGD grantobiorcy: organizacje pozarządowe	granty
40 000,00	P.1.1.3.	Sięciowanie Społecznych Centrów Aktywności	LGD	operacja własna LGD
600 000,00	P.1.2.1.	Przestrzeń publiczna dla rekreacji i zdrowia	podmioty publiczne	konkurs otwarty
200 000,00	P.1.2.2.	Ponadlokalne działania prozdrowotne	organizacje pozarządowe	konkurs otwarty
140 000,00	P.1.2.3.	Lokalne działania prozdrowotne	wnioskodawca: LGD grantobiorcy: organizacje pozarządowe	granty
Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.2 Poprawa dobrostanu gospodarki lokalnej		grupy docelowe	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
470 000,00	P.2.1.1.	Tworzenie i rozwijanie działalności gospodarczej dla rekreacji i zdrowia	mieszkańcy / przedsiębiorcy	konkurs otwarty
180 000,00	P.2.2.1.	Budowanie oferty zagród edukacyjnych i gospodarstw agroturystycznych	rolnicy	konkurs otwarty
70 000,00	P.2.2.2.	Wsparcie rozwoju oferty agroturystycznej i zagród edukacyjnych	LGD	projekt własny
350 000,00	P.2.3.1.	Rozwój oferty gospodarczej na szlakach tematycznych	mieszkańcy / przedsiębiorcy	konkurs otwarty
100 000,00	P.2.3.2.	Rozwój głównych szlaków tematycznych	organizacje pozarządowe	konkurs otwarty
70 000,00	P.2.3.3.	Działania lokalne na szlakach tematycznych	wnioskodawca: LGD grantobiorcy: organizacje pozarządowe	granty
70 000,00	P.2.3.4.	Sięciowanie szlaków tematycznych	LGD	projekt własny
Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.3 Poprawa dobrostanu środowiska naturalnego		grupy docelowe	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
9 000,00	P.3.3.1.	Animowanie realizacji ekoprojektów w przestrzeni LGD	LGD	projekt własny
141 000,00	P.3.3.2.	Wsparcie realizacji ekoprojektów w przestrzeni LGD	wnioskodawca: LGD grantobiorcy: organizacje pozarządowe	granty
3 000 000,00	SUMA			

Przedsięwzięcia planowane do realizacji w ramach FEP - EFRR:

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.1 Poprawa dobrostanu społeczności i człowieka		grupy docelowe	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
408 731,52	P.1.3.1.	Rozwój infrastruktury społecznej równych szans	podmioty publiczne / organizacje pozarządowe	konkurs otwarty
Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.2 Poprawa dobrostanu gospodarki lokalnej		grupy docelowe	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
960 276,53	P.2.4.1.	Infrastruktura publiczna dla turystyki	podmioty publiczne	konkurs otwarty
Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.3 Poprawa dobrostanu środowiska naturalnego		grupy docelowe	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
326 607,59	P.3.1.1.	Zachowanie bioróżnorodności w lokalnych ekosystemach	podmioty publiczne	konkurs otwarty
960 276,53	P.3.2.1.	Wzmocnienie działań na rzecz wykorzystania Odnawialnych Źródeł Energii	wnioskodawca: LGD grantobiorcy: podmioty publiczne	granty
2 655 892,17	SUMA			

Przedsięwzięcia planowane do realizacji w ramach FEP - EFS+:

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.1 Poprawa dobrostanu społeczności i człowieka		grupy docelowe	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
817 463,05	P.1.3.2.	Pakiet usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej	wnioskodawca: LGD grantobiorcy: organizacje pozarządowe	granty
817 463,05	SUMA			

6.3. Przedstawienie przedsięwzięć realizowanych w ramach RLKS oraz wskazanie sposobu ich realizacji wraz z uzasadnieniem.

Nr	Przedsięwzięcie	Źródło finansowania	Średnia szacowana kwota pomocy EUR	Max. poziom dofinansowania	Wnioskodawcy	Sposób realizacji	Uzasadnienie
C1: Poprawa dobrostanu społeczności i człowieka							
1.1.1.	Rozwój Społecznych Centrów Aktywności prowadzonych przez podmioty publiczne	EFRROW	60 000	75% dla podmiotów publicznych / 100% dla NGO	podmioty publiczne / NGO	konkurs otwarty	Forma odpowiednia dla podmiotów publicznych, które posiadają specjalistów od inwestycji, realizacji projektów, zamówień publicznych, itp. Posiadają również niezbędne doświadczenie we wdrażaniu projektów o podobnej skali. LGD PDS w poprzednim okresie programowania rozpoczęło tworzenie sieci SCA. Te organizacje, które podjęły się prowadzenia tego typu przedsięwzięć są zdolne do realizacji projektów konkursowych i sygnalizują potrzeby w zakresie rozwoju SCA. Przedsięwzięcie służy dalszemu ich rozwojowi, wzmacniać będzie niezależność i zdolności organizacyjne III sektora na obszarze LGD.
1.1.2.	Wspieranie lokalnych działań Społecznych Centrów Aktywności	EFRROW	12 000	100%	wnioskodawca: LGD grantobiorcy: NGO	granty	Z uwagi na duże doświadczenia organizacji w realizacji różnych aktywności na rzecz społeczności lokalnych oraz bogate doświadczenia w korzystaniu z grantów, dobrano ten sposób realizacji dla przedsięwzięcia jako optymalny.
1.1.3.	Sieciowanie Społecznych Centrów Aktywności	EFRROW	20 000	100%	LGD	projekt własny LGD	Szeroka analiza potrzeb w zakresie wsparcia dla rozwoju sieci SCA i sektora społecznego na obszarze LGD wskazała, iż z powodu braku silniejszych organizacji na obszarze LGD PDS, która miałaby charakter ponadlokalny i kompetencje wystarczające do obsługi większego sieciowego projektu, uznano, że LGD PDS będzie najlepszym organizatorem zadań sieciujących dla SCA i znając doskonale ich potrzeby zapewni dobre wsparcie merytoryczne dla członków. Ponadto, w przedsięwzięciu to wiodąca rola jest po stronie LGD, jako kreatora sieci i podmiotu odpowiedzialnego za wsparcie SCA w ich wdrożeniu, w wypracowaniu standardów funkcjonowania SCA, które m być wytyczną do ich pracy i rozwoju.
1.2.1.	Przestrzeń publiczna dla rekreacji i zdrowia	EFRROW	70 000	75%	podmioty publiczne	konkurs otwarty	Forma odpowiednia dla podmiotów publicznych, które posiadają specjalistów od inwestycji, realizacji projektów,

							zamówień publicznych, itp. Posiadają również niezbędne doświadczenie we wdrażaniu projektów o podobnej skali.
1.2.2.	Ponadlokalne działania prozdrowotne	EFROW	12 000	100%	NGO	konkurs otwarty	Przedsięwzięcie stanowi zachętę do wdrażania prozdrowotnych działań o charakterze ponadlokalnym, włączających różne grupy odbiorców z obszaru LGD budując tym samym kapitał społeczny w wyniku szerszego kontaktu między ludźmi z różnych miejsc. Ponadlokalne projekty wymagać będą większych kompetencji od realizatorów, dlatego też zakłada się wybór bardziej doświadczonych podmiotów, którzy są zdolni do samodzielnego wdrażania projektów konkursowych.
1.2.3.	Lokalne działania prozdrowotne	EFROW	12 000	100%	wnioskodawca: LGD grantobiorcy: NGO	granty	Wiele działań lokalnych będą realizowały podmioty o dość ograniczonym doświadczeniu w obsłudze projektów ze źródeł zewnętrznych, poza lokalnym – gminnymi lub właśnie z grantów LGD PDS. Dla tej grupy beneficjentów ta forma realizacji jest optymalna.
1.3.1.	Rozwój infrastruktury społecznej równych szans	EFRR	70 000	85%	podmioty publiczne	konkurs otwarty	Forma odpowiednia dla podmiotów publicznych, które posiadają specjalistów od inwestycji, realizacji projektów, zamówień publicznych, itp. Posiadają również niezbędne doświadczenie we wdrażaniu projektów o podobnej skali.
1.3.2.	Pakiet usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej	EFS	50 000	85%	wnioskodawca: LGD grantobiorcy: NGO	Granty	Z uwagi na duże kompetencje organizacji i dobre rozpoznanie lokalnych potrzeb oraz ich doświadczenia w realizacji projektów w zakresie zapewnienia społeczności lokalnej usług społecznych wybrano ten sposób realizacji dla przedsięwzięcia jako optymalny.

Przedsięwzięcie	Źródło finansowania	Średnia szacowana kwota pomocy EUR	Max. poziom dofinansowania	Wnioskodawcy	Sposób realizacji	Uzasadnienie	
C2: Poprawa dobrostanu gospodarki lokalnej							
2.1.1.	Tworzenie i rozwijanie działalności gospodarczej dla rekreacji i zdrowia	EFROW	25 000	65%	mieszkańcy/ przedsiębiorcy	konkurs otwarty	Projekty konkursowe jako jedyna forma bezpośredniego wsparcia przedsiębiorców i osób które podejmą działalność gospodarczą, a których aktywność dla realizacji celu jest niezbędna.

2.2.1.	Budowanie oferty zagród edukacyjnych i gospodarstw agroturystycznych	EFRROW	25 000	85%	rolnicy	konkurs otwarty	Projekty konkursowe jako jedyna forma bezpośredniego wsparcia małych gospodarstw, a których aktywność dla realizacji celu jest niezbędna.
2.2.2.	Wsparcie rozwoju oferty agroturystycznej i zagród edukacyjnych	EFRROW	35 000	100%	LGD	projekt własny LGD	Realizację projektu własnego wymusza zintegrowany jego charakter z innymi przedsięwzięciami LGD PDS i w oparciu o doświadczenia z poprzednich okresów programowania. Uznano, że LGD PDS będzie najlepszym organizatorem zadań wspierających zagrody edukacyjne i gospodarstwa agroturystyczne w wykorzystywaniu lokalnego potencjału i w zgodzie z celami LSR dla tworzenia spójnej z celami LSR i wzajemnie uzupełniającej się oferty tych podmiotów.
2.3.1.	Rozwój oferty gospodarczej na szlakach tematycznych	EFRROW	25 000	65%	mieszkańcy/ przedsiębiorcy	konkurs otwarty	Istotą rozwoju szlaków tematycznych jest zaangażowanie podmiotów z wielu sektorów. Z uwagi na przewidywaną różnorodność podmiotów współtworzących szlak, osoby podejmujące działalność lub przedsiębiorcy będą stanowić istotny element komercyjnej części oferty szlaków, wpływając na rozwój gospodarczy regionu w oparciu o zasoby lokalne.
2.3.2.	Rozwój głównych szlaków tematycznych	EFRROW	40 000	100%	NGO	konkurs otwarty	Na tworzonych i rozwijanych szlakach istotne będą działania stanowiące ważne atrakcje prowadzone przez sektor pozarządowy. Niektóre z nich będą miały wymiar lokalny realizowany w ramach przedsięwzięcia 2.3.3. zaś w przedsięwzięciu 2.3.2 przewiduje się „większe” projekty, o szerszym, ponadlokalnym wymiarze, wdrażane przez organizacje o większym potencjale i kompetencjach, dla których forma konkursowa jest optymalna.
2.3.3.	Działania lokalne na szlakach tematycznych	EFRROW	12 000	100%	wnioskodawca: LGD grantobiorcy: NGO	granty	Lokalne przedsięwzięcia współtworzone szlaki tematyczne, w ramach których przewiduje się zaangażowanie, włączenie niewielkich społeczności o mniejszym potencjale administracyjnym, ale istotnym znaczeniu dla żywotności szlaków.
2.3.4.	Sieciowanie szlaków tematycznych	EFRROW	35 000	100%	LGD	projekt własny LGD	Rola LGD dotyczy przede wszystkim organizacji prac koncepcyjnych nad tworzeniem szlaków, budowania partnerstwa podmiotów współtworzących szlak, rozpoczęcia procesu sieciowania i wymiany doświadczeń pomiędzy podmiotami, facylitacji procesu rozwijania oferty szlaku i

							wsparcia w budowaniu kompetencji ludzi włączonych w proces współtworzenia.
2.4.1.	Infrastruktura publiczna dla turystyki	EFRR	150 000	85%	podmioty publiczne	konkurs otwarty	W ramach FEP w przedmiotowym działaniu to JSFP są podmiotem kluczowym w zapewnianiu infrastruktury publicznej, nawet jeżeli służy ona turystyce. Podmioty publiczne są bowiem inwestorami w działaniach infrastrukturalnych turystycznych, odpowiadają za administrowane tereny, na których ta infrastruktura powstaje i posiadają odpowiednie umocowanie formalno-prawne i kompetentny aparat administracyjny aby za tego typu projekty odpowiadać.

	Przedsięwzięcie	Źródło finansowania	Średnia szacowana kwota pomocy EUR	Max. poziom dofinansowania	Wnioskodawcy	Sposób realizacji	Uzasadnienie
Poprawa dobrostanu środowiska naturalnego							
3.1.1.	Zachowanie bioróżnorodności w lokalnych ekosystemach	EFRR	80 000	85%	podmioty publiczne	konkurs otwarty	LSR zakłada w znacznej mierze działania na rzecz zachowania bioróżnorodności w ekosystemach jezior jako wiodący kierunek w ramach przedsięwzięcia 3.1.1. Podmiotami, które będą w tym obszarze najbardziej zmotywowane i o odpowiednim potencjale są samorządy lokalne. Formuła konkursu otwartego dla większych projektów w ramach LSR jest znana dla tego typu beneficjentów i podobnego zakresu wsparcia i zapewni sprawność realizacji.
3.2.1.	Wzmocnienie działań na rzecz wykorzystania Odnawialnych Źródeł Energii	EFRR	75 000	85%	wnioskodawca: LGD grantobiorcy: podmioty publiczne	granty	Zgodnie z zapowiedziami SWP, inwestycje w magazyny energii będą przedmiotem grantów wdrażanych przez LGD. Jako nowy zakres ujęty w LSR, stanowić będzie wymagający instrument wsparcia, jednak uwarunkowania formalno-prawne FEP są czynnikiem decydującym o wyborze trybu.
3.3.1.	Animowanie realizacji ekoprojektów w przestrzeni LGD	EFRROW	9 000	100%	LGD	Projekt własny	LGD jako facylitator projektów innowacyjnych na poziomie lokalnym opracuje we współpracy z architektami w sposób partycypacyjny modelowe projekty innowacji proekologicznej do zastosowania na obszarach wiejskich LGD – będą to typowe projekty błękitno-zielonej infrastruktury, które będą mogły być zastosowane w projektowaniu inwestycji (np. zagospodarowania terenu) w konkretnych lokalizacjach i

							zostaną udostępnione potencjalnym beneficjentom do wykorzystania.
3.3.2.	Wsparcie realizacji ekoprojektów w przestrzeni LGD	EFRROW	10 000	100%	wnioskodawca: LGD grantobiorcy: NGO	granty	LGD w drodze konsultacji ze społecznością lokalną zdecydował o włączeniu tego zakresu do działań LSR i w wyniku analizy potencjału i potrzeb, stworzono przedsięwzięcie pozwalające na zintegrowanie różnych proekologicznych inicjatyw zarówno miękkich jak i drobnych inwestycyjnych w celu eksperymentowania z nimi i poszukiwania ciekawych rozwiązań pozwalających na angażowanie społeczności lokalnych w ideę dot. zrównoważonego rozwoju i realizacji celów klimatycznych. Budowanie zaangażowania wokół wartości proekologicznych wymaga udostępnienia narzędzi społeczności lokalnej do ich egzemplifikacji, a granty zostały uznane za najbardziej optymalne w tym zakresie.

6.4. Specyfikacja wskaźników przypisanych do celów i przedsięwzięć

W poniższej tabeli przedstawiono wszystkie planowane do osiągnięcia wskaźniki produktu oraz rezultatu dla każdego z planowanych do realizacji przedsięwzięć LSR wraz z uzasadnieniem wyboru i sposobu szacowania.

Wskaźniki dla celu ogólnego C.1.

Nr	Przedsięwzięcie	szacunkowa liczba projektów	Wskaźniki produktu	Uzasadnienie wyboru wskaźników produktu	Wskaźniki rezultatu	Uzasadnienie wyboru wskaźników rezultatu
Poprawa dobrostanu społeczności i człowieka						
1.1.1.	Rozwój Społecznych Centrów Aktywności	7	liczba stworzonych lub rozwiniętych obiektów infrastruktury publicznej – 7 szt. liczba operacji poprawiających dostęp do usług - 7 szt.	Główny zakres projektów planowanych do realizacji w ramach przedsięwzięcia dotyczy tworzenia lub rozwoju infrastruktury publicznej. Każda operacja poprawi jednocześnie dostęp do usług, co odnosi się wprost do zidentyfikowanych potrzeb w zakresie niewystarczającej infrastruktury o charakterze miejsc spotkań i aktywności społeczności lokalnej. Źródło pozyskania danych do pomiaru i częstotliwość: - dane z UM przekazywane LGD o stanie realizacji projektów na koniec każdego roku - ankieta monitoringowa beneficjenta na zakończenie projektu. Sposób pomiaru: - każdy obiekt SCA finansowany w ramach LSR liczony jako 1 Stan początkowy: 0	odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury - 2100 os. liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego - 140 os.	Dostęp do planowanej do rozwinięcia infrastruktury posiadać będą z reguły wszyscy mieszkańcy miejscowości objętych sfinansowanymi projektami (średnio 300 osób w 1 miejscowości). Dodatkowo, z uwagi na fakt, iż każdy z projektów polegać będzie na realizacji zadań związanych z włączeniem społecznym grup w niekorzystnej sytuacji, zakłada się, iż w każdym projekcie szacunkowo 20 osób zostanie objętych działaniami włączenia społecznego. Źródło pozyskania danych do pomiaru i częstotliwość: - ankieta monitoringowa beneficjenta składana wraz z wnioskiem o płatność końcową Sposób pomiaru: - liczba mieszkańców miejscowości, w której zlokalizowana jest inwestycja wg danych na koniec roku poprzedzającego rok złożenia końcowego wniosku o płatność, wg danych urzędu gminy - liczba uczestników działań realizowanych w danym obiekcie SCA, wg danych z list obecności Stan początkowy: 0
1.1.2.	Wspieranie lokalnych działań Społecznych Centrów Aktywności	12	liczba zadań grantowych poprawiających dostęp do usług - 12 szt. liczba zadań grantowych polegających na aktywizowaniu lokalnych	Każde zadanie grantowe poprawi dostęp do usług (poprzez zakup sprzętu czy wyposażenia SCA oraz działania podejmowane przez animatorów kierowane do mieszkańców, co odnosi się wprost do zidentyfikowanych potrzeb w	odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury - 3600 os. liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany	Dostęp do sfinansowanych w ramach projektów działań posiadać będą z reguły wszyscy mieszkańcy miejscowości objętych sfinansowanymi projektami (średnio 300 osób w 1 miejscowości). Dodatkowo, z uwagi na fakt, iż połowa projektów polegać będzie na realizacji

			<p>liderów i społeczności - 6 szt. liczba zadań grantowych polegających na włączeniu społecznym grup w niekorzystnej sytuacji – 6 szt.</p>	<p>zakresie niewystarczającego dostępu do usług społeczności lokalnej - takich jak działania aktywizujące czy polegające na włączeniu społecznym. Źródło pozyskania danych do pomiaru i częstotliwość: - dane z UM przekazywane LGD o stanie realizacji zadań grantowych na koniec każdego roku - ankieta monitoringowa beneficjenta na zakończenie projektu. Sposób pomiaru: - każde zadanie grantowe obejmujące działania w zakresie aktywizowania lokalnych liderów i społeczności liczona jako 1 - każde zadanie grantowe polegające na włączeniu społecznym grup w niekorzystnej sytuacji liczona jako 1 Stan początkowy: 0</p>	<p>wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych – 120 os. liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego – 120 os.</p>	<p>zadań związanych z włączeniem społecznym grup w niekorzystnej sytuacji, a połowa działań aktywizacyjnych - szacunkowo 20 osób zostanie objętych działaniami każdego z typów projektów. Źródło pozyskania danych do pomiaru i częstotliwość: - ankieta monitoringowa beneficjenta składana wraz z wnioskiem o płatność końcową Sposób pomiaru: - liczba mieszkańców miejscowości, w której zlokalizowana jest inwestycja wg danych na koniec roku poprzedzającego rok złożenia końcowego wniosku o płatność, wg danych urzędu gminy - liczba uczestników działań realizowanych w danym obiekcie SCA, wg danych z list obecności Stan początkowy: 0</p>
1.1.3.	Sieciowanie Społecznych Centrów Aktywności	2	<p>liczba operacji polegających na aktywizowaniu lokalnych liderów i społeczności - 2 szt.</p>	<p>Zadania dotyczyć będą wyłącznie aktywizowania lokalnych liderów i społeczności, w tym w szczególności animatorów Społecznych Centrów Aktywności oraz reprezentantów podmiotów prowadzących SCA, czy też potencjalnych wolontariuszy i współpracowników SCA.</p>	<p>liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych – 50 os.</p>	<p>Każdy z projektów dotyczyć będzie min. grupy 25 osób (do szacunków przyjęto ok 2 osoby z terenu każdej gminy objętej LSR). Jest to grupa jaką minimalnie LGD włączy w każdą operację własną obejmującą działania sieciujące SCA. Źródło pozyskania danych do pomiaru i częstotliwość: - dane LGD – sprawozdanie/wniosek o płatność Sposób pomiaru: - liczba uczestników działań realizowanych w ramach projektu, wg danych z list obecności Stan początkowy: 0</p>

1.2.1.	Przestrzeń publiczna dla rekreacji i zdrowia	9	liczba stworzonych lub rozwiniętych obiektów infrastruktury publicznej – 9 szt.	<p>W wyniku analizy potrzeb zweryfikowano zainteresowanie samorządów lokalnych realizacją przedsięwzięć w zakresie tworzenia i modernizacji przestrzeni publicznych służących rekreacji i zachowaniom prozdrowotnym, które ostatecznie doprowadzą do lepszego dostępu społeczności lokalnej do usług i infrastruktury, która sprzyjać będzie zachowaniom prozdrowotnym.</p> <p>Źródło pozyskania danych do pomiaru i częstotliwość: - dane z UM przekazywane LGD o stanie realizacji projektów na koniec każdego roku - ankieta monitoringowa beneficjenta na zakończenie projektu.</p> <p>Sposób pomiaru: - każdy obiekt infrastruktury objęty dofinansowaniem liczony jako 1</p> <p>Stan początkowy: 0</p>	odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury - 2700 os.	<p>Dostęp do sfinansowanych w ramach projektów działań posiadać będą z reguły wszyscy mieszkańcy miejscowości objętych sfinansowanymi projektami (średnio 300 osób w 1 miejscowości).</p> <p>Źródło pozyskania danych do pomiaru i częstotliwość: - ankieta monitoringowa beneficjenta składana wraz z wnioskiem o płatność końcową</p> <p>Sposób pomiaru: - liczba mieszkańców miejscowości, w której zlokalizowana jest inwestycja wg danych na koniec roku poprzedzającego rok złożenia końcowego wniosku o płatność, wg danych urzędu gminy</p> <p>Stan początkowy: 0</p>
1.2.2.	Ponadlokalne działania prozdrowotne	10	<p>liczba stworzonych lub rozwiniętych obiektów infrastruktury publicznej - 2 szt.</p> <p>liczba operacji polegających na włączeniu społecznym grup w niekorzystnej sytuacji – 5 szt.</p> <p>liczba operacji polegających na aktywizowaniu lokalnych liderów i społeczności – 3 szt.</p>	<p>Przewiduje się realizację ok. 2 większych projektów dot. np. uruchomienia nowych usług prozdrowotnych, np. zakupu wyposażenia niezbędnego do prowadzenia zajęć prozdrowotnych oraz 8 dot. organizacji wydarzeń o charakterze prozdrowotnych, w tym ok. 3 zadania typu wzmocnienie kompetencji liderów obszaru LGD w prowadzeniu działań prozdrowotnych (edukacyjnych, rekreacyjnych, itp.) oraz ok 5 zadań włączających grupy w niekorzystnej sytuacji, ułatwiających im udział w życiu społecznym poprzez działania na rzecz ich zdrowia i dobrostanu.</p> <p>Źródło pozyskania danych do pomiaru i częstotliwość: - dane z UM przekazywane LGD o stanie realizacji projektów na koniec każdego roku</p>	odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury - 600 os. liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego – 150 os. liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych – 60 os.	<p>Z efektów projektów dot. wyposażenia miejsc służących celom prozdrowotnym korzystać będą mogli wszyscy mieszkańcy poszczególnych miejscowości, w których takie miejsca zostaną przygotowane (szacunkowo 300 osób / 1 miejscowość). Dodatkowo, z oferowanych w projektach działań edukacyjnych prozdrowotnych i rekreacyjnych, skorzystają zarówno liderzy, których dostępność się zwiększy (20 osób x 1 projekt, tj. 3 projekty x 20 os.) oraz grupy w niekorzystnej sytuacji (ok. 30 osób x 5 projektów).</p> <p>Źródło pozyskania danych do pomiaru i częstotliwość: - ankieta monitoringowa beneficjenta składana wraz z wnioskiem o płatność końcową</p> <p>Sposób pomiaru: - liczba mieszkańców miejscowości, w której zlokalizowana jest inwestycja wg danych na koniec roku poprzedzającego rok złożenia</p>

				<p>- ankieta monitoringowa beneficjenta na zakończenie projektu. Sposób pomiaru: - każdy obiekt infrastruktury objęty dofinansowaniem liczony jako 1 - każda operacja obejmująca działania w zakresie aktywizowania lokalnych liderów i społeczności liczona jako 1 - każda operacja polegająca na włączeniu społecznym grup w niekorzystnej sytuacji liczona jako 1 Stan początkowy: 0</p>		<p>końcowego wniosku o płatność, wg danych urzędu gminy - liczba uczestników działań realizowanych w danym obiekcie, wg danych z list obecności Stan początkowy: 0</p>
1.2.3.	Lokalne działania prozdrowotne	15	<p>liczba zadań grantowych poprawiających dostęp do usług - 3 szt. liczba zadań grantowych polegających na włączeniu społecznym grup w niekorzystnej sytuacji – 6 szt. liczba zadań grantowych polegających na aktywizowaniu lokalnych liderów i społeczności – 6 szt.</p>	<p>Przewiduje się realizację ok. 3 mniejszych (lokalnych) zadań grantowych dot. nowych usług prozdrowotnych, np. zakupu niezbędnego wyposażenia oraz 6 dot. organizacji wydarzeń o charakterze prozdrowotnym, w tym 6 zawierać będzie działania w zakresie aktywizacji liderów obszaru LGD w prowadzeniu działań prozdrowotnych (edukacyjnych, rekreacyjnych, itp.) oraz 6 zadań włączających grupy w niekorzystnej sytuacji, ułatwiających im udział w życiu społecznym poprzez działania na rzecz ich zdrowia i dobrostanu. Źródło pozyskania danych do pomiaru i częstotliwość: - dane z UM przekazywane LGD o stanie realizacji zadań grantowych na koniec każdego roku - ankieta monitoringowa beneficjenta na zakończenie projektu. Sposób pomiaru: - każde zadanie grantowe obejmujące działania w zakresie aktywizowania lokalnych liderów i społeczności liczone jako 1 - każde zadanie grantowe polegające na włączeniu społecznym grup w niekorzystnej sytuacji liczona jako 1 Stan początkowy: 0</p>	<p>odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury - 900 os. liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego – 120 os. liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych (...) – 120 os.</p>	<p>Z efektów projektów dot. wyposażenia miejsc służących celom prozdrowotnym korzystać będą mogli wszyscy mieszkańcy poszczególnych miejscowości, w których takie miejsca zostaną przygotowane (szacunkowo 300 osób / 1 miejscowość). Dodatkowo, z oferowanych w projektach działań edukacyjnych prozdrowotnych i rekreacyjnych, skorzystają zarówno liderzy lokalni (20 osób x 1 projekt, tj. 6 projektów x 20 os.) oraz grupy w niekorzystnej sytuacji (ok. 20 osób x 6 projektów). Źródło pozyskania danych do pomiaru i częstotliwość: - ankieta monitoringowa beneficjenta składana wraz z wnioskiem o płatność końcową Sposób pomiaru: - liczba mieszkańców miejscowości, w której zlokalizowana jest inwestycja wg danych na koniec roku poprzedzającego rok złożenia końcowego wniosku o płatność, wg danych urzędu gminy - liczba uczestników działań realizowanych w danym obiekcie, wg danych z list obecności - liczba uczestników działań realizowanych w ramach projektu, wg danych z list obecności Stan początkowy: 0</p>

1.3.1.	Rozwój infrastruktury społecznej równych szans	6	liczba wspartych obiektów, w których są świadczone usługi społeczne – 6 szt.	<p>Przewiduje się realizację infrastruktury na potrzeby usług społecznych w 6 lokalizacjach obszaru LGD. Źródło pozyskania danych do pomiaru i częstotliwość: - dane z UM przekazywane LGD o stanie realizacji projektów na koniec każdego roku - ankieta monitoringowa beneficjenta na zakończenie projektu. Sposób pomiaru: - każdy obiekt, w którym świadczone są usługi społeczne liczony jako 1 Stan początkowy: 0</p>	<p>roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych lokali socjalnych - 90 osób / rok</p>	<p>Dzięki inwestycji w 6 obiektów urządzanych na potrzeby usług społecznych, zwiększy się liczba osób korzystających z tej nowej/zmodernizowanej infrastruktury, która będzie służyć głównie grupom w niekorzystnej sytuacji, co przełoży się jednocześnie na dostępność usług tego typu dla mieszkańców LGD PDS. Przyjęto min. 15 osób / 1 lokal. Źródło pozyskania danych do pomiaru i częstotliwość: - ankieta monitoringowa beneficjenta składana wraz z wnioskiem o płatność końcową Sposób pomiaru: - liczba uczestników działań realizowanych w danym obiekcie, wg danych z list obecności Stan początkowy: 0</p>
1.3.2.	Pakiet usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej	10	liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie - 150 os. liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie** – 42 os.	<p>Pakiet usług społecznych zostanie wypracowany przy wsparciu animacyjnym LGD PDS. Zakłada się wystandaryzowany pakiet dostępny na całym obszarze - o minimalnej dostępności dla ok. 150 osób, w tym dla min. 42 osób z niepełnosprawnościami. Liczba osób z niepełnosprawnościami oszacowana na podstawie danych historycznych z działania 6.2. RPO WP 2014-2020 , z których wynika, że 28% osób wspartych to osoby z niepełnosprawnościami. Źródło pozyskania danych do pomiaru i częstotliwość: - dane z UM przekazywane LGD o stanie realizacji projektów na koniec każdego roku Sposób pomiaru: - każda osoba objęta wsparciem w postaci usług świadczonych w społeczności lokalnej w danym projekcie liczona jako 1 os. - każda osoba z niepełnosprawnością objęta projektem liczona jako 1, Stan początkowy: 0</p>	<p>liczba utworzonych miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej – 30 szt.</p>	<p>Przyjęto 10 projektów związanych ze świadczeniem usług w społeczności lokalnej na potrzeby całego obszaru LGD, średnio oferujących po 3 miejsca świadczenia usług, w rozumieniu zgodnym z opisem tego wskaźnika rezultatu dla FEP, jako minimalny, zabezpieczający aktualne potrzeby obszaru i jego mieszkańców (niemal wszystkie gminy LGD PDS). Źródło pozyskania danych do pomiaru i częstotliwość: - ankieta monitoringowa beneficjenta składana wraz z wnioskiem o płatność końcową (wskaźnik mierzony w ciągu 4 tygodni od zakończenia projektu). Sposób pomiaru: - każde nowo utworzone miejsce stacjonarnego świadczenia usług społecznych lub zdrowotnych w społeczności lokalnej jako potencjał danej placówki/ośrodka/mieszkania itp. do świadczenia usług, tj. liczbę osób, które mogą w tym samym momencie jednocześnie skorzystać z oferowanych usług (a nie miejsce jako obiekt, w którym dana usługa jest świadczona). W przypadku wsparcia istniejących wcześniej placówek świadczenia usług do wskaźnika</p>

						zliczane są wyłącznie nowe miejsca utworzone dzięki wsparciu. Stan początkowy: 0
--	--	--	--	--	--	---

Wskaźniki dla celu ogólnego C.2.

Nr	Przedsięwzięcie	szacunkowa liczba projektów	Wskaźniki produktu	Uzasadnienie wyboru wskaźników produktu	Wskaźniki rezultatu	Uzasadnienie wyboru wskaźników rezultatu
Poprawa dobrostanu gospodarki						
2.1.1.	Tworzenie i rozwijanie działalności gospodarczej dla rekreacji i zdrowia	17	liczba operacji polegających na rozwoju lub stworzeniu działalności gospodarczej - 17 szt.	Zakłada się realizację ok. 11 operacji w zakresie zakładania (o szacunkowej wartości 100 tys. zł / 1 operacja) oraz 6 operacji w zakresie rozwoju działalności gospodarczej przez przedsiębiorców z terenu LGD PDS (o szacunkowej wartości 150 tys. zł / 1 operacja). Źródło pozyskania danych do pomiaru i częstotliwość: - dane z UM przekazywane LGD o stanie realizacji projektów na koniec każdego roku Sposób pomiaru: - każda operacja objęta wsparciem liczona jako 1 Stan początkowy: 0	liczba przedsiębiorstw rolnych rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR – 17 przedsiębiorstw nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR – 6 utworzonych miejsc pracy	Przyjęto założenie, iż każdy podmiot rozwijający działalność doprowadzi do utworzenia przynajmniej 1 nowego miejsca pracy (6 projektów w zakresie rozwoju działalności gospodarczej). Przyjęto premiowanie projektów tworzących miejsca pracy w ramach rozwoju działalności gospodarczej. Źródło pozyskania danych do pomiaru i częstotliwość: - ankieta monitoringowa beneficjenta składana wraz z wnioskiem o płatność końcową. Sposób pomiaru: - każde miejsce pracy stworzone w ramach projektu (wg wytycznych adekwatnych dla wskaźnika w PS WPR) liczone jako 1 - każdy wnioskodawca, który uzyska wsparcie liczony jako 1 Stan początkowy: 0
2.2.1.	Budowanie oferty zagród edukacyjnych i gospodarstw agroturystycznych	7	liczba operacji polegających na rozwoju oferty gospodarstwa rolnego - 7 szt.	Każdy wsparty projekt dotyczyć będzie rozwijania oferty w formie stworzenia lub podniesienia standardu gospodarstwa agroturystycznego albo stworzenia zagrody edukacyjnej. Źródło pozyskania danych do pomiaru i częstotliwość:	liczba przedsiębiorstw rolnych rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR – 7 przedsiębiorstw	Każdy wsparty projekt dotyczący tworzenia lub rozwijania gospodarstw agroturystycznych czy zagród edukacyjnych doprowadzi do rozwoju oferty małych gospodarstw rolnych i zwiększenia ich przychodów. Źródło pozyskania danych do pomiaru i częstotliwość: - dane z UM przekazywane LGD o stanie realizacji projektów na koniec każdego roku.

				<p>- dane z UM przekazywane LGD o stanie realizacji projektów na koniec każdego roku</p> <p>Sposób pomiaru:</p> <p>- każda operacja objęta wsparciem liczona jako 1</p> <p>Stan początkowy: 0</p>		<p>Sposób pomiaru:</p> <p>- każdy wnioskodawca objęty wsparciem liczony jako 1.</p> <p>Stan początkowy: 0</p>
2.2.2.	Wsparcie rozwoju oferty agroturystycznej i zagród edukacyjnych	2	liczba operacji polegających na aktywizowaniu lokalnych liderów - 2 szt.	<p>Działania przewidziane po stronie LGD PDS skierowane będą do zidentyfikowanych liderów lokalnych, zainteresowanych rozwijaniem oferty swoich małych gospodarstw rolnych w formach przewidzianych w ramach LSR (agroturystyka lub zagroda edukacyjna) i przewiduje się jeden projekt dotyczący tworzenia komplementarnej oferty sieci gospodarstw i zagród z terenu LGD oraz wzmocnienia kompetencji osób prowadzących te gospodarstwa oraz drugi projekt wspierający rozwój tej grupy podmiotów w formie sieciowej i ich włączanie do innych zadań w ramach budowania wspólnej oferty turystycznej i wspierania rozwoju produktów lokalnych.</p> <p>Źródło pozyskania danych do pomiaru i częstotliwość:</p> <p>- sprawozdanie LGD/wniosek o płatność</p> <p>Sposób pomiaru:</p> <p>- każda operacja objęta wsparciem liczona jako 1</p> <p>Stan początkowy: 0</p>	liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych - 100 osób	<p>W każdym z projektów po ok. 50 osób zostanie objętych działaniami edukacyjno-warsztatowymi z terenu LGD PDS.</p> <p>Źródło pozyskania danych do pomiaru i częstotliwość:</p> <p>- ankieta monitoringowa beneficjenta składana wraz z wnioskiem o płatność końcową</p> <p>Sposób pomiaru:</p> <p>- każdy uczestnik działań objętych projektem wg list obecności liczony jako 1</p> <p>Stan początkowy: 0</p>
2.3.1.	Rozwój oferty gospodarczej na szlakach tematycznych	14	liczba operacji polegających na rozwoju lub stworzeniu działalności gospodarczej – 14 szt.	<p>Zakłada się realizację ok. 14 operacji w zakresie głównie zakładania działalności gospodarczej przez mieszkańców (ale też bez wykluczania rozwoju przedsiębiorców) z terenu LGD PDS (o szacunkowej wartości 100 tys. zł / 1operacja) w zakresach zbieżnych z koncepcją szlaków określonych w ramach LSR i wypracowanych w projekcie własnym LGD PDS w sposób partycypacyjny.</p>	liczba przedsiębiorstw rolnych rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR – 14 przedsiębiorstw	<p>Przyjęto założenie, iż każdy podmiot zakładający lub rozwijający realizować będzie wskaźnik.</p> <p>Źródło pozyskania danych do pomiaru i częstotliwość:</p> <p>- ankieta monitoringowa beneficjenta składana wraz z wnioskiem o płatność końcową.</p> <p>Sposób pomiaru:</p> <p>- każdy wnioskodawca, który uzyska wsparcie liczony jako 1</p> <p>Stan początkowy: 0</p>

				<p>Źródło pozyskania danych do pomiaru i częstotliwość: - dane z UM przekazywane LGD o stanie realizacji projektów na koniec każdego roku</p> <p>Sposób pomiaru: - każda operacja objęta wsparciem liczona jako 1</p> <p>Stan początkowy: 0</p>		
2.3.2.	Rozwój głównych szlaków tematycznych	3	<p>liczba operacji na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego - 1 szt.</p> <p>liczba operacji poprawiających dostęp do usług - 1 szt.</p> <p>liczba operacji polegających na włączeniu społecznym grup w niekorzystnej sytuacji - 1 szt.</p>	<p>Na szlakach tematycznych planowanych do realizacji zakłada się stworzenie głównej atrakcji (o zasięgu ponadlokalnym) w oparciu o lokalne dziedzictwo (głównie kulturowe). Może to być forma obiektu, miejsca, wydarzenia, oferty. W tym celu przewidziano 3 operacje, w tym 1 dot. poprawy dostępu do usług oraz 1 umożliwiające włączenie społeczne grup w niekorzystnej sytuacji (np. dostosowujące do potrzeb osób z niepełnosprawnościami) i 1 na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego.</p> <p>Źródło pozyskania danych do pomiaru i częstotliwość: - dane z UM przekazywane LGD o stanie realizacji projektów na koniec każdego roku</p> <p>Sposób pomiaru: - każda operacja objęta wsparciem danego typu liczona jako 1</p> <p>Stan początkowy: 0</p>	<p>odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury (liczba osób) - 900 os.</p> <p>liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego - 20 os.</p>	<p>Z efektów każdego projektu korzystać będzie mogła cała społeczność miejscowości (szacunkowo 300 os. / 1 miejscowość). W jednym z projektu przewidziano elementy włączające społecznie grupy w niekorzystnej sytuacji w liczbie 20 os.</p> <p>Źródło pozyskania danych do pomiaru i częstotliwość: - ankieta monitoringowa beneficjenta składana wraz z wnioskiem o płatność końcową.</p> <p>Sposób pomiaru: - liczba mieszkańców miejscowości, w której zlokalizowana jest inwestycja wg danych na koniec roku poprzedzającego rok złożenia końcowego wniosku o płatność, wg danych urzędu gminy.</p> <p>- liczba uczestników działań polegających na włączeniu społecznym, wg danych z list obecności.</p> <p>Stan początkowy: 0</p>
2.3.3.	Działania lokalne na szlakach tematycznych	6	<p>liczba zadań grantowych na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego - 3 szt.</p> <p>liczba zadań grantowych poprawiających dostęp do usług - 2 szt.</p> <p>liczba zadań grantowych polegających na włączeniu</p>	<p>W przedsięwzięciu przewiduje się wsparcie stworzenia oferty szlaków tematycznych w oparciu o drobne inicjatywy lokalnych społeczności. Będą to ok. 3 zadania grantowe na rzecz dziedzictwa kulturowego, 2 poprawiające dostęp do usług oraz 1 włączające osoby w niekorzystnej sytuacji.</p>	<p>odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury (liczba osób) - 120 os.</p> <p>liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego – 20 os.</p>	<p>Zadania tworzące ofertę szlaków tematycznych w oparciu o drobne inicjatywy lokalnych społeczności - w sumie ok. 6 operacji - zwiększą odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury na rzecz dziedzictwa kulturowego (6 projektów x ok. 20 os.) oraz dodatkowo 20 os. w niekorzystnej sytuacji objętych zostanie działaniami na rzecz ich</p>

			społecznym grup w niekorzystnej sytuacji - 1 szt.	<p>Źródło pozyskania danych do pomiaru i częstotliwość:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dane z UM przekazywane LGD o stanie realizacji zadań grantowych na koniec każdego roku <p>Sposób pomiaru:</p> <ul style="list-style-type: none"> - każde zadanie grantowe objęte wsparciem danego typu liczone jako 1 <p>Stan początkowy: 0</p>		<p>włączenia społecznego przewidzianymi w tych projektach.</p> <p>Źródło pozyskania danych do pomiaru i częstotliwość:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ankieta monitoringowa beneficjenta składana wraz z wnioskiem o płatność końcową. <p>Sposób pomiaru:</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba mieszkańców miejscowości, korzystających z infrastruktury objętej wsparciem wg list odwiedzających, - liczba uczestników działań polegających na włączeniu społecznym, wg danych z list obecności. <p>Stan początkowy: 0</p>
2.3.4.	Sieciowanie szlaków tematycznych	2	liczba operacji polegających na aktywizowaniu lokalnych liderów - 2 szt.	<p>Działania przewidziane po stronie LGD PDS skierowane będą do zidentyfikowanych liderów lokalnych, zainteresowanych rozwijaniem oferty szlaków tematycznych przewidzianych w ramach LSR (wielokulturowy, herstorii, szlaki konne) i przewiduje się jeden projekt dotyczący tworzenia komplementarnej oferty punktów na każdym ze szlaków z terenu LGD oraz wzmocnienia kompetencji osób prowadzących tj. liderów organizacji/podmiotów reprezentujących punkty szlaku. Dodatkowo przewidziano 1 projekt wspierający rozwój kompetencji tej grupy podmiotów w formie sieciowej i ich włączanie do innych zadań w ramach budowania wspólnej oferty turystycznej i wspierania rozwoju produktów lokalnych.</p> <p>Źródło pozyskania danych do pomiaru i częstotliwość:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sprawozdanie LGD/wniosek o płatność <p>Sposób pomiaru:</p> <ul style="list-style-type: none"> - każda operacja objęta wsparciem liczona jako 1 <p>Stan początkowy: 0</p>	liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych (...) - 100 os.	<p>W każdym z projektów po ok. 50 osób z terenu LGD PDS zostanie objętych działaniami edukacyjno-warsztatowymi dotyczącymi działań na szlakach i oferty jaką mają one tworzyć.</p> <p>Źródło pozyskania danych do pomiaru i częstotliwość:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ankieta monitoringowa beneficjenta składana wraz z wnioskiem o płatność końcową. <p>Sposób pomiaru:</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba uczestników działań objętych projektem, wg danych z list obecności <p>Stan początkowy: 0</p>

2.4.1.	Infrastruktura publiczna dla turystyki	6	<p>liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem (szt.) - 5 długość wspartych szlaków turystycznych (km) - 30</p>	<p>Założono dofinansowanie dla 4 kąpielisk oraz singletrack lub infrastrukturę pod caravaning oraz 3 odcinki szlaków - w tym szlaki konne oraz szlak rowerowy. Źródło pozyskania danych do pomiaru i częstotliwość: - dane z UM przekazywane LGD o stanie realizacji projektów na koniec każdego roku - ankieta monitoringowa beneficjenta na zakończenie projektu Sposób pomiaru: - każdy obiekt objęty wsparciem liczony jako 1 - każdy odcinek szlaku turystycznego zgodnie z dokumentami z realizacji inwestycji liczony jak 1 Stan początkowy: 0</p>	<p>liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem - 800 osób / rok</p>	<p>Łącznie obiekty sfinansowane w ramach przedsięwzięcia odwiedzi 100 os. / 1 rok / 1 projekt, tj. łącznie 800 osób/ 1 rok. Źródło pozyskania danych do pomiaru i częstotliwość: - ankieta monitoringowa beneficjenta składana wraz z wnioskiem o płatność końcową. Sposób pomiaru: - liczba osób korzystających z infrastruktury objętej wsparciem wg szacunków beneficjentów. Stan początkowy: 0</p>
--------	--	---	--	--	--	---

Wskaźniki dla celu ogólnego C.3.

Nr	Przedsięwzięcie	szacunkowa liczba projektów	Wskaźniki produktu	Uzasadnienie wyboru wskaźników produktu	Wskaźniki rezultatu	Uzasadnienie wyboru wskaźników rezultatu
Poprawa dobrostanu środowiska						
3.1.1.	Zachowanie bioróżnorodności w lokalnych ekosystemach	4	zielona infrastruktura objęta wsparciem do celów innych niż przystosowanie się do zmian klimatu (ha) – 0,4 ha	<p>W ramach przedsięwzięcia przewiduje się realizację głównie zadań związanych z ochroną ekosystemów jezior (3 szt.) oraz zieloną infrastrukturą. Przyjęto 3 lokalizacje przy jeziorach oraz 1 inna lokalizacja o łącznej powierzchni 0,4 ha (po 0,1 ha w każdej lokalizacji). Źródło pozyskania danych do pomiaru i częstotliwość:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dane z UM przekazywane LGD o stanie realizacji projektów na koniec każdego roku - ankieta monitoringowa beneficjenta na zakończenie projektu <p>Sposób pomiaru:</p> <ul style="list-style-type: none"> - powierzchnia nowo wybudowanej lub znacznie zmodernizowanej zielonej infrastruktury do celów innych niż przystosowanie się do zmian klimatu wg pomiaru na zakończenie inwestycji <p>Stan początkowy: 0</p>	ludność mająca dostęp do nowej lub udoskonalonej zielonej infrastruktury – 200 os.	<p>Projekty zwiększą dostęp mieszkańców do nowej lub udoskonalonej w ramach projektów zielonej infrastruktury. Przyjęto szacunek na poziomie 50 osób w każdej lokalizacji (50 osób x 4 = 200 osób)</p> <p>Źródło pozyskania danych do pomiaru i częstotliwość:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ankieta monitoringowa beneficjenta składana wraz z wnioskiem o płatność końcową. <p>Sposób pomiaru:</p> <ul style="list-style-type: none"> - szacunkowa liczba ludności mieszkająca w promieniu 2 km od nowo wybudowanej lub znacznie zmodernizowanej publicznej zielonej infrastruktury wspieranej w ramach projektów. <p>Stan początkowy: 0</p>
3.2.1.	Wzmocnienie działań na rzecz wykorzystania Odnawialnych Źródeł Energii	14	pojemność magazynów energii elektrycznej (MWh) - 14 magazynów x 45 kWh = 0,63 MWh	<p>Przedsięwzięcie doprowadzi do wyposażenia instalacji fotowoltaicznych w 14 magazynów energii w obiektach użyteczności publicznej - przejęto w założeniu średnią pojemność pojedynczego magazynu na poziomie 45 kWh.</p> <p>Źródło pozyskania danych do pomiaru i częstotliwość:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dane z UM przekazywane LGD o stanie realizacji projektów na koniec każdego roku - ankieta monitoringowa beneficjenta na zakończenie projektu <p>Sposób pomiaru:</p>	liczba osób korzystających z obiektów, w których zainstalowano magazyny energii - 4200 os.	<p>Łączna szacunkowa liczba osób korzystających z obiektów, w których zainstalowano magazyny energii wyniesie 4.200 osób (14 x 300 os.)</p> <p>Źródło pozyskania danych do pomiaru i częstotliwość:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ankieta monitoringowa beneficjenta składana wraz z wnioskiem o płatność końcową. <p>Sposób pomiaru:</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba mieszkańców miejscowości, w której zlokalizowana jest inwestycja wg danych na koniec roku poprzedzającego rok złożenia końcowego wniosku płatność, wg danych urzędu gminy. <p>Stan początkowy: 0</p>

				- pojemność każdego magazynu objętego wsparciem zgodnie z dokumentami z realizacji inwestycji Stan początkowy: 0		
3.3.1.	Animowanie realizacji ekoprojektów w przestrzeni LGD	1	liczba operacji podnoszących świadomość ekologiczną mieszkańców – 1 operacja	Przedsięwzięcie stymulować będzie powstawanie innowacyjnych ekoprojektów poprzez pracę koncepcyjną i projektową we współpracy z architektami nad ciekawymi sposobami wdrożenia innowacyjnych dla obszarów wiejskich LGD projektów proekologicznych. W wyniku projektu powstaną modelowe projekty zagospodarowania terenu czy inwestycji w przestrzeń dotyczące błękitno-zielonej infrastruktury, które będą mogły być wykorzystane przez beneficjentów w ich własnych projektach dla konkretnych lokalizacji. Źródło pozyskania danych do pomiaru i częstotliwość: - dane LGD – sprawozdanie/wniosek o płatność Sposób pomiaru: - każda operacja objęta wsparciem liczona jako 1 Stan początkowy: 0	liczba operacji przyczyniających się do realizacji na obszarach wiejskich celów w zakresie zrównoważenia środowiskowego oraz osiągnięcia celów w dziedzinie łagodzenia klimatu i przystosowywania się do niej – 1 operacja	Pojedynczy modelowy projekt będzie wpływał na także inne inwestycje - w szczególności te objęte wsparciem w przedsięwzięciu 3.2.3. Źródło pozyskania danych do pomiaru i częstotliwość: - dane LGD – sprawozdanie/wniosek o płatność. Sposób pomiaru: - każda operacja objęta wsparciem liczona jako 1. Stan początkowy: 0
3.3.2.	Wsparcie realizacji ekoprojektów w przestrzeni LGD	14	liczba innowacyjnych inwestycji proekologicznych – 6 szt. liczba zadań grantowych podnoszących świadomość ekologiczną mieszkańców – 8 szt.	Przedsięwzięcie uwzględni 6 zadań grantowych o charakterze inwestycyjnym oraz 8 o charakterze nieinwestycyjnym, podnoszących świadomość ekologiczną mieszkańców obszaru LGD i wpływających na ich proekologiczne postawy.	liczba operacji przyczyniających się do realizacji na obszarach wiejskich celów w zakresie zrównoważenia środowiskowego oraz osiągnięcia celów w dziedzinie	Wszystkie operacje przyczynią się do celów zrównoważenia środowiskowego oraz celów w dziedzinie łagodzenia klimatu i przystosowywania się do niej. Źródło pozyskania danych do pomiaru i częstotliwość:

			<p>Źródło pozyskania danych do pomiaru i częstotliwość:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dane z UM przekazywane LGD o stanie realizacji zadań grantowych na koniec każdego roku - ankieta monitoringowa beneficjenta na zakończenie projektu <p>Sposób pomiaru:</p> <ul style="list-style-type: none"> - każdy obiekt objęty wsparciem liczony jako 1 - każde zadanie grantowe w danym zakresie liczona jako 1 <p>Stan początkowy: 0</p>	<p>łagodzenia klimatu i przystosowywania się do niej – 14 operacji</p>	<p>- dane z UM przekazywane LGD o stanie realizacji projektów na koniec każdego roku.</p> <p>Sposób pomiaru:</p> <ul style="list-style-type: none"> - każda operacja objęta wsparciem liczona jako 1. <p>Stan początkowy: 0</p>
--	--	--	--	--	--

Rozdział VII Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

7.1. Ogólna charakterystyka wewnętrznej organizacji LGD i sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru

Do końca każdego roku kalendarzowego LGD PDS podawać będzie do publicznej wiadomości informację o planowanym na kolejny rok harmonogramie naboru wniosków, oraz o jego aktualizacji w kwartalnych odstępach czasu.

LGD PDS dysponuje Regulaminem Rady LGD PDS jako organu decyzyjnego oraz Polityką Bezpieczeństwa w zakresie Ochrony Danych Osobowych. Wszystkie dokumenty i procedury są zgodne z przepisami prawa oraz ze Statutem LGD. Regulamin Rady określa główne założenia dotyczące podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji i sposób organizacji pracy organu, jednakże zakłada się jego aktualizację po podpisaniu umowy ramowej. W terminie 60 dni od dnia jej zawarcia, poza aktualizacją Regulaminu Rady LGD PDS opracuje również:

1. procedury wyboru i oceny operacji w ramach LSR,
2. procedury ustalania niebudzących wątpliwości interpretacyjnych kryteriów wyboru operacji,
3. procedury wyboru i oceny grantobiorców uwzględniających kryteria wyboru w ramach projektów grantowych, niebudzący wątpliwości interpretacyjnych szczegółowy opis, wyjaśniający ich znaczenie oraz sposób oceny wraz z procedurą ustalania lub zmiany tych kryteriów.

Celem wszystkich ww. oraz poniżej opisanych dokumentów jest:

- zapewnienie jak najlepszego wyboru tych projektów, które najpełniej realizować będą zamierzone w niej cele i prowadzić będą do opartego na zaangażowaniu mieszkańców rozwoju obszaru LGD PDS,
- zapewnienie sprawnej, przejrzystej i sprawiedliwej dystrybucji środków przeznaczonych na finansowanie LSR, w tym zapewnienie parytetu w poszczególnych głosowaniach organu decyzyjnego, gwarantującego, że co najmniej 50% głosów podczas dokonywania wyboru wniosków do dofinansowania, pochodzi od członków, którzy nie są przedstawicielami sektora publicznego oraz zapewnienie braku dominacji w organie decyzyjnym przez jakąkolwiek grupę interesów oraz określenie zasad zachowania bezstronności w ocenie,
- zapewnienie sprawnej organizacji naborów wniosków oraz ich obsługi,
- stworzenie przejrzystego podziału zadań i odpowiedzialności poszczególnych organów LGD w procesie oceny,
- opisanie sposobu oceny zgodności operacji z LSR i wyboru operacji do dofinansowania, w tym: sformułowanie mierzalnych i zrozumiałych kryteriów oceny i wyboru operacji, a w przypadku kryteriów jakościowych rankingujących, opisanie podejścia do oceny tego kryterium, zapewnienie stosowania tych samych kryteriów w całym procesie wyboru w ramach danego naboru.

Ww. procedury wyboru operacji zawierać będą następujące informacje:

- zasady ogłaszania naborów wniosków,
- opis procesu oceny uwzględniający ocenę formalną wniosków i ocenę spełnienia kryteriów dostępu, ocenę pod kątem spełnienia kryteriów rankingujących,
- kryteria stosowane na każdym etapie oceny niebudzące wątpliwości interpretacyjnych, wraz z ich objaśnieniem oraz zasadami podejmowania decyzji o stopniu spełnienia każdego kryterium,
- zasady ustalania kwoty wsparcia,
- zasady ustalania listy rankingowej oraz sposobu podejmowania decyzji o kolejności operacji na liście, w tym zasady podejmowania decyzji w przypadku identycznej liczby przyznanych punktów,
- zasady organizacji procesu oceny, w tym zasady zachowania bezstronności członków organu decyzyjnego,
- zasady odwołania od decyzji Rady,
- zasady powiadamiania wnioskodawców o wynikach i przysługujących im prawach (określenie możliwości wniesienia skutecznego protestu),
- zasady publikacji informacji o wynikach poszczególnych etapów oceny oraz publikacji protokołów z posiedzeń organu decyzyjnego,
- wzory stosowanych dokumentów (np. deklaracja bezstronności członka Rady, wzory kart oceny dla każdego etapu, wzory list, itp.),

W przypadku procedur dla grantów dodatkowo obejmować będą zasady zawierania umów oraz monitorowania i rozliczania grantów.

Dokumenty te zostaną opracowane przez zespół roboczy złożony z pracowników biura LGD, członków Zarządu, reprezentanta/ów Rady LGD PDS oraz reprezentanta/ów Walnego Zebrania Delegatów. Dokumenty te poddane zostaną procesowi konsultacji społecznych, poprzez ich upublicznienie na stronie internetowej wraz z formularzem zgłaszania uwag. Po konsultacjach społecznych, LGD PDS opublikuje także informację o uwzględnieniu zgłoszonych uwag lub ich odrzuceniu, z tym, że w przypadku odrzucenia uwagi, informacja ta zawierać będzie także uzasadnienie odrzucenia. Dokumenty będą uchwalane przez Zebranie Delegatów.

Założenia zasad wyboru i oceny operacji, w tym proponowane ważniejsze założenia dotyczące kryteriów rankingujących, zostały opracowane w wyniku uspołecznionego procesu – podczas warsztatów strategicznych, a następnie poddane konsultacjom w drodze elektronicznej i zostały już uwzględnione w niniejszej strategii.

Opierając się na dotychczasowych doświadczeniach oraz wynikach przeprowadzonych wywiadów z mieszkańcami, LGD PDS przyjmuje następujące limity wsparcia na operacje konkretnego typu:

- wysokość wsparcia przyznawanego w ramach LSR na podejmowanie działalności gospodarczej wynosi maksymalnie 100 tys. zł,
- wysokość wsparcia przyznawanego w ramach LSR na rozwój działalności gospodarczej wynosi maksymalnie 150 tys. zł,
- wysokość wsparcia na rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych (gospodarstw agroturystycznych i zagród edukacyjnych) wynosi maksymalnie 100 tys. zł.

Intensywność pomocy dla danej kategorii beneficjenta będzie zgodna z wytyczną MRiRW w zakresie wdrażania LSR.

Ponadto, LGD planuje określić w kryteriach obowiązujących dla przedsięwzięć maksymalną wysokość wsparcia dla pozostałych przedsięwzięć, w których wytyczną jest szacowana średnia wielkość wsparcia dla projektu. Do jej ustalenia przyczyniły się wyniki konsultacji społecznych, zarówno warsztatów strategicznych, podczas których wypracowano podstawowe założenia udzielania wsparcia dla poszczególnych typów projektów, jak również przy uwzględnieniu zmian zgłoszonych podczas późniejszego etapu konsultacji (np. z przedstawicielami samorządów lokalnych w odniesieniu do wsparcia dla projektów inwestycyjnych w SCA, czy projektów w infrastrukturę rekreacyjną i prozdrowotną, dla której wnioskowano o podniesienie pierwotnej propozycji z poziomu 100 tys. zł do 300 tys. zł).

W terminie 60 dni od podpisania umowy LGD PDS wypracuje szczegółowe kryteria oceny, kierując się następującymi zasadami:

- kryteria odpowiadać będą jednocześnie założeniom LSR i zewnętrznych programów,
- Zarząd LGD PDS oświadcza, iż projekty wskazane z niemniejszej strategii będą wybierane zgodnie z zasadami i warunkami obowiązującymi dla EFS+ i EFRR, a także, że premiowane będą projekty wpisujące się w Inicjatywę „Nowy Europejski Bauhaus” (NEB) - w tym celu przy zasadach weryfikacji wniosków uwzględnione będą kryteria wskazane z Funduszach Europejskich dla Pomorza, a także ustalone będą premie punktowe za spełnienie głównych obszarów NEB: powrotu do natury (premiowanie wykorzystania lokalnych zasobów, rozwiązań proekologicznych), odzyskanie poczucia przynależności oraz nadanie priorytetu miejscom i osobom, które tego najbardziej potrzebują (kryteria związane z włączeniem grup w niekorzystnej sytuacji, osób młodych i kobiet, ocena innowacyjności ze względu na oddziaływanie terytorialne lub wdrażanie nowych funkcji i oddziaływanie na nowe grupy odbiorców).

W procesie tworzenia ostatecznej wersji kryteriów biuro LGD PDS przeprowadzi:

- badanie otoczenia prawnego związanego z funkcjonowaniem LGD i wdrażaniem LSR (w tym przyjęte przez MRiRW „Wytyczne szczegółowe w zakresie przyznawania, wypłaty i zwrotu pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 dla interwencji I.13.1 LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)” oraz zapisy „Szczegółowego opisu priorytetów dla programu Fundusze Europejskie dla Pomorza” dla zapewnienia zgodności procedur i kryteriów z dokumentami regulującymi sposób wdrażania poszczególnych przedsięwzięć,
- analizę powiązania proponowanych kryteriów wyboru z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami,
- analizę potencjalnych skutków proponowanych zmian.

W trakcie wdrażania LSR, LGD PDS przeprowadzać będzie również analizę postępu we wdrażaniu LSR, która stanowić będzie podstawę oceny możliwości i potrzeby wprowadzenia zmian w dotychczasowych zapisach dotyczących oceny operacji i kryteriów, aby skuteczniej prowadzić proces wyboru.

Ww. dokumenty zostaną przekazane do Zarządu Województwa w celu zatwierdzenia i w razie potrzeby, uzupełnione o jego wskazówki. O konieczności ponownego uchwalenia dokumentów przez Zebranie Delegatów zdecyduje Zarząd LGD PDS (w przypadku uzupełnień redakcyjnych czy formalnych nie zakłada się takiej konieczności, zaś w przypadku ingerencji o istotnym znaczeniu – jak np. w przypadku zapisów ingerujących w znaczenie kryteriów oceny, zakłada się ponowne ich uchwalenie przez Zebranie Delegatów).

Ponadto LGD PDS stosować będzie procedury wyboru operacji grantowych i konkursowych finansowanych ze środków EFRR i EFS+ zgodnie z obowiązującymi przepisami w tym zakresie, oraz wytycznymi obowiązującymi dla programu Fundusze Europejskie dla Pomorza. W razie potrzeby, dla tego typu operacji również zostaną opracowane niezbędne dokumenty wynikające z tych przepisów i wytycznych.

Z chwilą ogłoszenia naboru wniosków, LGD podawać będzie do publicznej wiadomości Regulamin naboru wniosków o udzielenie wsparcia, po uprzednim jego uzgodnieniu z Zarządem Województwa, zgodnie z ustawą o RLKS. Regulamin zawierać będzie wszystkie niezbędne do ubiegania się o pomoc informacje, w tym:

- o wnioskodawcach, którzy mogą ubiegać się o wsparcie oraz zakresie operacji możliwych do dofinansowania,
- wysokości możliwego do pozyskania wsparcia,
- wielkości środków przeznaczonych na dany nabór,
- wymaganych wskaźnikach realizacji operacji,
- o terminie i sposobie składania wniosków o wsparcie,
- o sposobie prowadzenia procesu oceny, zgodnym z ww. procedurami oraz kryteriami,
- o możliwości odwołania od wyników oceny.

Przed oraz w trakcie trwania naboru wniosków biuro LGD prowadzić będzie działania komunikacyjne skierowane do mieszkańców, w tym w szczególności do potencjalnych beneficjentów. Jednym z ważniejszych zadań biura LGD będzie prowadzenie spotkań informacyjnych i doradztwa w zakresie zbieżnym z planowanym naborem wniosków. LGD zapewni prowadzenie bieżącej ewidencji prowadzonego doradztwa, zawierającej dane niezbędne do identyfikacji programu oraz naboru.

LGD PDS publikować będzie na bieżąco informacje o wynikach oceny na poszczególnych jej etapach na swojej stronie internetowej w miejscu przeznaczonym dla danego naboru wniosków, przestrzegając przepisów o RODO.

Dodatkowo, LGD opublikuje na stronie internetowej wytyczne dotyczące komunikacji w projektach dla Wnioskodawców oraz formularz ankiety monitorującej na potrzeby monitorowania wdrażania LSR (najpóźniej w dniu ogłoszenia pierwszego naboru wniosków).

7.2. Sposoby uwzględnienia innowacyjności i inkluzywności w kryteriach wyboru operacji, ich definicje oraz kryteria oceny

Przez **innowacyjność** LGD PDS rozumie wdrożenie nowego na danym obszarze lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych. Innowacyjność w LSR ma charakter głównie terytorialny - ocena innowacyjności ze względu na oddziaływanie terytorialne lub produktowy - wdrażanie nowych produktów, usług lub nadawanie miejscom/obiektom nowych funkcji, a także charakter związany z oddziaływaniem na nowe grupy odbiorców).

W ramach LSR innowacyjność jest respektowana na poziomie LGD PDS poprzez:

- wyodrębnienie przedsięwzięć, które przez swój zakres stwarzają większy potencjał do osiągnięcia innowacyjności, jak np.:
 - SCA, których wsparcie jest pomyślane szeroko – od stworzenia standardów funkcjonowania i ich dbania o ich przestrzeganie, poprzez działania sieciujące i oparte na wspólnej identyfikacji, do wsparcia w postaci różnych instrumentów finansowych dla zapewnienia adekwatności oferty LGD dla SCA w zależności od ich stopnia rozwoju,
 - oferta gospodarcza prozdrowotna – ukierunkowanie wsparcia na działalność służącą zarówno mieszkańcom jak i tworząc turystom ciekawą i potrzebną ofertę, spójną z charakterem atrakcyjnego przyrodniczo i krajobrazowo obszaru,

- zagrody edukacyjne – włączenie tego zakresu z uwagi na istnienie tylko 1 zagrody edukacyjnej na obszarze LGD,
 - szlaki tematyczne – od stworzenia koncepcji w sposób partycypacyjny, wspólne budowanie poszczególnych elementów szlaku wykorzystując w sposób nowy potencjał lokalnego dziedzictwa kulturowego, historycznego, społecznego i przyrodniczego,
 - innowacyjne ekoprojekty - od stworzenia modelowych projektów innowacyjnej dla wiejskiego terenu błękitno-zielonej infrastruktury, po finansowanie projektów wykorzystujących te modelowe rozwiązania,
- poprzez stosowanie kryterium innowacyjności jako premiującego w wybranych przedsięwzięciach (w oparciu o ww. definicję i ocenę skali terytorialnej innowacyjności).

Przez **inkluzywność** rozumie się włączanie jak najszerszej grupy osób w działania w ramach realizowanych przedsięwzięć - jednostek, grup czy kategorii społecznych (np. osób z niepełnosprawnościami). Założeniem LSR jest umożliwienie zidentyfikowanym grupom wtórnej socjalizacji, odzyskiwania znaczenia w społeczeństwie celem ograniczenia liczby osób i rodzin funkcjonujących na marginesie życia społecznego lub poza nim, z powodu wykluczenia lub zagrożenia wykluczeniem, umożliwienie im powrotu do społeczeństwa, udziału w życiu społecznym, zawodowym, rodzinnym, towarzyskim, kulturalnym i politycznym.

W ramach LSR inkluzywność jest respektowana na poziomie LGD PDS poprzez:

- wybór do realizacji w ramach LSR przedsięwzięć, które przez swój zakres i skalę oddziaływania stwarzają większy potencjał do włączania szerokiej społeczności lokalnej w ich realizację, tj. działania koncentrujące się na Społecznych Centrach Aktywności, działania wokół prozdrowotnego stylu życia, infrastruktura i usługi społeczne, działania związane z rozwojem gospodarstw agroturystycznych i zagród edukacyjnych, działania związane z realizacją szlaków tematycznych (w tym szlak tematyczny wielokulturowy, czy szlak herstorii uwzględniający potrzeby i dokonania kobiet obszaru LGD),
- stworzenie szerokiej przestrzeni do działania w ramach LSR dla organizacji pozarządowych znającym doskonale potrzeby społeczności lokalnej w tym potrzeby osób z grona marginalizowanych,
- kierowanie do odbiorców zrozumiałej komunikacji przy użyciu niedyskryminującego języka, wprowadzeniu odpowiedniego standardu dostępności strony internetowej (WCAG), zapewnienie dostępności biura LGD dla osób z niepełnosprawnościami, zapewnienie możliwości udziału w spotkaniach dla mieszkańców zarówno w formie bezpośredniej (z zapewnieniem dostępność sali), jak i zdalnej,
- zdefiniowanie grup w niekorzystnej sytuacji na obszarze LGD i zapewnienie im preferencji w korzystaniu z dofinansowania,
- poprzez stosowanie kryterium inkluzywności jako premiującego w przedsięwzięciach, z efektów których osoby z grup marginalizowanych będą mogły swobodnie i w większym stopniu niż dotychczas korzystać.

Wybrane przedsięwzięcia, w których zastosowane zostaną kryteria innowacyjności i inkluzywności.

Przedsięwzięcia w ramach C.1 Poprawa dobrostanu społeczności i człowieka		sposób ujęcia zagadnienia: Inkluzywność	sposób ujęcia zagadnienia: Innowacyjność
P.1.1.1.	Rozwój Społecznych Centrów Aktywności	kryterium rankingujące: preferencje dla projektów włączających grupy w niekorzystnej sytuacji (przynajmniej 30% środków skierowana na działania umożliwiające włączenie)	kryterium dostępu: spełnienie standardu określonego przez LGD standardu SCA kryterium rankingujące: innowacyjność terytorialna - preferencje dla lokalizacji dotychczas nie funkcjonujących w sieci SCA
P.1.1.2.	Wspieranie lokalnych działań Społecznych Centrów Aktywności	kryterium rankingujące: preferencje dla projektów włączających grupy w niekorzystnej sytuacji (przynajmniej 10% środków skierowana na działania umożliwiające włączenie)	kryterium dostępu: spełnienie standardu określonego przez LGD standardu SCA kryterium rankingujące: preferencje dla operacji o charakterze innowacyjnym w skali lokalnej
P.1.1.3.	Sieciowanie Społecznych Centrów Aktywności	zapewnienie dostępności działań edukacyjnych dla osób w niekorzystnej sytuacji uwzględnienie potrzeb osób w niekorzystnej sytuacji w standardach funkcjonowania SCA	-
P.1.2.1.	Przestrzeń publiczna dla rekreacji i zdrowia	kryterium rankingujące: preferencje dla projektów włączających grupy w niekorzystnej sytuacji (przynajmniej 10% środków skierowana na działania umożliwiające włączenie)	-

P.1.2.2.	Ponadlokalne działania prozdrowotne	kryterium rankingujące: preferencje dla projektów włączających grupy w niekorzystnej sytuacji (przynajmniej 10% środków skierowana na działania umożliwiające włączenie)	-
P.1.2.3.	Lokalne działania prozdrowotne	kryterium rankingujące: preferencje dla projektów włączających grupy w niekorzystnej sytuacji (przynajmniej 10% środków skierowana na działania umożliwiające włączenie)	-
P.1.3.1.	Rozwój infrastruktury społecznej równych szans	kryterium rankingujące: preferencje dla projektów włączających grupy w niekorzystnej sytuacji (przynajmniej 30% środków skierowana na działania umożliwiające włączenie)	kryterium rankingujące: preferencje dla operacji o charakterze innowacyjnym w skali lokalnej
P.1.3.2.	Pakiet usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej	kryterium dopuszczające: organizacje pozarządowe jako realizatorzy	kryterium rankingujące: preferencje dla operacji o charakterze innowacyjnym w skali lokalnej
Przedsięwzięcia w ramach C.2 Poprawa dobrostanu gospodarki lokalnej		sposób ujęcia zagadnienia: Inkluzyność	sposób ujęcia zagadnienia: Innowacyjność
P.2.1.1.	Tworzenie i rozwijanie działalności gospodarczej dla rekreacji i zdrowia	kryterium rankingujące: preferencje dla operacji realizowanych przez kobiety oraz osoby z niepełnosprawnościami oraz osoby młode	kryterium rankingujące: innowacyjność terytorialna projektu - preferencje dla operacji o charakterze innowacyjnym w skali ponadlokalnej
P.2.2.1.	Budowanie oferty zagród edukacyjnych i gospodarstw agroturystycznych	kryterium dopuszczające: małe gospodarstwa jako realizatorzy kryterium rankingujące: preferencje dla operacji realizowanych przez kobiety oraz osoby z niepełnosprawnościami oraz osoby młode	kryterium rankingujące: innowacyjność terytorialna projektu - preferencje dla operacji o charakterze innowacyjnym w skali ponadlokalnej
P.2.2.2.	Wsparcie rozwoju oferty agroturystycznej i zagród edukacyjnych	zapewnienie dostępności działań edukacyjnych dla osób w niekorzystnej sytuacji	-
P.2.3.1.	Rozwój oferty gospodarczej na szlakach tematycznych	kryterium rankingujące: preferencje dla operacji realizowanych przez kobiety oraz osoby z niepełnosprawnościami oraz osoby młode	kryterium rankingujące: innowacyjność terytorialna projektu - preferencje dla operacji o charakterze innowacyjnym w skali ponadlokalnej
P.2.3.2.	Rozwój głównych szlaków tematycznych	kryterium dopuszczające: organizacje pozarządowe jako realizatorzy kryterium rankingujące: zapewnienie dostępności działań edukacyjnych dla osób w niekorzystnej sytuacji	kryterium rankingujące: innowacyjność terytorialna projektu - preferencje dla operacji o charakterze innowacyjnym w skali ponadlokalnej
P.2.3.3.	Działania lokalne na szlakach tematycznych	kryterium rankingujące: preferencje dla operacji realizowanych z udziałem grup w niekorzystnej sytuacji	kryterium rankingujące: innowacyjność terytorialna projektu - preferencje dla operacji o charakterze innowacyjnym w skali lokalnej
P.2.3.4.	Sieciowanie szlaków tematycznych	zapewnienie dostępności działań edukacyjnych dla osób w niekorzystnej sytuacji	sposób realizacji projektu: działanie w oparciu o lokalną sieć gospodarstw i zagród edukacyjnych
P.2.4.1.	Infrastruktura publiczna dla turystyki	kryterium rankingujące: zapewnienie dostępności infrastruktury dla osób z niepełnosprawnościami	kryterium rankingujące: innowacyjność terytorialna projektu - preferencje dla operacji o charakterze innowacyjnym w skali ponadlokalnej
Przedsięwzięcia w ramach C.3 Poprawa dobrostanu środowiska naturalnego		sposób ujęcia zagadnienia: Inkluzyność	sposób ujęcia zagadnienia: Innowacyjność
P.3.1.1.	Zachowanie bioróżnorodności w lokalnych ekosystemach	-	-
P.3.2.1.	Wzmocnienie działań na rzecz wykorzystania Odnawialnych Źródeł Energii	-	-

P.3.3.1.	Animowanie realizacji ekoprojektów w przestrzeni LGD	-	projekt obejmuje wypracowanie modelowych innowacyjnych projektów w błękitno-zieloną infrastrukturę na obszarach wiejskich
P.3.3.2	Wsparcie realizacji ekoprojektów w przestrzeni LGD	organizacje pozarządowe jako grupa docelowa	kryterium rankingujące: innowacyjność terytorialna projektu - preferencje dla operacji o charakterze innowacyjnym w skali ponadlokalnej

7.3. Realizacja projektów grantowych i/lub operacji własnych i/lub projekty realizowane w partnerstwie i projekty partnerskie

W ramach wdrażania LSR przewiduje się realizację wszystkich typów operacji: grantowe, konkursowe i własne, projekty w partnerstwie oraz projekty partnerskie – uzasadnienie wyboru odpowiedniej formy realizacji zostało opisane w rozdziale 6.4. Dla operacji konkursowych oraz grantowych finansowanych w ramach PS WPR, obowiązywać będą odrębne procedury oraz kryteria oceny i wyboru operacji. Kryteria będą odmienne dla wyodrębnionych przedsięwzięć i zależne od diagnozy, celów i wskaźników, jakim przedsięwzięcia będą służyć. Decyzja o stosowanym sposobie realizacji danego zakresu operacji była podejmowana sukcesywnie w wyniku analizy danych pochodzących z konsultacji społecznych oraz analizy doświadczeń LGD, jak również weryfikacji możliwości oraz ograniczeń związanych z daną formułą wsparcia.

Głównym sposobem realizacji większości przedsięwzięć będą konkursy otwarte. W sumie na tego typu przedsięwzięcia przeznaczona jest kwota 4 015 615,58 EUR, w tym 42 % ze środków FEP. Projekty grantowe w ramach LSR będą realizowane przez organizacje pozarządowe na łączną kwotę 2 268 739,58 EUR, z czego 78% stanowią środki programu FEP. Kwota 189 000 EUR będzie wydatkowana na projekty własne LGD PDS i w całości pochodzić będzie ze środków PS WPR.

Budżet (w EUR)	Konkursy otwarte	
420 000,00	P.1.1.1.	Rozwój Społecznych Centrów Aktywności
600 000,00	P.1.2.1.	Przestrzeń publiczna dla rekreacji i zdrowia
200 000,00	P.1.2.2.	Ponadlokalne działania prozdrowotne
408 731,52	P.1.3.1.	Rozwój infrastruktury społecznej równych szans
470 000,00	P.2.1.1.	Tworzenie i rozwijanie działalności gospodarczej dla rekreacji i zdrowia
180 000,00	P.2.2.1.	Budowanie oferty zagród edukacyjnych i gospodarstw agroturystycznych
350 000,00	P.2.3.1.	Rozwój oferty gospodarczej na szlakach tematycznych
100 000,00	P.2.3.2.	Rozwój głównych szlaków tematycznych
960 276,53	P.2.4.1.	Infrastruktura publiczna dla turystyki
326 607,59	P.3.1.1.	Zachowanie bioróżnorodności w lokalnych ekosystemach
Budżet (w EUR)	Granty	
140 000,00	P.1.1.2.	Wspieranie lokalnych działań Społecznych Centrów Aktywności
140 000,00	P.1.2.3.	Lokalne działania prozdrowotne
817 463,05	P.1.3.2.	Pakiet usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej
70 000,00	P.2.3.3.	Działania lokalne na szlakach tematycznych
960 276,53	P.3.2.1.	Wzmocnienie działań na rzecz wykorzystania Odnawialnych Źródeł Energii
141 000,00	P.3.3.2	Wsparcie realizacji ekoprojektów w przestrzeni LGD
Budżet (w EUR)	Operacje własne	
40 000,00	P.1.1.3.	Sieciowanie Społecznych Centrów Aktywności
70 000,00	P.2.2.2.	Wsparcie rozwoju oferty agroturystycznej i zagród edukacyjnych
70 000,00	P.2.3.4.	Sieciowanie szlaków tematycznych
9 000,00	P.3.3.1.	Animowanie realizacji ekoprojektów w przestrzeni LGD

Projekty realizowane w partnerstwie będą realizowane w ramach przedsięwzięć: P.1.1.1., P.1.1.2., P.1.2.2., P.2.3.2.

Projekty partnerskie w ramach przedsięwzięciach: P.1.1.1, P.1.2.2, P.2.3.2.

Rozdział VIII Plan działania

8.1. Charakterystyka przyjętego harmonogramu

Harmonogram wdrażania LSR podyktowany jest po pierwsze logiką działań zaplanowanych w ramach LSR, w tym ze szczególnym uwzględnieniem koniecznych projektów własnych, przygotowujących poszczególne przedsięwzięcia z nimi zintegrowane do wdrożenia, a także stanowiących niezbędne wsparcie dla beneficjentów wybranych przedsięwzięć, w kreowaniu własnych projektów z uwzględnieniem szerszego kontekstu – zarówno z perspektywy spójności z celami LSR, jak i komplementarności wobec innych realizowanych i planowanych projektów przez innych beneficjentów, a także wykorzystujących dotychczasowe doświadczenia partnerstwa we wdrażaniu projektów.

Założono uruchamianie pierwszych przedsięwzięć w pierwszym roku wdrażania (tj. w 2024 r.), w tym:

- projekt własny w ramach Przedsięwzięcia P.1.1.3. Sieciowanie Społecznych Centrów Aktywności
- Przedsięwzięcie P.1.2.1. Przestrzeń publiczna dla rekreacji i zdrowia
- Przedsięwzięcie P.1.2.3. Lokalne działania prozdrowotne
- Przedsięwzięcie P.2.1.1. Tworzenie i rozwijanie działalności gospodarczej dla rekreacji i zdrowia
- Przedsięwzięcie P.1.3.1. Rozwój infrastruktury społecznej równych szans

Z jednej strony zaspokoją one pilne potrzeby społeczności lokalnej stosunkowo szybko, a z drugiej będą stanowiły dobry grunt do rozwijania kolejnych inicjatyw, które są z tymi przedsięwzięciami zintegrowane. Ponadto, szybkie uruchamianie przedsięwzięć zapewni osiągnięcie niezbędnego poziomu kontraktacji w chwili mierzenia kamieni milowych przewidzianych na czerwiec 2026 oraz na koniec 2027 roku.

Kontraktacja dla tych przedsięwzięć przewidziana jest na rok 2025. Efekty w postaci produktów i rezultatów określonych dla tych przedsięwzięć będą osiągane stopniowo w ciągu kolejnych 2 lat (2026 -2028 roku) lub 3 w przypadku rezultatów wykazywanych rok po powstaniu produktu (typu: roczna liczba odwiedzających/roczna liczba użytkowników)

W kolejnym roku (2025) przewiduje się uruchomienie Przedsięwzięć:

- Przedsięwzięcie P. 1.1.1. Rozwój Społecznych Centrów Aktywności
- Przedsięwzięcie P.1.1.2. Wspieranie lokalnych działań Społecznych Centrów Aktywności
- kontynuację Przedsięwzięcia P.2.1.1. Tworzenie i rozwijanie działalności gospodarczej dla rekreacji i zdrowia
- uruchomienie projektu własnego w ramach Przedsięwzięcia P.2.2.2. Wsparcie rozwoju oferty agroturystycznej i zagród edukacyjnych
- Przedsięwzięcie P.2.3.2. Rozwój głównych szlaków tematycznych
- Projekt własny w ramach Przedsięwzięcia P.2.3.4. Sieciowanie szlaków tematycznych
- Przedsięwzięcie P.2.4.1. Infrastruktura publiczna dla turystyki

Kontraktacja dla tych przedsięwzięć przewidziana jest najpóźniej na rok 2026. Efekty w postaci produktów i rezultatów będą osiągane stopniowo w ciągu 2 kolejnych lat (do 2028 roku) lub 3 w przypadku rezultatów wykazywanych rok po powstaniu produktu (typu: roczna liczba odwiedzających/roczna liczba użytkowników)

W roku 2026 przewiduje się nabory na następujące przedsięwzięcia:

- projekt własny w ramach Przedsięwzięcia P.1.1.3. Sieciowanie Społecznych Centrów Aktywności
- uruchomienie Przedsięwzięcia P.1.3.2. Pakiet usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej
- kontynuację Przedsięwzięcia P.1.2.1. Przestrzeń publiczna dla rekreacji i zdrowia
- uruchomienie Przedsięwzięcia P.1.2.2. Ponadlokalne działania prozdrowotne
-
- kontynuację Przedsięwzięcia P.2.1.1. Tworzenie i rozwijanie działalności gospodarczej dla rekreacji i zdrowia
- uruchomienie Przedsięwzięcia P.2.3.1. Rozwój oferty gospodarczej na szlakach tematycznych
- uruchomienie Przedsięwzięcia P.2.3.3. Działania lokalne na szlakach tematycznych
- uruchomienie Przedsięwzięcia P.3.1.1. Zachowanie bioróżnorodności w lokalnych ekosystemach
- uruchomienie Przedsięwzięcia P.3.3.1. Animowanie realizacji ekoprojektów w przestrzeni LGD

- uruchomienie Przedsięwzięcia P.3.3.2. Wsparcie realizacji ekoprojektów w przestrzeni LGD
Kontraktacja dla tych przedsięwzięć przewidziana jest najpóźniej na rok 2027. Efekty w postaci produktów i rezultatów będą osiągnięte stopniowo w ciągu 2 kolejnych lat (do 2029 roku lub 3 w przypadku rezultatów wykazywanych rok po powstaniu produktu (typu: roczna liczba odwiedzających/roczna liczba użytkowników)

W roku 2027 przewiduje się nabory na następujące przedsięwzięcia:

- projekt własny w ramach Przedsięwzięcia P.1.1.3. Sieciowanie Społecznych Centrów Aktywności
- kontynuację Przedsięwzięcia P.1.2.2. Ponadlokalne działania prozdrowotne
- kontynuację Przedsięwzięcia P.1.2.3. Lokalne działania prozdrowotne
- kontynuację Przedsięwzięcia P.1.3.2. Pakiet usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej
- uruchomienie Przedsięwzięcia P.2.2.1. Budowanie oferty zagród edukacyjnych i gospodarstw agroturystycznych
- kontynuację projektu własnego w ramach Przedsięwzięcia P.2.2.2. Wsparcie rozwoju oferty agroturystycznej i zagród edukacyjnych
- kontynuację Przedsięwzięcia P.2.3.1. Rozwój oferty gospodarczej na szlakach tematycznych
- kontynuację Przedsięwzięcia P.2.3.3. Działania lokalne na szlakach tematycznych
- projekt własny w ramach Przedsięwzięcia P.2.3.4. Sieciowanie szlaków tematycznych
- uruchomienie Przedsięwzięcia P.3.2.1. Wzmocnienie działań na rzecz wykorzystania Odnawialnych Źródeł Energii
- kontynuację Przedsięwzięcia P.3.3.2. Wsparcie realizacji ekoprojektów w przestrzeni LGD

Kontraktacja dla tych przedsięwzięć przewidziana jest najpóźniej na rok 2028. Efekty w postaci produktów i rezultatów będą osiągnięte stopniowo do końca okresu wdrażania LSR (do 2029 roku).

Szczegółowa informacja o planowanych do osiągnięcia wskaźnikach, biorąc pod uwagę osiągnięcie pierwszej płatności każdego projektu, została przedstawiona w załączniku do LSR „Plan Działania”.

8.2 Wyszczególnienie kamieni milowych realizacji LSR

Harmonogram wdrażania LSR zakłada osiągnięcie niezbędnych kamieni milowych, tj. osiągnięcia min. 40 % zakontraktowanych funduszy w ramach PS WPR (na wdrażanie LSR) do 30 czerwca 2026 r. oraz min. 80% zakontraktowanych funduszy w ramach PS WPR do 31 grudnia 2027 r.. Planowany do osiągnięcia przez LGD poziom kontraktacji:

- do 30 czerwca 2026 r. przewiduje się zakontraktowanie projektów w ramach wybranych przedsięwzięć LSR na poziomie 1.529.000 EUR, co stanowi 51% środków przeznaczonych na wdrażanie w ramach PS WPR,
- do końca 2027 r. przewiduje się zakontraktowanie projektów w ramach wybranych przedsięwzięć LSR na poziomie 2.598.000 EUR, co stanowi 87% środków przeznaczonych na wdrażanie w ramach PS WPR.

Ponadto, zakłada się także osiągnięcie niezbędnego poziomu kontraktacji dla działań finansowanych w ramach programu FEP, tj. min 50% zakontraktowanych funduszy do 31 grudnia 2026 r. oraz 100% zakontraktowanych funduszy do 31 grudnia 2028 r. Planowany do osiągnięcia przez LGD poziom kontraktacji:

- do 31 grudnia 2026 r. przewiduje się zakontraktowanie projektów w ramach wybranych przedsięwzięć LSR na poziomie 1.786.471 EUR, co stanowi 51 % środków przeznaczonych na wdrażanie LSR w ramach FEP (łącznie EFS+ i EFRR),
- do 31 grudnia 2028 r. przewiduje się zakontraktowanie pełnej kwoty pochodzącej z FEP, tj. 3.473.355 EUR (łącznie EFS+ i EFRR).

Planowany poziom wykorzystania budżetu na wdrażanie LSR w poszczególnych latach zawiera załącznik nr 4 do LSR.

Rozdział IX Budżet LSR

Planowany budżet przeznaczony na działania objęte niniejszą strategią wyniesie 7.135.855 EUR. LSR będzie finansowana z następujących programów i funduszy EFSI:

1. Program Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej – ze środków EFRROW:
 - a. w kwocie 3.000.000 EUR z przeznaczeniem na wdrażanie LSR oraz

- b. w kwocie 662.500 EUR na Zarządzanie LGD
- 2. Fundusze Europejskie dla Pomorza
 - a. w kwocie 2.655.892 EUR - ze środków EFRR oraz
 - b. w kwocie 817.463 EUR ze środków EFS+.

Budżet przeznaczony na wdrażanie LSR został przedstawiony w załączniku nr 3 oraz planowana wielkość kontraktowania środków każdego fundusz EFSI w poszczególnych latach, włącznie ze wskazaniem kamieni milowych – w załączniku nr 4 do LSR.

Środki EFRROW przeznaczone będą na wszystkie cele główne określone w strategii – zarówno na inicjatywy o charakterze infrastrukturalnym i inwestycyjnym, jak i na działania miękkie/nieinwestycyjne zbieżne z celami LSR i z zakresem wsparcia w ramach każdego planowanego przedsięwzięcia, tj.:

- na działania zintegrowane powiązane z rozwojem Sieci Społecznych Centrów Aktywności i aktywnością obywatelską mieszkańców
- na działania związane z upowszechnianiem aktywnego i zdrowego stylu życia
- na działania związane z rozwojem przedsiębiorczości w wybranych dziedzinach (szlaki tematyczne, turystyka i rekreacja oraz prozdrowotne usługi)
- na rozwój oferty szlaków tematycznych z udziałem mieszkańców
- na rozwój oferty wiejskiej turystyki doświadczeń
- na działania proekologiczne.

Alokację środków na wszystkie przedsięwzięcia z podziałem na programy i fundusze przedstawia poniższa tabela:

Budżet (w EUR)	(w)	Przedsięwzięcia w ramach C.1 Poprawa dobrostanu społeczności i człowieka	Program	Fundusz
420 000,00	P.1.1.1.	Rozwój Społecznych Centrów Aktywności	PS WPR	EFRROW
140 000,00	P.1.1.2.	Wspieranie lokalnych działań Społecznych Centrów Aktywności	PS WPR	EFRROW
40 000,00	P.1.1.3.	Sieciowanie Społecznych Centrów Aktywności	PS WPR	EFRROW
600 000,00	P.1.2.1.	Przestrzeń publiczna dla rekreacji i zdrowia	PS WPR	EFRROW
200 000,00	P.1.2.2.	Ponadlokalne działania prozdrowotne	PS WPR	EFRROW
140 000,00	P.1.2.3.	Lokalne działania prozdrowotne	PS WPR	EFRROW
408 731,52	P.1.3.1.	Rozwój infrastruktury społecznej równych szans	FEP	EFRR
817 463,05	P.1.3.2.	Pakiet usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej	FEP	EFS+
Budżet (w EUR)	(w)	Przedsięwzięcia w ramach C.2 Poprawa dobrostanu gospodarki lokalnej	Program	Fundusz
470 000,00	P.2.1.1.	Tworzenie i rozwijanie działalności gospodarczej dla rekreacji i zdrowia	PS WPR	EFRROW
180 000,00	P.2.2.1.	Budowanie oferty zagród edukacyjnych i gospodarstw agroturystycznych	PS WPR	EFRROW
70 000,00	P.2.2.2.	Wsparcie rozwoju oferty agroturystycznej i zagród edukacyjnych	PS WPR	EFRROW
350 000,00	P.2.3.1.	Rozwój oferty gospodarczej na szlakach tematycznych	PS WPR	EFRROW
100 000,00	P.2.3.2.	Rozwój głównych szlaków tematycznych	PS WPR	EFRROW
70 000,00	P.2.3.3.	Działania lokalne na szlakach tematycznych	PS WPR	EFRROW
70 000,00	P.2.3.4.	Sieciowanie szlaków tematycznych	PS WPR	EFRROW
960 276,53	P.2.4.1.	Infrastruktura publiczna dla turystyki	FEP	EFRR
Budżet (w EUR)	(w)	Przedsięwzięcia w ramach C.3 Poprawa dobrostanu środowiska naturalnego	Program	Fundusz
326 607,59	P.3.1.1.	Zachowanie bioróżnorodności w lokalnych ekosystemach	FEP	EFRR
960 276,53	P.3.2.1.	Wzmocnienie działań na rzecz wykorzystania Odnawialnych Źródeł Energii	FEP	EFRR
9 000,00	P.3.3.1.	Animowanie realizacji ekoprojektów w przestrzeni LGD	PS WPR	EFRROW
141 000,00	P.3.3.2.	Wsparcie realizacji ekoprojektów w przestrzeni LGD	PS WPR	EFRROW

Rozdział X Monitoring i ewaluacja

W ramach monitorowania wdrażania LSR przewidziano systematyczne zbieranie danych o realizacji LSR oraz dokonywanie regularnych – corocznych przeglądów tych danych, umożliwiających bieżącą obserwację procesu wdrażania LSR oraz prowadzenia działań związanych z animacją i funkcjonowaniem LGD (szczegółowe założenia określa Plan Komunikacji LGD ze Społecznością). Monitoringowi podlegać będą następujące elementy:

1. Monitoring wdrażania LSR:

a. Monitoring realizacji budżetu przeznaczanego na wdrażanie LSR

Kryteria uwzględniane w monitoringu:

- stopień realizacji budżetu LSR (wartość budżetu LSR przeznaczona na realizację projektów wybranych, zakontraktowanych i rozliczonych w stosunku do planowanej wartości budżetu ogółem),
- stopień realizacji budżetu LSR w podziale na cele i przedsięwzięcia (wartość budżetu LSR, przeznaczona na realizację projektów wybranych, zakontraktowanych i rozliczonych w ramach każdego celu i przedsięwzięcia w stosunku do planowanej wartości budżetu na dany cel, przedsięwzięcie)

b. Monitoring stopnia realizacji wskaźników celów i przedsięwzięć określonych w LSR

Kryteria uwzględniane w monitoringu:

- stopień osiągnięcia wskaźników (wartość wskaźników osiągniętych przez projekty wybrane, zakontraktowane i rozliczone w stosunku do planowanej wartości wskaźników)

c. Monitoring wdrażania projektów

Kryteria uwzględniane w monitoringu:

- stan wdrażania projektów (ilość projektów wybranych, zakontraktowanych i rozliczonych)
- skala i rodzaje problemów występujących na poszczególnych etapach realizacji projektów

2. Monitoring funkcjonowania LGD:

a. Monitoring działań komunikacyjnych

b. Monitoring funkcjonowania LGD

LGD PDS opracuje i udostępni, najpóźniej w dniu ogłoszenia pierwszego naboru, wniosków o wsparcie, na swojej stronie internetowej LGD, formularz ankiet/y monitorującej/y na potrzeby monitorowania realizacji LSR oraz funkcjonowania LGD.

Monitoring funkcjonowania LGD:

1. Monitoring działań komunikacyjnych

Kryteria uwzględniane w monitoringu:

- zainteresowanie działaniami komunikacyjnymi prowadzonymi przez LGD
- adekwatność proponowanych działań komunikacyjnych do potrzeb odbiorców
- jakość udzielanego przez LGD doradztwa (w tym analiza jaki udział projektów, którym udzielono doradztwa to projekty wybrane przez LGD oraz zakontraktowane)

2. Monitoring funkcjonowania LGD

Kryteria uwzględniane w monitoringu:

- jakość pracy struktur LGD

Monitoring prowadzony będzie na bieżąco, jednak zebranie danych monitoringowych odbywać się będzie z częstotliwością 1 raz w roku (w ciągu 2 m-cy od zakończenia roku). W ramach monitoringu przewiduje się wykorzystanie następujących źródeł informacji:

- dane pochodzące z wniosków o dofinansowanie dla projektów wybranych
- dane pochodzące z umów o przyznanie pomocy
- dane przekazywane LGD przez SWP (dane wynikające z realizacji projektów grantowych pochodzą z dokumentacji LGD)
- dane pochodzące z ze sprawozdań/ankiet monitoringowych dla projektów rozliczonych
- dokumentacja z organizowanych spotkań i warsztatów: programy spotkań, listy obecności, ankiety ewaluacyjne
- dokumentacja prowadzonego doradztwa: ewidencja/rejestr doradztwa
- sprawozdania Zarządu LGD, protokoły z posiedzeń Rady LGD oraz dokumentacja związana z oceną i wyborem operacji, protokoły z Zebrania Delegatów, protokoły i opinie Komisji Rewizyjnej LGD - analiza zgłaszanych do LGD wniosków.

Analiza danych monitoringowych zostanie wykorzystana do wprowadzenia niezbędnych zmian usprawniających wdrażanie LSR oraz funkcjonowanie LGD, jeśli zajdzie taka potrzeba. Przewiduje się, iż w wyniku monitoringu wdrażania LSR LGD i funkcjonowania LGD może podjąć następujące działania naprawcze:

- zmiana harmonogramu ogłaszania naborów (np. zwiększenie tempa ogłaszania naborów wniosków na poszczególne zakresy wsparcia w ramach LSR, szybsze uzgadnianie z SW terminów naboru, itp.)
- zmiana kryteriów oceny i wyboru operacji - modyfikacja procedur
- przyspieszenie prac związanych z obsługą grantów (występowanie z wnioskiem o wsparcie projektu grantowego, kontraktowanie grantobiorców)
- intensyfikacja usług doradczych i szkoleniowych w zakresie wdrażania i rozliczania projektów
- kontakt z SW w celu identyfikacji zagrożeń związanych z opóźnieniami we wdrażaniu projektów
- modyfikacja Planu Komunikacyjnego (w tym w zakresie planowanych działań, ich promocji, jakości i intensywności)
- wykorzystanie narzędzi systemu motywacyjnego w celu motywowania pracowników do podnoszenia jakości swojej pracy
- usprawnienie przepływu informacji pomiędzy organami LGD (wzajemny udział w posiedzeniach)
- wprowadzenie niezbędnych zmian w dokumentach regulujących prace LGD (np. LSR, procedury, regulaminy).

Ewaluacja. Za działania monitoringowe odpowiadają struktury wewnętrzne LGD (w tym biuro, Zarząd). Przewiduje się korzystanie z zewnętrznego wsparcia eksperckiego w realizacji zadań ewaluacyjnych. LGD PDS przeprowadzi ewaluację każdego roku za pomocą spotkania refleksyjnego, podczas którego organy LGD zapoznają się z danymi monitoringowymi, przygotowanymi przez biuro LGD. Dodatkowo LGD PDS przeprowadzi ewaluację zewnętrzną jeden raz w trakcie trwania okresu wdrażania LSR.

W ramach ewaluacji wdrażania LSR przewidziano zebranie i ocenę danych ewaluacyjnych, umożliwiające podsumowanie procesu wdrażania LSR oraz prowadzenia działań związanych z animacją i funkcjonowaniem LGD pod kątem jakości, skuteczności i wpływu na realizowanych działań obszar i mieszkańców. Ewaluacji podlegają:

1. Wdrażanie LSR:
 - a. Ocena systemu wdrażania LSR
 - b. Ocena wpływu projektów na obszar LSR i mieszkańców
2. Funkcjonowanie LGD:
 - a. Ocena skuteczności działań komunikacyjnych
 - b. Ocena jakości wewnętrznych i zewnętrznych relacji partnerstwa.

W ramach ewaluacji przewiduje się wykorzystanie następujących źródeł informacji:

- dane pochodzące z wniosków o dofinansowanie
- dane pochodzące z ankiet ewaluacyjnych oceny systemu wdrażania LSR wypełnianych przez podmioty korzystające z usług LGD, wnioskodawców i beneficjentów
- opinie organów LGD.

Wyniki ewaluacji również zostaną wykorzystane do wprowadzenia niezbędnych zmian usprawniających wdrażanie LSR oraz funkcjonowanie LGD, jeśli zajdzie taka potrzeba. Poza zmianami wymienionymi wcześniej (przy opisie monitoringu) przewiduje się, iż w wyniku ewaluacji wdrażania LSR LGD może podjąć dodatkowo następujące działania naprawcze:

- zmiana zapisów LSR w odniesieniu do przedsięwzięć, w tym zmiana zakresów wsparcia, zmiana alokacji budżetu, sposobu realizacji poszczególnych zakresów wsparcia – tj. granty/konkurs/operacja własna/projekt realizowany w partnerstwie/projekt partnerski
- zmiana wysokości wsparcia i poziomu dofinansowania, przebudowanie kryteriów oceny i wyboru operacji, itp.
- wprowadzenie zasadniczych zmian w Planie Komunikacji
- zmiany składu struktur LGD i/lub zmiany w sposobie pracy tych struktur i inne.

Rozdział XI Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

Projekty ujęte w strategii mają na celu realizację zadań inwestycyjnych oraz projektów o charakterze nie inwestycyjnym, zmierzające do rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru 13 gmin objętych działaniem LGD PDS oraz poprawy jakości życia lokalnej społeczności. Forma opracowania przedmiotowego dokumentu oparta jest o wskazanie celów głównych, oraz przedsięwzięć, które uznano za priorytetowe do realizacji w perspektywie do 2027 roku. Tym samym strategia nie wskazuje zamkniętego wykazu konkretnych inwestycji do realizacji, a jedynie stanowi dokument będący wizją rozwoju obszaru objętego

strategią na przyszłość. Dokument ten stanowi ogólne ramy dla realizacji konkretnych przedsięwzięć i nie przesądza o takich kwestiach jak: usytuowanie, rodzaj i skala konkretnych inwestycji.

Zakres i rodzaj działań planowanych do realizacji w ramach strategii eliminuje możliwość zakwalifikowania przedsięwzięć do mogących znacząco lub potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, w rozumieniu odrębnych przepisów, zatem wyklucza konieczność uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach przed decyzjami docelowymi przesądzającymi o ich realizacji. Przedsięwzięcia planowane do realizacji jakie wynikają z zapisów strategii nie wpłyną negatywnie na stan wód powierzchniowych czy podziemnych. Wręcz przeciwnie, w wielu przypadkach (jak działania ochronne ekosystemów jezior) przyczynią się do poprawy stanu wód i przybliżą do osiągnięcia celów zawartych w planach gospodarowania wodami czy zrealizują założenia zawarte w programie wodno-środowiskowym kraju. Ponadto, charakter poszczególnych terenów pozostanie niezmieniony. Korzyści wynikające z etapu eksploatacji przedsięwzięć znacznie przewyższą uciążliwości występujące na etapie ich realizacji.

Podjęcie planowanych działań inwestycyjnych wpłynie pozytywnie na środowisko nie tylko na obszarze, na którym będą realizowane, ale również na stan środowiska w całym regionie. Korzyści te wynikać będą z realizacji szeregu zaplanowanych w ramach strategii typów przedsięwzięć, mających charakter środowiskowy, np. zagospodarowanie przestrzeni publicznych, rozwój systemu OZE, zachowania bioróżnorodności.

Analiza zapisów strategii wskazuje, że kierunki działań związane z ochroną środowiska i zrównoważonym rozwojem dotyczą takich kwestii jak: zwiększenie efektywności wykorzystania OZE w obiektach publicznych poprzez inwestycje w magazyny energii, inwestycje związane z rekultywacją jezior i kanalizacją ruchu turystycznego w ich otoczeniu, projekty proekologiczne, w oparciu o innowacyjne na obszarach wiejskich rozwiązania dot. błękitno-zielonej infrastruktury (ogrody kieszonkowe, sensoryczne, deszczowe, zielone ściany, zielone dachy, itp.), promowanie zachowań korzystnych dla środowiska naturalnego (działania edukacyjne i promocyjne na rzecz zwiększenia świadomości ekologicznej społeczności lokalnej).

Poruszane powyżej kwestie zostały zdefiniowane na etapie konsultacji społecznych z mieszkańcami obszaru objętego LSR i stanowią odpowiedź na zidentyfikowane obszary problemowe dotyczące ochrony środowiska. Jednocześnie, wymienione kierunki działań mają za zadanie realizację na terenie LGD PDS zasad zrównoważonego rozwoju oraz przyczyniają się do wdrażania prawa wspólnotowego w dziedzinie ochrony środowiska.

Realizacja kierunków działań zawartych w strategii powiązana jest m.in. z działaniami przewidzianymi do realizacji w dokumentach strategicznych na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym, w tym m.in.:

- Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Słupsk-Ustka na lata 2021-2030,
- projektem Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Słupsk – Ustka (projekt w ostatniej fazie konsultacji),
- Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030,
- Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030,
- Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030,

oraz takich dokumentów odnoszących się do kwestii ochrony środowiska jak Polityka Energetyczna Polski do 2040 r. Tym samym realizacja strategii na szczeblu LGD PDS wpływa na realizację polityk rozwojowych w zakresie ochrony środowiska ustalonych na szczeblu regionalnym i krajowym.

Strategia LGD PDS nie przewiduje realizacji projektów znacząco oddziałujących na środowisko, a czas oddziaływania na środowisko planowanych do realizacji przedsięwzięć ograniczał się będzie tylko i wyłącznie do czasu wykonywania prac budowlanych. Nie przewiduje się w tym zakresie wystąpienia oddziaływań skumulowanych i transgranicznych. Odpowiednia organizacja placu budowy w trakcie realizacji projektów narazi środowisko naturalne jedynie na ewentualną, krótkotrwałą i zgodną z dopuszczalnymi normami ingerencję, co pozwoli na szybki powrót do pierwotnego stanu po zakończeniu prac. Realizacja części zadań w ramach strategii będzie mogła spowodować czasowy wzrost (w granicach normy) emisji niskich zanieczyszczeń spowodowanych wzmożonym ruchem samochodów ciężkich (spaliny) i pracami ziemnymi (pył, hałas). Wszystkie działania będą odpowiednio nadzorowane i ustąpią po zakończeniu realizacji danych inwestycji. Tak jak wspomniano wcześniej, w projekcie strategii nie uwzględnia się możliwości realizacji projektów, które kwalifikują się do przedsięwzięć mogących oddziaływać na środowisko, wymienionych w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Ponadto, ewentualne dodatkowe przedsięwzięcia wpisujące się w kierunki działań są określone w sposób bardzo ogólny i nie precyzują skali oraz zakresu działań. Tym samym dokument nie wyznacza ram dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko i nie jest dokumentem o charakterze sektorowym, o którym mowa w art. 46 pkt 2 ustawy OOS.

Dzięki realizacji projektów zawartych w Strategii zyska zarówno środowisko jak i mieszkańcy obszaru LGD. Projekty będą pozytywnie oddziaływać na przyrodę, a w związku z tym również na ludzi. Poprawi się stan otoczenia, a dzięki modernizacji infrastruktury poprawi się wygląd przestrzeni publicznej, zwiększy się atrakcyjność turystyczna, społeczna i sportowo – rekreacyjna terenu LGD PDS. W konsekwencji prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska wynikające z realizacji celów strategii jest bliskie zeru – dokument nie zawiera działań mogących zagrażać zdrowiu

ludzi lub stanowić zagrożenie dla środowiska naturalnego – jednocześnie, jak wskazano powyżej, strategia zawiera szereg celów zmierzających do poprawy warunków życia, stanu zdrowia mieszkańców oraz jakości środowiska naturalnego w całym regionie. Środowisko naturalne to jeden z największych atutów obszaru objętego strategią. Brak ciężkiego przemysłu sprawił, że środowisko naturalne zachowało wiele swoich najcenniejszych walorów. Występuje tu wiele form ochrony przyrody, które zostały wymienione w części diagnostycznej strategii. Na terenie gminy znajdują się także zabytki oraz cenne pod względem historycznym stanowiska archeologiczne (osady kultury wczesnośredniowiecznej, późnośredniowiecznej, wielbarskiej, łużyckiej, a także cmentarzyska).

Z uwagi na realizację założonych kierunków działań poza obszarami sieci Natura 2000 nie istnieje ryzyko negatywnego oddziaływania inwestycji na przedmioty ochrony w granicach najbliższych obszarów Natura 2000. Realizowane zamierzenia nie przyczynią się do utraty czy fragmentacji siedlisk przyrodniczych oraz nie wpłyną na spójność obszarów Natura 2000. Jednocześnie realizacja celów strategii będzie zlokalizowana poza siecią korytarzy ekologicznych i nie wpłynie w żaden sposób na zdolności migracyjne zwierząt.

Ponadto, obowiązek uzgadniania z Powiatowym/Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków wszelkich prac realizowanych przy zabytkach nieruchomych powoduje, że Strategia nie będzie oddziaływać negatywnie na zachowanie dziedzictwa kulturowego. Natomiast obowiązki nakładane na inwestora w zakresie przeprowadzania OOS przedsięwzięć planowanych do realizacji, w tym do dofinansowania ze środków unijnych, zapewniają realizację zadań, które nie naruszają jakości środowiska naturalnego.

Wykaz wykorzystanej literatury:

Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego 2030
Regionalny Program Strategiczny w zakresie bezpieczeństwa zdrowotnego i wrażliwości społecznej dla Woj. Pomorskiego
<https://sk.gis.gov.pl/index.php/kapieliska/mapa>
Liczba gospodarstw ekologicznych w poszczególnych powiatach woj. pomorskiego, Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Lubaniu
RZGW w Gdańsku: Opracowanie projektu Planu przeciwdziałania skutkom suszy w regionie wodnym Dolnej Wisły wraz ze wskazaniem obszarów najbardziej narażonych na jej skutki. (<http://www.rzgw.gda.pl/cms/fck/uploaded/ZGPW/Synteza.pdf>)
Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Słupskiego na lata 2020 – 2023 z perspektywą do roku 2027
Raport: „Wpływ sytuacji nadzwyczajnych na funkcjonowanie sektora turystyki w województwie pomorskim”, dr hab. Jacek Borzyszkowski, Gdańsk 2022
dane SANEPIDu w Bytowie oraz w Słupsku, dane Powiatowych Lekarzy Weterynarii w Bytowie i Słupsku. Maj, 2023
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030
Ekonomia szczęścia i psychologia bogactwa, Czapiński Janusz, „Nauka” (2012)
Dobrostan psychiczny i jego rola w życiu człowieka, Niškiewicz Zuzanna, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, 2026
PS Pomorska Turystyka Konna – diagnoza turystyki konnej w województwie pomorskim. DSCConsulting, 2021
Dane Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Słupsku. Dostępny na: <https://bip.zoon.slupsk.pl/72.html>.
Dane pozyskane telefonicznie z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Bytowie
Dane pozyskane z ARiMR o liczbie gospodarstw pobierających dopłaty oraz złożonych wnioskach w programach dla małych gospodarstw.
Raporty o stanie gmin.
Dane pozyskane z PCPR w Bytowie i w Słupsku.
Dane gmin o liczbie magazynów energii i projektach w zakresie OZE.
Raport GUS: Powszechny Spis Rolny 2020. Charakterystyka gospodarstw rolnych w województwie pomorskim w 2020 r.
Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku: <https://www.odn.slupsk.pl/informacja-pedagogiczna-2/diagnoza-edukacyjna/informacje-o-wynikach-egzaminow-zewnetrznych>

Załączniki do LSR

- Zał. 1. Cele i przedsięwzięcia
- Zał. 2. Plan działania
- Zał. 3. Budżet LSR
- Zał. 4. Plan wykorzystania budżetu LSR

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.1 Poprawa dobrostanu społeczności i człowieka		grupy docelowe	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
420 000,00	P.1.1.1.	Rozwój Społecznych Centrów Aktywności	podmioty publiczne / organizacje pozarządowe	konkurs otwarty
140 000,00	P.1.1.2.	Wspieranie lokalnych działań Społecznych Centrów Aktywności	wnioskodawca: LGD; grantobiorcy: organizacje pozarządowe	granty
40 000,00	P.1.1.3.	Sieciowanie Społecznych Centrów Aktywności	LGD	operacja własna LGD
600 000,00	P.1.2.1.	Przestrzeń publiczna dla rekreacji i zdrowia	podmioty publiczne	konkurs otwarty
200 000,00	P.1.2.2.	Ponadlokalne działania prozdrowotne	organizacje pozarządowe	konkurs otwarty
140 000,00	P.1.2.3.	Lokalne działania prozdrowotne	organizacje wnioskodawca: LGD; grantobiorcy: organizacje pozarządowe	granty
408 731,52	P.1.3.1.	Rozwój infrastruktury społecznej równych szans	podmioty publiczne / organizacje pozarządowe	konkurs otwarty
817 463,05	P.1.3.2.	Pakiet usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej	wnioskodawca: LGD; grantobiorcy: organizacje pozarządowe	granty
Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.2 Poprawa dobrostanu gospodarki lokalnej		grupy docelowe	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
470 000,00	P.2.1.1.	Tworzenie i rozwijanie działalności gospodarczej dla rekreacji i zdrowia	mieszkańcy / przedsiębiorcy	konkurs otwarty
180 000,00	P.2.2.1.	Budowanie oferty zagród edukacyjnych i gospodarstw agroturystycznych	rolnicy	konkurs otwarty
70 000,00	P.2.2.2.	Wsparcie rozwoju oferty agroturystycznej i zagród edukacyjnych	LGD	operacja własna LGD
350 000,00	P.2.3.1.	Rozwój oferty gospodarczej na szlakach tematycznych	mieszkańcy / przedsiębiorcy	konkurs otwarty
100 000,00	P.2.3.2.	Rozwój głównych szlaków tematycznych	organizacje pozarządowe	konkurs otwarty
70 000,00	P.2.3.3.	Działania lokalne na szlakach tematycznych	wnioskodawca: LGD; grantobiorcy: organizacje pozarządowe	granty
70 000,00	P.2.3.4.	Sieciowanie szlaków tematycznych	LGD	operacja własna LGD
960 276,53	P.2.4.1.	Infrastruktura publiczna dla turystyki	podmioty publiczne	konkurs otwarty
Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.3 Poprawa dobrostanu środowiska naturalnego		grupy docelowe	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
326 607,59	P.3.1.1.	Zachowanie bioróżnorodności w lokalnych ekosystemach	podmioty publiczne	konkurs otwarty
960 276,53	P.3.2.1.	Wzmocnienie działań na rzecz wykorzystania Odnawialnych Źródeł Energii	wnioskodawca: LGD; grantobiorcy: organizacje pozarządowe	granty
9 000,00	P.3.3.1.	Animowanie realizacji ekoprojektów w przestrzeni LGD	LGD	operacja własna LGD

141 000,00	P.3.3.2	Wsparcie realizacji ekoprojektów w przestrzeni LGD	wnioskodawca: LGD; grantobiorcy: organizacje pozarządowe	granty
6 473 355,22	SUMA			

Formularz 2: Plan działania

CEL	lata	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		Program
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika następująco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika następująco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika następująco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika następująco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika następująco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika następująco	
C.1.	Poprawa dobrostanu społeczności i człowieka													
Przedsięwzięcie P. 1.1.1. Rozwój Społecznych Centrów Aktywności	liczba stworzonych lub rozwiniętych obiektów infrastruktury publicznej					7 szt.	100%	7 szt.	100%	7 szt.	100%	7 szt.	100%	PS WPR
	liczba operacji poprawiających dostęp do usług					7 szt.	100%	7 szt.	100%	7 szt.	100%	7 szt.	100%	
Wskaźniki rezultatu przedsięwzięcia P.1.1.1.	R.41. odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury (liczba osób)							2100 osób		2100 osób		2100 osób		PS WPR
	R.42. liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego							140 osób		140 osób		140 osób		PS WPR
Przedsięwzięcie P.1.1.2. Wspieranie lokalnych działań Społecznych Centrów Aktywności	liczba zadań grantowych poprawiających dostęp do usług					6 szt.	50%	6 szt.	50%	12 szt.	100%	12 szt.	100%	PS WPR
	liczba zadań grantowych polegających na aktywizowaniu lokalnych liderów i społeczności					3 szt.	50%	3 szt.	50%	6 szt.	100%	6 szt.	100%	
	liczba zadań grantowych polegających na włączeniu społecznym grup w niekorzystnej sytuacji					3 szt.	50%	3 szt.	50%	6 szt.	100%	6 szt.	100%	
Wskaźniki rezultatu przedsięwzięcia P.1.1.2.	R.41. odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury (liczba osób)							1800 osób		1800 osób		3600 osób		PS WPR

	R.1. liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych (...)							60 osób		60 osób		120 osób		PS WPR
	R.42. liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego							60 osób		60 osób		120 osób		PS WPR
Przedsięwzięcie P.1.1.3. Sieciowanie Społecznych Centrow Aktywności	liczba operacji polegających na aktywizowaniu lokalnych liderów i społeczności			1 szt.	50%	1 szt.	50%	2 szt.	100%	2 szt.	100%	2 szt.	100%	PS WPR
Wskaźnik rezultatu przedsięwzięcia P.1.1.3.	R.1. liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych (...)					25 osób		25 osób		50 osób		50 osób		PS WPR
Przedsięwzięcie P.1.2.1. Przestrzeń publiczna dla rekreacji i zdrowia	liczba stworzonych lub rozwiniętych obiektów infrastruktury publicznej			4 szt.	44%	4 szt.	44%	9 szt.	100%	9 szt.	100%	9 szt.	100%	PS WPR
	liczba operacji polegających na włączeniu społecznym grup w niekorzystnej sytuacji			2 szt.	50%	2 szt.	50%	4 szt.	100%	4 szt.	100%	4 szt.	100%	
Wskaźnik rezultatu przedsięwzięcia P.1.2.1.	R.41. odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury (liczba osób)					1200 osób		1200 osób		2700 osób		2700 osób		PS WPR
Przedsięwzięcie P.1.2.2. Ponadlokalne działania prozdrowotne	liczba stworzonych lub rozwiniętych obiektów infrastruktury publicznej							1 szt.	50%	2 szt.	100%	2 szt.	100%	PS WPR
	liczba operacji polegających na włączeniu społecznym grup w niekorzystnej sytuacji							3 szt.	60%	5 szt.	100%	5 szt.	100%	
	liczba operacji polegających na aktywizowaniu lokalnych liderów i społeczności							1 szt.	33%	3 szt.	100%	3 szt.	100%	

Wskaźniki rezultatu przedsięwzięcia P.1.2.2.	R.41. odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury (liczba osób)									300 osób		600 osób		PS WPR	
	R.42. liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego									90 osób		150 osób		PS WPR	
	R.1. liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych (...)									20 osób		60 osób		PS WPR	
Przedsięwzięcie P.1.2.3. Lokalne działania prozdrowotne	liczba zadań grantowych poprawiających dostęp do usług			1 szt.	33%	1 szt.	33%	1 szt.	33%	3 szt.	100%	3 szt.	100%	PS WPR	
	liczba zadań grantowych polegających na włączeniu społecznym grup w niekorzystnej sytuacji			3 szt.	50%	3 szt.	50%	3 szt.	50%	6 szt.	100%	6 szt.	100%		
	liczba zadań grantowych polegających na aktywizowaniu lokalnych liderów i społeczności			3 szt.	50%	3 szt.	50%	3 szt.	50%	6 szt.	100%	6 szt.	100%		
Wskaźniki rezultatu przedsięwzięcia P.1.2.3.	R.41. odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury (liczba osób)					300 osób				300 osób		300 osób		900 osób	PS WPR
	R.42. liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego					60 osób				60 osób		60 osób		120 osób	PS WPR
	R.1. liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych (...)					60 osób				60 osób		60 osób		120 osób	PS WPR
Przedsięwzięcie P.1.3.1. Rozwój infrastruktury społecznej równych szans	liczba wspartych obiektów, w których świadczone są usługi społeczne				100%	6 szt.	100%	6 szt.	100%	6 szt.	100%	6 szt.	100%	FEP	

Wskaźnik rezultatu przedsięwzięcia a 1.3.1.	RCR067. roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych lokali socjalnych (osób/rok)					90 os./rok		90 os./rok		90 os./rok		90 os./rok		FEP
Przedsięwzięcie P.1.3.2. Pakiet usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej	PLKLCO02. liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie							70 osób	47%	150 osób	100%	150 osób	100%	FEP
	EECO12. liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie							21 osób	50%	42 osoby	100%	42 osoby	100%	
Wskaźnik rezultatu przedsięwzięcia P.1.3.2.	PLKLCR02. liczba utworzonych miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej							15 szt.		30 szt.		30 szt.		FEP
C.2.	Poprawa dobrostanu gospodarki lokalnej													
Przedsięwzięcie P.2.1.1. Tworzenie i rozwijanie działalności gospodarczej dla rekreacji i zdrowia	liczba operacji polegających na rozwoju lub stworzeniu działalności gospodarczej			5 szt.	29%	12 szt.	72%	17 szt.	100%	17 szt.	100%	17 szt.	100%	PS WPR
Wskaźniki rezultatu przedsięwzięcia P.2.1.1.	R.37. nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR					2 miejsc pracy		4 miejsc pracy		6 miejsc pracy .		6 miejsc pracy		PS WPR
	R.39. liczba przedsiębiorstw rolnych rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR					5 przedsiębiorstw		12 przedsiębiorstw		17 przedsiębiorstw		17 przedsiębiorstw		PS WPR
Przedsięwzięcie P.2.2.1. Budowanie oferty zagród edukacyjnych i gospodarstw agroturystycznych	liczba operacji polegających na rozwoju oferty gospodarstwa rolnego									7 szt.	100%	7 szt.	100%	PS WPR
Wskaźnik rezultatu przedsięwzięcia a P.2.2.1.	R.39. liczba przedsiębiorstw rolnych rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR											7 szt.		PS WPR

Przedsięwzięcie P.2.2.2. Wsparcie rozwoju oferty agroturystycznej i zagród edukacyjnych	liczba operacji polegających na aktywizowaniu lokalnych liderów i społeczności					1 szt.	50%	1 szt.	50%	2 szt.	100%	2 szt.	100%	PS WPR
Wskaźnik rezultatu przedsięwzięcia P.2.2.2.	R.1. liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych (...)							50 osób		50 osób		100 osób		PS WPR
Przedsięwzięcie P.2.3.1. Rozwój oferty gospodarczej na szlakach tematycznych	liczba operacji polegających na rozwoju lub stworzeniu działalności gospodarczej							7 szt.	50%	14 szt.	100%	14 szt.	100%	PS WPR
Wskaźnik rezultatu przedsięwzięcia P.2.3.1.	R.39. liczba przedsiębiorstw rolnych rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR									7 szt.		14 szt.		PS WPR
Przedsięwzięcie P.2.3.2. Rozwój głównych szlaków tematycznych	liczba operacji na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego					1 szt.	100%	1 szt.	100%	1 szt.	100%	1 szt.	100%	PS WPR
	liczba operacji poprawiających dostęp do usług					1 szt.	100%	1 szt.	100%	1 szt.	100%	1 szt.	100%	
	liczba operacji polegających na włączeniu społecznym grup w niekorzystnej sytuacji					1 szt.	100%	1 szt.	100%	1 szt.	100%	1 szt.	100%	
Wskaźniki rezultatu dla przedsięwzięcia P.2.3.2.	R.41. odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury (liczba osób)							900 osób		900 osób		900 osób		PS WPR
	R.42. liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego							20 osób		20 osób		20 osób		PS WPR
Przedsięwzięcie P.2.3.3. Działania lokalne na szlakach tematycznych	liczba zadań grantowych na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego							2 szt.	66%	3 szt.	100%	3 szt.	100%	PS WPR

	liczba zadań grantowych poprawiających dostęp do usług							1 szt.	50%	2 szt.	100%	2 szt.	100%	
	liczba zadań grantowych polegających na włączeniu społecznym grup w niekorzystnej sytuacji							1 szt.	100%	1 szt.	100%	1 szt.	100%	
Wskaźniki rezultatu przedsięwzięcia P.2.3.3.	R.41. odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury (liczba osób)									80 osób		120 osób		PS WPR
	R.42. liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego									20 osób		20 osób		PS WPR
Przedsięwzięcie P.2.3.4. Sieciowanie szlaków tematycznych	liczba operacji polegających na aktywizowaniu lokalnych liderów i społeczności					1 szt.	50%	1 szt.	50%	2 szt.	100%	2 szt.	100%	PS WPR
Wskaźnik rezultatu przedsięwzięcia P.2.3.4	R.1. liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych (...)							50 osób		50 osób		100 osób		PS WPR
Przedsięwzięcie P.2.4.1. Infrastruktura publiczna dla turystyki	liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem (szt.)					5 szt.	100%	5 szt.	100%	5 szt.	100%	5 szt.	100%	FEP
	długość wspartych szlaków turystycznych (km)					30 szt.	100%	30 szt.	100%	30 szt.	100%	30 szt.	100%	
Wskaźnik rezultatu przedsięwzięcia P.2.4.1.	R.41. liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem							800 os./rok		800 os./rok		800 os./rok		FEP

C.3.		Poprawa dobrostanu środowiska naturalnego												
Przedsięwzięcie P.3.1.1. Zachowanie bioróżnorodności w lokalnych ekosystemach	RCO036. zielona infrastruktura objęta wsparciem do celów innych niż przystosowanie się do zmian klimatu (ha)							0,4 ha	100%	0,4 ha	100%	0,4 ha	100%	FEP
Wskaźniki rezultatu przedsięwzięcia P.3.1.1.	RCR095. ludność mająca dostęp do nowej lub udoskonalonej zielonej infrastruktury (osoby)							200 osób		200 osób		200 osób	-	FEP
Przedsięwzięcie P.3.2.1. Wzmocnienie działań na rzecz wykorzystania Odnawialnych Źródeł Energii	PLRO208. pojemność magazynów energii (MWh)									0,63 MWh	100%	0,63 MWh	100%	FEP
Wskaźnik rezultatu przedsięwzięcia P.3.2.1.	liczba osób korzystających z obiektów, w których zainstalowano magazyny energii									4200 osób		4200 osób	-	FEP
Przedsięwzięcie P.3.3.1. Animowanie realizacji ekoprojektów w przestrzeni LGD	liczba operacji podnoszących świadomość ekologiczną mieszkańców					1 szt.	100%	1 szt.	100%	1 szt.	100%	1 szt.	100%	PS WPR
Wskaźnik rezultatu przedsięwzięcia P.3.3.1.	R.27. liczba operacji przyczyniających się do realizacji na obszarach wiejskich celów w zakresie zrównoważenia środowiskowego oraz osiągnięcia celów w dziedzinie łagodzenia klimatu i przystosowywania się do niej							1 operacja	-	1 operacja		1 operacja		PS WPR
Przedsięwzięcie P.3.3.2. Wsparcie realizacji ekoprojektów w	liczba innowacyjnych inwestycji proekologicznych							3 szt.	50%	6 szt.	100%	6 szt.	100%	PS WPR

	liczba zadań grantowych podnoszących świadomość ekologiczną mieszkańców						4 szt.	50%	8 szt.	100%	8 szt.	100%	
Wskaźnik rezultatu przedsięwzięcia P.3.32.	R.27. liczba operacji przyczyniających się do realizacji na obszarach wiejskich celów w zakresie zrównoważenia środowiskowego oraz osiągnięcia celów w dziedzinie łagodzenia klimatu i przystosowywania się do niej								7 operacji	-	14 operacji	-	PS WPR

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	Program/Fundusz			Środki ogółem (EUR)
	PS WPR	EFRR*	EFS+*	
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	3 000 000,00	2 655 892,17	817 463,05	6 473 355,22
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	662 500,00	0,00	0,00	662 500,00
Razem	3 662 500,00	2 655 892,17	817 463,05	7 135 855,22
<p>* Wysokość środków danego funduszu na RLKS dostępnych dla LGD w danym województwie będzie wyższa o wartość wkładu krajowego, którego procentowy udział w tej kwocie jest określony dla danego FEW.</p> <p>** W wierszu odpowiadającym danemu EFSI, z którego LSR nie będzie finansowana, należy wstawić wartość „0”.</p>				

fundusz	środki zakontraktowane (w Euro) do:													
	31.12.2024		31.12.2025		30.06.2026		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzy- stania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzy- stania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzy- stania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzy- stania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzy- stania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzy- stania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzy- stania budżetu LSR
EFRR														
W	295 000,00	10%	1 529 000,00	51%	1 529 000,00	51%	2 598 000,00	87%	2 808 000,00	94%	3 000 000,00	100%	3 000 000,00	100%
EFS+	0,00	0%	0,00	0%			417 463,05	51%	817 463,05	100%	817 463,05	100%	817 463,05	100%
EFRR	0,00	0%	1 369 008,05	52%			1 369 008,05	52%	1 695 615,64	64%	2 655 892,17	100%	2 655 892,17	100%
RAZEM	295 000,00	5%	2 898 008,05	45%			4 384 471,10	68%	5 321 078,69	82%	6 473 355,22	100%	6 473 355,22	100%

